

popüler kürtür

ESMER

SAYI: 21 • EYLÜL 2006 • FİYATI: 4.5 YTL (KDV DAHİL)

Kıbrıs Fiyatı: 6 YTL

CIWAN HACO POSTERİ

HEDİYE

BEN CEGERXWÎN

2006

MA SİZ KÜRT DEĞİLSİNİZ?

musa amcayla küçük bir anı:

HALİL İNCESU - hincesu@hotmail.com

Geçenlerde aksiyon dergisinin internet sitesinde gördüm. Gerillalar Musa Anter'den vergi istemişler, vermemiş falan filan... Neredeyse Diyarbakır'da alçakça katledilmesini bile bu vergi meselesine bağlamaya çalışmışlar. Bu haber Musa Amcayla ilgili bir anımı hatırlattı.

90'lı yıllarda bir kış günü Musa Amcaya gitmeye karar verdik. Aradık, "Gelin bekliyorum" dedi. Saat öğlen 14.30 falandı. Akşam 07.00 gibi çıktık. 3 kişiydik. İnanılmaz bir kar yağmaya başladı. Tabii biz bu sebepten oldukça geciktik. Otobüs, minibüs hiç bir şey çalışmıyordu. Bu arada acıkmıştık da, bu maceralı yolculuk sırasında rastladığımız bir şarküteriden salam,

peynir, yoğurt ve bir şişe votka almıştık (Musa amca votka severdi biliyorduk). Çetin bir yolculuktan sonra, Musa Amcanın bostancı taraflarındaki evine vardık. Saat gecenin 01.30'u olmuştu. Musa amca kapıyı açtı. Bize baktı ve kaşlarını çatarak ilk sözünü söyledi, "Ma siz Kürt değilsiniz?" Ben, "Niye?" diye sordum. Elimizdekileri işaret ederek, "Quro Kürt misafirlige giderken yemeğini yanında mı götürür?" dedi.

Bizi içeri aldıktan sonra devam etti: "Oğlum Musa Amca yaşlıdır, yemeği yoktur aç kalırsız diye mi korkunuz. Korkmayın, her şeyimiz var. Ben yaşlandım ama hala ağayım" dedi. Ve güldü.

Elini omzuma koyup gelin size ağalığımla ilgili bir olay anlatayım. Hal hatır soruldu, tanışıldı falan ve Musa Amca anlatmaya başladı:

"Ben Zıvinge'deyken, Bir gün bizim dağdaki çocuklar geldi. Ben ağayım ya sana şu kadar vergi tahakkuk etti, dediler. Bende, 'valla çocuklar, genç olsaydım sizinle gelirdim. Param olsa hepsini verirdim, lakin benim param yok' dedim. 'Biz anlamayız falan' deyip gittiler. Epey bir zaman sonra tekrar geldiler. Belli kızmışlar, 'Başladılar biz şöyle yaptık böyle yaptık, biz bu işi sıfırdan aldık buralara getirdik...' 'Valla çocuklar haklısınız, ama unutmayın siz bizden şanslısınız. Biz eksilerden sıfıra getirmek için az uğraşmadık' dedim."

Musa amca lafını bitirdi ayağa kalktı. "Sizi aç bekletemeyeyim, ne yiyeceksiniz söyleyin. Siz oturun, ben ölmedim daha, burası halen ağa evi oğlum. Beş dakikada size yemek hazırlarım. Eğer ısrar ederseniz aç kalırsınız, çünkü size daha uzun bir hikâye anlatırım" dedi ve mutfığa doğru yürüdü. Nur içinde yatsın diyeceğim ama, zaten nur içindedir...☞

KARA BÜYÜ ÜÇ

Af Dilekçesi

Büyüde, baban sana acılar alacak yokluklar alacak etkisi var
Kestin cezamı en kalınından bari bebekleri affet
Bırak içerideki yaralılar ve çocuklar bir nefes alsınlar
İçimdeki suçluyu infaz ederken suçsuzu gözet
Hiç mi bağışlanası bir kusurum yok aralarında?
Bir hafifletici neden?
En azından tarihe geçecek bir sevişme
Bir uzun gece...
Hani rüyanda görüp yanında uyandığın bir kadınla yapılan
Tanrı hediyesi vahiy gibi bir sevişme
Bir güzel cümle belki ozanca
Ya da bir latife muhayyer kürdi makamında

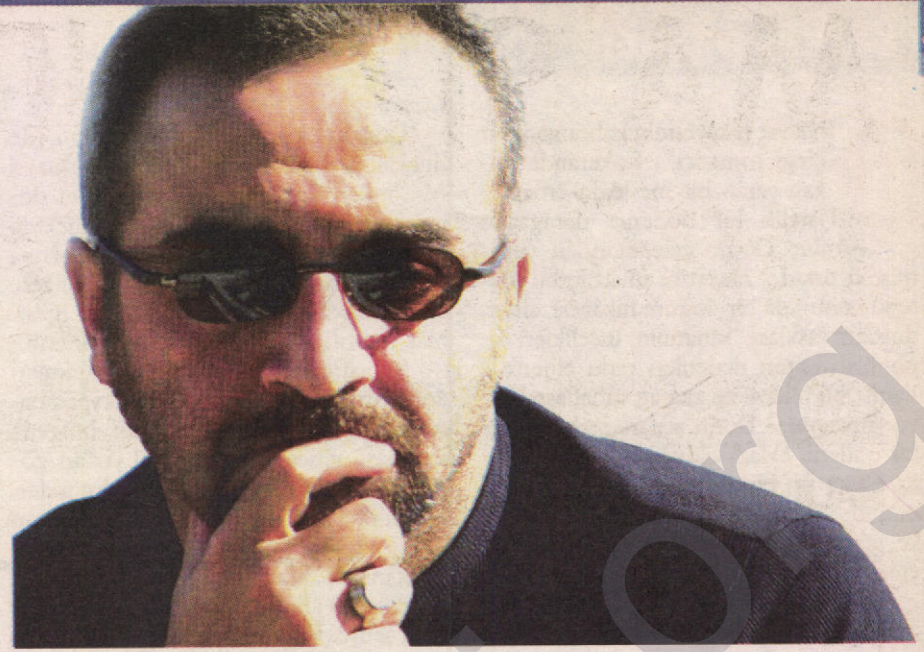
Ne bileyim ben belki bir türkü dilime çok yakıştırdığım
Yok mu?
Bu büyüün koyusunu alacak bir çare
Bir hafifletici neden?

Her suça artık bir af isabet ediyor
Cinayete bile
Neden benimkiler kapsam dışı kalıyor
Bu genel af kutlamasında her gece?

İsyan faydasız biliyorum
Büyümekte büyüünün kara deliği böylece
En azından şu iğneyi batırma beni her görüşünde
Mesleğim bu gereğinden sık çıkıyorum halkımın karşısına

Hiç büyüü bir söze bir kelime oyununa muhtaç değilim
Açık ve sade söylüyorum
Beni affet!
Beni affet!

Bu kara büyüü kaldırı!
Beni affet!

Daha ne kadar küçültebilirim sözcüklerimi karşında?
Ne kadar durdurabilirim bu başıbozuk alayını?
Bunlar intizam bilmezler gel ufalama daha fazla
Bir sözüm var satacak gel tatlısını zedeleme
Bak sıkılırlar bu esnaf lokantası lezzetinden
bu sevebilme ihtimalinden
Yemekler biraz yağlı mı ne diyebilirler
deli gibi yedikten hemen sonra
Bir sözüm var satacak sataşacak beni dilsiz eyleme

Etme eyleme
Beni affet,
Beni affedilmez eyleme,
Beni af eyle,
Azad et,
Kurtar,
Hangisi işine gelirse?

Ocak 2002, Kemerburgaz

[**yılmazerdoğan**]

Madam Rosa'nın Tatil Notları

pelinbatu

(Saatleri Ayarlama Enstitüsü)

Yaz:
Ağustosun sıhhatli böcekleri
Saatlerin yel mümessilleri
Rüzgar ayarlı, kovansız, solak, soluk
Gecelerin soslu sessizliğinde
Hatırlatır
uykusuzluğu, susuzluğu.
Sessizlik değil günlerin iliği
Günlerin köpüğü
Yazının z'si-
Sensizlik
Toprak serinliği.
(ölmeye geldiğinde altın arılar
pamuk hazırlayınız)

(Şehir)

Yaz:
Bir yarasanın günlüğünden,
"Seher, son kanımız
eski ağaçlar son çarşafımız" ı alınız
Emile'lere, Romain'lere şarkı söyletip
Yeşil günler, akrepler yapınız.
Piyanolar kirli el sever
Şehir sever.

"Yer yoktur
Yer yoldur" diye devam eder günce,
İsviçre kantonlarından, yosunların
içinden çıkana kadar altın bilezik.
Etler kesilir, üzüm eskitilir
Denizdir bizim sefaretimiz.

(Huzur)

Yaz:
Kollarınızı saklarsanız aşık
olursunuz-
Madamların hafta sonu perukları
Yılanların sakın cinayetleri
Hepsi senin için
Sensizliği bulmak içindi,
İsa tapıncası kırıklık,
Barbutcuların arasında bir morluk
Benim zayıf tanrım.
Bir hikayeyi yapmak için kaçmak
gerekirdi, kaçtık.
Yaz böyle doğrulur.

Yaz:
1 adet yumurta
beyaz bir sabah

BU hayat hikâyesinin kahramanı bir çizgi romancı... Kökeninde mizah yatan bir mesleğin erbabı... Üstelik bir döneme damgasını vurmuş Gırgır geleneğinden yetişmiş bir üstad... Hayatını anlattığı bu söyleşide onun da bir doğum hikâyesi, ailesi, dostları, aşkları, sanatının incelikleri ve popülaritesinin nedenleri oldu elbette... Yalnız bu hikâye ne zaman tuhaflaştı biliyor musunuz? Derin acılara terk edilmiş bir milletin evladı olduğunun üstüne bir de Nasrettin Hoca ile hemşeriliğini eklediğinde... İşte Sarkis Paçacı, işte mizah ve göz yaşıyla yoğrulmuş geçmişine dair yolculuğu...

Annem köken olarak Konya Akşehirli... Baba tarafım ise çok karışık; babamın babası İzmit Bahçecik'ten. Bahçecik, 12 bin kişinin yaşadığı bir yermiş. On bin kişi sürgün yolunda ölmüş. Dedemler Konya tarafına sürülmüş ve orada yerleşmişler. O öksüz olduğu için daha öncesini bilmiyor. Dedem o sıra 4 yaşındaymış, o yüzden çoğu şeyi hatırlamıyor. Ereğli'deki toplama kampına gelenler bir iki gün kaldıktan sonra çizilen sürgün yollarını doğrultusunda tekrar dağıtılıyormuş. Dedemlere şehirdeki Ermeni aileler sahip çıkmış. Ereğli Ermenilerin yoğun yaşadığı bir yerleşim yeriymiş. Yolculuk sırasında çocukların çoğu ailesini kaybetmiş. Anne-babalar çocuklarının gözü önünde öldürülmüşler. Ama kimse bize bir şey anlatmıyor hala. Başlarına geleni anlatan çok az. Çok korkuyorlar, tek kelime bile etmiyorlar.

Dedesinin bir kardeşi yolda Yunanistan üzerinden Ermenistan'a kaçtığında sadece yedi yaşındaymış. Birinin yolda öldüğünü bir diğerinin kayıp olduğunu hatırlayan ise geriye kalan üç kardeşin büyüğü abla...

O sıra 13 yaşında olan dedemin ablası bile bir şey anlatmıyordu. Ermenistan'a giden dedemin ağabeyi ise yıllar sonra ailemizi İstanbul'da buluyor. Dedem hiç okul okumadan, dört yaşından beri çalışarak hem ahlalarına hem de kendinden küçük kardeşine bakıyormuş. Kahvehanelere su taşıyormuş. Ablalarını evlendirdikten sonra sıra kendisine gelmiş.

Dedesini Konya Akşehir'den nüfuzlu bir banka memurunun Fransız Lisesi mezunu kızına aşık olur. Aşkları çoğu engeli aşar ve evlenirler. Üç çocukları olur. 1928'de doğan Sarkis'in babası Garbis Paçacı, babasının İkinci Dünya Savaşı'nda askere alınmasıyla okulu yarım kalır.

Dedem kasaptı. Büyükannem de dükkânda ona yardım ediyordu. Gayri Müslimlere uygulanan yüksek vergi döneminde Erzurum-Aşkale'ye gitmekten son anda kurtulmuş. Aşkale toplama kampı gibiymiş. Oraya öldürülmek üzere gönderiliyorlarmış. Mareşal Fevzi Çakmak'ın onları kurtardığını söylüyorlardı.

Bir süre sonra Ereğli'deki yaşamları zora girer. Ermeni okullarının kapanması, Gayri Müslim çoğunluğun bölgede azalması neticesinde İstanbul yolları görülür onlara. Önce Sarkis'in babası gider. Ereğli'de başladığı kunduracılığı İstanbul Mahmutpaşa yokuşunda bir ayakkabı dükkânında tezgâhtar olarak sürdürür. Daha sonra ailenin diğer üyeleri göç eder koca şehre. İlk Kumkapı'da yerleşip bir de kasap dükkânı açarlar.

Annemin ailesi de Ereğli'den gelip Kadıköy civarına yerleşirler. Onun ailesinde de çok büyük travmalar yaşanmış. Anneannemin her şeye üzüldüğü, günde iki posta ağladığını hatırlarım. O da ailesiyle Akşehir'den Ereğli'ye sürülmüş ve kardeşlerinden ayrı kalmış. Annemin babası memleketinde demircilik işiyle uğraştığından İstanbul'a gelince bir metal fabrikasında çalışmış. Ereğli'nin tüm Ermeni aileleri birbirlerini tanıdıkları için annem ve babamın buluşması zor olmamış. Aşık olmuş ve evlenmişler. Ben 1957 yılında Kumkapı'da doğmuşum. Kardeşim Vartan Paçacı benden dokuz yıl sonra dünyaya gelmiş.

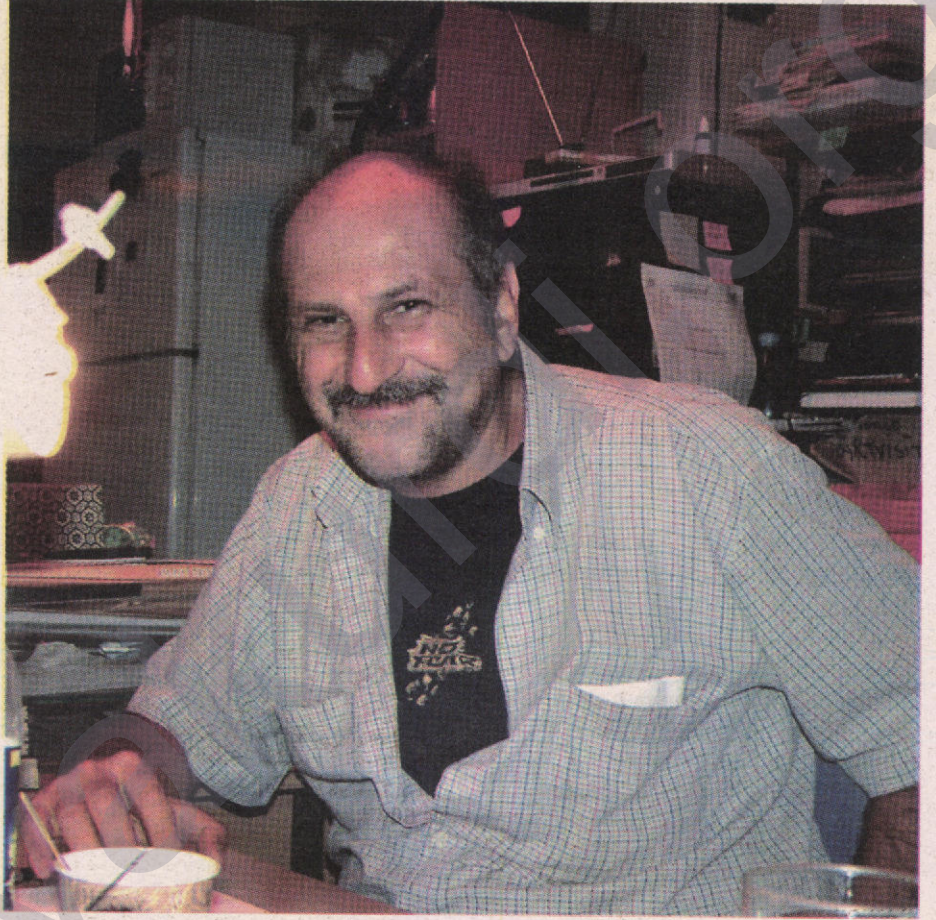
Baba Paçacı Kore'ye gönüllü yazılır. Ama kurada çıkmayınca oturup ağlayacak kadar savaşın psikolojisini üstünde taşıyan baba, aynı zamanda Cumhuriyet gazetesi okuyan solcu biridir. Paçacı'nın babası gibi birbirine geçmiş değerlerle yaşayan Kumkapı'nın sakinleri bayramlarını birlikte kutlayacak kadar birbirlerine hoşgörülüdür.

Kumkapı'da Ermeniler çoktu. O zaman Müslim-Gayri Müslim ayrımı yoktu. En yakın arkadaşlarım Müslüman'dı. Birbirimizden farkımız yoktu. Müslümanlık sadece onların inancıydı. Bir de Kemalistler vardı. Onlar bir çarşafı gördükleri zaman küfrediyorlardı. Çarşafıya değil ona tepki gösterenlere şaşırırdım.

Kumkapı, Beyazıt'a yakın olduğu için mitinglere giderdik. Ermeniler CHP'yi sevmezlerdi, Hıristiyanlara saldırılara rağmen Menderes'i tercih ediyorlardı.

Bu arada Zagorlarla, Teksas-Tomiksler'le, Zıpızp ve Binbirroman çizgi romanlarıyla dolu bir dünya ayaklarının altına serilmiştir. Heyecanı, macerayı bir

Kara tren gelmez ola!

haftaya sığdıran bu çizgi romanlar Paçacı'nın yedi yaşından itibaren çizmesinin de yolunu açar.

Karikatür diye bir şey bilmezdik. Karikatür deyince aklımıza politika, kadın-erkek ilişkileri üzerine çizilenler gelirdi. Bu yüzden Akbaba'ya hiç yanaşmazdık. Çok garip karşılardık onu. Siyasi ve yazı ağırlıklı olduğu için uzak dururduk, hatta korkardık dergiden.

Eğitimine Kumkapı'daki Boğosyan-Varvanyan İlkokulu'nda başlayan Sarkis Paçacı, okulun disiplinsizliğini o kadar benimser ki, Yeşilköy'deki yeni okuluna ayak uyduramaz.

Yeşilköy'deki okula bir ay dayanabildim. Çok şaşırımdım. Öğretmenler çok iyi davranıyorlardı, herkes birbirine karşı

saygılıydı. Bana da çok iyi davranıyorlardı. Bu yeni duruma alışamadım, bana uyumadı ve bir ay sonra eski okuluma döndüm. Kumkapı'dakilerin çoğu geri zekâlıydı. Salya, sümükle dolaşıyorlardı. Yazı bile yazmazdık. Kitap, defter yoktu. Beş altı santim boyunda kalemimiz olurdu en fazla. Oysaki burada öğrencilerin her şeyi düzgün, kitap-defterleri kaplanmış; silgileri, kalemtraşları vardı. Farklı gelmişlerdi bana. Doğum günleri düzenliyorlardı. Bana doğum günümün tarihini sorduklarında çok utanmışım. Çünkü bizde doğum günü kutlamak ayıptır. Bizde Hıristiyan isimlerinin günleri kutlanıyordu, yani azizlerin isim günleri.

Büyük bir travma yaşayan bir halkın torunlarının disipline olamamaları anlaşılır bir durum olabilir miydi?

O zamanlar Ermeniler zeki bir toplum değildi. O jenerasyonun yarısı neredeyse geri zekâlıydı. Şimdi belletildiği gibi zanaatkar bir toplum da değildi, kaba işler yapıyorlardı. Başarısız bir toplumdaki başarılı olarak lanse edilmeleri bence ulusal komplekslerinden kaynaklanıyordu. Toprağa bağlı yaşayan, dağlı bir topluluktuk. Ben farklı düşündüğüm için bu konulara dalmak istemiyordum.

Nasıl ki Kumkapı Türkiye'nin dini-etnik yapısının küçük bir modelini oluşturuyorsa, Paçacıların ikinci yerleşim yeri Yeşilköy de ekonomik ve siyasi yapının ufak bir maketi gibidir...

Gırgır'dan ayrılarak kurduğumuz Mikrop komünist bir dergiydi. Zaten dergi kapatılmasaydı muhtemelen öldürülürdük. Mikrop'un ilk satışı yüz bindi. Sonra elli bine düştü. Gırgır da yüz elli bin satıyordu zaten. Ama Mikrop'un bu kadar satışa rağmen nasıl zarar ettiğini şimdi bile anlamış değilim.

reyhanalaççicek
reyhancicek@esmerdergisi.com

Ermenilerin birçoğu Almanya, Avusturya gibi ülkelere gitmeye başlayınca biz yalnız kaldık. Bir kısmı Kurtuluş'a yerleşti. Biz de ucuz bir yerleşim yeri olduğu için Yeşilköy'ü tercih ettik. Yeşilköy'e taşındığımızda çok iyi eğitim almış Türklerle karşılaştım ilk kez. Ama bunlar burjuva gibi yaşayan elit bir kesim olduğu gibi aynı zamanda Türk milliyetçisiydi. Kumkapı'daki Türkler eğitimsizdi ama sıradan insanlardı. Yeşilköy İtalyan köyü ya da Yunan köyü gibiydi. Zenginler yazlığa geliyorlardı. Bütün yazı orada geçiriyorlardı. Evleri mükemmeldi. Onları görünce ben yine dehşete düşmüştüm. Çok iyi eğitilmişlerdi. İlk kez Türk milliyetçiliğini onlarda gördüm. Din farklılıklarından ziyade politik görüş farklılığıydı onlarınki. Yunanlılara karşı takıntılılardı. Rum arkadaşlarım evden çıkamazdı. Kızlar bile dövüyordu onları. Bir de yolda yürüdüğümüzde "Rum musun, Ermeni misin?" diye sorarlardı. Rumlar dövülüyor ama Ermeniler bırakıyorlardı. Yalnız, bize karşı ahlakçı kesiliyorlardı. Kıbrıs harekâtıyla bağlantılıydı bunların hepsi. Sonra bitti.

Ortaokulu Karaköy'de Ermeni Lisesi'nde okur. Disiplinsizliğin burada hadi hesabı yoktur.

Ortaokulumuz berbat bir okuldu. Devletin eğitim programını uygulayan bir özel okuldu. Duvarlarımız bile boyanmıyordu. Özel okul statüsünde ama özel hiçbir şey yapılmıyordu. Ermenice olan dersleri Türkçe görmeye başlamıştık. Devamlı cinsel bir atmosfer vardı. Bayan öğretmenleri sadece cinsel bir obje olarak algılıyorduk. Onların da bizi kıskırttığını düşünüyorduk. Hiçbirimiz eşcinsel değildik ama eşcinsel rolü yapıyorduk. Öğretmenlerin otoriteleri yoktu. Her şeyi sabote ediyorduk. Feci dayak vardı. Eğitim-öğretim dediğimiz şey dayak olmuştu. Okul dışında ise Hıristiyan Müslüman ayrımı olduğu için sadece Ermeni kızlarına bakıyorduk. İlginç bir şey ama diğerlerine âşık olamıyorduk. Demek öyle bir mekanizma gelişmişti ki onlara âşık olamıyorduk.

Gırgır dergisi kapılarını genç çizicilere açma çabısını yaptığında Sarkis lise ikinci sınıftadır çizime yeteneğini para karşılığında değerlendirme şansı bulur.

Gırgır'da çizmeye başlayınca ailemden ve mahallemden koymuştum. Politik olaylardan da etkilenmiştim. Gırgır'da biz dışardan yetişirken bir önceki kuşaktan Ergin Ergönültaş, İrfan Sayar, Nuri Kurtcebe gibi çiziciler içerde harıl harıl çalışıyordu. Tabii onlar çizgi roman serileri hazırlıyordu. Oğuz Aral gençler için bir hamle yapınca karikatüre yönelen çok insan çıktı. Gırgır başlangıçta altı yüz bin satıyordu. Cumhuriyet'in başını çektiği bir eğilim bu ekole kızılıyordu. Onlara göre karikatür arabeskleşiyordu. Oğuz Aral'ın popülist olduğunu, karikatürü yozlaştırdığını söylüyorlardı. Oysaki Gırgır daha özgür bir sanat anlayışı daha yaratıcı, teknik olarak tamamen Amerikanvari'ydı. Aral çizgi olarak solda gibi görünüp aslında muhafazakâr, aşırı Kemalist'ti. Antiemperyalist çizgiye çekilince gerçek gücünü kaybetti. Siyasi olarak ekstrem bir noktadaydık.

Kumkapı, Beyazıt'a yakın olduğu için mitinglere giderdik. TİP'in büyük bir güç olduğunu düşünürdük. Ermeniler CHP'yi sevmezlerdi, Hıristiyanlara saldırılara rağmen Menderes'i tercih ediyorlardı.

Baba Garbis Paçacı, Büyük dede Sarkis ve Büyükanne Armaven...

Paçacı'nın üniversite sınavında puanı yüksektir ama matematikten ikmale kaldığından İktisat'a kayıt yaptıramaz. Bir sonraki yıl Tatbiki Güzel Sanatlar Akademisi'ne girer. Okul ve Gırgır birlikte yürür bir süre.

Dokuz senede bitirdim. Ortam sanat ortamıydı. Seksenden sonra bozuldu. Paris'e gitmek için ara verdim. Paris'te süründüm. Sokak poliserisi olmuşum. Çalıştığım zaman polis kaçak işi olarak yakalıyordu. Daha sonra Güney Fransa'ya geçip okul okumak istedim ama Fransızcam yeterli değildi.

Gittiği kursta şimdiki üç çocuğunun annesi Heike ile tanışır. Evlenirler ve Fransa'ya yerleşmek isterler. Bu arada Paçacı Paris'te Plastik Sanatlar Bölümüne kabul edilir ama oturum izni alamadıklarından Almanya'ya yerleşirler. Paçacıların geçim kaynağı Gırgır'a gönderdiği çizgilerinin karşılığı gelen paradır.

Oğuz Aral'a evleneceğimi ve bu yüzden maaşıma zam isteğimi söyleyince "bana ne" dedi. O zaman kadar bana evlen diyen Aral para söz konusu olunca ters davranmıştı. Bu yüzden Limon dergisine, Gani Müjde'lere gittim. Limon'da karikatürlerim çıkınca Oğuz Aral bu kez "aynı anda iki takımda oynayamazsın" dedi ve işime son verdi.

Arada bir de Mikrop dönemi vardır. Bu dergiyi Sarkis, Ergin Ergönültaş, İrfan Sayar, Behiç Pek 1977 yılında Gırgır'dan ayrılarak kurarlar. Patronları bu kez Gelişim Yayınlarının da sahibi olan Ercan Arıklı'dır.

Arıklı çok iyi bir insandı. Gelişmiş bir

İlk bisikletini aldığı gün, 8 yaşında... (yukarıda) 5 yaşındaki Sarkis mahalle arkadaşlarıyla...

kapitalistti. Fiyatı artırmak istediğinde karşı çıkmıştık. Fiyatı artıracağımıza kaptalım demiştik. Mikrop bir buçuk yıl sürdü. Mikrop komünist bir dergiydi. Zaten dergi kapatılmasaydı muhtemelen öldürülürdük. Mikrop'un ilk satışı yüz bindi. Sonra elli bine düştü. Gırgır da yüz elli bin satıyordu. Ama bu kadar satışa rağmen nasıl zarar ettiğini şimdi bile anlamış değilim. Mikrop'tan sonra Gırgır'a geri döndük. Ben Oğuz Aral'ı, o da beni istemiyordu ama arkadaşlarım dönmem için çok zorladı. Çatışmalar daha da arttı, Ergin ile yeni bir dergi yapmaya karar verdik ve ayrıldık.

Ergin Ergönültaş'la birlikte çizgi roman serileri yapmaya başlar Paçacı. Ama finansör bulamadıklarından bir süre kendi imkânlarıyla çalışırlar. Yürümeyince de Paçacı çizgi roman üretimine başlar. 1991 yılında İstanbul'a gelip yerleşen eşi ile birlikte Naregatsi Production'u kurarlar. Ekibinde Levent Karanfil vardır. Birlikte çizgi roman albümleri yayınlarlar.

Bu arada mizahtan uzaklaşmıştık. Yayıncımla ilişkilerim bozulunca devam edemedik. 1994 yılında cebimde bir çekle kalakaldım. Şimdiki Naregatsi Kafe'nin olduğu yeri aldım. Satışa yönelik bir yerdi, kafeye dönüştürmek zorunda kaldık. Sonra çok ilgi gördü. 1998 yılına kadar iyiydi. Büyük oğlumun eğitim sorunundan dolayı eşim İstanbul'dan gitmek istedi. Almanya'ya gitmesini istiyordum ama o Fransa'ya gitmek taraftarıydı. Bu yüzden altı yıl önce ayrılmaya karar verdik. Şimdi onlar Fransa'da yaşıyorlar.

Sarkis'in çizgi roman serüveni Nare-

gatsi'de satışa sunduğu avangart ürünler ile devam eder. Kardeşi Vartan Paçacı ile birlikte hazırladığı "Kalpler Birleşmez Hatıralarda" adlı karikatür ve desen çalışması ise uzun aradan sonra yayınlanan ilk kitabıdır.

Geçmişte yaşanmaz demek istedim bu kitapla... İlk kez bir yayıncıyla çalıştım. Cesaret verdi diyebilirim. Bütün basın yayın dünyasıyla çatışmalı olduğumu düşünüyordum. Ama öyle değilmiş. Daha hoşgörülü ve demokratik olmuş ortam. Onu fark ettim. Ama gelecek için de fazla umutlanmıyorum.

GIRGIR'DAN KAÇIŞIN ÖYKÜSÜ

Oğuz Aral'ın Limon'da çizdiğimi fark etmesinin üzerinden bir hafta geçmişti. Arkadaşlarım beni arayarak, bir işadama ile anlaştıklarını ve başka bir dergi çıkaracaklarını söylediler. Dergiyi tamamlayıp kaçacaklarını anlattılar. Aral onlara sigorta yapmayacağını, dergiden ayrılıp kendine yeni bir dergi çıkaracağını söylemiş. Onlar da kendi aralarında ayrılma kararı almış. Bana da uçak biletimi yolladılar. Ben de döndüm. Arkadaşlar "Oğuz Aral'ı ortada bırakmıyoruz. Son dergiyi yapıp kaçacağız. Şile'de bir yazlık ayarlandı. Oraya kapanıp dergiyi yapacağız. Bir hafta on gün sonra bir dergimiz olacak. Oğuz Aral da çizersiz kalacak" dediler. Behiç Pek ayrılmak istemiyordu. İkna edebileceğimi arkadaşlara söyledim. Ama onun bu plandan haberi yokmuş. Ben söyleyince paltosunu bile almadan kaçtı. Behiç, Oğuz Aral'a haber vermiş. Son anda kaçmayı başardık ama Oğuz Aral Ergin'i bulup villasına kapatmış. Hıbrı 1989 yılında böyle çıktı. Patron Asil Nadir'di. Sonra bu kaçışa Turgut Özal'ın operasyonu, dediler. Derginin başına sonra Ahmet Özal geçmişti. Dergiyi yaptık ve Almanya'ya geri döndüm. Giderken arkadaşlara altı ay sonra derginin şeklini değiştirmeliyiz, dedim. Altı ay sonra bana "dergi çok satıyor, biz kooperatife üye olduk, değiştiremeyiz" dediler. Üç sene içinde dergi battı.

Arkadaşlarım Ergün Gündüz, Latif Demirci, Hasan Kaçan yönetimdeydi ve beni elbirliğiyle Hıbrı'dan attılar. Çünkü Tansu Çiller aleyhine bir şeyler çizmiştim. Basın kartımı bekliyordum. O da gelmemişti.

Gençlere para verdiği için onları balık gibi avlıyordu. Genç yaşlarda karikatür çizip para kazanmak çok cazip gelmişti bize de. Paramızı düzenli veriyordu. Ama konulara çok karışıyordu. Hiç kimsenin yapmayacağı kadar yardım ediyordu. Konularda tam tersiydi, bildiğini okurdu. Arkadaşlarım çatışmıyordu. Ben çekinmez çatışardım. Onu bir baba gibi algılıyorduk. Verdiği parayla idare ediyorduk. Maaşları bir yükseltiyor, bir azaltıyordu. Sonra tedbirli davrandı işçi alımı konusunda. Yoğun çizmeye başlamıştık. Ama bize mabuz imzalatıyordu. Sonradan ortaya çıktı ki bizi sigortalı yapmamak için vergi mükellefi yapmıştı. Yani bizi karikatür esnafı yapmıştı. Yıllar sonra olayın farkına vardık. Sonra çok yüklü bir vergi borcumuz çıktı. O yüksek meblağları ödeyemedik. Vergi borcu affıyla bir kısmını ödedik, kurtulduk.

[namikkuyumcu]

Duygulardaki ayaklanmanın sesi

Şimdi, siyah, kırmızı, kahverengi, yeşil, kırmızı, pembe ve mor saçlarda taranıyordur belki... Omuzlarımıza konan kelebek olup, yakıcı bir blues sesinde konaklayarak, yıldızlarla "birdirbir" oynuyordur kim bilir?

DUYGULAR, kiminde önemli düşüncelerin ve kavramların önüne geçebilirdi. Dahası, beklenilmeyen, önemli hayatlar örgütleyebilirdi duygular. Yollar, haritalar, yolculuklar ve yaşam; önemli bir duygu durağının sonuçlarıyla değişebilirdi. Duygular önemliydi çünkü. Onları incitmemeli, eğer incinmişlerse, hemen oracıkta, beklemeden onarılmalıydı.

İşte o zaman, belki de en çok o zaman, kırılmış zaman, geçmişini temiz çekerek, bizi bağışlayabilirdi. Vakit geçirmeden, hemen oracıkta, başka gerekçeler biriktirmeden ve çekinmeden; duygulara dokunulmalıydı... Kaygılara ve alışkanlıklara aldanarak, duygulardan vazgeçilmemeliydi. Duygular giderse bazen, asla geri gelmezdi. Duyguların değerini zamanında bilmeliydi. Duygular, zamanın aynasındaki en zor görüntülerdi. Duygular ve duygularına sahip çıkan cesur insanlar bu yüzden önemliydi... Bu yüzden, belki de en çok bu yüzden, kimi duygular, büyük hayatların ve büyük dayatmaların üzerinden, bir rüzgarla geçip giderdi, "nanik" yapıp, dil çıkartarak... Sulara yazı yazan serüvencilerin delişmen yol daşlığına dokunarak...

Duygu Asena, aramızdan erken bir vedayla ayrılırken, sözcükleri zorlayan anlatımların yetmezliği bir kez daha anlaşılıyor. Bir kez daha acıtıyor takvimleri, erken gidişin kederi...

Duygu Asena, bir yanıyla bu ülkedeki duruş ve direnişin simgesidir. Bir yanıyla, suyun dibinde ateş yakabilen büyük bir serüvenci. Aştan, cesarettan, paylaşmaktan, yüzleşmekten ve tercihleri yaşamaktan söz edilen her yere, Duygu Asena'nın adını seçerek çiçekler dikmeli. Sadece yazarak değil, yaşamını bir duruş ve tavra taşıyarak yalnızlaşmanın derinliğinde yaşadığı Duygu Asena.

Geçmiş yargılar ve iki yüzlülüklerle dolu böyle bir coğrafyanın cadı avcıları da unutulmayacak. Her türlü eşitsizlik ve egemenlik ilişkisine karşı çıkan devrimci bir kadının, karşı çıkış sınırlarını da erkekler çizmeye kalkıştı. Nereden nereye kadar karşı çıkılacağını, erkekler tartışıyor daha çok. Bir kadının kavrayış önceliğini ve yaşama cesaretini taşıyamadığı geleneksel sol çizgi. Pek çok konuda olduğu gibi, bu konuda da yargıları vardı ve yenildiler. Önce kendi duygularına elbet. Duygu Asena'dan önce kendi gövdelerine, yüreklerine, ruhlarına ve duygularına yenildiler... Daha sonra kimileri geldiler. Gecikerek, çok gecikerek geldiler... Yine kendilerine geç kalmışlardı öncelikle. Yine kendilerine yetişemiyorlardı. Yaşadıkları bu yüzden, belki de en çok bu yüzden kendilerine hep yalan ve hep tuzaktı.. Duygularına hiç kulak vermediler. Duygu Asena'yı anlamakta ve çoğaltmakta hep geç kaldılar. Bir türlü yetişemediler. Yetişemediler bir türlü...

Duygu Asena, mevcut iktidar

ve onun utançlarıyla bu bağlamda mücadele ederken, kimi sol-sosyalist cemaatin yargı ve düşmanlıklarıyla da mücadele etmek zorunda kaldı. Kendisini en çok acıtan bir gerçeklik ilişkisi olarak taşıdı bu süreci. Haksızlık edip, "cadı kazanları" için ateşler taşıyan yoz ve yobazlarla buluştu kimi solcular. Bu süreç, onun için, ruhunda çizikler çoğaltan bir yolculuktu aynı zamanda. Yazdığı roman kahramanlarında yer almak isteyenler gittikçe çoğaldı zamanla. Çoğalıyordu farkına varan cesur ve devrimci kadınlar. Çoğalıyordu, aşk için, bir saç teliyle okyanuslar aşanlar... Çoğalıyordu suyun dibinde ateşler yakmak isteyen siyah, kırmızı, kahverengi, sarı, yeşil, kırmızı, turuncu ve mor saçlı güzel kadınlar... Çoğalıyordu fark eden, isteyen, sahip çıkan, savaşan, yalnız kalan, bireyleşen ve dimdik yürüyen güzel bakışlar...

Duygu Asena aramızdan ayrılırken de farkını üretmesini bilmiştir. Yoldaşlarıyla, siyah, kırmızı, kahverengi, sarı, yeşil, kırmızı, turuncu ve mor saçlı kadın yoldaşlarının tavrıyla, önemli bir erkek imgesi parçalanmıştır. Geleneksel cenaze törenlerinin erkek egemen öncelikli hali, cami avlusunda da yerini değiştirerek ve yenilerek, kadınlara bırakılmak zorunda kalmıştır. Önlere saf tutan ve tabutu erkeklerle bırakmayan kadınlar; önce imamın ve inancın, sonra da şaşkın cemaatin ezberini bozmuştur. Bu duyguyu ve duruşu kabul etmek istemeyenlerin sayısı hiç de azımsanacak gibi değildir... Bu vesileyle de hatırlatıcı oldu yine sevgili Duygu Asena:

"Her veda elveda değildir/ vakti gelince çekip gitmeyi de bilmeli/ yol ayrımları incelikler çoğaltır/ şeytan pusudadır aşkın ayrıntısında..." demiştim bir şiirimde. İçinde aşkı taşıyan ayrılıklara bir dokunuşu vardı belki bu dizelerin. Veda etmeyi anlatsa da; bir gün bir başka zaman diliminde buluşmayı ya da rastlaşmayı istiyordu sanki bu dizeler. Bir gün, hiçbir şey yaşanmasa da, karşılaşma umudu ve arzusu vardı sözcüklere saklanan duyguların. Duygular önemliydi çünkü. Duygulara sahip çıkılmalı ve yaşanmalıydı. Duygular ertelenmemeli ve sonuçlarıyla yüzleşmekten çekinilmemeliydi.

Evet, Duygu Asena aramızda yok artık! Devrimci, cesur, kararlı ve farklı duruşu; bu ülkedeki "kadın hareketi" ve "kadın hakları"nın, en kıymetli seyir defterinde yerini alacaktır eminiz!

Şimdi, siyah, kırmızı, kahverengi, yeşil, kırmızı, pembe ve mor saçlarda taranıyordur belki... Omuzlarımıza konan kelebek olup, yakıcı bir blues sesinde konaklayarak, yıldızlarla "birdirbir" oynuyordur kim bilir? Yine de hevesinden utanan toprak ve zerresinden uzaklaşan kanser hiç bağışlanmayacak! Bağışlanmayacak hiç! Bağışlanmayacak! Duygu Asena hiç unutulmayacak! Unutulmayacak! ✎

Seni seviyorumun şiir dilinde söylenişidir

Gözlerin düşünce gözlerimin aklına
Uyanır sisler arasından bir çift nilüfer
Bir ırmak çırpınır yakamozların
kuşatmasında
Bahara koşar bozkırda tarlalar
Saçların takıldımıydı parmaklarımın ucuna
Ürperir yeryüzünün bütün ormanları
Kıvrılır çiçekli dallar
Dolanır yüreğime yabani bir sarmaşık
Gülümsediğinde bana
Bir gelincik açar dudaklarının kıyıcığında
Kayısı kokar çillerin
Gözlerimi alır bal rengi bir ışık
Dokunduğumda sıcaklığına
Damla damla dudaklarıma yapışır tenin
Eriyip gidersin avuçlarımda
Yanaklarında kor alevlerin kızılılığı
Seni düşündüğümde
Uzlanmış bulurum kendimi
Güneşin altında yemyeşil toprağa
Bir ırmak devrilir başucumdan
Suyun göğsünde ağaçların gölgeleri
Saçlarımda yine o rüzgar
Usulca alır beni sevdan
Çarpar bir gözlerine, bir ırmağa
Bir gelinciklere, bir dudaklarına...

ahmetümit

8 SORU!

Sömürge ve sömürgecilik sözcükleri ağzından düşmeyen adam, benim sorularına ısrarla Kürtçe cevap vermem karşısında bayağı sıkıldı ve "Ya siz bu İsveç'tekiler de çok dil şovenizmi yapıyorsunuz. Türkçe anlaşıyorsak Türkçe konuşalım, bunda ne var yani?" diye çıktı!

[firatceweri]

1. DOSTUM Ferhad Shakely bundan bir kaç yıl önce Türkiye'ye gitmişti. Bir gün kenti gezmeye, bayan bir akrabasıyla İstanbul'da Taksim'e çıkıyor. Mağazaları ve kitapçıları dolaşiyor. Ferhad Shakely Irak Kürtlerindedir. Şair ve araştırmacıdır. İsveç, Uppsala Üniversitesi'nde öğretim görevlisidir. Sorani, Kurmancı, Arapça, Farsça, İsveççe ve İngilizce biliyor. Fakat Türkçe bilmemektedir. O yüzden yanındaki akrabası ona tercümanlık yapmaktadır. Bu durum birkaç kitapçının ve mağaza çalışanlarının dikkatini çeker. O yüzden Ferhad'ın ne iş yaptığını merak ederler. Kız onun yazar olduğunu söylediğinde, çalışanlar buna çok şaşırır. Kafalarını sallayıp: "Bu ne biçim yazar ki Türkçe bilmiyor?" diye söylenirler. Fakat Ferhad Shakely birkaç Türk ve Avrupalı akademisyenle birlikte, İstanbul'daki bir üniversitede, İngilizce bir konferans verdiğinde, salondaki birçok kişi ona yanaşıp kendilerinin de Kürt olduğunu söylerler.

2. Doksanlı yılların başında Nüdem dergisini yayınlamaya başladığımda birçok Kürt yayını Türkiye'de Türkçe yayınlanıyordu. Protokol olarak Nüdem dergisini o yayınlara gönderiyordum. Bazıları sözlü, bazıları yazılı olarak Nüdem'in çok güzel bir dergi olduğunu, ama Kürtçe olduğu için okuyamadıklarını, keşke Türkçe olsaydı da kendileri de okuyabilselerdi, diye yakınıyorlardı. Bundan hiç bir art niyetin olmadığını, bütün içtenlikleriyle söylediklerini biliyordum. Sonra dergiyi koltuklarının altına alıp Türk arkadaşlarına gösterdiklerini, Kürtçede böyle kapsamlı ve modern bir dergiyi sahip oldukları için kendilerini onure ediyorlardı. Yıllar sonra Avrupa'da, bu kategoriden birkaç kişiyle karşılaştım, öğrendikleri Kürtçeyi Nüdem'e borçlu oldukları söylediler.

3. Henüz yeni evlenmişim. Eşimle balayına iki haftalığına Antalya'ya gitmiştik. Antalya güzel iklimi ve plajlarıyla ünlü olduğu kadar Antik dönemden kalıntılarıyla da ünlüdür. Görülmesi gereken birçok yer Antalya ve yöresinde vardır. Antik kültürüne ilgi duyduğum için, elime o fırsat geçmişken, bir cip kiralamayı eşimle oraları gezmeye koyulduk. Bir gün sabahın erken saatlerinde Alanya Kalesi'ne vardık. Cipimizi kalenin aşağısına park edip, kaleye çıkmak için ağır adımlarla yürüdük. On beş on altı yaşlarında bir delikanlı, el arabasıyla, kalenin kapısının önünde bekliyordu. Portakallarını bir piramit gibi dizmişti ve müşteri bekliyordu. Ben ve eşim turisttik, fakat Kürtçe konuşuyorduk. Taze portakal suyu içmek istedik. Meyve suyu satan çocuk bizim Kürtçe konuştuğumuzu anladığında, sevinçten ne yapacağını bir türlü bilemiyordu. Heyecanla birkaç portakal sıkıp bardaklarımıza doldurdu. Portakal suyumuzu içip, parasını vermek istediğimizde, ne yaptığımızı para almak istemedi bizden. Zorla parayı cebine sokuşturdum. Fakat yine o parayı cebinden çıkarıp bana verdi. Sonra da, "Abi ben her gün Kürt turist görmüyorum burada. Bugün sanki dünyalar benim oldu" dedi.

Onunla vedalaşıp kalenin içine doğru yöneldiğimizde, ona baktım, halen orda bekliyor, gülümsüyor ve bize bakıyordu.

4. Bir gün Abdullah Peşew'le İstanbul'da geziyoruz. Türkler ve Türkiye üzerine yorumlar yapıp İstiklal Caddesi'nde yürüyoruz. Dar bir sokağa girip, Abdullah Peşew'in gözüne bir kuyumcu iliştiğinde, kızının tamir ettirmek için onunla gönderdiği küpeyi anımsadı. Kuyumcuya giriyoruz. Kuyumcunun dışında iki kişinin daha içerde oturmuş olduğunu ve çay içtiklerini görüyoruz. Abdullah Peşew Türkçe bilmediği

için ona tercümanlık yapıyorum. Pazarlık yapıyoruz kuyumcuyla ve uygun bir fiyata anlaşıyoruz. Kuyumcu bize oturacak yer gösteriyor, biz de geçip oturuyoruz. Oturup sohbet ediyoruz Peşew'le. Orda oturanlardan biri merak edip nereli olduğumuzu soruyor. Ben de doğrudan ona Kürdistanlı olduğumuzu söylüyorum. Kuşkusuz o Türkiye Kürdistan'ından söz ettiğimizi anlamıyor. İkimizin de Irak Kürdistan'ından olduğumuzu düşünüyor. İşimizi sorduğu zaman kendi işimden söz etmiyorum, Abdullah Peşew'i işaret ederek arkadaşımın şair olduğunu söylüyorum. Arkadaş şairdir dediğim zaman hem oradaki konuşun yüzü aydınlanıyor hem de kuyumcunun. O zaman da kuyumcu oradaki konuklardan birini gösterip onun da bir sanatçı-oyuncu-olduğunu ve adının Şemsi İnkaya olduğunu söylüyor. Kuşkusuz adı bana yabancı gelmiyor fakat hatırlamıyorum. Her nasılsa onlar da Kürt kökenli olduklarını söylediler. Abdullah Peşew'den bir şiir okumasını rica ettiler. Peşew şiirini Kürtçenin Sorani lehçesiyle okudu. Onlar şiiri anlamamalarına rağmen, onu yürekten alkışladılar ve etkilendiklerini söylediler. Kuyumcu küpeyi tamir ettiğinde, Abdullah Peşew ödemeyi yapmak istedi. Fakat kuyumcu parayı kabul etmedi. Ancak yine de Abdullah parayı zorla verdi.

5. Doksanlı yılların ortalarında, ben, oğlum Yezdan, (o zaman üç yaşındaydı) ve annesiyle Ankara'ya gitmiştik. Bir gün de HA-DEP parti merkezini ziyaret ettik. Cihan Sincar ve Osman Özçelik başta olmak üzere parti yönetiminde birkaç kişiyi daha tanıyordum. Ayrıca Nüdem dergisi sayesinde oradakilere yabancı gelmiyordum. Partiye gittiğimiz zaman, bize çok sıcak davrandılar ve ilgileriyle içimizi ısıttılar. Oturup çayımızı içtikten sonra, esmer, saçları benimkinden kısa bir kız ki parti yöneticilerinden, benimle sohbet etmek istedi. Fırat Ceweri olduğumu öğrendiğinde, Türkçe ama çok dostça, beni gördüğüne çok sevdiğini söyledi. Ardından Nüdem'i övdü, benim bir yazımdan söz etti. Nüdem'in varlığından duyduğu memnuniyeti dile getirdi. Sonra oracıkta usul usul oturan ve kocaman gözle-

riyle bizi izleyen Yezdan'ı fark etti. Yezdan'ın saçlarını okşadı, onu sevdi biraz, sonra Türkçe "adın ne bakalım, yakışıklı?" dedi. Yezdan onu anlamadı. Bana baktı ve bakışlarıyla benden yardım istedi. Ben de Yezdan'a tercümanlık yaptım. Kıza, Yezdan'ın Türkçe bilmediğini söyledim. Kız bu duruma çok üzüldü ve "Yazık bu çocuğa ya, ne kadar da güzel bir çocuk, buna neden Türkçe öğretmiyorsunuz?" diye yakındı.

6. Biz yine Ankara'dayız. Aynı tarih. Cihan Sincar'ın evinde kahyoluz. Cihan ve Sıraç Kırıcı aynı apartmanda oturan iki komşular. Sıraç Kırıcı da HADEP yöneticilerinden. Bir akşam Sıraç'ın ailesi bizi yemeğe davet eder. Onlara konuk olduğumuz için bize çok güzel yemekler yapmışlardı. Masanın üstünü her türden içkiyle donatmışlardı. O ve eşi güzel bir Kürtçeyle ve güler yüzle bize ev sahipliği yapıyorlardı. Yemeğimizi yedikten sonra ilerleyen saatlerde Sıraç'ın bazı arkadaşları da ziyarete geldi. O dönemde Türkiye Kürdistan'ında birçok Kürt örgütü ve hareketi -ki eskiden büyük bir yapıyken şimdi marjinalleşmişlerdi- bir araya gelmiş ve PKK'nin dışında bir örgütsel yapı oluşturmaya çalışıyorlardı. O kişilerden bazıları ülkeden gelmişlerdi. Biri Türkçe, İsveç'teki yaşamı sordu bana. Ben de cevabını Kürtçe verdim. İsveç ve yaşantısı üzerine, oradaki Kürtlerin durumu üzerine bilgiler verdim. Kürt dilinin ve edebiyatının durumunu konuştuk. Yine Türkçe, PKK hakkında ne düşündüğümü merak ettiğini söyledi. Ben de politika yaparak, bunun benim değil politikacıların işi olduğunu söyledim. Üçüncü soruyu da Türkçe sorduğunda ve ben de üçüncü cevabımı Kürtçe verdiğimde, sömürge ve sömürgecilik sözcükleri ağzından düşmeyen adam bayağı sıkıldı: "Ya siz bu İsveç'tekiler de çok dil şovenizmi yapıyorsunuz. Türkçe anlaşıyorsak Türkçe konuşalım, bunda ne var yani?" diye çıktı.

7. Eskiden İstanbul'a gittiğimde, ideolojilerine ve görüşlerine takılmadan bütün Kürt kurum ve kültür merkezlerini ziyarete giderdim. Bu defa da Avesta Yayınları'ndayım. Abdullah Keskin'e Dema Nü gazetesi ziyaret etmek istediğini söyledim. Dema Nü

ayda bir PSK tarafından İstanbul'da yayınlanan bir gazetedir. Fakat onun Avrupa baskısı da vardı. Ben o gazeteyi okuyordum ve hala da aboneyim. Abdullah gazeteyle telefon açtı, Fırat Ceweri'nin İsveç'ten gelmiş olduğunu ve onları ziyaret etmek istediğini söyledi. Çok geçmeden, bir delikanlı gelip beni aldı ve gazeteyle gitmek için yola çıktı. Gazetenin yeri de Taksim'deydi ve Avesta Yayınları'na uzak değildi. Bin bir güçle o yoğun trafiğin içinden geçip kendimizi yolun öte tarafına attık. Beni almaya gelen delikanlı parmağıyla bir binayı gösterip "işte bizim yerimiz burası" dedi. Biz eski bir yapının içine girip, merdivenlerden tımandık. Nefes nefese üçüncü kata çıktığımızda, büyük bir kapı açıldı ve biri kız üç kişiyle karşılaştık. Çok sıcak bir biçimde bana "hoş geldin" deyip, beni içeri buyur ettiler. Oturdum ve zamansız bir espri yaptım, "benim bu nefes nefese kalmam yerinizin yüksekte olmasından değil, benim artık yaşlanmış olmamdan kaynaklanıyor" dedim. Bekliyordum ki onlar da "yok yahu sen daha çok gençsin" desinler ve sohbetimize başlayalım. Onlardan herhangi bir tepki gelmeyince Kürtçe bilmediklerini anladım. Hemen o anda kız özür diledi ve "maalesef Kürtçe konuşmuyorum Fırat Bey" dedi. Diğer iki genç de Kürtçe bilmiyordu. Fakat her üçü de beni tanıyor ve saygılı davranıyorlardı. Fakat yine de bir Kürt gazetesinde Türkçe konuşmak içimden gelmiyordu. Onların dediklerine göre parti merkezi de bir kat üstteydi. Onlara "Bana Kürtçe konuşan birini partiden getiremez misiniz?" diye sordum. Bu fikre akılları yattı, biri hemen merdivenlerden yukarı çıkıp birkaç dakika sonra Kürtçe bilen biriyle birlikte içeri girdi. Tokalaştık. Adam yanıma oturdu, güzel bir dille ziyaretimin onlara mutluluk verdiğini söyledi. İşimi sordu ve bana partideki işlerin gidişatından söz etti. Adam, partinin o bölgedeki sorumlusuuydu. Biz konuşurken iki kişi daha içeri girdi, bize selam vermeden oturdular. Türkçe konuşarak, içerdekileri azarlayıp onları bir şeyler için suçladılar. Önce mevzuu anlayamadım. Sonra onların sivil polis olduklarını anladım. Uzun bir zaman konuştular. Karşılıklı azarladılar. Sonra onlara bir kâğıt imzalatıp bazı tehditler savurup, çıkıp gittiler.

Sivil polisler çıktığında parti yöneticisi şakayla "Bu Türkçe konuşanlarla işimiz böyle işte" deyip çayımızı tazeletti.

8. Son dönemlerde kitapların basımı için kısa aralıklarla İstanbul'a gidiyorum. İstanbul'da birçok dostumu görüyorum. Fakat çoğunlukla Abdullah Keskin ve Muhsin Kızılkaya'yı görüyorum. İstanbul'da kaldığım birkaç günü birlikte geçiriyoruz. Birlikte yiyip, birlikte içiyor, birlikte geziyoruz. Fakat Türkçe her anlamda yaşamlarında olmak zorunda olduğu halde, benimle bir tek kelime bile Türkçe konuşmuyorlar. Geçenlerde Muhsin Kızılkaya bir sohbet esnasında "Yahu ben Fırat'la bir tek kelime bile Türkçe konuşmuyorum" dedi. Başka bir sohbette Abdullah Keskin "Ben Fırat'la hiç Türkçe konuşmuyorum" dedi. Bir gün de Ruken Bağdu Keskin: "Fırat, seninle hiç Türkçe konuşmuyorum" dedi. Nesimi Aday, bir gün eşine dönüp, "Ben Fırat'la hiç Türkçe konuşmuyorum" dedi. Diyarbakır'dan Suzan Samancı ve Hicri İzzören de benimle Türkçe konuşmuyorlar. İstanbul'da Ferzende Kaya, Röjin, Mustafa Erdoğan ve Müslüm Yücel de benimle Türkçe konuşmuyorlar. Böyle giderse İstanbul'daki Kürt entelijanşından kimse -Ümit Fırat dışında- benimle Türkçe konuşmayacak.

Kürtçeden çeviren: Abidin Parilti

DÜĞÜN masraf gerektirir. Fakat bir Ortadoğu düğünü için bu kelimeden başka bir şeyin icadı şart. Keza diğer teşebbüslerden farklı olarak tanışmaktan finale kadar hararetle bir maliyet hiç bitmiyor.

Kürtlerin yoğun yaşadığı yerlerde eskiden bir erkek bir kadını beğendiğinde bunu doğrudan söyleyemez, sembollerden yardım alarak ifade yolunu seçerdi. Sadece düğünlerde ve belki sinemada çokça anlatıldığı tarzıyla çeşme başında (ki çeşme başı belki çağrıştırdığı çağlayanla bilinçaltına sopayı vererek Ortadoğu halklarının ekserisinde analog bir muhabbet tellalı görevini eksiksiz yerine getirmiştir.) Günlük hayatta "Ayy bu da ne? Sümüklü mü bu? Pise." replikleriyle pek de iyi hatırlamadığımız mendil bir zaman öncesine kadar iki insanı evliliğe götüren yolda sıkı bir iletişimin kapısını açıyordu. Bir kızı beğendiğinizi (tercihen yine karşı cinsiniz olmalı) yakınlarınızdan birine söylersiniz ve süreç başlar.

Bu aracı için aynı zamanda bir avantaj, damat adayı içinse ucu kestirilemeyen bir rant ittifakının pençesine düşmek. Aracı hediyelessiz hareket etmediği gibi, gelin adayının cevabını etkilemek için de belki minik makyaj malzemeleri (o zamanlar az bulunduğu için daha makbulmüş) belki de başka türden bir aksesuar almak gerekmiş.

Şimdi başlık parası için kredi kartlarının devreye girdiği düşünüldüğünde belki bu masraflar bu kadar ağır gelmiyor.

Gelin adayı cevabı eğer müspetse bir mendil yollayarak niyetini belirtir. Bunun mukabilinde isim ya da cevap işlemeli bir mendil olursa damadın rahatlaması gerekir.

Sade ve kullanılmış bir mendil ise hayra alamet değildir.

Bu sürecin azami ömrü iki aydır. Söz konusu süre içinde mendil seremonisine girilmediyse iş mucizelere kalmıştır.

Bir düğünde karşılaştığımız Seyda Goyan, geleneksel düğünleri anlattı...

Düğüne Yolculuk

Kurdish Heritage Institute Yöneticisi Seyda Goyan, geleneksel Kürt düğünlerini, kız isteme faslından başlayarak anlattı...

[barışmutlu]

Merkezi, Irak'ın Süleymaniye şehrinde bulunan **Kurdish Heritage Institute Yöneticisi Seyda Goyan** ile Kürt düğünleri üzerine sohbetimiz mendil faslından başlıyor.

> Peki, iki kişi isterse bir kızı mendil trafiği karışmıyor mu?

İki kişi isterse ve kim daha iyi diplomasi yaparsa onundur. Maddi durum da önemli bir faktördür tabi unutmadan..

> Ama hiç güzellik yakışıklılık huy etkili değil mi?

Duruma göre değişirdi. Kimisi gerçekten âşık. Katıksız ekmeğe razılar hatta dilenmeye bile razılar bunu kızlar için söylüyorum. Erkekler hiçbir zaman kadınlara dürüst davranmamıştır

> Nasıl?

Kimisi de aile baskısından, özellikle erkek kardeşlerinin zulmünden kurtulmak için evlenmişler.

> Yine evlilik sürecine dönersek?

Evet, bunlar artık son aşamaya geldiğinde aracı kız onlara bir kıyak yapar bir şekilde. Ya evlerinde ya da başka bir yerde onları çok gizli bir şekilde buluştururlar. Ya bir ahırda ya da böyle kuytu bir yerde, mutlaka kaçması veyahut saklaması kolay bir yerde buluştururlar..

> İyi, hiç olmazsa...

Bunlar evlenmeye karar verdikten sonra erkek tarafı ailesine anlatır. Bazı aileler karşı çıkar; ya iyi bir sülaleden değil veya ahlaksızdır diyerek bir şekilde kötüler kızı soğutmaya çalışır. Kimisi babasını kırmaz eğer babası köyünde tanınmış biri ise oğlu karşı çıkamaz, o zaman dünyaları yıkılır.

> Ama her şey yolunda giderse?

Taraflar kabul edince, erkek tarafının babası gider kızın babasına konuyu açar ve gizli bir pazarlık başlar. Mesela şimdiki rayiç 5 milyon ise...

> 5 milyon TL mi? YTL mi?

— Misal dedim gerçi şimdi 5 ila 10 milyar TL arası köyden köye değişiyor ve çoğu yerlerde eskisi gibi değil..

> Yani başlık belirlenmeden isteme gerçekleşmiyor..

— Evet, kesinlikle..

> Peki diyelim anlaşıldı belli bir noktada?

Adamın kızı çok güzeldir herkes istemeye geliyor farz edelim, şimdiki başlık 5 milyar ise kızın babası kızının güzelliğine güveniyor hele biraz da cimri ise erkek tarafı yandı.

> Ne yönde yandı?

Ne yönde yandı, mesela tehdit eder gibi, "bak benim kızım şöyledir böyledir bilmem nereden geldiler vermedim. Siirt'ten geldi Hakkâri'den Mar-din'den ileri gelenler geldi vermedim" diyerek ortamı kızıştırır..

> O zaman baba kızları arasında güzel olanı daha çok sever. Önemli olan güzellikse?

Evet.

> Nihayetinde ne oluyor?

Şimdi piyasa diyelim 5 milyar ise, o 7 milyar der. Ama ben 5 milyar derim, hiç kimseye deme 7 milyar istemiş, maksat millet sitem etmesin, "bak falan kişi piyasayı yükseltti" diye.

> Neler dönüyorsunuz meğerse?

Dur daha neler olacak. Bu sadece nakit para ve bir de o değerde hediyelerde var; kızın dayısına amcasına bir tabanca dayısına bir takım şel û şepik amcasına şel û şepik takımı bu en az 1 milyar TL'dir. Bir de 30-40 kg yün...

> Ürün çeşitliliği muazzam?

Bütün bu şartları erkek tarafı kabul ettikten sonra damat adayı bu masrafları karşılamak için başka bir yere, bir şehre çalışmaya giderlerdi. Özellikle çoban

olmaya giderlerdi, çünkü çoban olmak hem masrafsız hem de yıllık olarak çalışırlardı. Yeme içme bedava ve üstelik yıllık olarak 20, 25 tane koyun üzerine anlaşılırdı. Vadesi tamamlandıktan sonra sene sonu damat adayı o koyunları toptan satar ve parayı gelinin babasına verirdi.

> Peki, kız isteme tüm bunların üstüne bir formalite gibi mi? Nasıl?

> Yani taraflar anlaşılıyor, her şey tamam ve onun üzerine kız istemeye gidiliyor değil mi? Velhasıl bu koşullar oluşmadan kız istemenin pek bir manası yok?

Yok, çünkü halkın hiçbir geliri yok ve bunlarda yerine getirmek şarttır. Aslında birbirini bile sömürmektedir..

> Peki, düğün ve nişan paylaşılıyor mu yoksa ikisini de erkek tarafı mı yapıyor?

Gelin tarafı hiçbir şeye karışmıyor, hatta kızını verdiği zaman da, düğününde bile akrabaları seyretmezlerdi ve çok ayıp sayılırdı. Çok ilginç bir örnek vermek gerekirse bizim köyü örnek vereyim, bir tarla 50 yılda 20 el değiştirmiştir. Başlık için birbirine vere vere bütün köyü dolaşmıştır.

> İnanılmaz?

Çok örnek var böyle.

> O halde (ohal) kız istendikten kaç ay sonra düğün yapılmalı, ya da böyle bir süre var mı, çünkü damat adayı başlık için çalışacak. Bu çalışma yıllar sürebilir...

Damat adayı bazen kardeşleri ile beraber bir yıl bile o başlık parasını çıkartamıyorlar. Çünkü bazen iş bulamıyorlar hatta 3 seneye kadar çalışanlar vardı çok iyi hatırlıyorum.

> Himm, o kadar bekleyen kız var demek ki?

Ki döndüklerinde yüzleri değişiyordu: Simsiyah, eller çatlak, saç sakal birbirine karışmış. Ondan sonra isteme zamanı geldiğinde bir iki tane genç köyde bulunan bütün evleri akşamüzeri kapı kapı dolaşır her evden birer kaşık alıp düğüne davetli olduklarını söylerler..

> Anlamı ne acaba kaşığın?

Kaşık bir imce geleneği, adamın gücü yok ki davette kaşık alsın. Bu bir gelenektir, maddi durumu iyi kötü herkes yapıyordu.

> Anladım. Sonra iade ediliyor...

Hayır, iade edilmiyor. Kaşık toplayan gencin sarığına ucu yukarıya bakacak şekilde bir kaşık koyulur. Böyle dolaşır.

> Yüzlerce kaşık ne yapılır?

Herkes en işe yaramaz, paslı kaşığı verir, nasılsa düğün içindir?

> Hahahaha... Peki, düğünlerinin favori yemekleri nelerdir? Pilav olur değil mi mutlaka?

Evet, çok özel bir düğün yemeği yapılırdı. Hiluse yemeği...

> Et yemeği mi, kısaca nasıl?

100 kilo buğday. Kız ve erkekler tarafından karıştırılır. Güzelce dövülür, bir çukura konulur. İşte ben o çukurun adını Türkçe bilmiyorum.

> Dibek!

Olabilir. Koçaman değirmen taşı gi-

bi ortası çukur bir taşın içine buğdayı koyarlardı. Kardeş Türküler'in ve Şivan'ın bir klipinde vardır.

> Gerçi düğünün coşkusuyla bunlar zor gelmez insana?

O buğday keşkek gibi kocaman büyük kazanlara koyulur ve 3 tane koyun kemiğiyle beraber konularak, bir tondan fazla odun yakılır, et ve buğday karıştırılarak erirler ve merhem gibi olana kadar vardiyalı aşçılar tarafından yapılırlar. En az 12 saat kaynatırlar..

> Düğün nasıl başlar?

Sabah damat odada kapının hemen yanı başında bir kürsüde oturur, köylüler akraba akraba veya aile aile buluşup toplu bir şekilde sırayla evlerine bérîte (damada özel bir şarkı) söyleye söyleye gelir, taklarını takarlar.

> Damada özel şarkı mı söyleniyor?

Evet, tabi ki. Ya teker, teker ya da toplu olarak he diyesini takarlardı.

> Herkes söyler miydi?

Tabi, geline de aynı şekilde. Şimdi akrabamız 30 kişiden oluşuyorsa 20 tane de bayan 50 kişi diyelim, bayanlar arkada erkekler önde 3'lü 4'lü sıra halinde damadın evine doğru yol alırlardı. Bayanlar gelin için erkekler damat için için şarkı söylüyorlardı.

> Sesi güzel olsun olmasın söylüyor yani...

Bu şarkı evde bulunan diğer grupları haberdar ederdi; "biz geldik artık çıkın biz girelim." Çünkü damat diyemez "bakın, başkaları geldi boşaltın" diye tabi kendine güvenen herkes söyler?

> Düğünde bilen de bilmeyen de oynar mı?

İlginizi çekecek bir şey daha söyleyeyim; bizim Uludere'de düğünler şimdi de böyledir. Yerli yabancı kadın erkek karışık oynarlar. Bayan istediği yerde oynar kimin eline giderse serbesttir. Fakat erkekler o şansa sahip değiller erkekler istediği bir bayanın eline gitmez, ancak bayan gider eline?

> Peki, müzik ne yönde seyredir?

Doksanların sonuna kadar düğünlerimizde kesinlikle müzik enstrümanı yoktu. Davul zurna veya keyboard yoktu. Düğünlerimizde seyirci çok az olur, oynayanlar çok fakat Diyarbakır'da ve diğer yörelerde ise oynayanlar az seyirci çok olur?

> Hiç davul zurna da mı yoktu?

Hayır, Uludere'de davul zurna bu günde yoktur. Ama Şirnak'ta var.

> Ama nasıl olur yahu, davul zurnasız düğün olur mu?

Keşke görebilseydin o düğünlerimizi davul zurna gürlütüden ibaretti, bizim için rahatsızlık yaratıyor...

> Peki dengbêjler gelir çıkar mı sahneye?

Düğünlerimize 500 insan karışık bayan erkek özel kıyafetle gelirdi. Düğünün başında 10 kişi sonunda 10 karşılıklı türküler söylerlerdi.

> Saat kaçta başlar genellikle düğünler?

Saat 8'de başlar gece 10'a kadar...

> Eziyet sabahtan başlar yani..

10'dan sonra damadın evine gelirler tekrar. Bu sefer dengbêjler gelir sabaha kadar karşılıklı stranlar söylerlerdi. Hatta o kadar kızıyordu birbirinden nefret bile ediyorlardı...

> Ha bitmiyor öyle mi?

Hayır, 3 gün devam ediyordu. Tabi 80'li yıllarda birer güne indi.

> Neden? Maddi mi manevi mi sebep?

Nedeni yavaş yavaş insanlar memur oldular, gençler dışarıya açılmaya başladı kitle iletişim araçları çoğaldı. Kitle imha silahların yapamayacağını, kitle iletişim araçları yaptı ve adetleri gelenekleri yok etti.

> Kavga olur mu düğünlerde? İçki durumu nasıldır, serbest midir?

Yiyecek yemeği zor buldukları için alkole sıra geleceğini zannetmiyorum.

> Ama içen içer miymiş acaba zamanında?

Son zamanlarda alkol de yerini aldı tabi, kavgalar ise her zaman düğünle beraber anılmıştır... ☐

Kürt, anasını görmesin!

"Şev sar e, xanî sar e û dil sar e
Cihan tevde sar e"

ZUBÊR Salih'i tanımasaydım anlatılanın daha çok tümüyle milliyetçi şahlanışlar döneminde konuşulduğu, belki de üzerinde pek de durulmayıp geçesigelinen bir ifade olduğunu düşünüp geçecektim.

Müziğini tanımayı bir yana bırakın! Adını dahi duymamıştım. Ta ki dostum, arkadaşım Mehmet Poyraz bana Zubêr Salih parçalarından oluşmuş bir derleme cd'yi yollayana kadar.

Derin bir bilgelik kokuyordu söyledikleri. Sesi de öyle.

Nizanım, nizanım. Evim behrek mezine. Ez bi avê nizanım. (Bilmiyorum, bilmiyorum. Aşk büyük bir denizdir. Ama ben bu suları bilmem!). Derken çağlar öncesinden Melayê Cizîrî'nin seslendiğini sanıyordum. Geleceğe bağlılığın müzikalitesi ile ses uyumunun farklı, daha önce hiç dinlemediğim bir yorumu ile karşı karşıyaydım. Serê rake Cizîrî (Başını kaldır Cizîrî) derken ben yetiştim Mela, sesin artık buralarda yankılanıyor demeye getiriyordum.

Sonra bu sesin, bir şekilde yolu bizim buralardan Diyarbakır'den geçen bir çok şahsiyetle buluştuğu gibi buluşması gerektiği düşüncesinden hareketle Zubêr Salih'le Diyarbakır Kültür Sanat Festivalinde buluşuyorduk. Kırk yıllık dostlar gibi hasret gideriyorduk. Kayboldu ve birkaç gün sonra döndü. Döndüğünde üzüntülüydü. Paylaşmak istemeyince anladım derdini.

Di vê şeva bêqudoj de
min masa xwe vekirî
Peyala xwe himbêz kirî
Bi tenê me, bêheval im
Mest û lal im, kûr dilanım
Digel pênuşa tî kaxeza birçî

"Bu uğursuz gecede, masamı kurmuş, kadehime sarılmışım.Yalnız ve kimsesizim. Mest ve lalim, Susamış kalemimle acıkmış kağıtla İnlemekteyim. Gecem soğuk, evim soğuk ve yüreğim üşüyor. Dünyam tek mil soğuk."** Derken sanki bütün hikayesini dizelere dökmüş derdini anlatıyordu.

Yıllardır uzak kaldığı, yaban

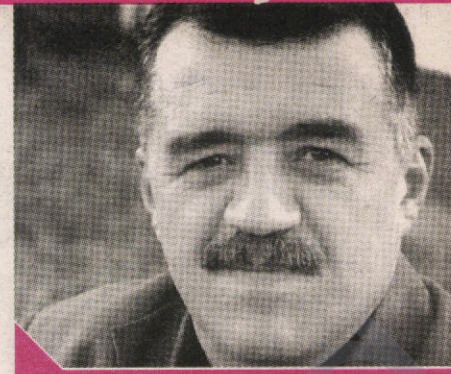
ellerde ana hasretiyle yalnız geceler geçirdiği kendi ülkesinde aranan (Suriye'de), başka diyarlarda sürgün Zubêr Salih'ti konuşan.

Anasını görmek istemişti ülkesinden ayrılmak zorunda kalışından yıllar sonra. Diyarbakır festivalinin konuğu olarak gelmişken Nusaybin civarına da inmiş ağabeyini arayarak anasının sınıra gelip kendisi ile görüşmesini istemişti. Ama gelirken de sıkı sıkıya tembihlemişti. "Sakin anam benimle görüşeceğini Suriye polisine söylemesin. Sorarlarsa Türkiye tarafındaki akrabaları ile görüşeceğini söylesin" demişti.

Zubêr'in yaşlı anası üç kontrol noktasında aynı hikayeyi anlatarak geçmeyi başarmıştı. En son sınırdaki noktada biraz da yıllardır görmediği oğlu Zubêr'in hasretiyle ağzından kaçırılmış "Zubêr'le görüşeceğim" deyivermişti. O anda tehlikeyi sezen ağabeyi aramıştı Zubêr'i "Sınırdan uzaklaş, anamın seninle görüşeceğini öğrendiler!". Sonrası Zubêr için o andan itibaren Diyarbakır'de kaldığı sürece anası ile görüşmemenin hüznü, anne içince bir süreliğine gözaltıydı.

Kanê hevalên cara
Peyal û kenê yara
Saz û awaz û şahî
Îşev li ku zîzî dibin
di dile kê perwaz didin
Hêvîyên dila rohnî dikin
Tenê dilê min tarî ye

Nerde eski dostlar. Kadeh ve sevgililerin gülüşleri. Sazım sözüm sevincim. Bu gece nerde hemhal olur, kimin gönlünde kanat çırpır. Yüreğimin emellerini aydınlatırlar ki! Sadece be-

[şeyhmusdiken]
seyhmusdiken@mynet.com

nim yüreğim karanlıkta. Gecem soğuk, evim soğuk ve yüreğim üşüyor. Dünyam tek mil soğuk." Derken hasretlik söz ve seste varlık buluyordu.

Sonrası yaşanan hikayeye berceste olanın paylaşımıydı belki de; "Türkle Kürt iki ayrı suçtan yakalanmışlar. Karar kesinleşmiş. Birlikte asılacaklar. Son arzuları soruluyor. Kürt, anasını görmek istiyor. Türk ise 'Kürt, anasını görmesin' diyor." Keşke sadece fıkralarda kalsaydı. Güllüp geçseydik. Bunlar da olur muymuş deseydik. Ve Zubêr Salih sadece şarkısında hasretliği dile getirseydi.

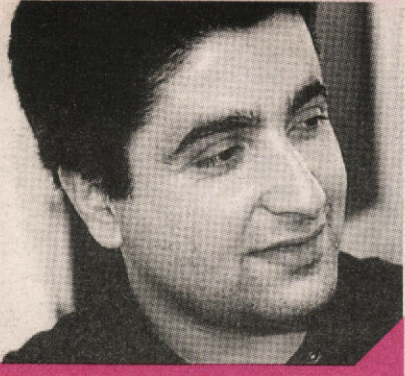
Nazdara min bizanibe
Şev bê te hiç ronî nabe
Ger çavên te nebin şemalokên şevê
Ev dilê sar gerim nabe
Bêyî peyala ji destê tey nazik
Ger çavên te nebin şemalokên şevê
Ev dilê sar gerim nabe
Lê çibkim tenê di nîgeşê min de
Tu mêvan î
Ey bingeha keserê min
Şev sar e, xanî sar e û dil sar e
Cihan tevde sar e,

Bilesin, sensiz gecem hiç aydınlanmaz. Eğer gözlerin gecemin mumu olmasalar. Bu titreyen yüreğim ısınmaz. Nazenin elinde tuttuğun kadehin olmasa, eğer gözlerin gecemin mumu olmasalar. Bu titreyen yüreğim ısınmaz. Neyleyim ki hayalimdeki tek misafirim sensin. Ey arzularımın kaynağı, gecem soğuk, evim soğuk ve yüreğim üşüyor. Dünyam tek mil soğuk. ☐

*www.zubersalih.com

[ferzendekeya]
fkaya@esmerdergisi.com

Ben: Cegerxwîn Hayalleri diriltten

BİR insan neden Cegerxwîn (Yüreği yanık) adını alır, bu adla koca bir coğrafyada tanınır? Bu sorunun cevabına, o kişinin kim olduğuna dair sorular sorarak ulaşabiliriz ancak? Kimdir? Nerelidir? Nerede doğmuştur? Neler yaşamıştır?

Eğer siz 1900'lerden sonra doğmuş bir Kürt iseniz, eğer bir şairseniz ve eğer iflah olmaz bir devrimciyseniz, yüreğiniz yanıktır.

Cegerxwîn işte bütün bunların toplamı...

1900'lerin başında doğmuş, hayatının büyük bir kısmı yoksulluk içinde geçmiş, ağaların, beylerin, şeyhlerin iktidarla bir olup, halka kin kusturduğu yılların, fakir, yoksul bir çocuğu olarak büyümüş.

Cehaletin kucağına düşmemek için medreselere atılmış kendini.

Bin bir güçlükte, eziyetle, horlanarak, ezilerek, aşağılanarak da olsa ilim-irfan öğrenmiş, icazetini almış.

Onun okumaya, yazmaya, bilgiye olan merakı; kendi halkına olan düşkünlüğü, aykırı ve başkaldıran ruhu sürekli bir arayış içine girmiş. Dünyanın bir tarafına savrulmuş, durmuş.

Uzun ve yorucu bir mücadeleden sonra sadece şiire yöneldi. Şiirleriyle, bölünüp, parçalanıp, dünyanın dört bir tarafına savrulmuş halkına hayat verdi. Baskularla, uygulamalarla unutturulmaya yüz tutmuş dilini yeniden ve daha güçlü bir şekilde diriltti. Sayısız şiir ve yazı yazdı. Divan'ları dünya edebiyatında klasikler arasına girdi.

İşte bu büyük şairin izini sürelim istedik bu ay. İnanılması güç bir hayat hikâyesi olan, önünde saygıyla eğilecek dev eserler bırakan ve yüreği sonsuza kadar

aşkla atmış bir adamın hikâyesiydi bu...

Zor yaşanmış, zor yazılmış ve zor anlatılacaktı. Bunun ne kadarını becerebildik bilemiyoruz ama Cegerxwîn üzerine geniş bir dosya hazırladık.

Üzerine yazı yazan birçok kişinin hayat hikâyesinden de söz etmesi, yaptığımız röportajlarda çokça anının bizimle paylaşılması üzerine ayrıca bir porte yazısı yazmaya gerek görmedik. Portre yazısı yerine, hayatını anlattığı "Hayat Hikâyem" kitabından yaptığımız kısa ve öz bir seçkiyi sunalım istedik.

Nasıl olsa Cegerxwîn üzerine okunması gereken çok şey bulacaksınız bu sayıda...

Nasıl olsa yanacaksınız, belki aşk, belki öfke, belki de hüznle...

HAYAT HİKÂYEM

Burası Hesar köyü... Hesar, aslında on sekiz köyün ortak adı. Bütün bu köylerde oturan herkes, sorulduğunda "Hesarlıyım" der. Bu ad, aynı zamanda bir aşireti de temsil eder. Köyde üç yüz hane var. Otuz-kırk kilometrelik bir alana kurulmuş. Hesar ovasının doğusunda Kercews(Gercüş) kasabası bulunur ve onunun dört bir yanı dağlıktır.

Nüfus kâğıdına göre doğum tarihim miladi 1900. Benim Birinci Divan'ımda 1903'te doğduğum yazılıdır. Ne zaman doğduğumu kesin olarak ben de bilmiyorum. Babam okur-yazar değildi ve benim doğduğum yıllar yokluk ve seferberlik yıllarıydı. Hatırladığım ilk şey "Berfa Giran" veya diğer adıyla "Befra Sor" dediğimiz, unutamadığım ağır kış günleriydi. Babam dışarıda yakaladığı veya öldürdüğü kuşları bize getirirdi. Dışarı çıkamıyordum onun

Rusya'da bir seyahatte...

için de o kış çarık giymeye gerek duymadan içerde geçirmiştin.

Babam akrabaların en yaşlısı, dolayısıyla aile büyüğü idi. Açık sözlü ve şerefli bir insandı. Şeyhlere ve ağalara düşmandı, şiddeti ve zorbalığı sevmeyiz, haramdan kaçınırdı.

Annem iyi bir kilim dokuyucu, iyi bir aşçı, iyi bir iplik eğricisiydi. Elinden pek çok şey gelirdi. Bizi büyütüp beslemenin bütün yükü onun omzundaydı. Cana yakın ve temiz kalpliydi; yetime, aç aya yüreği dayanmazdı. Dışarıda gördüğü garibanı eve getirir, günlerce bakardı. Düşküne, yetime gözyaşı döker, hayıflanırdı. Bütün bunları babamın isteği dışında yapardı, ancak babam sesini çıkarmazdı.

Babam, 1918'de, Amud'ta vefat etti. Annemse bir yıl sonra Bêdermemo'da vefat edince perişan olduk.

Annem, babama on bir çocuk doğurmuş. Sadece üç çocuk hayatta kalmış: Ablam Asya, abim Xelil ve ben. Bizi terk edip soğuk topraklara göçtü annemle babam.

Bir ara Bêdermemo köylerindeydik. Bu köyler, Omeri ve Mihelmi aşiretleri arasındaydı. O birkaç parça köye Xirbehên Omeri derlerdi. Bazen Mihelmi, bazen de Omeriler ile birlikteydiler.

Bêdermemo melesi Said, beni çok sevmişti ve evinde bana bakıyordu. Mele Said köylü çocuklarına Kura'n dersi verir, çocuklar da ona ev işlerinde yardım eder, dağdan odun getirirlerdi. Mele Said'in yanında başladığım Kura'na Hesar'a dönünce kadın bir mele olan Xoce'nin yanında devam ettim ve bitirdim.

Dervişlerden çok sayıda şiir ve stran ezberlemiştin. Ben bunları kadınlara okur ve söylerdim, kadınlar ağlar, "Allah seni bağışlasın oğlum" derlerdi.

ÇOBANLIK YAPTIM

Annemi babamı kaybettikten sonra bakımımı ablam ve yengem üstlendi. Ama daha çok ablamla idim. Güya okumaya

gelmiştim yanlarına.

Ablam bana çobanlık ettirdi. Üstelik kendi davranışın yanında komşuların hayvanlarını da önüme katardı. Ablamın kırk kadar hayvanı vardı. Komşuların ki de sürüye katılınca gütmesi zordu. Çarıklarımı da kendi kesemden almak zorundaydım.

UYANIŞI

Birinci dünya savaşı bitmişti. Haritalar tekrar değişmiş, birçok halk özgürlük mücadelesi içine girmişti. Kürt ayaklanmaları başarısız olmuştu. Kapalı bir köylü-aşiret düzeni, ayaklanmaları başarısız kılıyordu. Ama yine de, halk, ağır bedellere mal olan bu başarısız mücadelelerden dersler çıkarıyor, deney kazanıyordu. Ben şahsen o sıralarda her şeyden habersizdim; kendi halimde karnımı doyurmanın ve camilerde eğitim görmeyi ötesini bilmiyordum. Kürt nedir, neler olup bitiyor bihaberdim. Bu uykudan 1923 veya 1924'te Karacadağ'da Ergani Şewqi Bey tarafından uyandırıldım.

Şeyh Said isyanından sonra, 1925'te Kürt olma bilincime vardım; o zaman ağalar, beylerle çalıştım, yani yurtsever ve ulusalcı ağa ve beylerle.1937'de Amud'da bir JönKürt okulu açtım, gençler Kürt dili ve yurtseverliği öğretilirdi. Ama Hıristiyanların da önyak olmasıyla Kürt ağası Newafê Hesen tarafından kapatıldı.

Ders almaya devam ediyordum. O yıl içinde Ewamil, Zirûf ve Terki'b'i, yani üç temel başlangıç kitabını bitirdim. Ama üstüm başım dökülüyordu ve sefalet içindeydim.

İLK ŞİİRLER

İlk defa şiir yazmaya Derik'te başladım. Oranın güzelliklerini şiire dökmeye başladım. İlk şiirlerimden birinin hikâyesi şöyledir: İbrahim Paşa, Heci Etman Ağa'nın koyunlarına el koymuştu. Feqiler ona "xetmakê dewri"(Kaybolan eşyaların bulunması için okunan Arapça süre) oku-

CEGERXWÎN: Kürt şiirinin 20. yüzyıldaki en önemli isimlerinden olan Cegerxwîn, 1903 yılında Kercosê'nin (Batman-Gercüş) Hesarê köyünde doğdu. Ailesi aslen Kurtalan'ın Bêkendê köyündendir. Asıl adı Şêxmûs olan şair, küçük yaşlarda anne ve babasını kaybetti. İlk derslerini Mele 'bedilâhê Kûlatî'den alan Cegerxwîn, imamlık desturnâmesini de yine ondan aldı. Irak, İran ve Türkiye'deki Kürt bölgelerinde imamlık yapan şair, 1930 yılında imamlığı bırakıp siyasi çalışmalara ağırlık verdi. Cegerxwîn'in bir de "ütopya" girişimi olmuştur. 1930'lu yıllarda iki köy inşa eden şair, burada komünal bir sistem kurmaya çalıştı. Ancak ütopyanın sakinleri arasında ihtilaflar çıkınca oradan ayrılıp Suriye'deki Amûdê kasabasına yerleşti. Burada Nadiya Ciwankurd'un (Genç Kürtler Derneği) kurucuları arasında yer aldı. Bu demek, bir süre sonra Fransız Manda Yönetimi tarafından kapatıldı. Adı Civata Azadî ü Yekîtiya Kurdistan şeklinde değiştirilen Xoybûn'a katıldı (1937). 1949-1957 yılları arasında komünistlerle siyasi çalışmalar yapan şair, 1958 yılında Kürdistan Demokrat Partisi'ne katılan Azadî örgütünün kurucuları arasında yer aldı. 1959-1962 yılları arasında Bağdat Üniversitesi'nde Kürtçe dersleri verdi. Suriye'ye dönen şair, Kürdistan Demokrat Partisi/Suriye'nin 1967 yılında yapılan kongresinde Merkez Komite'ye seçildi. 1969 yılında Irak'a geçerek buradaki Kürt ayaklanmasına katıldı. Bir yıl kadar süren bu "katılım"ın, aslında bir tür hâfîs olduğu da ileri sürülür. 1973 yılında Suriye devletinin baskısı nedeniyle Lübnan'a yerleşen şair, 1979 yılında İsvêç'e geçti ve 22 Ekim 1984'te Stockholm'de öldü. (A. Balî, "Cigerxwîn" 89-92; Bilgin 5-9; Cotkar 20-21; Keyo Cigerxwîn 228-30; Kurdo, "Cigerxwîn" 140-42; Sağniç, "Cigerxwîn" 551-56)

NASIL BİR BABAYDI?

dular, nasıl olduysa mal geri geldi. Heci Etman Ağa, daha önce mal geri gelirse bir koyun sözü vermişti. Kescek, Xabê'nin kenarında ziyafet verecekti.

Mal dönünce Heci bize koyunu verdi. Biz de yağla piriç alıp Xabê suyuna indik. Koyunu keser kesmez, Mele Yunis azar azar yemeye başladı ve geriye kalanın çocuğunu melelerin önüne koydu. Biz feqilere pek bir şey kalmadı. Olan o sıra orada olan Hristiyan çobanların ve bizim önümüze koydular. Ben de yememeleri için feqileri uyarınca, kimse yemedi. Küsmüştük. O olayı şiirleştirip Mele İskender'e verdim. Büyük Seyda:

Oğlum kim yazdı bu şiiri?
Ben efendim.

Mele Yunis size güzel davranmamış ama senin şiirin çok güzel olmuş. Devam et yazmaya, şair olacaksın, çok büyük.

Şiir şöyleydi:

*Ehmedê Qasım, taraksız garibandır, kaşksızdır,
Ağacın gölgesinde, tek başınadır.
Mele Eli, Haris'le Hemo'ya seslendi:
Biz bitirdik, gelin kalan kurt payı sizindir.*

Haris ile Hemo Mele Eli'nin oğullarıydı ve babalarıyla gelmişlerdi. Ehmedê Qesim ise zavallı bir çobandı. Melelerle yiyordu ama kaşığı yoktu.

Ne kadar zaman geçti bilmiyorum; ama artık Amud'da, Mele Ubeydullah'ın yanında okuyorum. Melelikte epey ilerdeyim. Qerqatlı Mele Şexmûz, Mele Ehmed Kertewêni, Mele Ebdirezaq Heleli, Mele Ebdilwehabê Xatuni ile birlikte "muhtasar" öğrenimi görüyorduk.

Nihayet uzun bir zamandan sonra icazet günü gelmişti. O gün benim için önemli ve tarihi bir gündü. Tüm feqilik yaşamım boyunca tek amacım okumakta ulaşabileceğim en yüksek noktaya ulaşmaktı. Artık o amaca yakındım. Birçok feqiyle beraber ben de diploma alacaktım. Yani resmen "Seyda" oluyordum. Feqilere ders, melelere diploma verebilirdim. Köylerde ve şehirlerde medrese açabilirdim.

EVLİLİĞİM

İcazetime almadan önce evlenmem ve böylece bir köyün meleliğini hak etmem lazımdı. Ağabeyim, yengem ve diğer akrabalarım Mustafa dayımın kızı Kehla'yla evlenmemi istiyorlardı. Bir gün bana, "Ağabeyin dayımın kızını sınıra getirmiş, bir at gönder de gelsin" dediler. Sınıra bir at ve "berbu"(nedime) gönderip dayımın kızını Amud'a getirttim. Ondan sonra düğünle dernekle gelin güvey olduk.

1936 yılına kadar Hasdajor'da kaldım. Sözüm ona köyün melesiydim. Her yıl benden ders alan birkaç feqim de olurdu. Ama daha sonra bu işi tamamen bıraktım ve kendimi Hayır Cemiyeti işine verdim. Namazı, nizamı, orucu da bırakarak melelik işine tamamen son verdim. Başıma şapka taktım, takım elbise giydim.

MÜCADELEYE HERŞEYİMLE KATILMAK İSTEDİM

Ben her şeyden önce şairdim ve sanatçıydım. Şiirler yazıyor, kitap basıyordum. Eskiden beri Müslüman Kürtler, aydınların, yazar çizerlerin kendilerinin önünde olmalarını istemez. Zannedersen bu Müslümanlığın anlayışında var. Onlar, sanatçı ve şairleri, kitap yazıp satan, politikacıyı yeren, yanlış giden işleri anlatıp bununla yetinen; ama onların himayesinde olan, sahipsiz kaval gibi dileyenin alıp üflediği bir eğlence olarak algırlar. Bu nedenle makamlar ve yönetim; cahil şeyhin, beyin, ağanın olmalıydı.

Bu düşünce ve önyargı bütün Kürt partilerinde yer etmişti. Onlar benden sadece yazmamı ve kaval olmamı istiyorlardı. Kabul... Ama bunların yanlısını ve hatasını gördüğüm zaman kızıyorum. Bu nedenle de, "Benim bu yanlışları görüp sessiz kalmam doğru mu acaba? Bu mücadelede acaba benim de bir katkım, bu yolda bir taşım olamaz mı?" diye düşünüyordum.

SÖZ konusu olan dünya çapında bir şair bile olsa onu tanımanın en iyi yolu, birebir yaşayarlardan dinlemektir kuşkusuz. İşte bu düşünceyle ulaştık biz de Cegerxwîn'in oğlu Keyo Cegerxwîn'e. İsveç'te yaşayan Keyo Cegerxwîn ile telefon, internet ve cep telefonundan sms sistemini kullanarak söyleşmeye çalıştık. Ortaya kısa ama öz bir söyleşi çıktı. Buyurun Cegerxwîn'i oğlundan, yani Keyo Cegerxwîn'den dinlemeye...

Cegerxwîn nasıl bir babaydı?

Söz konusu olan dünya çapında bir şair bile olsa onu tanımanın en iyi yolu, birebir yaşayarlardan dinlemektir kuşkusuz. İşte bu düşünceyle ulaştık biz de Cegerxwîn'in oğlu Keyo Cegerxwîn'e. İsveç'te yaşayan Keyo Cegerxwîn ile telefon, internet ve cep telefonundan sms sistemini kullanarak söyleşmeye çalıştık. Ortaya kısa ama öz bir söyleşi çıktı. Buyurun Cegerxwîn'i oğlundan, yani Keyo Cegerxwîn'den dinlemeye...

> Ne zaman ve nerede doğdunuz?

1936 yılında Çelek köyünde doğdum. Ablam Sînem 1934 yılında, bacım Gulperî ise 1939 yılında aynı köyde doğmuşlar. Beniye 1946 yılında Topiz köyünde, bacım Rojîn 1944 yılında sürgünde, kardeşim Azad (1949) ve bacım Aştî, Qamişlo'da doğmuşlar. İki erkek kardeşimiz de Hasda Jorî köyünde doğmuşlar, ama bir iki yaşlarındayken ölmüşler. Böyle ayrı ayrı yerlerde doğmuşuz işte, Qamişlo'da ve ona bağlı köylerde.

> Çocukluğunuz nasıl geçti?

Doğrusu Cegerxwîn'in çocukları olarak siyasetin yoğun olduğu bir evde yetiştik. Polis korkusu, işkencesi, baskısı altında. Babamız evde kalmazdı pek. Eve yönelik olarak sürekli biçimde

tekrarlanan polis baskınları bize sonsuz bir korku veriyordu. Babamız çoğu zaman dışarıda olduğu için biz çocukları onu pek fazla görmezdik. Babamız da faaliyetleri nedeniyle çok eziyetler çekti, işkenceler gördü. Sînem ablam da hapse girdi, işkence gördü. Hayatımız bu şekilde geçiyordu hep.

> Aile hayatınızda nasıl bir kültür vardı?

Gündelik hayatımız pek de iyi değildi. Yoksulluk, perişanlık, açlık... Tahsil hayatımız da zorlu koşullar altında geçti.

> Zamanınız nasıl geçirdi, neler yaptınız?

Hayatımız hem tahsille, hem de çalışmayla geçirdi. Ben hayatta kalmamız için tahsili bırakıp çalışmaya başladım. Yoksulduk.

> Ne tür müzikler dinlenir, sevilirdi?

Kuşkusuz Kürt müziği ve stranları, çünkü bunlar bizim kültürümüzüdü.

> Misafiriniz çok olurdu, öyle değil mi?

Evet, çok fazla misafir gelir giderdi.

> Evde kimin sözü geçirdi, annenizin mi yoksa babanızın mı?

Evimizde ikisinin de sözü geçirdi.

> Babanızı tanımaya başladığınızdaki düşünceleriniz nelerdi?

Onu tanımaya başladığımızda, onun vatansever biri olduğunu düşünmeye başladık, milleti için çalışıp didinen biri olduğunu gördük.

> Cegerxwîn nasıl bir babaydı?

Babamız çok anlayışlı biriydi, bizimle güçlü bir ilişkisi vardı her zaman.

> Eğitiminizle ilgilendi mi? Ne olmanızı isterdi en çok?

Babamız okul bitirmemizi isterdi, ama bir yandan devam etmemizi de isterdi, asimilasyona karşı. Ancak ne yazık ki yaşadığı-

mız koşullar zorlu koşullardı ve tahsile devam etmemiz son derece güçtü.

> Babanızın Cegerxwîn olduğunu, farklı bir insan olduğunu ilk ne zaman anladınız, fark ettiniz?

Biraz büyüyüp kanatlanmaya başladığımızda onun farklı biri olduğunu anlamaya başladık.

> Bu üstünüzde nasıl bir etki yarattı, iyi mi, yoksa kötü mü?

Bizim için hem iyi, hem kötüydü bu, ama hayatın devam etmesi gerekiyordu.

> Çocukken babanızın şiirlerini sever miydiniz? Hatırladığınız ilk şiiri hangisidir?

Babamızın şiirlerini okuduğu dönemi hatırlıyoruz. İlk şiirleri de, hatırladığım kadıyla, "Rêçika Keşaf û Xortan" ve "Adar e, Adar e", bir de başka birkaç tanesi.

> Hangi anlarda, durumlarda şiir yazardınız?

Doğrusu sabahın erken saatlerinde yazardı daha çok, birkaç saat üst üste yazdığı oluyordu. Bazen de öğleden sonra yazardı, ara sıra da geceleri.

> Şiir yazmasına tanık oldunuz mu hiç?

Defalarca, özellikle de hepimiz aynı evde yaşarken, yani her birimiz dağılıp ayrı eve çıkmadığımız dönemde.

> Büyüdüğünüzde neler bekliyordu sizden? Hayalinde nasıl bir oğul vardı?

Büyüdüğümüzde millet için çalışmamızı isterdi, her şekilde vatansever olmamızı isterdi, böyle bir beklentisi vardı.

> Anılarını halen yaşıyor musunuz?

Hayatımız boyunca onun anıları aklımızdan hiç çıkmamıştır, hep de kalacak öyle. Bunları yeni nesillere aktardığımız için size ve derginize çok teşekkür ederim.

Kürtçe'den çeviren: Selim Temo

FERZENDE Kaya ağabeyin "Üstad Cegerxwîn Dosyası" için Şivan Perwer'le bir söyleşi yapmamı isteyen e-mailini aldıktan sonra bir koşuşturmaya başladım. Şivan Perwer Güney Kürdistan'daydı ve ne zaman dönebileceğine dair bir bilgiye sahip değildim. Hemen "Şivan Perwer International Cultural Foundation"ı aradım. Vakfın yetkililerinden Dilêr Bey, üstad Şivan Perwer'in 2-3 gün içinde döneceğini ve Esmêr dergisi için bir söyleşi yapmaya çalışacağını belirtti. İki gün sonra vakıftan telefon ettiler ve benim söyleşi yapmak üzere 8 saat içinde orada olmamı istediler... 23 Ağustos günü saat 04.30'da Berlin'den Şivan Perwer Kültür ve Sanat Vakfı'nın bulunduğu Frankfurt'a doğru yola çıktım. Şivan Perwer de aynı gece Hewlêr'den dönmüştü. Sonunda görüştük. Şivan Perwer, kadim dostu üstad Cegerxwîn hakkındaki soruları coşkuyla cevapladı...

> Cegerxwîn Şivan Perwer'e neleri çağırıyor?

Bana şiirin ve yurtseverliğin temeli, devrimciliği, sosyalistliği, toplumsalculuğu, sosyo-ekonomik, sosyo-politik duruma yönelik eleştiriyi, Kürdistan'ın kuşatılmışlığını, tarihçiliği, araştırmacılığı ve filozofluğu çağırıyor.

> İlk kez nerede tanıştınız? İlk tanışmanızda neler oldu, aranızda nasıl diyaloglar geçti?

Üstad Cegerxwîn 80 yaşına yaklaşmıştı ve yurdundan göç etmişti. İsveç'e geldi. Onunla görüşmeyi çok istemiştim. Çünkü ülkeye dönme ve onunla orada görüşme imkânım yoktu. Her ne kadar ülkesinden kendi rızasıyla ayrılmamışsa da, İsveç'e gelmesi görüşmek için iyi bir fırsat oldu. "Komela Kurdan" bir konser düzenledi. Bütün medya, aynı şekilde İsveç'teki yayınlar Seyda Cegerxwîn'e layık bir konser düzenlediler. Pek çok değerli ve saygın konuğumuz vardı. Onlardan birisi de Olof Palme idi.

Seyda Cegerxwîn şiir okuyordu, ben de icra ediyordum. İzleyiciler büyük bir coşku ve heyecanla ayağa kalkıyorlardı. Çünkü o gün Seyda'nın şiirlerinden bestelediğim geniş bir repertuarım vardı.

Ben onu gördüğüme ne kadar sevindiysen o da beni gördüğüne o kadar sevinmişti. Bana, "Bütün şiirlerim, bütün dizelerim önünde. Özgürsün. Çünkü sen çok iyi bir kompozisyonla diriltiyorsun onları. İncil'de reform yapmak gibi bir şey. Sen melodi ve sese göre düzenliyor, besteliyorsun. Gururla söyleyebilirim ki sen beni Kürdistan halkına doğrudan ulaştırıp tanıttın" diyordu.

> Cegerxwîn'in adını ilk kez ne zaman duyduunuz?

Amcam Mele Elî son derece vatansever bir imamdı. Seyda Cegerxwîn şiirlerin çoğunu ezbere bilirdi. Daha çocukken dinlerdim amcamı, Cegerxwîn'in şiirlerinden haberdar olurdu. Şiirleri, dizeleri rengarenk bezemeler

"Cegerxwîn'in hizmeti Ritsos'tan, Neruda'dan, Nâzım ve Mayakovski'den az değildir"

Bu şiirlerle hem halkı uyandırmak, hem de Cegerxwîn'in büyüklüğünü bilinir kılmak çok önemliydi benim için. İnanıyorum ki bu hep böyleydi. Eğer "olmamış" dersiniz, ben bu hizmeti tekrar yapmaya hazırım her zaman.

ve hayatın yüceliğiyle donatılmıştı. Dizeleri ve sözleri dikkatimi çekerdi hep. Urfa'da ortaokulda okurken rahmetli Av. Kemal Badıllı 3 tane şiir kitabını hediye etti bana. 15 yaşındaydım daha. Sesimin güzelliği ve çalışkanlığım ilgisini çekmişti. O zamandan itibaren Seyda Cegerxwîn'in şiirleri üzerinde çalışmaya başladım. Elbette bu şiirlerle birlikte ben de kendi bilgim ölçüsünde zaman zaman yazıyordum.

> Ortak yönleriniz nelerdi?

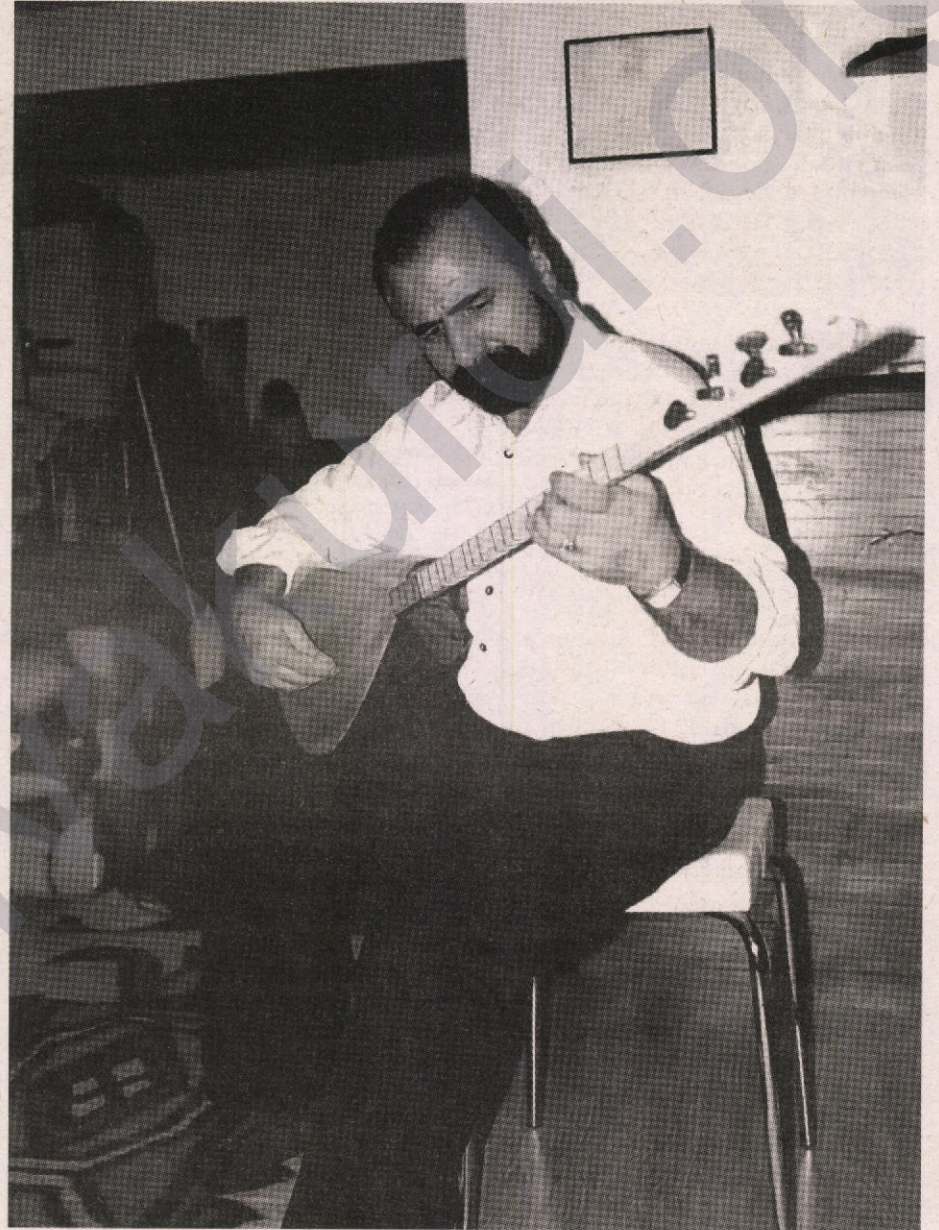
Vatanseverlik, sanatçılık, şairlik, öğrenme ve bilme arzusu, aydın olma, dizeler, şiirler ve stranlarda Kürt halkının sosyo-ekonomik, sosyo-politik, sosyo-kültürel durumunu dile getirme; özellikle de Kürt toplumu ve Kürt düşmanları arasındaki çelişki ve düşmanlıklar ortak yönlerimizdi bizim. Vatan sevgisi ve vatana sahip çıkmada, tarihsel, toplumsal ve ulusal değerler konusunda, inanıyorum ki aynı şeyleri düşündük, sazi ve dizeyi bir araya getirip hizmet ettik.

> Anlaşamadığınız yönleriniz var mıydı acaba?

Hayır hayır! İnan ki yoktu... Seyda Cegerxwîn'le hiçbir zaman bir polemige, bir tartışmaya girmedim. Çünkü ona büyük saygım vardı. Hayatında çok güçlükler çekmişti, saldırıya uğramış, tutuklanma ve zindanı, göçü, zulmü görmüştü. Kürt şairleri, yazarları ve sanatçıları ün salar, hizmet ederler, ama doğru düzgün bir hayata sahip olamazlar. Çünkü hayatları güçlükler içinde geçer. Ben yaş ve tecrübe itibarıyla ondan çok küçüktüm. Onu hiçbir zaman üzmemek, kırmak istemezdim. Zaten yüreği kırıgındı her zaman...

> İskandinavya'ya son günlerinde gelip İsveç'e yerleşti, neden başka bir ülke değil de İsveç?

Pek çok Kürt Yurtseveri, politikacı, yazar ve aydını İsveç'e gelmişlerdi. Birbirlerini çekemeseler de birbirlerine destek olurlardı. Yani bazen kavgaya tutuşurlardı, ama birbirlerine sahip de çıkar-

lardı. Onlardan birisi de yazar ve toplumbilimci dostum rahmetli Mahmut Baksî idi. Sevgili Baksî bir ara Güneybatı Kürdistan'a gitmiş ve Seyda Cegerxwîn'i ziyaret etmişti. Seyda, Baksî'ye demiş ki: "Pek çok yazı ve şiirim var, ama yayımlatma imkânım yok. Bana İsveç'e gelme konusunda yardım edebilirsen ömrümün sonunda halkım için büyük hizmetlerde bulunabileceğim".

Rahmetli Mahmut Baksî son derece becerikli birisiydi, çevresi çok genişti. İsveç devleti ve medyasının üst mevkilerinde bulunan yetkililerle ilişkileri vardı. Baksî önce İsveç medyasında Seyda'nın hayatından ve hizmetlerinden söz etti sık sık, sonra da İsveç devletinin Cegerxwîn'i davet etmesine aracılık etti. Cegerxwîn İsveç'te hemen vatandaş olarak kabul edildi.

İsveç'in dünya ülkeleri içinde çok demokratik ve haktanır bir ülke oldu-

ğunu söyleyebilirim. Toplumsal değerlerin değerini bilir, ona imkân tanır ve ilerlemesini sağlar. Kürtlerin dil, kültür ve sanatının ilerlemesi için pek çok imkân tanımıştır, hâlâ da tanımaktadır. Dünyada Kürt halkının kaderi üzerine geniş tartışmaların gerçekleştiği ilk ülke olduğunu söyleyebilirim. Örnek olarak zamanın başbakanı Olof Palme, 1980 yılında, Mahmut Baksî'nin girişimiyle, İsveç Parlamentosu'nda Kürtler ve kaderleri hakkında bir konuşma yapmıştır.

> İsveç'teyken Hesarê köyünden, Qamişlo'dan söz eder miydi hiç? Ülkeyi özler miydi?

Elbette! Seyda Cegerxwîn toplumcu bir düşünceye sahipti. Halkı ve ülkesi için iyi bir sistem istiyordu. Kürdistan'ın özgürlüğü ve halkın kurtuluşu onun için her şeyin üstündeydi. Za-

ten de bu hizmetiyle ün salmıştı ve halkın yüreğinde yerini bulmuştu. Yukarıda da söylediğim gibi, yapıtlarını basmak için gelmişti İsvaç'e.

Her zaman yaşadığı maceralardan, dost ve arkadaşlarından, şakalar ve sohbetlerden, Kürt halkının kavga ve acısından, köyünden, ülkeden söz ederdi. Seyda'nın sohbeti ve ev sahipliği pek neşeli, pek keyifliydi.

> En çok kimlerle dolaşırdı? Görmek istediği insanlar kimlerdi?

Seyda insanları pek severdi. Kimse nin kalbini kırmak istemezdi. Laubalilikten hoşlanmazdı. Gereksiz bir söz duyduğunda sohbetin konusunu değiştirir, daha çok önemli ve parabolik konular üstünde dururdu. Her sohbette insanlar ya da konuklarla bilge bir öğretmen gibi konuşur ve insanı öğrenmek konusunda kavrayışlı kılardı. Bir konferans, görüşme ya da söyleşide öncelikle Mahmut Baksî ve Mehmet Uzun'u isterdi yanında. "Mahmut Baksî gibi tatlı dilli bir övgücü olmazsa, tadı olmaz!" derdi. Elbette takılırdı ona ve "Baksî insanı övmeyi pekiyi biliyor" derdi. Ayrıca benim arkadaşlığımı pek severdi. Çünkü ona sonsuz bir saygı duyardım.

> İsvaç'teki Kürt aydınları arasında nasıl bir yere sahipti?

Herkes Seyda'yı ziyaret etmek, sohbetinde bulunmak isterdi. Ona büyük bir saygı duyarlardı. Onu büyük bir halk bilgisi olarak görürlerdi. Seyda Cegerxwî'n'e büyük bir sevgi vardı.

> Hiç bir stran söylediğine rastladınız mı? Sesi güzel miydi?

Evet. Rahmetli Baksî, o ve ben dışarı çıkıp dolaşırdık, Seyda da bize stran okurdu. Sesi fazla güzel değildi, ama stran okumayı pek severdi. Sözelimi "Ez ji xew rabûm min gulfiroşek dît", "Ev milkê Kurda pir xêr û bêr e" ve diğer bazı bestelerin güfteleri Seyda tarafından yapılmıştı.

> Biraz da şairliği ve şiirlerinin bestelenmesinden söz edelim. Önce neden Cegerxwî'nin şiirleri?

Çünkü o yirminci yüzyılın en büyük Kürt şairidir. Cegerxwî'nin halkın ve dünyanın durumunu şiirlerinde görünür kılmıştır. Halkın davasının yanındadır. O da imamdır. Ama diğer imamlar gibi yalnızca dine bağlı kalmadı. Dinler tarihinden tutun da dünyadaki bütün halkların tarihlerine kadarki şeyleri kafasında toplamış, şiirler aracılığıyla halkına öğretiyordu. Çok büyük bir yazardı. Ne yazık ki kaderi de Kürtler gibi, Kürtlerin durumu gibiydi.

Ben de bir Kürt sanatçısı olarak o eşsiz şiirleri bu amaçla dile getirmek istedim. Bu şiirlerle hem halkı uyandırmak, hem de Cegerxwî'nin büyüklüğünü bilinir kılmak çok önemliydi benim için. İnaniyorum ki bu hep böyleydi. Eğer "olmamış" dersanız, ben bu hizmeti tekrar yapmaya hazırım her zaman.

> Şimdiye kadar Cegerxwî'nin kaç şiirini bestelediniz?

Kaç tane olduğunu bilmiyorum,

O yirminci yüzyılın en büyük Kürt şairidir. Cegerxwî'nin halkın ve dünyanın durumunu şiirlerinde görünür kılmıştır. Halkın davasının yanındadır. Ben de bir Kürt sanatçısı olarak o eşsiz şiirleri bu amaçla dile getirmek istedim.

Şivan Perwer, Gülîstan Perwer ve Cegerxwî'nin...

ama bestelediklerim çok fazla sevildi. "Kîne Em", "Kurdistan Baxçê Gulan", "Ey Ferat", "Kurdistana min ka", "Gelê Şoreşvan", "Bi Ser Çiyan" ve daha pek çoğu gibi... Arşivimde de bestelediğim, ama henüz okumadığım pek çok şiir var daha.

> Bestelediğiniz şiirlerine yönelik tepkisi nasıldı?

Seyda her şeyi bana bırakmıştı, beni serbest bırakmıştı. Beni ve sesimi çok severdi. Bazen hasetçi ve kıskançlar ona, "Seyda, Şivan şiirlerini değiştiriyor" derlerdi. Seyda Cegerxwî'nin de onlara şu karşılığı verirdi: "Canının istediği gibi değiştirsin. Çünkü size duyurmadığım şeyi Şivan duyuruyor size!" Bu şekilde buna benzer sözleri etkisiz kılardı...

> Pek çok insan, başta da ben, "Kîne Em"i nasıl bestelediğinizi merak ediyor. Bize "Kîne Em" in hikâyesinin tarihini anlatır mısınız?

16 yaşından itibaren "Kîne Em" in bestesi üzerinde çalışmaya başladım. Senin de bildiğin gibi bu şiir, Cegerxwî'nin tarafından "Kîme Ez" şeklinde yazılmıştır. Seyda özellikle böyle yazmış, ama ben genel bir tarz ve yeni bir form verdim şiire. Yani "Kîme Ez" Cegerxwî'nin yanından benim yanıma geldi ve "Kîne Em!" oldu. Bu şiir 16 yaşından 24 yaşına kadarki süreçte bestelenme tarihini tamamladı. Bu şiirin kendine özgü bir beste, melodi ve kompozisyon istediğine inanıyorum. Üzerinde çok çalıştım, çünkü müzikal tarzda yeni bir formdu bu. Belki de modern ve özgür bir ülkenin sanatçısı olsaydım, bana bu şiirin formundaki yenilik için "Rap-müziğin babası" diyeceklerdi. Çünkü o güne kadar ortada rap-müzik diye bir şey yoktu. Yine de stranlarım, şiirlerim ve hizmetlerimle bir Kürt sanatçısı olarak gururluyum. Çünkü inanıyorum ki bir gün tarih gerçeği yazacak.

> İsvaçlilerle arası nasıldı?

Seyda zeki, bilgili, sosyal bir kişilikti, öğretmen ve önderdi. Sosyal ilişkisi,

çağdaş insanlarla arkadaşlığı çok severdi. Kürt halkına öğüdü de modernleşme ve ilerlemeydi hep. İsvaç'e büyük bir hayranlığı vardı. Modernizeme, ilerlemeye açıktı. Ama her zaman kadim değerleri de korurdu. Kürtlerle Avrupalıların dostluğunu çok istiyordu.

Bir şiirinde şöyle diyor: "Ey bilgili dengbêjler / Vay canın tutkunları / Sazlarınız eski sizin / Bu yüzden takatsizsiniz / Yeni sazlar bulup hizmeti ileri götürün / Şiirler okuyun hanlarda, eyvanlarda ". Görüldüğü gibi modernizm ve yenileşme hakkında özel bir bildiri var burada.

> Seyda'nın çocuklarıyla ilişkinizin iyi olmadığı söyleniyor, doğru mu?

Hayır, hayır, hayır! Hiç böyle bir şey yok! Çocuklarıyla aramız son derece iyi. Oğulları, kızları ve torunları çok severler beni. Fırsat buldukça hep ziyaret ederim onları, hal ü ahvallerini sorarım ve dostluğumu sunarım onlara. Oğulları Keyo Cegerxwî'nin ağabey ve Dr. Azad Cegerxwî'nin yanındalar. Dostlarına, arkadaşlarına, Seyda Cegerxwî'nin sevenlerine çok saygılıdırlar. Torunları da son derece akıllı, cana yakın ve kibardırlar. Hepsisi de vatansever ve hizmet eden insanlardır.

> 2004'te, Brüksel'de gerçekleşen görüşmemizde Cegerxwî'nin bir keresinde size, "Yeni bir dönem başlıyor, emeğimiz boşa gitmedi" dediğini açıklamıştınız. Bu sözle ne demek istemiştiniz acaba?

Doğrudur, çünkü halkımız uyanmıştı artık, Kürt sorunu kitaplara girmişti, Kürtlerin dostları çoğalmıştı ve Kürdistan'ın dört parçasında bir atılım vardı. İnaniyorum ki Seyda ömrünün sonunda kederi ve hasreti arkasında bırakmıştı ve morali epey yerine gelmişti. Sesi ve yakarısı herkese ulaşmıştı, arzuları yavaş yavaş gerçekleşiyordu. Bizi yanında gördüğünde mutlu ve müstehrik olurdu. Eğer hayatta olsaydı ve bugünkü durumu görseydi, inan ki Kürdistan davasını daha da ileri götürürdü.

> Bildiğim kadarıyla Mahmut Baksî ve Sebrî Botani'nin kendi sesleri albümlerinizde yer alıyor. Cegerxwî'nin de bizzat yapıtlarınıza sesiyle katkıda bulunmuş muydu?

Evet, evet, tabii! Seyda'nın sesi de var yanımda. Ama sesi okumak için pek de uygun değil. Hatta sanatım hakkında pek çok güzel şeyler söylüyor. Bazen sesini kaydedirdim, ama her zaman bir aksilik çıkardı. Şimdi arşivimde Audi ve video kayıtları var onun... Seyda'nın şiirleri üzerine hazırlayacağım özel bir albümde sesini kullanacağım bir gün.

> Oğlunuz Serxwebûn'u sever miydi? Serxwebûn ve Gulîstan Hanîma nasıl seslenirdi? Serxwebûn Seyda'yı hatırlıyor mu?

Evet... (Gülümsüyor) Gulîstan ve Serxwebûn'u çok séverdi. Yani, diyebilirim ki kendi kızlarından daha çok séverdi Gulîstan'ı. Serxwebûn ise iki yaşında tanıdı Cegerxwî'ni ve bir daha bırakmadı onu. Seyda'ya "kalo" (dede) derdi. Eve döndüğümüzde ağlar ve "Beni Kalo'ya götürün çabuk, onu özledim!" derdi. Seyda'nın evine giderdik, Serxwebûn'u kucağına alır, onunla şakalaşır. Serxwebûn filleri çok severdi. Cegerxwî'nin de Nalîn Baksî'den ne kadar fil biblosu çeşidi varsa toplayıp getirmesini istemişti. Halen de bütün o biblolar Serxwebûn'dadır. Cegerxwî'nin öldüğünde evine gitmiş, Serxwebûn da evin her tarafını dolaşmış, "Kalo, nerde Kalo? Kalo nereye gitti?" diye sorup durmuştu. Biz de ona, dolaşmaya çıktığını söylemiştik...

> Seyda Cegerxwî'nin hakkında yapmayı düşündüğünüz şeyler var mı?

Evet, vakfımız aracılığıyla elimden geldiği ölçüde şiirlerle onun adını daha da yücelteceğim, yücelttikçe yücelteceğim... Çünkü Kürt halkı ve insanlık için yaptığı hizmet Yannis Ritsos, Pablo Neruda, Nâzım Hikmet, Vladimir Mayakovski ve diğerlerinden az değildir. Kürt toplumu açısından yeni kuşakların Cegerxwî'ni tanımaları ve ondan istifade etmeleri son derece önemlidir...

> Sorularımızı cevapladığınız için çok teşekkür ederiz...

- Ben de teşekkür ederim. Dilerim ki Esmer dergisi daha da güzelleşir, genişleşir ve renklenir... ✉

Kürtçe'den çeviren: Selim Temo

O ÖYLE bir kuşaktandır ki, yirmi yıldır yeni bir sözüne rastlamadık. Sanki her şey göçüp gitmesiyle değişiverdi. Çünkü onun gibi örnekler pek az bulunur. Gördüğümüz gibi anları böyle birbirine yamayarak onu ve onun gibilerini anmaya, anımsamaya çalışıyoruz. Yaşadığımız hayat da yeni çiçek demetleri ve çiyle yağıyor üstümüze. Ve bizler, onun sözlerinden çıkan tecrübeler ile düşünceleri arasından geçiyoruz, bizim için en iyi okul olan sözlerinin arasından. Yürekten, candan süzülüp gelen sözlerinden istifade etmeye çalışıyoruz.

Evet, Cegerxwîn Hesarêliydi, şiirleriyle zengin bir miras bırakan o şair, şiirleriyle bugün de bizi başı dik kılan o şair... Hayatta karşılığı olan o özgün aydın kimliğiyle aramızda hâlâ. Adı, şiirleri sayesinde halkımızın arasında yaşıyor hâlâ. Zor ve çetin günlerden geçen o şiirler aramızda hâlâ, şairi hiç ölmemiş gibi. Özellikle özgün bir Kürtçe söze rastladığımızda, o sözü şiirlerinin içinde de buluruz, hele de dengbêjlerce stran yapılmış sözleri hemen her Kürdün dilindedir.

Cegerxwîn yoksul, cahil, perişan bir ailedendi. Babası Hesarê'nin çiftçilerinden biriydi, o köy ise 20. yüzyılın başlarında savaş ve düşmanlığın makamıydı.

O yıllarda cehalet çadırını açmıştı Hesarê'nin göğünde, yöredeki 20 köyden bir mektup okuyacak tek bir insan çıkmazdı.

Genç Cegerxwîn Hesarê'de başladı okumaya ve yüzünü dinî eğitime çevirdi; o sırada birdenbire kendini şiir yazarken buluverdi. Bu şiir gidip Melayê Cizîrî, Ehmedê Xanî ve Feqiyê Teyran geleneğinin önünde el pençe divan durdu ve urbanın onların mirasıyla doldurdu.

Bir kez daha Cegerxwîn

Bir gün artık dini bırakıp, halkı için çağrı yaptığında, başına toplandılar. Hep bir ağızdan: "Bakın, Mele Şêxmûs delirdi" dediler, "Sarığını atmış, sakalını kesmiş, cübbesini yırtıp gâvurların giysilerine bürünmüş." Bazısı da, "Yazık, gencecik delikanlı delirdi. Allah kimsenin başına vermesin!" dedi

Ve dinî eğitimden sonra yurdun dört parçasını dolaştı, halkın acısını sızını yakından tanıdı.

Sonunda cübbeyi sarığı atıp Frenk giysilerine büründü ve yıkılası Amûdê'nin sokaklarına dalarak haykırdı:

*Ey Kürtler, ey mertler
Pek güzeldir bağımsızlık
Vatan için çalışın
Ya dirim, ya ölüm*

O zaman insanlar Amûdê çarşısında başına toplandılar. Pek üzüldüler ona, bir ağızdan: "Bakın, Mele Şêxmûs delirdi" dediler, "sarığını atmış, sakalını kesmiş, cübbesini yırtıp gâvurların giysilerine bürünmüş." Bazısı da, "Yazık, gencecik delikanlı delirdi. Allah kimse-

nin başına vermesin!" dedi.

Cegerxwîn hayatı bütün ayrıntılarıyla yaşayan, seven birisiydi. Çoğu zaman sözleri de şiir diye yazılacak türdendi.

Bir keresinde Evdî Axa yê Xelo'nun divanına gitmiş, içeri geçip, "Merhaba eşeklerin ağası" demiş. O anda içerideki köylüler şaşırılmışlar, ağızları açık halde ağaya bakmaya başlamışlar. Cegerxwîn'in ağaya nasıl bu sözü söylediğini anlayamamışlar. O zaman Cegerxwîn onlara dönüp, "Eşek olan sizsiniz yahu, size söylüyorum" demiş.

Bir keresinde de Parti'nin birkaç sorumlusuyla birlikte, Qamişlo'da bir kahvehanede, halk arasında oturuyorlarmış. Halktan birisi Cegerxwîn'e demiş ki; "Üstad, bütün eserlerin Kürt diliyle. Bu yüzden Arap kardeşlerimiz senin ne iste-

diğini anlayamıyorlar. Arapça da yazsana, bu şekilde onlar da bizi tanısınlar, haklarımızı versinler." Cegerxwîn onu dinlerken pencereden şehrin sokaklarını seyrediyormuş. Çıplak ayaklı bir Arabın sokaktan geçtiğini görmüş. O anda dönüp cevap vermiş; "Bak, Araplar daha bir ayakkabının karşılığını veremiyorlar, senin haklarını nasıl vereceklermiş?"

Cegerxwîn'in şiirleri pek çok araştırmacı tarafından incelenmiştir. Pek çok insan onu övmüş ve onun gibi şairlere her dönemde kolay kolay rastlanamayacağını belirtmişlerdir. Öte yandan onun gibi geleneğin kapısını ısrarla çalıp yüksek bir mertebeye çıkan pek az şair vardır. Şu yorum yapılmıştır: Cegerxwîn politika ve geleneği birbirine bağlamış, bu eğilimle şiiri duygu ve düşünceler yolunda kullanmış, bu da onun şiirlerinin bugün hâlâ dillerde olmasını sağlamıştır.

Cegerxwîn yurtta olup bitenlerle ilgilenmiş, halkın arasına karışmıştır, zira o sözün hâkimiydi ve sözü yerini buluyordu. Mîr Celadet Ali Bedirxan'ın Hawar'ını eserleriyle süsleyenlerden birisi de oydu. Son günlerine kadar da yurtaşlarıyla aynı safta, onların acıları, sızaları, dertleriyle dolu olarak yaşadı ve kalemini bütün Kürt başkaldırılarının hizmetine sundu, bir şeyhin ya da zorba bir ağanın değil. Kalemi bir özgürlük kılıcı gibiydi elinde, özgürlüğe ulaşmak için o kılıçla savaşıyordu.

Altın bilekli Cegerxwîn, yüzlerce tilmizin onun şiirleri sayesinde Kürtçe öğrenip yazdığı Cegerxwîn, 60 yıl boyunca Kürt diline kesintisiz emek vermiş Cegerxwîn, 60 yıl boyunca kutsal bir süreçte dimdik ayakta durup geri çekilmeyen Cegerxwîn; halkın sayesinde doğdu o, onun sayesinde tilmizleri oldu, bu şiirler sayesinde Kürt dili ilerledi ve farklı yaratımlarla eserlerimizin arasında yerini buldu.

Evet, Cegerxwîn görkemli bir sembol gibidir Kürt halkı ve her yurtsever için ki onlar onun adıyla kendilerini korur ve güçlendirirler dünyanın diğer halkları içinde. ☐

Kürtçe'den çeviren: Selim Temo

Gül Satıcısı

Bir gül satıcısı gördüm uyandırdım da
Çok sevindim, gülü kalbe değişeceğine
Gülü kalbe değişeceğine

Bir kalbimiz vardı, hastalık ve yara dolu
İnanamadım önce, gülü kalbe değişeceğine
Gülü kalbe değişeceğine

Pazarlık ettik, "Takas etmem" dedi;
"Güle tapan canını da verir üstüne
Canını da verir üstüne"

Sordum: "Can ve kalbini kim değişir bu güle!"
"Pazarlık bu" dedi, "Yaralı ya kalbin
Yaralı ya kalbin"

Canımı da kalbimi de verdim, kalp seslendi
"Hey Cegerxwîn, bir güle değişti kalbini
Bir güle değişti kalbini"

Çev. Gani Bozarlan

Kaynak: Ataoğl Behramoğlu, Özdemir İnce. Dünya Şiiri. Cilt 3. İstanbul: Sosyal Yayınları, s. 1156.

Yılmaz Güney, Cegerxwîn ile birlikte...

[konêreş]

Kan, Divan ve Cegerxwîn

Cegerxwîn Kürt şiiri içinde kendine özgü bir yeri vardır, nerdeyse Kürtçe sözlüklerde yer alan bütün kelimeler onun şiirlerinde kullanılmışlardır. Değınmediğı konu yok gibidir.

YAZILI Kürt edebiyatının temeli şiirdir. Kürtçe ilk divanın Elî Herîrî tarafından yazıldığı iddia edilmektedir. Ancak Herîrî'yi önceleyen bir Baba Tahîrê Hemedanî (935-1010) vardır. Hemedanî'nin Lorî lehçesiyle söylediğı divan kayıptır. Hemedanî'den sonra gelen Mele Perîşan'ın (1398-?) eserleri hakkında hiç bilgi yoktur. Elî Herîrî hakkında bildiklerimiz ise A. Jaba ve Celadet Bedirxan'ın yazdıklarıyla sınırlıdır. Celadet Bedirxan'ın Hawar Dergisi'nin 33'üncü sayısında Herîrî'nin Hakkârî'nin Herîrî Köyü'nde yaşadığını, doğum tarihinin 1425 olduğunu belirtir. Herîrî'nin ne zaman öldüğü ise bilinmemektedir. Herîrî'yi Mele Ehmede Bateyî (1414-1495) izlemektedir. Bateyî, Zembilfiroş ve Kürtçe Mevlit ile biliniyor. Bilinen ve bugüne ulaşan en önemli divan ise, Melayê Cizirî'nin divanıdır. Yurt sevgisi, özlem, aşk ve tasavvuf, Cizirî'nin şiirlerinin değışmez temalarıdır

20'inci yüzyıla ise Kürtçe yazılan divanlar politikleşmiş, aşk ve yurt sevgisi aynı anlamda kullanılacak hale gelmiştir. Sevgili yurt anlamına gelmekte, âşık onun yurt için savaşan bir kimse olarak karşımıza çıkmaktadır. Sevgilinin göğsü coğrafya olarak anılırken, gözler düşman ordularına karşı koyan bir şiper, kırıksız birer birer direnen köyler... Cegerxwîn Kürt şiiri içinde bu anlamda ciddi bir örnektir. Cegerxwîn Kürt şiiri içinde kendine özgü bir yeri vardır, nerdeyse Kürtçe sözlüklerde yer alan bütün kelimeler onun şiirlerinde kullanılmışlardır. Değınmediğı konu yok gibidir. Şair olarak politik tavrı, her konuda şiir söyleme "derdi", uzun ve gereksiz şiirler yazmasına neden olmuştur. Onunla aynı zaman diliminin şairi olan bir şairin (adını vermek istemiyorum) söylediğı gibi şiirlerinde çok fazla, "tek u rek" vardır. Bütün bunların yanında şiir yazmadığı zaman ruhu sıkılan, çıkıp yürüyerek şiir söyleye söyleye yol kat eden, bir sazband bulduğı an yanına diz kırıp saatlerce kendi ya da

başkasının şiirlerini kılam gibi söyleyen, rivayete göre şiir yazmadığı zaman parmakları şişen bir şairde vardır.

Cegerxwîn'in şiirlerindeki en önemli tema yurt sevgisidir. Kürtlük toprağına bağılı bir kimlik, Kürdistan coğrafi bir kavram olmasına rağmen, Kürtler bu toprak üzerinde yaşayan halk olarak tanımlanır. Ulus-devletin ortaya çıkış tarihi 19. yüzyıldır, Cegerxwîn "Kîne em?" adlı şiirinde, Kürtlerin çok eski bir devlet olduğunu söylemekte ısrar eder ve yeni nesle her seslenişinde "düşman tarafından" ortadan kaldırılan büyük Kürt devletlerinden dem vurur. Karduk, Nayiri, Mitani, Med, Guti, Cegerxwîn'in ilk aklına gelen devletlerdir. Cegerxwîn'in Kürtlerden istediğı ise "düşmanın kafasını bir yılanın kafasını ezer gibi ezilmesidir." Bir şiirinde şöyle seslenir: "Ey Kürt, sen kimsin? Ne kadar şanlısın ey Kürt!" Cegerxwîn her ne kadar sosyalist bir şair kimliği ile bilirse de, atıfta bulunduğu kişiler hep Müslüman ve Sunni taraftandı. Şeyh Said ve Qazî Muhammed, yakın tarihin Cegerxwîn şiirine konuk olmuş kişileridir ve sanki Kürtler yalnızca 1924'te ve 1947'de asılmışlardır. Cegerxwîn'in şiirlerinin çoğı kana ve ölüme yapılan göndermelerle doludur. Mevlana'nın düğün olarak adlandırdığı ölüm, Cegerxwîn'de Kürtlerin ülkesi Kürdistan'dır. Bir şiirinde

"Evet, ölümler mezarlığa defnedildiğı gün / Yurdun bayramı gibi oldu o güzel gün" diyecek kadar ölümü kutsar.

Cegerxwîn'in şiirlerinde Kürdistan "Selaheddini Eyyubi'nin tacıdır" ve

Kürtler, eğer bu taci istiyorlarsa, bir gelin gibi Kürdistan onları beklemektedir. Dahası Cizre, Şehrîzor, Gor ve Loran gibi kentler-bölgeler, Kürdistan'ın genç ve güzel kızlarıdır. Bu kızların hepsi bakiredir, hepsi Kürt gençlerini beklemektedir. Güzel ve bakire kızlara kavuşmak için Kürt gençlerinin verecekleri yegâne başlık ise birliktir. Birlik olup gençlerin kanlarının bu kentlere dökülmesi ise kusursuz bir zıfak olacaktır. Cegerxwîn'in tarif ettiği özgürlük, dökülen kanla mümkün, söylediğı şiir dehşetin estetiğidir. Bir savaş sahnesi sunuyor bize Cegerxwîn. Savaşta dökülen kanla gelen mutluluk, kanla korunan sınırlar, hatta kandan haz almak gibi yaratılan toprağına yapılan göndermeler var. Genç erkekler, bakire kızlar, uçan turnalar, açan kırmızı güller, delice akan pınarlar, zaman zaman sınırsız ve karşılıksız sevginin birer imgesi olarak sunuluyor. Yurt kadın oluyor, ölmesi gereken erkek. Oysaki kan hiçbir zaman masum değildir, birinin kanıdır, dökülmüştür. Kürdistan için dökülen kandan geriye kalan ise sadece cesettir.

Yapılan zulümle elde edilen özgürlük, özgürlük sunmaz. Kanla insan aramak, kanla insanı mükemmele ulaştırmak ne iyiyi temsil eder, ne de kötüyü. Cegerxwîn Kürtlere yapılan zulmü birçok şiirinde haykırır. Ama bu haykırışı Kürtleri yalnızca ayağı kaldırır, Kürtlere özgürlük sunmaz. Düşman hep vicdansızdır. Ki vicdan adaletle ilintili bir kavramdır. Cegerxwîn Kürtlerin düşmanlarının adaletsiz olduklarını söylemektedir. Ancak Kürtler için kullandığı vicdan, aradığı adalet başkasının ölümü ile elde edilen özgürlüğe tekabül eder ve vicdanı tarih ve mitle anlamlandırmak, hıncın kapladığı alan içinde ancak ve ancak ölümü kutsar. Savaş istemeyen ve barışı haykıran Cegerxwîn'in barış için sunduğı anahtar ise, maalesef Stalin gibi bir vampirdir. "Savaş istemeyen kim, barış istemeyen kim?" adlı şiirinde barışın anahtarı elçisi Stalin'dir:

"Haykırılım kadın erkek bir ağızdan

Yaşasın Stalin, yaşasın barış!"

(Divê em bêjin mêr û jin temam Bijî Stalin, her bijî selam!)

Cegerxwîn, çoğunlukta serbest şiirleriyle tanınır, ancak divan ve özellikle mesnevi türü şiirler söylemekten kendini alıkoymaz. Bu şiirleri fabl ve öykülere dayanır. Divan şiirlerini topladığı ve Türkiye'de yayımlanan 'Diwanê Yekem-Birinci Divan' bunun bariz bir örneğidir. Bu kitapta toplanan şiirler divan şiiri geleneğini korumakta, dizeler Kürtçe 'maliklere' yani beyitlere yaslanmaktadır. Uyak ve aliterasyonlar duygu vadisini genişletirler. Her şiirde divan geleneğine uyarak mutlaka mahlas kullanılır, genelde bu en güzel beyittir de. Cegerxwîn, divan şiirlerinin matla beyitlerinde bütün duygularını okuyucuya açar; maktada ise, okuyucusunu kendi başına bırakır ve adeta 'biraz da sen yan' der. Hemen hemen bütün şiirler ya bir olaydan hareketle anlatılır, ya da bir öyküden yola çıkar. Olay anlatıldığı zaman, başından geçmiş gibi anlatılır. Öykü de ise, bir anlatıcı vardır ve genelde bu anlatıcı öğütler verir. Bu anlamda bir didaktizmden söz etmek bile mümkündür. ☐

[araserdoğan]

her gün bayınızda
www.evrensel.net

EVRENSEL
İstanbul'da onbinler bayırda:
BUSH DEFOL!

sadece gazete değıl
bütün bir hayat

RADYO SES
99.8
Mersin

Umudun ve Dostluğun Sesi
RADYO SES Mersin'de FM 99.8 'de
İnternette Tüm Dünya'da
www.mersinradyoses.com info@mersinradyoses.com

"Ya Sessizsiniz
Ya Ses Sizsiniz"

24 237 81 69 (TEL)
3 237 81 70 (FAX)

SÜPHESİZ Cegerxwîn yalnızca bir Kürt şair değil, aynı zamanda çok boyutlu bir edebiyatçıdır da. Arkasında 20'den fazla kitap bırakmıştır. Bu yüzden kendimizi pek güçsüz buluyor olsak da, birkaç başlığın gölgesine sığınarak konuya geçiyoruz.

Şairimiz 1903 yılında Mardin yakınlarındaki Hesarê köyünde doğdu. Asıl adı Şêxmûsê Hesên olan şairin ilk şiir kitabında şu dizelere rastlanır: "1903'de gelmişim dünyaya / Şêxmûsê Hesên adıyla." Toplumsal kökenleri itibarıyla yoksul bir aileye mensuptur. On üç yaşındayken ailesiyle birlikte Binxet'e (Suriye) göçüp Amûdê şehrine yerleşti. Kısa süre sonra anne babası onu arkalarında yetim ve öksüz bırakarak son yolculuklarına çıktılar. 18 yaşında medrese öğrencisi olarak dinî eğitim almaya başladı. Bu yolda ün ve bilgi kazandı. Tahsil yolunda Kürdistan'ı köşe bucak dolaştı. Böylece Kürdolog ve vatansever oldu. Toplumsal ve siyasal değişimler talep eden bir dava gütmeye başladı. Gözlemleri yüreğinde derin yaralar açtı.

Yirmi iki yaşındayken, yani 1925 yılında Şêx Saîd isyanına katıldı umutla, gözlerine isyanın başarısını sürme diye çekmek için. Ancak ne yazık ki yenilgi yeni açılmış yarasını sağaltmadığı gibi onu daha da derinleştirerek iyice 'cegerxwîn' (yüreği yaralı, düşkün, garip) olmasına neden oldu. Bu yüzden pek çok keder dolu, ama yüreğin kaniyla işlenmiş güzel ve değerli şiirlerini bu koca bilge ve onun isyanı hakkında kaleme almıştır. Orada aşk rüzgârına kapıldı iyice ve o eşsiz güzele, vatana sevdalandı.

Cegerxwîn gözlerine Şêx Saîd isyanının zaferini sürme diye çekemedi, ama bu olay gülr bir ateş saldı içine. Bu yüzden sabrı sebatı kalmadı, hiçbir yere yerleşemedi. Irak'a çevirdi yönünü. Oradan İran'a geçti. Ama 1927 yılında köyü Hesarê'ye döndü ve dayısının kızıyla evlenerek bir yıl sonra onunla birlikte Suriye'ye geçerek 1935 yılına kadar köylerde imamlık yaptı.

Cegerxwîn şiire tahsil yıllarında başladı. Ancak sesini bulmuş şiirlerini 1924 yılından itibaren yazmaya başladı. Bu tarihten itibaren vatanseverlik şiirlerinde yerini aldı:

Birkaç mürit bularak başladım ben bu Kürtlüğe Şiir ve yazılarla Şêx Saîd'den sonra hele

1945-1946 yıllarındaki olaylar Cegerxwîn üstünde derin etkiler yaratmıştır. Böylece devrimcilik ve sosyalizme yöneldi, ancak temeli her zaman için yereldi.

14 Mayıs Devrimi'nden sonra yüzünü Irak'a çevirir ve Bağdat Üniversitesi'nde Kürt Dili hocası olur. Ama 1961'de, Barzani'nin isyanının başlamasıyla tekrar Suriye'ye döner. Ancak zamanın egemenleri onu halktan uzaklaştırarak Swêda şehrine sürgün ettiler. Sonra Şam'a yerleşir. Oradan tekrar yüzünü Irak'a çevirir ve 1969-1970 yıllarını orada geçirir. Sonra döner ve 1973 yılında, Beyrut'ta üçüncü şiir kitabı olan Kîme Ez'i yayımlar. 1975 yılında Qamişlo'ya döner, 1987 yılında ise İsveç'e, Stockholm'e göç eder ve 22. 10. 1984'teki ölümüne kadar orada yaşar.

Söylememiz gerekir ki Cegerxwîn, aktif bir insandı. Pek çok toplumsal, siyasal,

Cegerxwîn'in yapıtları üstüne bir okuma denemesi

Mahmut Baksî ve Cegerxwîn, İsveç'te bir konferansta...

kültürel etkinliğin üyesi ve katılımcısıydı.

Cegerxwîn yalnızca şiirler yazan, şiir kitapları yayımlayan biri edebiyatçı değil, aynı zamanda tarihsel, yazınsal, toplumsal ve siyasal konularda onlarca yazı yayımlamış bir edebiyatçıdır. Bunlardan çoğu, şairin kuruculuk ve editörlüğünü yaptığı Gulîstan dergisinde çıkmıştır. Yayımlanmış kitaplarının listesi şudur:

1. *Dîwana yekem: Pirisk û Pêti*, 1945 Şam.
2. *Çiroka yekem: Cîm û Gulperî*, 1948 Şam.
3. *Dîwana diwem: Sewera Azadî*, 1954 Şam.
4. *Çiroka diwem: Reşyê Darê*, 1956 Şam.
5. *Gotinên Pêşyan*, 1957, Şam
6. *Awa û Destûra Zimanê Kurdî*, 1961 Bağdat.
7. *Ferbenga Kurdî*, 1. cilt, 1962 Bağdat.
8. *Ferbenga Kurdî*, 2. cilt, 1962 Bağdat.
9. *Dîwana siyem: Kîme Ez*, 1973 Beyrut.
10. *Poema: Salar û Mîdiya*, 1973 Beyrut.
11. *Dîwana çara: Ronak*, 1980 Stockholm.
12. *Dîwana pênc: Zend Avîsta*, 1981 Stockholm.
13. *Dîwana şeşa: Şefeq*, 1982 Stockholm.
14. *Dîwana hefta: Hêvî*, 1983 Stockholm.
15. *Tarîxa Kurdistan*, cilt 1, 1985 Stockholm.
16. *Dîwana heşt: Aşiti*, 1986 Stockholm.
17. *Tarîxa Kurdistan*, 2. cilt, 1987 Stockholm.
18. *Folklorê Kurdî*, 1988 Stockholm.
20. *Jînenîgariya Min*, 1995 Stockholm.
21. *Nivîsarek li ser Dîbaca Ehmedê Xanî*, 1995 Stockholm.

Cegerxwîn'in eserleri arasında yerini almamış bir eserden daha söz etmemiz gerekiyor, ki o da Şerefnameya Mewzûn'dur ("Manzum Şerefname"; ikinci baskısı "Şerefnameya Menzûm" adıyla İstanbul'da gerçekleştirilmiştir, 2003 -çev.). Bu kitap Dilawerê Zengî tarafından 1997 yılında Beyrut'ta yayımlanmıştır. Zengî söz konusu şiirleri şöyle anlatıyor: "Şiirler Arap alfabesiyle yazılmış ve toplam 41 sayfa ve 724 beyitten oluşmaktadır. Yazılış tarihi kesin değildir, yalnız şiirlerin sonuna şu not düşürülmüştür: '20 Mart 1942'de, saat Arap beşi?'"

Bütün bu çaba karşısında insan Cegerxwîn'in Kürt kültürü ve geleneginde yalnızca büyük bir gücün sahibi değil, aynı zamanda bilim ve düşün alanlarında da son derece birikimli olduğunu hissediyor. Bu yüzden insan bu yüceliği tam an-

lamıyla kavramakta aciz kalabiliyor. Yalnızca onun gölgesine sığınabilir. Buna karşın insan bir göle dönen bu bilimsel birikim ve emeğe yaklaşmaya cesaret edemiyor. Zira bu kıyılarda balıkçılık yapmak umut edilebilir ancak, güçten takatten düşmemek için.

Şairin yaptığı çalışmaların içeriğini yüklenip açılmayabileceğimizi sanmıyoruz. Ama rengi ve kokusuyla mutlu mesut olmanız için bu uçsuz bucaksız gül bahçesinden bir demet güllü size sunmak isteriz.

Vatan Aşığı: Cegerxwîn, şiirlerinde hemen her konuya yer vermiştir. Ama derdi günü aşktır. Yüreğini aşk oduyla yakmıştır. Bu yüzden aşkın dalları sevgiliye, vatana, toplumsal, ekonomik sorunlara ve halkın özgürlüğüne doğru eğilir. Bu şekilde barışı, kardeşliği ve sevgiyi şemsiyesinin altında korur.

a) Aşk:

Cegerxwîn'in aşkı ölümsüz bir aşktır, bu yüzden aşkın gerçekleştiği koşullar son derece güç koşullardır onda:

Aşk içinde yıkılmadığın, ayva gibi sarımadığın sürece

Mem gibi aşta tapmadığın sürece, ne yapacaksın ki o Zin'e

Cegerxwîn aşka gark olur, canını, yüreğini sevgilisinin yolunda vermeye, kendini aşkına adamaya hazırdır hep:

*Bir uyandım, bir gül satıcısı gördüm
Pek bir mutlu oldum, güllü aşka değişiyordum
Güllü aşka değişiyordum
Pazarlık ettik, dedi ki takas etme
Gülperest isen, can ve yüreği verirsin
Can ve yüreği verirsin*

Evet, Cegerxwîn aşka erdi, ama sevgilisini saklamadı, içine gömmedi. Onu herkese tanıtmak istedi, bu yüzden de âyan etti onu ve gösterdi:

*Herkese bir sevgilisi var, sevgili vatan bana
N'edeyim hunhar ve gaddar düşmanın elinde hâlâ*

b) Dert, Acı, Keder:

Cegerxwîn'in şiirlerindeki sevgili, aşğının çektiklerini duymaz, ona yüz ver-

mez; bu yüzden o da sevgilisine, dışı aslana, nazlısına serzenişte bulunur:

*Ey nazlı, ey ilkbahar; dallarda, ağaçlarda kızıl gül
Yüz sarhoşa döner, o baygın, inci yüzlü, yay kaşlı gül*

Cegerxwîn sevgilisinin hâlini düşünür hep, ama bir çare bulamaz. Bu yüzden sitemini gökteki Allah'a ertirir ki yüzünü ona dönsün, onu unutmasın ve bu yolda ki dileğini yerine getirsin:

*Hicran gecesi karasında çara yüzüydüm ya Rabb,
Baştan ayağa ateşim, hepten tutuşmuşum ya Rabb.
Meğer Kürt Rüstemmişim ben, ayrılık hasta düşürdü
Cegerxwîn'im ve esmerim halvet köşesinde ya Rabb.*

c) Sosyalizm Etkisi:

Üstad Cegerxwîn'in şairliğinde sosyalizmin etkisi türlü şekillerde karşımıza çıkar. Özellikle de Ekim Devrimi'nden sonraki süreç ve devrimin önderi olan Lenin ile ardından gelen Stalin hakkında şiirler yazar:

*Lenin ve Stalin'den almışız biz bu yolu, biz bu dini
Sen ki böyle yok yere ulursan, anlamazsın bir şeyi*

Üstad, Kızıl Ordu'nun varlığından dolayı kendini emin ve güvende hisseder. Bu inancı, özellikle Mehabad Kürt Cumhuriyeti'nin kuruluşuyla birlikte daha da güçlendi. Zira kurtuluş sırasının Kürtlere geldiğine, bunun da sosyalist sistemle mümkün olabileceğini inanıyordu:

*Ey Kürt, bil ki bu dünya boyuna dönüp durur
Özgürlük ve kurtuluş ancak zorla alınır
Zincirini kırıp da meydanlara çık bemen
Korkma artık, şanlı Kızıl Ordu arkandadır*

d) Kavga:

Üstad kavgasını verirken genel sorunları yorumlar; özellikle uluslararası kurumların sırtlarını döndükleri sorunları işler. Bu yüzden onları eleştirir ve yakınlı: *İnsan Hakları Derneği herkesin hakkını sahibine vermiş*

Kimseler Kürtlerin sesini işitmez ki, yüzlerce kez el aman

Bu minval üzere yüzünü Müslüman kardeşlerine çevirir. Özellikle de kendi toplumları için eşitlik isteyip de Kürt dilinin özgürleşmesine izin vermeyenleri eleştirir:

*Şu Müslüman kardeşlerimiz yakamızız bırakmazlar
Yoksa doğru mu köle olduğumuz, onlarsa avcı*

*Kadın hakları ve insan hukuku talep ederler de
Gel gör ki dilimizi kullanmaya bile izin vermezler*

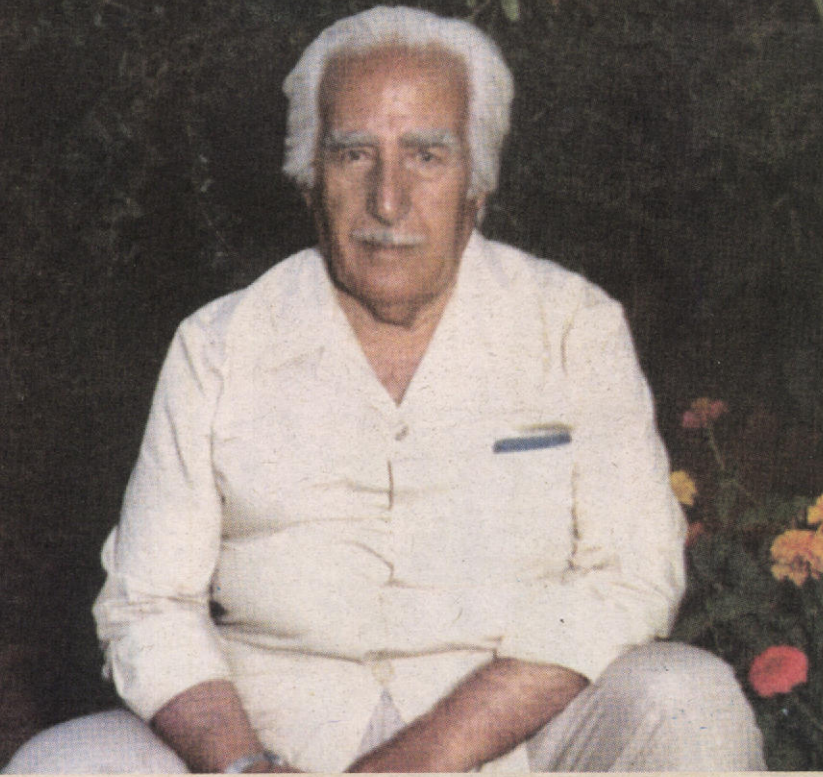
Bu kısa okuma denemesinin sonunda söylememiz gerekir ki, üstad bütün yüreklerde yara açmıştır, ama aynı zamanda bütün evlerin çarası, bütün dillerin güllü de olmuştur. Ondaki kalanlar, milletinin hayatı ve düşünce dünyasında sönmek bilmeyen bir mum gibidir. ✎

Kürtçe'den çeviren: Selim Temo

[rezoyêosê]

O BİR SÖZLÜKTÜ

TARİHTE bazı şahsiyetler kendilerinden ziyade ait oldukları toplum ve hatta tüm insanlık için yaşar ve üretimde bulunurlar. Özgürlüğün ve onurlu yaşamın yol göstericiliğini yaparlar. Böylece kendileri farkına varmasalar bile çığır açar ve insanlık tarihine adlarını altın harflerle yazdırırlar.

İşte Cegerxwîn de böyle bir şahsiyettir. O büyük bir şair ve edebiyatçı idi; fakat onun eserlerini tanıyan anlayan ve iyi inceleyen görür ki Seyda şair ve edebiyatçı olduğu kadar filozof, düşünür, sosyolog, psikolog, siyasetçi ve tarihçidir. Cegerxwîn Kürt diline emsalsiz eser kazandırmış ve bu eserleri dilden dile, kuşaktan kuşağa aktarılmıştır. O Kürt dilinin tüm zamanlarının en iyi ve usta şairidir.

Seyda'yı ilk medrese yıllarında (1955 ve sonrası) şiirleri ile tanıdım. O sıralar Cegerxwîn'in ismi medrese feqileri (öğrencileri) arasında yaşayan bir efsane idi. Medreselerdeki tüm feqiler onun müdavim ve sadık okurları idi, Seyda'nın şiirlerini ezbere bilmeyen okumayan çok az feqi vardı. Her fırsatta ve ortamda onun çeşitli şiirlerini okur ve örnekler sunardık. Bazen şiirlerini okuyarak yarışa girerdik. Sadece şiir olarak da okumazdık, onlarla düşünce ufkumuzu ve fikirlerimizi olgunlaştıran, genişleten bize yol gösteren sözler olarak okurduk. Cegerxwîn'i tanımayan, onu örnek almayan medrese talebesi çok azdı. Cegerxwîn'i benimsemeyenler ise yobaz kabul edilirdi.

Daha sonra başta sevgili Şivan Perwer olmak üzere birçok ozan ve sanatçı onun eserlerini kitlelere müzik yoluyla ulaştırdı. Özellikle Şivan Perwer harika sesiyle Cegerxwîn'in şiirine müzik katarak herkesin kalbine taht kurmasına vesile oldu.

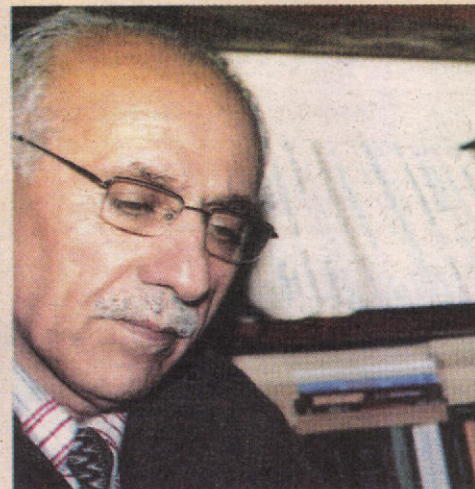
Cegerxwîn'in en çok üzerinde durduğu hususlardan biri uyuyan halkı idi! Çünkü yaşadığı 20 y.y'da Kürtlerin içinde bulunduğu durum onu derinden üzüyor-

du ve halkına hitaben, 'Rabin ji xewné hêr û giran' (Derin ve ağır uykudan uyanın) diyerek uyanmasını haykırıyordu. Emekçilerin ve çiftçilerin de emeklerine sahip çıkmalarını istiyordu! 'Hey pale pale' diyerek emekçilerin kendi haklarına sahip çıkmaları için çağrı yapıyordu.

Bütün şiirlerinde farklı konu ve alanlarda çağrıda bulunuyordu. Kimi zaman, gençlere kimi zaman aydınlara kimi zaman da dünyanın farklı coğrafyasındaki insanlara sesleniyordu. Onun sayesinde "Heval Robson" bizim de tanıdığımız bildiğimiz yakından birisi haline gelmişti.

Çağının ilerisinde yaşayan pek çok şahsiyet gibi Seyda da bizzat sürgün, yoksulluk, haksızlık ve anlaşılmasızdan payını almıştı. Mardin'de başlayan, Suriye'de devam eden hayatı İsveç'te son bulana kadar umudunu asla yitirmedi. Ve 'Kime ez' diyerek halkına hem yol gösterici oldu, hem de cesaret verdi.

Ruhun şad, toprağın bol olsun ey Seydaye Cegerxwîn. 📖

[ishaktepe]

Seydaye Cegerxwîn'den bahar kokusundan bir nefes

RÜZGÂRIN esintisinde, yaşanan gün ve yıllar yaşamın görüntüsünü gençliğin anlarının duvarlarına astı. O yaşam görüntülerinden biri de fedakâr şairimiz Seydaye Cegerxwîn'dir. O her şeyini özgürlük ve barış yoluna adadı. Günler, aylar ve yıllar öldüğünde onları her an ve nefesinde kulaklarımıza tınlattı. Ölen kardeşlik umutlarının yükselen sesidir o. Seydaye Cegerxwîn'nin sesi bir davulun gümbürtüsü gibi her dilini seven, yüreğini Kürtlüğüne verenlerin kulaklarında yankılanıyor. Cîm ve Gülperi, Şepal ve Stêr, Salar ve Midya gibi gelin ile damatların halayını, unutulmuşluğa inat hayatın devranında canlandırıyor.

Her milletin içinde özgürlüğün sesi kalemle yükselir. Kürt halkı için de Seydaye Cegerxwîn'nin kalemi özgürlüğün sesini yükseltti. Politik direnişi ve aydın tavrının en önemli dayanağı özgürlük hayali ve umuduydu. Ülkesi onun ilk ve son derdiydi.

Gecelerimiz, unutulmuş görüntülerin ve şevbuherkerin ışığında yeniden canlandırılma özlemi içindeydi. O, ölü hatıraların canlanmasını ve ağlamaklı umutların hayat bulmasını istiyordu. Onun doğduğu ve öldüğü günü, dünyanın her tarafında yaşayan Kürt aydınları çeşitli etkinliklerle karşılıyor. Bu etkinlikler ve aydınca adımlar kuşkusuz; şiirlerinde bizi sarhoş eden şarabını okuyucuyla buluşturan Seydaye Cegerxwîn'in anısı için çok onurlu davranışlardır.

*Meyhaneci gel bir kadeh mey uçuralım
Sarhoş olalım ki dert ve kederi kovalım*

....

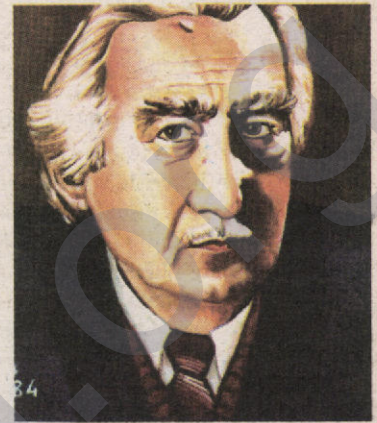
*Mest olalım hayallerimizden konuşalım
Dertler mezarındaki ölümlerin yüreğinde kalmasın diye*

....

*Tazadığımız satırlar, Kürt ayetleridir
Bizden sonra bir araya gelenler onları okuyacak*

....

Kuşkusuz Seydaye Cegerxwîn'i değerlendirmeye gerek bile yoktur. Çünkü o yaşamını halkının dilini ve özgürlüğünü savunmaya adadı. Mir Celadet Ali Bedirxan'ın 1'inci Divanı için yazdığı önsözde şöyle deniliyor: "Seyda kılıcını kınından çekmişti. Batıl inançlar, hurafeler ve putların üzerine yürüyordu. İç düşmanla savaşıyordu. Öyle ki ağacı kemiren kurdu anyordu. O içimizi kemiren kurdu; Seydaye Xanî daha üç yüz sene önce bize bildiriyordu..." Seyda'nın kılıcı da kalemiydi. Özgürlüğü er meydanında kalemiyle savunmak istiyordu. Günahsız âşıkın aşk kadehiyle sarhoş etmek istiyordu. Geceler onun için gökkuşağı gibiydi. Âşıkların gülüşü, gecelerin mum ve ışığıydı. Kendisi de mest olmuş sarhoş bir âşıktı. Aşk bağından uzakta yaşayamazdı. Özgürlük aşkı ile aşkın özgürlüğünü canlı bir bahara dönüştürmek istiyordu. Ve onları ya beyaz güvercinlerle ya da şafağın müjdesiyle Kürt halkının içinde serpmek istiyordu. Aşk

onun için çok nazik bir şiirdi; sevgilinin kapısına koydu ve yürüdü, ancak o şiiri kapı aralığında özlemle bekleyen her sevgili için söyledi:

*(Ebru geceli
Tatlı dilli
Bal dudaklı
Hanımın!
Hastayım
Sarhoş değişim
Kapıyı aç
canım
O başınla
kapı önünde
bir öpücük vermesen
gitmem
biliyorsun
o ela gözlerinin
bakışlarının
yaralıysam!)*

O aşk ve özgürlüğün kokusunun önünde, hayal ve rüyalarını birer tomurcuğa dönüştürdü. Özgürlük sütunsuz bir gökyüzü ve çapı olmayan bir yeryüzü gibiydi. Kahramanlığıyla tüm baskı, dayak ve işkenceler, beş zindanın içinde, tüm pençeliği ve karmaşaya rağmen haykırıp ve dedi: "Kürdistan'daki Kürtler, hep birlikte devrim ve volkan..." O milyonlarca kürdün içinde volkanlar patlattı ve dağları sarstı. Siyaset Kürdistan'ın dört bir yanını birleştirdi. Harabe yılların elbisesini yırttı. O yıllar yeniden inşa edildi. Soğuk sisin içinde umutlar canlandı. Yaralı yaşamların kırılmış bacakları tedavi edildi.

Onun şiirlerinin kokusuyla Kürt kimliği yeniden yaratılan bir marş oldu. Dünün, bugünün ve yarının dudaklarında, susamış bir kervanın önünde kaynak suyu oldu. Tarihın dönemlerine sıcak bir şamar oldu.

Dilini ve vatanını seven bu Seyda'nın ağacının gölgesinde, bir dileğimiz var. O da dilimizin ilk ve son tavrımız olmasıdır. Eğer dil asimile olup yok olmaya yüz tutarsa Kürt ismi de kolaylıkla ortadan kalkacaktır. Bu konuda Seydaye Cegerxwîn'in sözleri üzerine herhangi bir şey ekleyemem. Başımız dik bir şekilde sesimizi onun sesine katıp haykarmalıyız!

Qamişlo, 2006 📖

Kürtçe'den çeviren: Salih Turan

[bêwarbrahîm]

CEGERXWÎN üzerine sayısız makale kaleme alınmış şimdiye kadar. Önemli edebiyat, siyaset ve düşünce adamları tarafından kaleme alınan bu makalelerden bir seçkiyi arkadaşımız **Bijen Subrab**'ın çevirisiyle sunuyoruz:

> Agir û Prûsk

Cegerxwîn köy imamlığını (mele) bırakmasıyla kendi kabuğunu değiştirdi. Cübbe ve Puşi'yi attı, uzun ve dört köşeli yüzünü süsleyerek, sonunda yüzünün de gösterdiği gibi bu zamanın gençlerinin kılığına girdi. Cegerxwîn bu şekil devrimler yaparken, birkaç seçkin insanın eliyle kendi halkının içinde de büyük devrimler gerçekleşiyordu. Cegerxwîn de kılıcını kınından çekip, batıl inançların ve hurafe tabulara vurarak iç düşmanlara karşı savaştı. Ağacı kemiren kurtları avlıyordu. Ehmedê Xanî'nin üç yüz yıl önce bize anlattığı kemirgenleri.

Celadet Alî Bedirxan

> Kî me Ez

Cegerxwîn korkusuzca, sorgusuzca ve yüksek bir sesli dizelerle Kürt milletine seslendi, Kürtlerin uyanıp düşmanın zulmünden kurtulması için. Cegerxwîn, çalışmaları ve dizeleri ile Kürt mücadelesine ulusal birlik renk vermeye çalıştı. Bu şekilde Kürtlerin birlik olup ülkelerinin bağımsızlıklarını almalarını istiyordu.

Kî me Ez divanındaki dize edebiyatıyla da, devrimci mücadelesinin izini görebiliyoruz. Bu divanla toplumcu ve toplumcu fikirleriyle ilerliye dönük büyük adımlar atmış. Yine aşk dizelerinden Cegerxwîn'in halen yumuşak kalpli bir âşık olduğunu görüyoruz ve umut ediyoruz ki bu divanın yardımıyla Kürtler de ilerici fikirlere kavuşur.

Hemîd Derwêş

> Şefağ

Cegerxwîn ustalığı ve tatlı dilli oluşu, ismini doğudan-batıya, kuzeyden-güneye Kürdistan'ın dört bir tarafındaki okurlar tarafından bilinmesindeki en önemli etkindir. Milli duygularını şiirleriyle tadarken, yine şiirleriyle yüreklerle seslenmiştir. Ünlü Kürt şairinin dizelerinin okunmadığı hiçbir akşam sohbeti veya toplantı yoktur. Cegerxwîn'in serüveni milletimizin serüvenidir: Zulüm, zorbalık, sefalet, göç, hapis ve işkencenin. Fakat tüm bunlara rağmen, yiğitlik, kahramanlık, kibarlık savaşıyla

Üzerine yazılanlar

“Eğer ben de layıksam, eğer ben de değerliysen, gençlerin, kadınların ve erkeklerin yüreğinde kalacağım, hep diri olacağım hep yaşayacağım. Ben ölsem de, kemik, et ve derim gidecek, bunların önemi yok, ama ben hep halkımın yüreğinde olacağım.”

özgürlüğe ulaşacağı umudu hiç kuşkusuzdur. Cegerxwîn'in bu inancı aynı zamanda halkımızın da inancıdır. Bu yüzden cemaat tarafından bu kadar seviliyor ve halk tarafından savunuluyor.

Casimê Celîl

> Hêvî

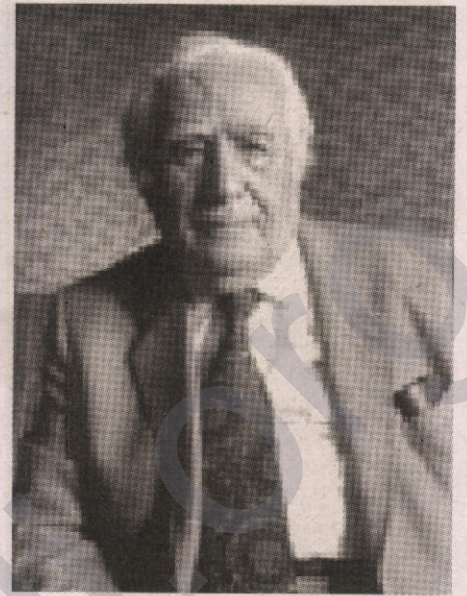
Cegerxwîn her zaman, Kürt ve Kürdistan temasını, halkımızın devrim ve özgürlük temasını, okuma ve aydınlanma sorununu, halkın hain düşmanlarını ve tüm komşu halkların kardeşlik sorununu ve enternasyonalist temayı şiirlerine temel olarak almıştır. Vatanseverlik ve devrimcilik yönünden Cegerxwîn lirik bir şair olup sevgi ve sevmeye şairidir. Kendi halkı için ölümsüzdür. Benim inancımaya göre öyle bir gün gelecek ki, bu şiirleri sadece Kürtler değil, dünyadaki okurlar da kendi dillerindeki tercümeleleriyle ezberle bilip zevkle okuyacaklar. Çünkü Cegerxwîn'in şiirleri temelinde insan ömrünün ve hayatın güzelliğidir.

Ordîxanê Celîl

> Aşîti

Kürt halkı hiçbir zaman özgürlük inancını yitirmemiştir. Nasıl ki kıştan sonra ilkbahar gelir ve büyük şair Cegerxwîn'in deyimleriyle gecelerden sonra aydınlık gelir, geceler ne kadar karanlıkta olsa yine aydınlanacağı gibi Kürt halkı da özgürleşecektir. Nasıl ki düşman kendi kanında boğulacaktır, Kürtlerin dediği gibi, hainlerin ihaneti bir gün kendilerine dönecektir. Bunda Cegerxwîn'in de rolü olacak ve şiirleri kendi sözünü söyleyecektir ve o şiirler bağımsız Kürdistan'ın kaynağı olacaktır.

Têmurê Xelîl Mûradov

> Şerefnameya Menzûm

Kuzey Kürtlerinin şiiri Cizirî ile edebiyata kavuşup parlarken, Xanî ile milli ideolojinin hizmetine girmiştir. Xanî den sonra güçlü bir varlık göstermedi ve ölüm ile yaşam arasında kaldı. Cegerxwîn yeni bir ruhla şiiri divan-divanhane'den alıp alanlara, sokaklara çıkardı. Cegerxwîn Kürtçe şiir sayfalarındaki didaktik (modernizm) artırdı. Cegerxwîn toplum ve siyaset alanında bunu yaptı. Onun şiiri uyarıcıdır, aydınlatıcıdır, savaşçıdır. Kürdistan devrimi gerçekleşene kadar Cegerxwîn'in şiirleri aktüel ve canlı olarak kalacaktır. Bu erklerini yerine getirecek ve bu şekilde Cegerxwîn hep yaşayacak.

Rojen Barnas

> Salar û Mîdya

Cegerxwîn'in divanları Mem û Zîn ve Cizirî'den kalan boşlukları doldurduğuna inanıyorum. Değerli okurlar, Xanî'deki zamanı ve yüceliği, Cizirî'nin gücünü ve derinliğini görecektir. Cegerxwîn yabancı sorular şiirine koymamıştır, sade ve yalın yazmıştır. Şiirlerinin değerini büyüten de budur. Yeni bir yüzle muhafazakâr düşüncelerin üzerine giderek tatlı ve seçici bir dille bu düşüncelerin zararlarını işaret etmiştir. Divanlarının da hedefine ulaşmasını temenni ediyorum.

Qadrîcan

Cegerxwîn eşiyile birlikte...

Cenaze töreninden bir görüntü...

Cegerxwîn'in Divan Serüveni

ZAMAN kimseye rakip gelmez, çünkü yenilgiyi göze alamaz. Galipleriyle karşılaşmaz çünkü arkasına dönüp bakmaz. Biliyor ki geçmişini mesken tutmuş dehaler var ve nereye giderse gitsin, onların takibindedir, onlar artık Zaman'ın ayak izleri gibidir. Bunu da bize itiraf eden şimdiki zamanın kendisidir. İşte bizim kanıtımız Cegerxwîn, delillerimiz ise Divanlarıdır. Cegerxwîn'in Divan serüvenini kitapların son baskısını yapan Avesta Yayınları Editörü **Abdullah Keskin** arkadaşımız **Bijen Suhrab**'a anlattı.

> Cegerxwîn'in Divanlarının kaynağı nereye dayanıyor?

Ailesi Şeyh Sait isyanında yer aldığı için diğer Kürt aydınları gibi o da isyandan sonra Suriye'ye göç etmek zorunda kalmış. Celadet Bedirxan, Cemil Paşa Zade, Nurettin Zaza, Haco Axa, Doktor Nafis, Kadri Can ve Osman Sebri gibi isimlerle Hawar dergisinin çalışmalarında yer alıyor. İlk Divanlarını bu dönemde yazıyor

> Divanları ne zaman ve hangi koşullarda yayınlandı?

İlk Divanı **Agir û Prûsk**, 1945 yılında Suriye'de Celadet Bedirxan'ın desteği ile **Hawar** dergisinin baskı matbaası tarafından basıldı. İkincisi **Sewra Azadî** 1956 yılında yine Suriye'de yayınlandı. Üçüncüsü **Ki me Ez** 1973'te Beyrut'ta yayınlandı. Dördüncüsü **Ronak**, 1980 yılında İsveç'te yayınlandı. Beşincisi, **Zene-Avesta**, altıncısı **Şefaq**, yedincisi **Hêvî**, ve sekizincisi **Aşitî** de yine daha sonraki yıllarda İsveç'te yayınlandı.

İlk Divanı yayınlandığında ikinci ve üçüncüsünün de bitirdiğini fakat maddi sıkıntılar nedeniyle 30 yıl sonra yayınlatabildiğini görüyoruz. Cegerxwîn hayattayken 6 tane şiir kitabı yayınlanmış, diğer iki kitabı ölümünden sonra yayınlandı.

> Cegerxwîn'i kendisinden önceki şairlerinden farklı kılan nedir?

Her şeyden önce biçimde ciddi bir devrim yapmıştır. Her ne kadar bir takım şiirlerinde Aruz Vezni'ni, Kafiye'yi ve Beyit'i korumuşsa da birçok şiirinde de bunu parçalamıştır. Serbest nazım yöntemini kullanmıştır.

İkincisi, içerik olarak ciddi bir alt-üst oluş yaratmıştır. Yani, daha önce Kürt şiiri ya Tasavvufi-aşk ve Aruz Vezni ya da Kafiye kurallarına bağlı bir şekilde yazılıyordu. Cegerxwîn bunları değiştirdi. Sözlü edebiyat olarak süre gelen destanların, masalların yanı sıra "sokağın dili" ile hem Kaside hem de serbest şiirler yazdı. Teknik, biçim ve düşünsel olarak büyük değişiklikler yaptı.

> Divanları arasında nasıl farklılıklar var?

İlk üç Divanı'nda Medrese kültüründen aldığı yazılı ve sözlü Kürt edebiyatını yoğunca işlemiş. Daha sonra Suriye'de Komünist Partisi içinde kaldığı için onlardan çok etkilenmiş. Ve mesela bu dönemde yazdığı bir şiirinde Stalin'e övgüler dizmiş. Daha sonra Güney Kürdistan'a gitmiş Peşmerge'lerin içinde kalmış, onlardan etkilenmiş Leyla Kasım Hasan isimli şiiri yazmış. İsveç'e gitmiş oradaki

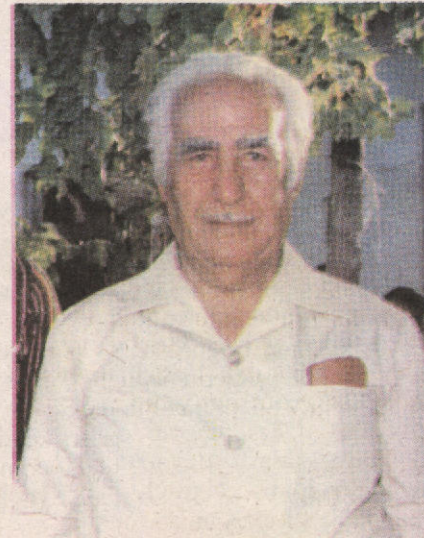

Kürt yayın kuruluşları bile Nazım Hikmet'in toplu eserlerine gösterdikleri ilginin yüzde beşini Cegerxwîn'in toplu eserlerine göstermedi. Bence Cegerxwîn gibi bir şairin kitaplarının birçoğunun yayınlanamaması Kürt kültür dünyası için bir utançtır

modern hayattan etkilenmiş, mesela kendisine bakıcı olarak verilen Monika isimli hemşire ile olan ilişkisi üzerine bir şiir yazmış. 4'ten sonraki Divanları şiirsel ve sanatsal olarak öncekilerden daha zayıftır. Birçok araştırmacı bunda Celadet Bey'in etkisi olduğunu söylüyor. Önceki Divanları daha ağır ve donanımlıdır.

> Divanlarındaki Kürtçe nasıl, orijinal mi?

Medreselerde yetiştiği için eski yazılı Kürt dilini burada öğrenmiş ve vakıf olmuştur. Kimi zaman şiirlerinde Meleyê Cizirî'nin yansımalarını görüyorsunuz, kimi zaman halk ozanı olan Feqiye Teyran'ın sözlerini seziyorsunuz, kimi zaman ise her ikisinin sentezini yapmış. Bugün artık Divanlarının sözlükleri bile yapılmış-

tır. Kürt diliyle ilgili çalışmalar yapanlar Cegerxwîn'in şiirlerini vazgeçilmez bir kaynak olarak görüyorlar.

> Cegerxwîn'in Divanları ne zaman Kürtlerle buluştu?

Kuzey Kürtlerine yansması çok geç oldu. İlk Divanı 1945'te yayınlanmasına rağmen 90'lı yılların başında daha yeni yazılı şiirleriyle tanışmaya başladık. Ama sözlü olarak şiirleri zaten dilden dile geçmiştir. Özellikle Şivan Perwer'in Cegerxwîn'in şiirlerini bestelemesi bunda çok etkiliydi. Örneğin Kime Ez şarkısı bütün Kürtler tarafından bilinirdi. Dünyada hiçbir şairin şiirleri bu kadar çok şarkı sözü yapılmamıştır. Yine bu kadar ezberlenip dilden dile yayılmamıştır. Türkiye'de ilk olarak Deng Yayınları, Cegerxwîn'in 8 Divanı'nı 4 cilt halinde yayınladı.

> Siz ne zaman Cegerxwîn'in kitaplarını yayınlama kararı aldınız?

Türkiye'de birçok çevre, 2002 yılında 2003 yılının Cegerxwîn'in 100'ncü doğum yılı dolayısıyla etkinlik planlıyorlardı. Bizde yayınevi olarak Divanlarını eksiksiz, derli toplu ve güzel bir sunumla yeniden yayınlama kararı aldık. Hemen ailesiyle ilişki kurduk. Ailesinin istediği telif konusunda ise Paris Kürt Enstitüsü bize destek sözü verdi. Hemen anlaşma yoluna gittik. Suriye'de, Avrupa'da, Irak'ta yani nerede ne zaman basılan kitapları varsa, hepsinin örneğini elde ettik. Sonraki baskılarda şöyle eksiklikler fark ettik. Mesela ilk Divanı 'Birinci Divan' ismiyle basılmış. Oysa kitabın ismi Agir û Prûsk'tur. Yine kimi anlam kaymaları vardı, kimi dizgi hatası mı ne olduğunu bilmediğimiz durumlar vardı. Biz oğlunun yanı sıra Cegerxwîn ile ilgili ciddi araştırmaları olan yaklaşık 10 kişiden yardım aldık. Çok bariz tashih ve dizgi hataları dışında hiçbir değişiklik yapmadan, ilk orijinal baskıya bağlı kaldık. 8 Divanı bu şekilde hazırlarken Salar û Mîdya ismiyle yazdığı şiirlerini ve yine 6-7 sene önce Suriye'de yayınlanmış olan Şerefnameya Manzûm Divanı'nı da yayınladık. Divanlarına 2 tane daha ekleyerek toplam 10 kitaplık set yaptık. Ayrıca önümüzdeki dönemde benim yaptığım seçkilerden iki cilt hazırlayıp yayınlayacağız.

> Beklediğiniz ilgiyi görebildiniz mi?

İki aşamalı bir hedef önümüze koymuştuk. İlk hedef olarak 10 kitaplık bir set yaptık. Eğer okurları bu çabamızı sahiplenirse, geriye kalan diğer kitapları yayınlamayı düşünmüştük.

Çünkü daha hiç yayınlanmamış 33 tane kitabı bulunuyor. Bunların içinde folklor ile ilgili, tarihle ilgili öz yaşam öyküsü ve en önemlisi Ehmedê Xanî ve Meleyê Cizirî'ye ilişkin yazdığı 'dibace'ler var. Ancak aradan 3 yıl geçmesine rağmen yeterli bir sahiplenme olmadı.

Kürt yayın kuruluşları bile Nazım Hikmet'in toplu eserlerine gösterdikleri ilginin yüzde beşini Cegerxwîn'in toplu eserlerine göstermedi. İlk defa Esmer Dergisi olarak sizler bu konuya ilgi gösterdiniz. Bence Cegerxwîn gibi bir şairin kitaplarının birçoğunun yayınlanamaması Kürt kültür dünyası için bir utançtır.

Sinop'ta Kedili Bir Şair: Hayatî Baki

HANDAN İnci Kitap-lık Dergisi Temmuz- Ağustos 2006 sayısında, "Edebiyat kendine bir hayvan seçeydi, şüphesiz bu sadece kedi olabilirdi. Ancak kedi kendini anlatırmak için öyküyü seçmiştir" diyor. Bu gerçekten de yerinde bir saptama ama bu bizlerin, şiirin kedilerini görmezden gelmemize engel teşkil etmiyor. Çoğunluk şair, şiir ve kedinin de yan yana durabildiği görülebiliyor. Elinde sigara tutan şair fotoğraflarının yanı sıra, kedileri ile fotoğraf çekirmiş şairlerin fotoğraflarından da bir antoloji yapılabilir diyorum kendi kendime.

Derken birden aklıma, şair Hayatî Baki geliyor. Hayatî Baki ve onun kedileri. Hayatî Baki'de kedi sever şairlerimizden bir tanesi. Şimdilerde yalnızlığı kendine dost bilmiş, Sinop'ta bir tepe üzerinde meskûn, deniz manzaralı evinde kedileri ile yalnız yaşıyor. Fakat burada onun köpeklerinden söz etmesek şimdi, köpekleri bundan alınabilir, kedilere gösterilen ilgi yüzünden onları kiskanabilirler. Bu yıl Antalya'yı kendimize mekân eylemeden önce, ülkenin kuzeyinde biraz daha oyalanalım, Sinop'ta düzenlenen nükleer enerji karşıtı eyleme katılım demiştik. Eyleme de, etkinlik programına da katıldık. Nerdeyse bir taşla birkaç kuş vurduk.

Sinop'a gitmişken Hayatî Baki'yi görmeden olmazdı. Orada onu da gördük. Şair Hayatî Baki Ankara'dan sonra Sinop'a yerleşmiş, nerdeyse doğayla iç içe yaşayan bir şairimiz. Es kaza yolunuz Sinop'a düşecek olursa, Sinop girişinde, Ordu köyünde, Hayatî Baki sizi tüm samimiyeti ile karşılayabilir. Tabi kedi ve köpekleri de. Hatta bahçede güneşlenen köpekleri, tüm sevimlilikleri ile paçalarına yapışabilir, size türlü şımarıklıklar da yapabilirler. Ardından ürkek adımlarla bahçede yürürsünüz. Bir yanınızda Garip, Orfeus öte yanınızda Zeliş. İlk başta sizi ürkün bu karşılama, zamanla yerini coşkuya bırakır. Bildiğiniz içerde kedilerin de var olduğudur. Ama içeriye adım attığınızdan itibaren, bir tanesi ile bile karşılaşamazsınız. Bu sizin için bir hayal kırıklığıdır. Sanki sır olup bir yerlere gitmişlerdir. Hayatî Baki'ye sorsanız size, onların eve bir yabancı geldiğinde, ücra köşelere gizlendiklerini söyler. İki saat sonra gizlendikleri yerden çıkıp gele-

ceklerdir ama bu beklemek sizin içinizde sabırdan çiçekler de açtırabilir. Beklersiniz ve bu bekleme esnasında, Hayatî Baki size kedilerini anlatır. Kendilerine, kediliklerine kıvrılıp yattıkları bir ikinci satını, fattanlıklarını, sevmek, sürdürmek isteklerini... Belki de bu fattanlıklar, kaybolup gelmeler, ona şu dizeleri yazdırır: "ev olsun öteki bulut, sıcacık yumuşak: / uyusun kuş tüyü minderlerde, tırmalasin / ellerini. Bu da kedi olsun: adı / bulut olsun: kara bulut, yağsın bahçemize."

Hayatî Baki kedilerinden söz ederken adeta gözlerinin içi parıldar. Çünkü onlara öylesine tutkun, onlarla öylesine mutludur ki. İnsanlarla olmaktansa, kedi ve köpekleri ile birlikte olmanın ona yarar sağlayacağını çoktan sezmiş bile. Çünkü tüm kötülüklerin başı insandır. Zekâsını yanlış yönde kullanıp, doğayı çirkinleştiren de o. İnsan eliyle çirkinleştirilen bu dünyada Hayatî Baki'nin şimdiye kadar adları; Su, Toprak, Güneş, Yağmurluk, Bulut, Yağmur ve Deniz olan tam yedi kedisi olmuştur. Bu sevimli kedilerden Bulut ve Yağmur daha önce ölmüşlerdir. Hatta Yağmur, Baki'nin göğsünde son nefesini vermiştir. Hayatî Baki Yağmur'un ölümünü anlatırken adeta gözleri dolar. Nerdeyse ağlayacaktır biraz daha ölmüş kedisinden konuşsanız. Bu arada bekleme sürmekte, saniyeler de hızlı ilerlemektedir. Ama kediler bir türlü ortaya çıkmak bilmezler. Kim bilir evin hangi gizli köşesinde, gelenlerin seslerini dikkatle dinliyor, tehlikenin olmadığına kanaat getirince aşağıya incekleri anı sabırsızlıkla bekliyorlardır. Bu arada içinize kıvrılıp yatırmış bir ses, yani kedileri görme arzusu içinizi öyle bir tırmalar ki, bunu Hayatî Baki'nin dahi fark etmemesi mümkün değildir. Konukların sabırsızlığı, geçen zaman derken bu kez kediler evin içinde aranmaya başlanırlar. Hem de ayaklarımızı basarak. Hayatî Baki önde, biz arkada! Doğrusu bu ya akıllara durgunluk veren bir kedi avıdır bu ve daha önce hiçbir yerde bu türden bir aransa rastlanmamıştır. Onların olabilecekleri yerleri iyi bilen Hayatî Baki, dip köşe bucağın aramasını sürdürür. Kedilerden biri yani Yağmurluk, Hayatî Baki'nin çatı katında bulunan çalışma odasından çıkar. Bizleri görünce yattığı genişçe minderden kalkıp, masa-

nın altına gizlenir. Ona dokunmasak bile gözlerimiz ile severiz adeta onu Deklanşöre basarken gözlerine birikmiş korku ile karışık heyecansa görülmeye değerdir. Ardından diğer kedilerle bir köşe kapmaca başlar evin içinde. Hayatî Baki önde biz arkada, bu kez yatak odasına doğru çıkarız yola. Sessizce ayaklarına basan Hayatî Baki tarafından, gardrobun kapısı açılır. Aman tanrım! O da ne? Köşede, dinlendiği yuvasında memnun, bu kez Güneş yatmaktadır gardrobun zemininde. Başını mağrur kaldırıp sevgiyle karışık heyecan duygusu ile bize bakar. Tam merdivenden aşağıya doğru inerken bu kez de diğer bir kedi, yani Su bu kez bir kitaplığın tepesini kendine mekân eylemiş, sessizce kendini arayanları izlemektedir. Onun arada bir göz kırpması Hayatî Baki, "seni seviyorum" demek olarak nitelendirir. Ama artık gitme vakti gelmiş, evden ayrılmasına ayrılırız ama bir anda onun o çok sevdiği kedilerine yazdığı şiirinden bazı dizeler düşer dilimize. Ama belki de en doğrusu şiirin tamamını okumaktır.

BOYALI BULUT OYUNU, XIII
bu bulutu boyayalım: uyku olsun,
ev olsun öteki bulut, sıcacık yumuşak:
uyusun kuştüyü minderlerde, tırmalasin
ellerini. Bu da kedi olsun: adı
bulut olsun: kara bulut, yağsın bahçemize.

bu bulutu boyayalım: salıncak olsun,
çocuk olsun, kaysın kaydırak oynasin
parkta: dizleri kanasin boyasin
çakıl taşlarını güneşin rengi: adı
su olsun, yıkasın patilerini sonra.

bu bulutu boyayalım: çiçek olsun,
içsin çimenlerin çiyini, dilini
konuşsun kuşların: güvercin serçe
kardeşlerini kovalasin: adı
toprak olsun: anısı sonsuz.

bu bulutu boyayalım: rengârenk olsun,
en çok mavi olsun, dinginliğin yurdu.
deniz olsun, elbette deniz olsun adı:
büyüsün zamanın kıyıcığında umutla,
gizlice, usulca: usulca, gizlice.

bu bulutu boyayalım: serinlik olsun,
gölge olsun öteki bulut, görkemli
yaşam: çıksın ağaçlara korkusuz, baksın:
bakmayı sever yukardan, yağmur olsun adı:
çoğul dala, ırmak boylarında.

bu bulutu boyayalım: dirim olsun.

Hayatî Baki

[betütarıman]

Ödeşme

Yosun İçin

Suya gömüldü rüyam
Kalbime acı sundum
Uğultusu durmadı arımdan çocukluğumun
Bir yangına heba ettim sözümü
Her yangına feda ettim yüzümü
Gitme. Kal. Gittiyen yine gel
Bıraktığın yerdeyim
Aynı suda hala yüzüm
Günahım
Yabanım
Her iklime uzağım
Dokunuyor ellerin gittiğin yerden
Başka bir tene masal okurken

Hangi dağ bırakır öfkesini
Hangi kalp ağrısını unuttur
Dokunmanın ayçiçekleri güneşe taparken
Bıçak
Yara
Tükendim
Söz eksik bedenlerde
Şişesi kırılan kalbin

Her toprakta sınıadım sırrımı
Her bedende önce kendime vardım
Ömrüm uzak iklimler şimdi
Uzak, gözlerinden kalbime esen fısıltı

Göçerim, zaman anlamaz dilimden
Bakışının dilinden
Anlamaz içinin, yolunun yazgısından
Yaktığın bütün kandiller söner
Ay nedir ki o zaman,
sen karşımda dururken

Bilirim yazgıların dili yoktur
Yoktur özlemenin dili
Oysa kavuşmanın dili özlemekten geçer
Geçer katlanılmaz bodrum katlardan
Senin dokunduğun

Gittin, ödeşemedim etimdeki yangınla...

Ah cana yakışmayan ten ne zordur!

abidinparıltı

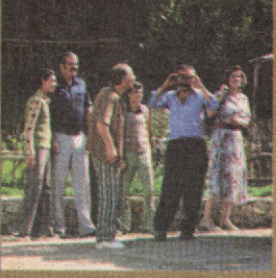

MUHSİN KIZILKAYA'NIN
GÜNLÜĞÜ

BİR FILMİN PERDE ARKASI
VIZONTELE TUUBA (2)

Yayın danışmanımız ve yazarımız Muhsin Kızılkaya'nın yıllık izninde olduğu için, "Tanıdığım Meşhur Kürtler Ansiklopedisi" köşesine üç ay ara vereceğini ve bu sürede "Vizontele Tuuba" filminin çekim öncesi notlarından oluşan günlüğünü yayınlayacağımızı Temmuz sayımızda duyurmuştuk. Temmuz sayımızda ilk bölümünü yayınladığımız günlüklerin ikincisi, Ağustos sayımızı ustamız, başyazarımız Mehmed Uzun'a ayırmamız üzerine bu sayımıza sarkmıştı! İşte o günlüklerin ikinci bölümü...

bahsini açtı, hemen vazgeçirdim bu sevimsiz konuşmadan. Oysa karşımda, bir hikâyenin çözümsüz kalınmış bir yerinde çözüm bulabilecek bu toprakların görüp göreceği en ender yaratıcı yazarlarından biri var. Kişisel tarihimizin hiçbir döneminde beni yanıltmadığı için, buna da bir çözüm bulacağına dair inancımın hiçbir şey eklenmiş değil.

Ayrıldık birbirimizden cumartesi günü devam etmek üzere.

11 MAYI 2003, CUMARTESİ: Akşam üstü telefon ettim. Pazar günü matine suare oyun var. "Bana Bir Şeyler Oluyor" İstanbul'daki gösterimini bitirmek üzere. 26 Mayıs'ta Anadolu turnesi var. Tiyatro çok vaktini alıyor. Her gece sahneye çık, iki oyun oynat, gecenin bir saatine eve git, çözümü şimdilik çok uzak görünen bir hikâyeyle boğuş. İnsanın kendi kendisiyle yarışması kadar zor bir şey olmasa gerek. Vizontele 2 ile ilgili çok yüksek bir beklenti var. Bu film, Yılmaz'ın yazar ve yönetmen olarak, tek başına rüştünü ispatlayacağı bir film olacak. Hikâyesiyle ilgili hiçbir kaygısı yok. Malzemesi çok sağlam bir malzeme. Ama orta yerde de birinci filmin getirdiği 3.5 milyonluk bir seyirci var. Çıta bir hayli yüksek ve bu çıtayı da yükselten ondan başkası değil. Ne yapıp edecek, çitanın altında kalmamaya çalışacak. Marifet onu biraz daha yükseltmek. Belki de sıkıntısının en büyük nedeni bu.

Pazar günü oyundan sonra, yani gece yarısına çeyrek kala buluşmak üzere sözleşiyoruz.

12 MAYIS 2003, PAZAR: Kuliste oyunun bitmesini bekliyorum. Sahneye çıkıyor, seyircinin kahkahası kulise kadar geliyor. Televizyonda Galatasaray-Gençler Birliği maçı var. Yılmaz iflah olmaz bir Beşiktaş taraftarı. Bu maç da, Beşiktaş'ın şampiyonluğu için önemli bir maç. Maç beraber bitiyor. Morali yüksek. Şimdi çıkıp eve gideceğiz ve senaryo üzerine konuşacağız. Etiler'e gidinceye kadar durmadan anlatıyor. Tiyatro çok yoruyor onu. Hani her şeyden el çekebilse, sadece ama sadece sinemaya yoğunlaşabilse... Şimdilik tek fikri bu. Hakkari'den "qedit" gelmiş, bir çesit kurutulmuş et. Eti iyice tuzlarsın, sinirleri öldürünceye kadar, açık havada bir yerlere asarsın kuruyuncaya kadar. Bulgur pilavıyla tadına doyum olmaz. Gecenin bir yarısı qedit yenmez demeyin, Hakkari'den geldiyse ve şimdi bütün her şeyimizle oralarda dolaşacaksak, bundan daha güzel ziyafet olmaz. Kısa süren bir yemek faslından sonra televizyon açılmadı, başka hiçbir şeyle meşgul olunmadı, defterini önüne koydu ve kilitlendiği yerden başladı.

Hikâyenin düğümlendiği yer Tuğba... Tuğba kimdir? Şimdiye kadar bildiğimiz tek şey, babasıyla Hakkari'ye gelecek olan güzel bir kız, Deli Emin ona âşık olacak. Peki, onun Deli Emin'e âşık olabilmesi için bir gerekçe var mı? İşte bu şimdilik belli

Siti mi? Öldü! Beyaz kefeniyle dolaşiyor işte?

değil. En iyisi henüz adı konmamış olan babasını önce tanımamız. Tuğba'nın babası ne iş yapıyor ve neden geliyor Hakkari'ye? Bir memur olacak büyük bir olasılıkla. Ama nasıl bir memur, mesleği ne? Öğretmen veya subay olması hikâyemize yeni bir şey katmayabilir. O halde öyle biri olmalı ki, hikâyenin örgüsünün içine kendiliğinden katılmalı, hatta onun vazgeçilmez bir parçası olmalı. Kelimeler uçuyor havada, meslekleri saymaya başlıyoruz, o dönemde şehrimize gelen memurları hatırlamaya başlıyoruz bir bir... Ve bir anda Güner Abi adı çıkıyor ortaya. Bu isim ikimiz için çok şey ifade ediyor, en iyisi daha ileride size Güner Abi'nin hikâyesini anlatmak. Şimdi, sırayla gidelim.

Tuğba'nın babası Güner, kütüphane müdürüdür. Rusça'dan bir kitap çevirdiği için buraya sürülmüştür. Karısı mızmız, bulunduğu yerden memnun olmayan, başlarına gelen bütün felaketleri kocasının rahat durmamasına yoran bir "beyaz" kadındır. Nuresli İdiz oynayabilir onu. Daha sonra Başkan'ın evinde, Jandarma Komutanı'nın da bulunduğu bir yemekli sahne de Komutan, "Hoca, hapis yatmışsın" diyecek. Güner de, "Evet, bir kitap çevirdim, çeviriyi bitirmeden aldılar beni içeri. İçerde vaktim boldu, çeviriyi bitirdim. Okudular ve beni serbest bıraktılar. Bu arada fazladan yattığıma da bir gerekçe bulup beni buralara sürdüler" diyecek. Şimdi Güner tipi yavaş yavaş ete kemiğe bürünüyor. Güner'in kızı Tuğba'yla ilişkisi mükemmel bir baba-kız ilişkisidir. Anne ikisinin de biraz uzağında duruyor. Yaz tatilini geçirmek üzere Hakkari'ye gelen çocuk Yılmaz, otobüste Güner ve ailesiyle tanışacak. Aile bilinmedik yabancı bir yere geliyor. Yılmaz müsterihtir, nasılsa Başkan dedesi onları aç ve açıkta bırakmayacak.

Güner kütüphane müdürü olarak atanmış atanmasına da, şehirde kütüphane yok. İşte sana dramatik bir dönüşüm! Kütüphaneyi açma çalışması, çabası, filmin ana hikâyelerinden biri olacak. Güner, Başkan'dan yer isteyecek kütüphane için. Başkan da ona, bir ahır gösterecek. Bu ahır içi açıktır, güzel bir kütüphane yapmak için Deli Emin girecek devreye. Böylece Tuğba'yla yakınlaşacak. Deli Emin'in Tuğba ile ilişkisi kurmasının bir yolu da evlerindeki televizyon olacak. Emin süreklili televizyonu

bozacak ve tamir bahanesiyle evlerinden çıkmaz olacak. Anne Deli Emin'den rahatsızdır, Güner ise Emin'i seviyor. Sağlığını seviyor ve en önemlisi de, en olmadık zamanlarda, en umarsız anlarda bulunduğu yaratıcı çözümlerdir Güner'i Emin'e yakınlaştıran. Güner'le Emin arasındaki ilişki tamam, o halde Tuğba'yla da bir ilişki lazım.

Yine anlamsız cümleler havada uçuşuyor ve bir ara bütün o anlamsız cümleler, anlamlı bir cümleye dönüşüyor Yılmaz'ın ağzında. Tuğba, araz bir kızdır, Emin'de bulunan arıza benzer bir araz. Fakat bu da yetmeyebilir, evet buldum, Tuğba kekedir, konuşma güclüğü çekiyor. Emin'le girdiği "ilişkiyle" beraber, hikâye geliştikçe Tuğba'nın tutuk dili yavaş yavaş çözülecek. Güner, kızındaki bu değişimin Emin'le birlikte oluştuğunun farkında, ancak annesi, elinden geldiğince kızını bu deliden uzaklaştırmaya çalışacak.

Başkan, kütüphane yapmak üzere ahır benzeri bir yer gösterecek Güner'e. Bundan başka uygun binaları yoktur. Çalışma başlar. Emin'in yaratıcılığı, Güner'in azmi, Başkan'ın desteğiyle o ahır, bir süre sonra şehrin en güzel mekânına dönüşecek. Mekan hazır, ama içine koyacak kitap yok. Güner, büyük şehirde yaşayan ünlü bir yazar veya yayıncı arkadaşına telefon edecek, ilan yoluluya veya başka bir yolla, Türkiye'nin en ucra kasabalarında birinde yeni açılan bir kütüphaneye kitap bağışlamalarını isteyecek. Bir süre bekleyecekler, otobüsler gelip gidecek, kitaplar gelmeyecek.

Bir süre otobüsün yolu gözlenir. Tek kitap bile gelmez. Bu arada devrimciler arasındaki kavga gittikçe kızışmaktadır. Bir gün şehir sinemasına bir seks filmi gelir. Herkes sinemaya gider. Fakat bütün sevimli sahnelerini makinist Eko kesmiştir. Sinemada arbede başlar, herkes tahta sandalyesini yere çalar. Halk galeyana gelir ve öfkeyle sinemadan çıkar. Kahvedeki devrimciler aceleyle aralarına karışır ve slogan atmaya başlar. Bir anda bir korsan mitingi olur. Çarşıda bir tur atan kalabalık, bir yerde birikir, bir devrimci bir yükseltinin üstüne çıkıp, "Emperyalizme, faşizme ve her türlü gericiğe karşı kanımızın son damlasına kadar savaşacağımıza namusumuz üzerine ant içeriz" şeklinde devam eden "Devrim Andını" okur. Kalabalık dağılır.

Emin bir yandan Tuğba'yla yakıcı bir

1 0 MAYIS 2003, CUMA: Birkaç gündün beri Yılmaz, yazdığı hiçbir şeyden bahsetmiyor. Bu süreçte içinde demek hiçbir şey yazmadı. ...Öğleden sonra konuşuyoruz yine

Ali Hakan ve Taner'le birlikte. İyi gitmeyen bir şeyler var. Bir türlü hikâye yerine oturmuyor. Deli Emin'in Tuğba'ya duyduğu aşkın sahici olması lazım. Emin'in kızı âşık olması kolay, peki Tuğba nasıl âşık olacak Emin'e? Bu sorunun cevabı net değil. Futbol fikrinden vazgeçeli epey oldu.

İş çıkışında Yılmaz'la bir yere gidip oturuyoruz. Hem bir şeyler yiyeceğiz, hem de laflayacağız. İş yerine yakın bir cafe... Ismarladığımız tost benzeri bir şey çok lezzetli. Işıklar loş, تنها bir yer, hali vakti yerinde olanların iş çıkışında uğradığı bir mekân. Yılmaz durmadan anlatıyor. Aklı fikri hikâyesinde. Merkezine Tuğba ile Deli Emin'in aşkının yerleştiği bir hikâyeye yeni bir şeyler lazım. Tuğba kimdir? Babası kimdir, annesi var mıdır? Tuğba annesiz büyümüş bir çocuktur. Babası büyütmiştir onu. Onun için güzel bir baba-kız ilişkisi olacak. Bu bizi nereye götürecektir? Yeni şeyler lazım. Vizontele 1'de güzel bir hikâye vardı. Şehri televizyon geliyordu, yayın alınacak mıydı, yoksa alınmayacak mıydı, gerilime dayalı ana hikâye... Bir asker hikâyesi vardı, Rıfat askere gidiyordu ve bütün o komedinin içinde seyirciyi oturduğu koltuğa mihlayan bir sarsıcı final geliyordu televizyon aracılığıyla. Bu kadar sağlam bir dramatik yapının üstünde, yeni film için daha sağlam bir "gimik" bulmalı. Siti ne olacak? Siti'yi oynayan Demet Akbağ'ın rolü biraz daha ete kemiğe bürünmeli. Bütün hikâyeyi Deli Emin'le Tuğba'nın aşkı üzerine kurarsa, Siti nasıl daha aktif hale gelecek? Demet en güvendiği oyuncularından birisi. Bu filmde de, ilk filmde olduğu gibi başrolde çıkmalı. Şimdilik bulabildiği tek şey, Siti'nin iyice delirmiş olması... Fakat bu bildiğimiz anlamda bir delilik değil. Kimseye zarar vermiyor, Rıfat'ın askerde ölmüş olması taş gibi oturmuş içine. Onun hayaliyle yaşıyor. Beyaz kıyafetler giymiş, sabahtan akşama kadar başıboş bir şekilde dolanıp duruyor. Her yerde Rıfat'ın izlerini arıyor. Şimdiden Başkan'ın bir repliği belli. Siti'nin durumunu sorunlara Başkan, "Siti mi? Öldü! Beyaz kefeniyle dolaşiyor işte" diyor. Fakat bu yetmiyor, olan biten yeni olayların içine girmeli. Ama nasıl?

Bu akşamki konuşmamızdan çıkardığım, kafasında daha bir sürü şeyin netleşmemiş olması... Hafif morali bozuk. Belki de biraz güvenmiş sarsılmış. Vazgeçtik, hayat-tan konuşmaya başladık, bir ara yaşlanma

aşk yaşarken, bir yandan da tabelacılık işini sürdürmekte. Nafiz'in de aralarında bulunduğu bir grup devrimci gelip Emin'e o güzel yazısıyla dağa yazı yazmasını teklif eder. Bu bir teklif değil, direktiftir aslında Emin çaresiz kabul eder. Bir gece dağa kireç taşır, emin büyük harflerle dağa "DEKD" diye yazar. Ertesi gün diğer teşkilat bu işe çok sinirler. Bu kez onlar Emin'e gider, o yazıyı silip yerine "DFKD" yazmalarını söyler. Emin mecburi onu da yapar. Zaten Emin'in işi çok kolaydır, sadece "E" harfinin en alt çizgisini siler... İki teşkilatın arasındaki görüş farkı silinen bu çizgi kadardır.

Siti askerlerin bulunduğu yerlerin yakınlarında dolaşır sürekli. Gördüğü her asker, bir an gözüne Rifat olarak görünür. Her yerde Rifat vardır artık. (Gerçek Rifat'ı Siti'nin gözünden görürüz. Yani gerçek Rifat filmde var!) Evde televizyonun bulunduğu odaya hiç uğramıyor, arada bir televizyonu gömdüğü yere gidiyor. Ve Yılmaz'la sürekli Rifat'ın askerlik yaptığı Ankara'yı konuşuyor.

SITI: Rifat'ın askerlik yaptığı yere gittin.

YILMAZ: Gittim babaanne...

SITI: Ağaç var mı?

YILMAZ: Çok ağaç var.

SITI: Kavak da var mı?

YILMAZ: Kavak ne babaanne?

SITI: Rifak kavak ağaçlarını çok severdi. Yapraklarının çıkardığı hışırtının sesini dinlerdi. Hışır hışır hışır....

Kütüphaneci Güner Abi'yi devrimciler de seviyor. Bir yemekte Nafiz'le yapılan bir konuşma geçecek. Nafiz'in söylediklerine karşılık, onun anlamayacağı çok derin devrimci laflar eder ve şiir ve şairlerden bahseder. Ahmet, sakallarını uzatmış, kendini tamamen dine vermiştir. Eskiden dere kenarında içmeye gidiyordu, şimdi camiden çıkmıyor. Eski arkadaşları arada bir takılır, içmeye zorlar, fakat o zinhar ağzına içki koymaz.

Bir süre sonra şehre kitap akını başlar. Gelen her otobüs bir paket kitap getirir. Bu kadar kitap bolluğu karşısında paniğe kapılanlardan birisi de sinema işletmeciliğinden bir partinin il başkanlığına terfi etmiş olan Latif'tir. Latif, Güner Abi'yi azılı bir komünist olarak görüyor.

Kütüphane açılır ve fakat kimse oraya uğramaz. Devrimciler orayı "Düzenin kütüphanesi" olarak görür. Güner Abi'ye bu durumu açarlar, "burada neden hiç ustaların kitapları yok, neden Kürtçe kitaplar yok..." Güner Abi, "günün birinde belki onlar da serbest olur" der. Zaten serseri ve berduşların da gidebilecekleri bir yer değil kütüphane. Güner Abi ve Emin, halkı kütüphaneye getirecek bir yol ararlar. Emin yolu bulur. "Buraya bir vizontele kuralım Hocam" der. Fakat ödenek yoktur. Emin onun da çaresini bulur. Siti'nin gömdüğü televizyonu getirir akına. "Eğer tüpü sağlamsa ben yaparım" der. Gider mezardan televizyonu çıkarırlar. Bir regülatör lazımdır. Emin onun da çözümünü bulur, Latif'in evinden regülatörü çalıp getirir, kütüphanedeki televizyona takarlar. Yılmaz'ın önerisi üzerine de, televizyonu çıkardıkları yere bir kavak ağacı dikerler. Siti oraya gittiğinde gözlerine inanamayacak, bir mucize ile karşılaşacaktır.

Emin ile Tuğba arasındaki aşk iyice su yüzüne çıkmıştır. Emin artık hayatının merkezine Tuğba'yı yerleştirmiştir. Sürekli onunla konuşur. Bir süre sonra yavaş yavaş Tuğba'nın dili çözülmeye başlar. Emin ona güzel bir armağan verecek, bir buluş gibi bir armağan... Babası bu duruma çok şaşırarak, fakat annesi kızını bu delinin elinden kurtarmanın çarelerini arayacak.

Kütüphanedeki televizyonu öğrenen herkes bir anda oraya doluşur. Güner Abi hafiften onlara şiirler okur. Bütün bu gelişmeler olurken, televizyondan büyük şehirlerde hüküm süren şiddet ve karmaşa görüntüleri gelir şehre. Ülke bir kaosun içindedir.

12 Eylül günü darbe olur. O gün televizyonda sadece Kenan Evren ve arkadaşlarının görüntüleri vardır. Tek tek evler basılır. Güner Abi'nin evi ilk basılan evlerden biridir. Alıp götürürler. Tuğba olanlara bir anlam veremez. Nurseli bu işe hafiften sevinir.

Başkanın evini basarlar, içeri giren askerler evi aramaya başlar. Herkes pijamalıdır. Komutan Nafiz'i ve Ahmet'i göstererek, "komünisti de, irticacıyı da alın"

alın der. Zira Ahmet kendini dine vermiştir. Nafiz'in kitaplarını da alırlar. İki çocuğunu götürürlerken gören Siti'nin gözüne askerler Kıbrıs'ta şehit düşmüş oğlu Rifat olarak görünür. Birinin öntünü keser, "Rifat kardeşlerini nereye götürüyorsun?" der. Ertesi gün bütün gençler askeri cemselere doldurulur, içlerinde Güner Abi de vardır.

12 Eylül sabahı başkan tıraş olur, giyinir, sokağa çıkma yasağını ihlal eder ve makamına gider, bir uzman çavuş yerinde oturmaktadır. "Artık yeni başkan benim" der. Başkan kalakalır.

Nurseli kızı Tuğba'yı alır, otobüse biner. Tuğba'nın gidişi karşısında Emin çaresizdir. Tek başına dağa vurur gider. Ertesi gün, Emin daha önce devrimci teşkilatların adını yazdığı yere büyük harflerle "TUUBA" diye yazmıştır. Yazıya kamera yaklaşır, birkaç asker harıl harıl yazıyı silmeye çalışmaktadır. Kendi aralarında, bu yeni teşkilat da ne ola muhabbetini yaparlar. Kamera yazıdan uzaklaşır, geçmeyle Yılmaz'ın Ankara'daki görüntüsüne döneriz. Bütün kâğıdı TUUBA yazısıyla doldurmuştur.

Yılmaz Erdoğan'ın dış sesi girer:

YILMAZ: "Şehre herkes bir şey getirdi. Kimisi televizyonu, kimisi radyoyu, kimisi teybi... Hiçbir şey yapmadılar. Günün birinde güzel bir adam kütüphaneye getirdi. Tutukladılar!"

Sabah saat beş civarlarında son notlarını yazdı Yılmaz deftere. Rahatlamış görünüyordu. Hikâyenin kabası çıkmıştı. Başı sonu belli olan hikâyenin ara dolusunu da tamamdı. Şimdi bütün tipler yerli yerine oturmuştu.

Bakalım bizi ne sürprizler bekliyor!

Senaryonun ilk yazımına gelecek hafta başlayacak.

13, 14, 15 MAYIS 2003, PAZARTESİ, SALI, ÇARŞAMBA: Borges'in bir sözünü bir yerlere not etmişim:

"Zaten gerçek hayatta olup bitenlerin farkına hep kitaplarda okuduktan sonra varmışımdır."

Hangi kütüphaneye girsem, kitapların çok olduğu, üst üste konulduğu, dağınık durduğu hangi eve girsem, hala aynı kokuyu duyarım. Bildik bir kokudur bu, çocukluğumun en çocuk zamanlarından kalma bir koku. O kadar eski, o kadar uzak, o kadar yeni, o kadar tanıdık bir kokudur ki bu, duyar duymaz çocukluğumun zamanı henüz adlandıramadığım, önümde uzanan hayata dair hiçbir şey bilmediğim, beni nelerin beklediği konusunda hiçbir fikrimin olmadığı o naif, o belirsiz zamanlarına giderim. O zamandan bugüne hep yanımdaya taşıdığım, gittiğim yere beraberimde götürdüğüm bu koku, belleğimin bir yerine saklayıp da unutmaya kıyamadığım bir anıma benziyor, benim bir parçam olmuş artık... Hayatı algılama konusunda, olup bitenlerle ilgili olarak öğrendiğim her şeyi borçlu olduğum kitapların yaydığı o koku, vücudumun yaydığı bir koku gibi gelir bazen bana. Kitap kokusudur bu, üzerimde bir anı olarak taşırım. O kokuyu ilk olarak orada duymuştum.

(Devam edecek) □

Ayrılık Provası

Y. için

bir bilet daha yok
bir yol daha yok

yazlar gelip geçiyor sevgilim
sebepsiz bir taka dolanıyor denizimde.
yağmurlar, o en eski yağmurlar!
sırrımı bir ağaca fısıldadığım da oluyor
bazı sabahlar, hayat deyip sustuğum da.

gel al benden sevgilim
gel al benden.

anlamadım, yol hangimizde duruyor

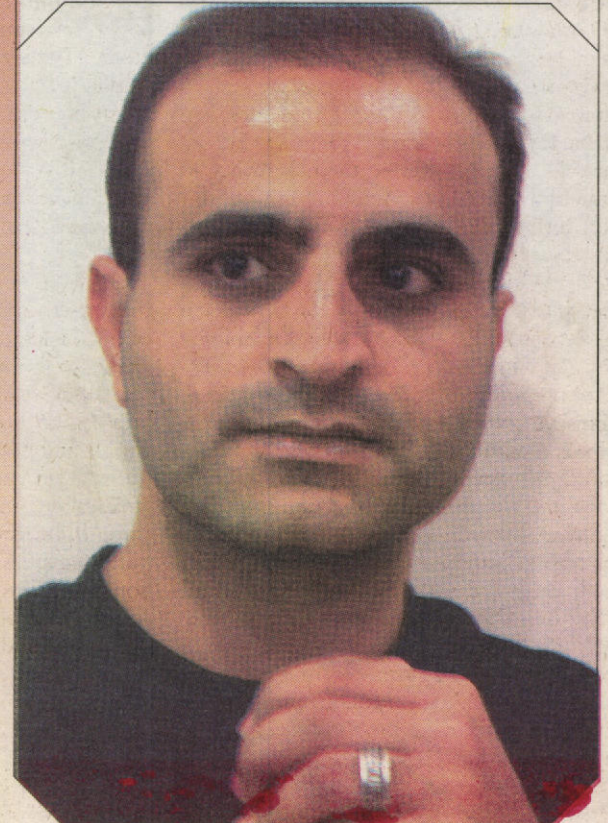
bu yalnızca bir ayrılık değil sevgilim
hadi gayret et
bu yalnızca kıyamet değil.

başka aşklardan geldik bu aşka

bu yalnızca bir prova sevgilim

ayrılık değil.

kemalvarol

KAĞAN KAĞ!
ASFALT CANAVARI
BU...! YAZIN GÖK
SICAK OLUR
...!

KIŞIN..?!

KIŞINDA GÖK
SAKAT OLUR!

NASIL?!

KAYGAN
ZEMİNİ DUYDUN
MU HIÇ?

LANET
OLSUN!

★ KİTAP OKUMA EULERİ VARDI. BİLİNGLENME SÜRECİNDEYDİ, O ZAMAN
KÜRTLER, ACİP TIPLI ADAMAR, SİYASİ İĞERİKİ KİTAPLARIYLA İNZİ-
VAYA GEKİLİRDİ. BİR DE; O EULER DİNLENİRDİ. HERHALDE İĞLERİ-
NDEN SADECE İĞİNDEN OKUYANLAR KURTULDU!

OKUMALARINIZ
NE DURUMDA? BİLİNG-
LENE BİLDİNİZ Mİ?

YAVAS YAVAS
BİLİNGLENIYORUZ
ABI! BİLİNCİNİZ AĞILDI!

AFFERİN!

OLUN! BİLİNG, MİLING...!
ANARŞİST LAFLAR ETMEYİN!
TELEFON DİNLENİYOR
OLABİLİR!

ALO?!

PİRING!
DEDİM BEN!

PİRING
MI?!

NASILMIŞ
LAN ATATÜRKÜ
DÜŞÜNCE?!

BİZİ
GÖRMÜYÖMUS
LAN!

SÖYLE BAKA-
LIM KIZIMDAN
AYRILMAK İÇİN
NE KADAR
İSTİYORSUN
--?!

BU KADAR!

O NE
LAN?!

BÖYLE
BU KADAR!

HÜLYA AÜŞAR
KÜRTMÜŞ
LAN!

MEMEDALİ
ERBİL DE
KÜRTMÜŞ!

OLSUN!
HÜLYA BANA
GÜZEL!

SENİ YERDE
ARARKEN GÖRTE
BOLDUM LANET
OLASI İŞİN
BİTTİ!

KUŞ SANDIĞI
DİME!

NE KİŞİ
LAN SENİ
BİLDİRİYOR!

HADI HADI
KÜŞ SANDIĞI!

NEABER LAN!

SENİ ÖLÜSÜN!
VE ÖLÜCER KONUŞAMAZ!

TAMAM LAN
SUSTUK...

NABİYON
GALİSİYON
MU?

BAK HALA

TAAM
LAN!

TAAM
LAN!

TAAM
LAN!

TAAM
LAN!

TAAM
LAN!

reuhot
@
hotmail
com.

REU
HAT

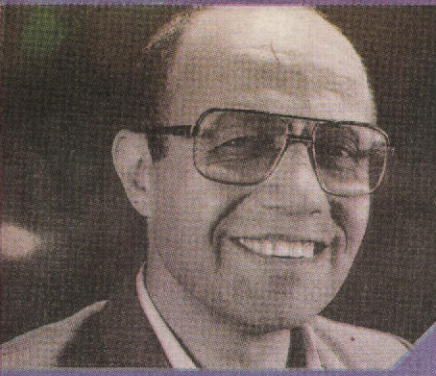
★ SİYASİ KİTAPLAR! BELALİ KİTAPLARDI. DUYARLIĞI OLAN AİLELER BUNLARA YARDIM YATAKLIK EDERDİ. KİMSE OKUMAZDI. KİMSE ATMAZDI! Bİ ARAMA OLDUĞUNDA; BİRŞEY SAKLAMA HEYCANI YAŞATIRDI İNSANA. POLİSLER TARAFINDAN ARANMADIKLARI İÇİN, GENELDE ÇOCUKLARIN ÜSTÜNE SAKLANIRDI. DELİRİP KİÇİMİZE AYRAÇ KOYMADILAR İYİ Kİ!

MERHABA BENİ REWHAT EFENDİ ÇİZMİŞ VE DERĞİYE JOKER OLARAK BIRAKMIŞ. EĞER KÖŞESİNDE BİR BOŞLUK OLUŞURSA, BEN BÖYLE DEVREYE GİRİP BOŞLUKLARI DOLDURACAĞIM. SÖYLEMESİ KOLAY TABİİ, O KADAR OKURUN KARŞISINA ÇIKIP, ONLARI OYALAMAK ÇOK ZOR. YANİ ANLAYACAĞINIZ İŞİM ÇOK ZOR, BİR DE GÖBEKLİ ÇİZMİŞ BU MANYAK BENİ. HAYRET BİŞİ... AHA, BU AYI ATLATTIK, ROJBAŞ.

[İsmail Beşikçi]

Mayınlar, çöplükler

“Çöplüklere bırakılan mayınlar”, “araziye bırakılan bombalar”, mayınlar ve bombalarla ölen çocuk vakaları “münferid” olay mıdır?

VAN, Hakkâri, Diyarbakır, Siirt, Mardin gibi Kürtlerin yaşadığı şehirlerde sık sık meydana gelen bir olay var. Çocuklar, ekmek ve yiyecek parçaları bulabilmek için çöplükleri kurcalıyorlar. Bu sırada konserve kutularına benzer şeyler buluyorlar. Buldukları kutunun sağını solunu kurcalarken veya kutuyu açmaya çalışırken bir patlama oluyor. Bir-iki, bazen iki-üç çocuk ölüyor, üç-beş çocuk ağır bir şekilde yaralanıyor. Ömür boyu sakatlıklar meydana geliyor. Bazan çocuklar çöplükte buldukları bu kutuları eve getiriyorlar. Ailenin öteki fertlerinin de bulunduğu bir mekânda, bu kutuları kurcalamaya, açmaya çalışıyorlar. Patlama bu sırada gerçekleşiyor.

Çocuklar bu tür kutulara, araziye bırakılmış bombalara, oyuncak süsü verilmiş bombalara, el bombalarına okul yolunda, koyun-kuzu otlattıkları alanlarda veya bu alanlara gidiş yollarında da rastlıyorlar. Çocuklar bunları çoğu zaman oyuncak olarak algılıyor. Bu “oyuncaklar” okul yolunda veya otlak alanlarında patlıyor. Ölüm, ağır yaralanmalar, ömür boyu sürecek çok ağır sakatlıklar gerçekleşiyor. “Oyuncaklar”ın eve getirildiği de oluyor. Patlama, evde, aile bireyleri arasında gerçekleşiyor. İrfan Aktan’ın hazırladığı, *Zehir ve Panzehir, Kürt Sorunu, Faşizmin Şartı Kaç?* (Dipnot Yayınları, Ankara 2006) isimli kitapta, Nizamettin Suel’le yapılan bir röportaj yer alıyor. Röportaj, “Küçük Çobanın Oyuncak Patlayınca” başlığı altında verilmiş. (s. 367-372) Bu röportaj, Kürt sorununun boyutlarını bütün açıklığıyla ortaya koyan niteliklere sahiptir. Röportaj ilk olarak, Ekim 2003’te, Express dergisinde yayımlanmıştı. İrfan Aktan, röportaj hakkında bilgi veren yazısında, daha sonraki gelişmelerden, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ndeki gelişmelerden söz etmiyor. Kendisiyle bu gelişmeleri de konuştum. Röportajda dile getirilmeyen bu bölüm Kürt sorununun toplumsal ve ruhsal boyutlarını çok açık bir şekilde ortaya koyuyor. Bu olayda ibret verici, aynı zamanda çok yoğun hüznün verici içerikler var. Kürt sorununun önemli bir boyutu, bu olgu odak noktası yapılarak da anlatılabilir. İnsan Hakları, hukuk, adalet, hukukun üstünlüğü önemli değerlerdir. Kirli savaş döneminde bu değerler kirletilmiştir. Bu değerlerin Kürtler tarafından, örneğin Kürt avukatlar tarafından kirletildiği de görülmektedir. AİHM davalarının bu yönden soğukkanlı bir şekilde irdelenmesinde yarar vardır. Bu ayrı bir yazının konusu olmalı.

Bu tür olaylar “münferid” olaylar de-

ğildir. Yukarıda sözü edilen şehirlerde, benzer olaylar sık sık yaşanmaktadır, sık sık gündeme gelmektedir. “Çöplüklere bırakılan mayınlar”, “araziye bırakılan bombalar”, mayınlar ve bombalar söz konusu edildiği zaman önemli olgular olarak ortaya çıkmaktadır. Bu mayınlarla, bombalarla yaşamını kaybeden, yaralanan, sakatlanan, sakatlığını ömür boyu taşıyacak olan pek çok çocuk vardır. Şu örnek olgulara bakalım:

11 Mart 1998 günü, Diyarbakır Lice ilçesinde tabur komutanlığı tarafından kullanılan yatılı ilköğretim bölge okulunun çöplüğünde buldukları havan topu mermisiyle oynayan çocuklardan Engin Ceylan (14) öldü, Mehmet Karadağ (13), Hüseyin Boğar (14) ve Abdullah adlı çocuklar yaralandı. (Türkiye İnsan Hakları Raporu, 1998, TİHV Yayını, Ankara 2000, s. 172)

23 Mart 1998 günü Van’da komando taburunun çöplüğünde buldukları el bombasıyla oynayan, Muğdat Uşman (13) ve akrabası Adnan Uşman (14) adlı çocuklar öldü. Ali Aktaş (12) yaralandı. (y.a.g.e. s. 172)

16 Mayıs 1998 günü Diyarbakır’ın Kulp ilçesinde buldukları el bombasıyla oynayan Şadiye Çelik (2), Emrah Çelik (8), Birsan Çelik (6), Recep Çelik (4) kardeşler öldü. Belan Özdemir (3) ve Mehmet Özdemir (5) kardeşler yaralandı. (y.a.g.e. s.172)

Diyarbakır’ın Kocaköy beldesinde, 27 Mart 1997 günü, askeri arazide oynayan Ali Aras (13) adlı çocuk bastığı mayının patlaması üzerine öldü. (Türkiye İnsan Hakları Raporu, 1997, TİHV Yayını, Ankara 1999, s.151)

Hakkâri şehir çöplüğünde 21 Haziran 1997 günü buldukları bir el bombasıyla oynayan Vezir Sever (12) ve Aydın Özdemir adlı çocuklar bombanın patlaması sonucu öldü. (y.a.g.e. s. 152)

Bu şekilde onlarca örnek vermek mümkündür.

Kürt köylerinde, beldelerinde çöplük olmaz. Veya buralarda, kurcalanmaya, aranmaya değer çöp birikimleri olmaz. Bunlar doğal olarak askeri birliklerin kenarlarında oluşan çöplüklerdir.

Ekmek ve yiyecek parçaları bu çöplüklerde bulunur.

24 Temmuz 2006 tarihli Hürriyet Gazetesi’nde, Yılmaz Erdoğan, “Güvercin kanadına bir mektup yazdım” başlıklı bir mektup yayınladı. Bu mektupta

mayınlar daha çok da, yola döşenen mayınlar vurgu yapılıyor. “Yollara mayın döşemeyin, yollara mayın döşeyenler bu işi nerede gerçekleştirdiklerini bildirinler, bunları elbirliğiyle çıkaralım, etkisiz hale getirelim, can kayıplarını önleyelim...” Yılmaz Erdoğan mektubunda mayınları kimlerin döşediğinden söz etmiyor, devlet güçleri veya PKK demiyor, ama uzaktan kumanda gibi teknik araç-gereçler söz konusu edildiğinde, Türk basınının, medyanın bu tür olayları nasıl haberleştirdiği dikkate alındığında, PKK, gerilla hatırlanmış oluyor. Ama Yılmaz Erdoğan’ın mektubunda, çöplüklere bırakılan mayınlar, araziye bırakılan bombalara, oyuncak süsü verilmiş patlayıcılara hiç değinilmiyor. Örneğin Yılmaz Erdoğan şöyle demiyor: “Son 15 yıl içinde, halkımızın köyleri yakıldı, evleri yıkıldı. Halkımız çöplüklere muhtaç bir hale getirildi. Aileler, utançlarından çöplüklere gidemiyor. Çöplüklere çocuklarını gönderiyor. Çöplükleri çocuklar kurcalıyor. Çöplüklere mayın bırakmayın, çöplüklere oyuncak süsü verilmiş patlayıcılar, bombalar bırakmayın...” Bu tür olaylara neden vurgu yapılmıyor? Çöplükler hangi kuruma ait?

Yılmaz Erdoğan’ın mektubunda, Kürtçe’nin özgürleşmesiyle ilgili bir bölüm de var. Bu bölümde şöyle deniyor. “Hepimizin eşit derecede duyacağı bir gururla diyelim ki: Bizzat Türkçe’nin kendisi, diğer dillerimizin güvencesidir. Çünkü onları özgürleştirecek şeyler Türkçe yazılacaktır.”

Şöyle düşünelim: Güvenlik güçleri, örneğin özel timler, jandarmalar vs. bir köye gece sabaha doğru baskın yapıyor. Çoluk-çocuk, yaşlı-geç, kadın-erkek herkesi evlerinden çıkmaya, köy meydanında toplanmaya zorluyor. Köylüleri iterek-karakak, tekmeleyerek, tehditler savurarak, hakaretler ederek evlerinden çıkıyor. “Bu köyü üç gün içinde boşaltacaksınız. Köyün boşaltılmadığı takdirde, başınıza nelerin geleceğini biliyorsunuz. Komşu köye neler yaptık gördünüz. Üç gün sonra tekrar geleceğiz. Boşaltılmayan evleri içindekilerle birlikte yakacağız. Hayvan, insan, çoluk-çocuk hiç anlamayız, evi içindekilerle birlikte yakarız...” Bu tehditlerin, emirlerin yaşama geçtiği, gerçeklik kazandığı da biliniyor. Kürtçe konuşanların, Kürtçe tepki gösterenlerin daha da aşağılandığı bir süreç...

Ve bunlar Türkçe söyleniyor. Pek çok

Kürt’ün, Türkçe olarak duyduğu ilk sözcükler kanımca bunlar oluyor. Böyle bir ortamı, bu ortamda oluşan ruhsal durumları düşünün. Böyle bir Türkçe Kürtçe’yi nasıl özgürleştirebilir? Veya koruculuk dayatmasını, bu dayatmalar sırasında kullanılan tehditleri, hakaretleri, emirleri, direktifleri düşünelim. Koruculuğu kabul etmediğiniz, devletin silahını almadığınız takdirde neler neler yaparız... Çocuklarınızı kaçırınız, kadınlarınıza kötülük ederiz vs.? Böyle bir sıkıntının yarattığı ruhsal ortam? Bu ortamda kullanılan Türkçe... Böyle bir Türkçe, Kürtçe’yi nasıl özgürleştirebilir? Yılmaz Erdoğan’ın, böyle bir sonuca nasıl ulaşabildiği üzerinde durulmaya değer bir konudur. Bu aynı zamanda şartıctır.

Kürtlerden, Kürtçe’den söz eden, Kürtlerin kendi öz kurumlarına, Kürt diline, Kürt kültürüne sahip olmasını dile getiren, resmi ideolojiyi bu yönlerden eleştiren yazılar da vardı. Bunlar da Türkçe’ydi. Ama yazılarıyla, konuşmalarıyla bu düşünceleri ifade edenler çok ağır idari ve cezai yaptırımlarla karşı karşıya kalıyordu. Tehdit, aşağılama, horlama, emir içeren bir Türkçe’nin doğal karşılandığı, Kürtlere ve Kürt diline vurgu yapan bir Türkçe yazının veya sözün çok ağır idari ve cezai yaptırımlarla karşılandığı bir ortamda, Türkçe Kürtçe’yi nasıl özgürleştirir? 1960’ları, 70’leri, 80’leri düşünelim. Kürtlerin toplumsal varlığının reddi, Kürtçe’nin dil olarak varlığının reddi hangi dille ifade ediliyordu? “Kürtçe dil değildir, kelimeler yığındır, Türkçe, Arapça, Farsça kelimeler yığındır” sözleri hangi dille konuşuluyordu, yazılıyordu? Yine bu yıllarda, “Kürtler geridir, ilkel, aşiret, kendi kendilerini yönetme becerisine sahip değildir, tarihte, hep başkaları tarafından, kültürde ve medeniyette ileri olanlar tarafından yönetilmişlerdir...” aşağılamaları, anlayışları hangi dille söyleniyordu, yazılıyordu? Yılmaz Erdoğan’ın, bu tutumları eleştirmeden, Türkçe’nin Kürtçe’yi özgürleştireceğini söylemesi şartıctır. Ama şu da önemli bir konudur. “Türkiye Türklendir” amblemi olan bir gazetede bu eleştiriler yapılabilir mi? Yılmaz Erdoğan’ın mektubunun, bu amblem üzerine yani sekiz sütuna manşet yapıldığı biliniyor.

Kürtçe günümüzde elbette özgürleşme yolundadır. Bu özgürleşmeyi sağlayan Kürtçe’nin bizzat kendisidir. Kürt diliyle yazılan yazılar, romanlar, öyküler, bilimsel incelemeler, Kürtçe yapılan konuşmalar, paneller, konferanslar Kürtçe’yi özgürleştirmektedir. Kürtçe’yi özgürleştiren bu süreç dil bilincinin yaratılmasını da sağlamıştır. Bu bilincin yaratılmasında ve geliştirilmesinde Avrupa ülkelerindeki Kürt yazarların, daha doğrusu Kürtçe yazan Kürt yazarların çok büyük bir rolü olmuştur. Kürtçe yayın yapan televizyonlar, radyolar süphesiz çok önemlidir. İbrahim Küreken’in, www.kurdinfo.com sitesinde yayımlanan, “Çocuğun dünyası, dil ve dü-

şünce" yazısı da, dikkate değer düşünceler, duygular ve tutumlar içermektedir.

Türkiye'de gerek devlet, gerek basın-yayın kurumları, gerekse üniversite gibi kurumlar, bu arada sivil toplum kurumları, Kürtlere durmadan ne yapmalarını gerektiğini bildiriyorlar. Bağımsız devlet öneren, bağımsızlık isteyen biri mi var, bu kurumlar, bu kurumlarda görevli olan, bu kurumlara çalışan çeşitli kişiler hemen, "bağımsızlık olmaz, bu başta Kürtlerin çıkarına uygun değildir" diye tepki gösteriyorlar. Biri federasyon mu öneriyor, federasyon mu istiyor, bu kişi ve kurumlar hemen, hep bir ağızdan, elbirliği etmişçesine, "federasyon olmaz, Kürtlerin yarından fazlası Batı'da yaşıyor" şeklinde görüş açıklıyorlar. Bir araştırmacı özerklikten mi söz ediyor, özerklik mi öneriyor, aynı kişiler ve kurumlar hemen, "özerklik olmaz, Kürtler, Türkler zaten birbirlerine karışmışlardır..." diyorlar. Kürtlere hep yapılması gerekenleri söylüyorlar. Ama Kürtler ne yapmalıdırlar? Kürtler ne yapabilirler?" konularında hiçbir şey söylemiyorlar. Buysa sorunları çözümsüz bırakmak, yıpratmak, sindirmek, bastırmak anlamına geliyor. "Kürtler hiçbir hakkın sahibi olmasın" isteniyor. Bu, Büyük Britanya, Fransa, Belçika, Hollanda, İspanya, Portekiz gibi, sömürgeci devletlerin sömürgeleriyle ilişkilerinde görülen durumdan çok farklı bir durum yaratıyor. Zira oralarda gelişen ilişkilerde, "şunu yapamazsınız ama şu olabilir", "şu şu olmaz, ama, şunu konuşabiliriz, müzakere edebiliriz..." şeklinde bir anlayış egemendi.

Bu kişilerin ve kurumların dile getirdikleri, vurguladıkları önemli bir kavram da "güvenlik"tir. Kürtlerin Kürt dili ve kültürüyle ilgili istekleri, önermeleri, Türklerin, Türkiye Cumhuriyeti'nin güvenliğine aykırı gelişmeler olarak algılanıyor. Bu, Irak'da, Suriye'de ve İran'da da böyle... Örneğin Saddam Hüseyin döneminde, Baas rejiminde Kürtler, Irak'ın güvenliğine aykırı olan, güvenliğe tehdit oluşturan unsurlar olarak, bu yüzden de yok edilmesi, etkisiz bırakılması, çürütülmesi gereken unsurlar olarak algılanıyordu. Bu Arap merkezli, Fars merkezli ve Türk merkezli bir güvenlik anlayışıdır. Bu, Kürtleri, Kürt isteklerini, Kürt beklentilerini yok sayan, bastırmaya çalışan, Kürtleri toplumsal ve siyasal özne olarak kabul etmeyen bir güvenlik anlayışıdır. Her şeyden önce de, Kürtlerin güvenliğini tehdit eden bir anlayıştır. Irak sınırına 250 bin asker yağıldı deniyor. Türk basını, medya, bunun propagandasını yapıyor. Güvenlik güçleri Kürt bölgelerinde, durmadan ormanları yakıyor. Köylülerin yangınları söndürme girişimlerine engel oluyor? Kürtlerin bunları kendi güvenliklerine bir tehdit olarak algılamaları doğaldır. Güvenlik birimlerinin Kürt şehirlerinde bombalar patlattığı, generallerin, "iki-üç bomba da ben attırdım" diyerek itiraflarda bulunduğu bir ortamda Kürtler güvenlik içinde olabilirler mi? Bu tehditler karşısında Kürtler de kendilerini koruyan, yaşamı hak ve özgürlüklerle birlikte geliştiren bir güvenlik anlayışını elbette düşünecekler, gerekli önlemleri alacaklardır.

Milli mesele her şeyden önce toprak meselesidir, yani toprağa bağlı bir meseledir. Eğer toprakla sıkı bir şekilde bağınız varsa, ayağınız kendi toprağınıza basıyorsa, milli mesele hakkında sağlıklı projeler geliştirebilirsiniz. Eğer toprakla bağınız kopmuşsa, hele hele egemenin ülkesine savrulmuşsanız, siz de devletin, asimilasyon politikalarının içine alınmışsınız demektir. İşte bu çerçevede örneğin, "kardeşlik" gibi, "Türkiyelileşme" gibi kavramların üretildiği görülmektedir. Efendiye bağlılık, efendiye sadakat, efendinin değerlerine bağlılık, efendiye itaat, "kardeşlik" olarak, "Türkiyelileşme" olarak algılanmaktadır. Bu çerçevede Kürtlerin en çok eleştiriyi ihtiyaçları vardır. Ve bu eleştiri sürekli olmak durumundadır, sarsıcı olmak durumundadır.

HAŞA sizden, bir laf vardır, "İtin başına değnekle vursan, dışarı çıkmaz" diye. İşte Diyarbakır'ın sıcaklığını ancak bu cümle özetler. Bu sıralar yol kenarlarında satılan ve yirmi kiloyu bulan karpuzları görmenin heyecanı dışında, mevsimin getirdiği herhangi bir keyif hali yok üstümüzde. Elli dereceyi bulan sıcaklığın yenilen kebabları neyin absorbe ettiğini de hemen burada bilgimize, ilginize sunalım: Karpuz! Karpuzların irilikleri ile yenilen kebablar arasında mükemmel bir uyum ve orantı var. Lakin gece vakti yol kenarında aldığınız onbeş kiloluk karpuzun evde kelek çıkması, o gün için hazminizi zorlasa da ertesi gün 28 kiloluk karpuzla eve dönmeniz mümkün. Biri, keleşin özü olarak şantiyon! Ki bu karpuz tez tüketilmeli veya buzdolabı komple boşaltılıp, dilimlere halinde raflara yerleştirilmeli. Yoksa benim gibi bir cahil, eve girdiğinde sıcağın çatlayan karpuzdan gelen sesi, eline bir sopa alarak uzaktan çözmeye çalışıp, fare avcılığına soyunabilir... Kim tahmin eder ki, çatlamış bir karpuzun en az bir farenin çıkaracağı kadar ses çıkarabildiğini... Diyarbakırlılardan başka!

Sözü dolandırmayalım... Gündemimizde sıcak ve karpuzdan başka bir şey olmayınca, gözümüzü yollara, dolmuşlara, esnafa diktik ki yazı konusu bulalım. Sağolsunlar, boş bırakmadılar bu naçar köşeyi. Bir süredir gözümü dil denilen şeyin eğitimlerine, bükümlerine dikmiş durumdayım. Dil eksik olunca ne olur? "Koymak" kelimesini daha ziyade ilkokul sıralarında küfürlerin fiili olarak öğrenen sevgili Diyarbakırlılar, yaş kemale erince, bu fiili hepten kırmızı noktalı yapmışlar. İşte bu nedenle, koymak kelimesini bulamazsınız gündelik dilde. Bu kelimenin olduğu her yere "bırakmak" kelimesi kullanılıyor. Çoğu yerde kurtarıyor tabi: "Makası çekmeceye bırak", "Çay bırak"... Lakin "Oğlusunun adını Miheme bıraxdı" gibi bir cümle, dilin tüm kurallarına meydan okuyor.

Diyarbakır bu mudur elleri kınalı? Değil... Diyarbakır'da yapacağın hiçbir şey yoksa en iyisi sokağa vurmaktır kendini. Dolmuşlarda, çarşı pazarda, her yerde, gündelik hayatın en keyifli anlarını yaşarsın. Bilmiyorsan şaşarsın tabi. Bu şaşkınlığın bir nedeni dil ise, diğer nedeni kültürüdür. Dil dediysem, yanlış anlamayın, herkesin pürüzsüz bir Türkçe konuşmasından bahsetmiyorum. Kürtçe düşünüp illa da Türkçe konuşmasından bahsediyorum. Paspas aldığım dükkânın sahibine parayı ödedikten sonra aramızda geçen diyalogu aktarıyorum:

- Yenge bişe söyleyem.
- Buyurun.
- Bişe söyleyem mi?
- Buyur söyle.
- Yani içecek bişe söyleyem mi?

Ya da halk otobüsünde, arka tarafta durup, eliyle yeri işaret ederek bağırın muavin: "Ma burada bişe var? Ne var burada? Yılan var, akrep var?" Ne yaparsınız, böyle bağırınca muavin? Eğilip bakarsınız tabi ne varmış orda. Bir şey yok! Mesele de bu zaten, bir şeyin olmaması. E madem bir şey yok,

Yenge bişe söyleyem!

evrimalataş

evrimalatas@esmerdergisi.com

Kim tahmin eder ki, çatlamış bir karpuzun en az bir farenin çıkaracağı kadar ses çıkarabildiğini...

Diyarbakırlılardan başka!

niye öne yığılıyorsunuz? Muavin de bunu anlatıyor. Ama ileri gidiyor. "Güzel kızlar orda diye oraya yığılmışsınız?"

Diyarbakır'da abartma payı, karşılıklı his, tecrübe ve tolere kapsamında, sempati sınırlarını zorlamadan durur. Abartan da bilirdi abarttığını, siz de bilirsiniz. Mesela, tutmak istediğiniz evin asansörünü anlatan bina yetkilisi, bozuk olan asansörü size şöyle anlatabilir: "Efendim şimdi ben onu şöyle izah edeyim. Biliyorsun, halkımız cahil! Bilmiyor asansör kullanmayı. Ama biz şimdi tamir yaptırıyoruz inşallah! Avrupa standartlarında olacak. Zaten on onbeş güne de Avrupa Birliği'nden bir grup gelip inceleyecek, bakacaklar uygun mu değil mi?" (Abartı payım yok, birebir yaşadım! Bunu söyleyen sevgili müdür, cümleyi niyedir bilmem ama, 'Ben de oyumu size veriyorum' diye bitirmişti! Sonradan gördüm, asansör yapılmış. Ama AB'den heyet gelmiş mi sormadım.)

Karşı çıkmanın da ölçüleri esnaf ilişkisinde veya alışverişlerde sempati sınırlarını aşmaz. Karşıdakini boşa çıkaracak bir şey söylediğinizde "canın sağolsun" cümlesini duyarsanız, bilin ki bu şu anlama geliyor: Yanlıştır ama tartışmayı uzatmayacağım! Özel hayatınıza dair sorular, gündelik bir diyalogun arasında o denli bir samimiyetle serpiştirilir ki, cevaplar kaçacak yer arar çoğunlukla. Ev taşıyan nakliye firmasının işçilerine neden çocuk sahibi olmadığını nasıl anlatabilirsin? Üstelik on ayrı işçi, on ayrı anda soruyor bunu. İçlerinden birisine ortama uygun bir yanıt verdikten on dakika sonra, iki işçinin muhabbetine tanık oluyorum. Sırtları dönük bana. Biri evdeki oyuncak palyaçoyu tutmuş, diğerine soruyor, "Ma bu niye bu kadar değerlidir?" Diğer yanıt veriyor: "Çocukları yox ya, ondan!"

Dedim ya, Diyarbakır'da bu ara karpuz yiyip, muhabbet ediyoruz. Bu da bizi güze çıkarır, daha ne olsun!

ŞAIRİN
12'Sİ

HAZIRLAYAN

ayhanşahin
ayhansahin08@mynet.com

Türkiye Yazarlar Sendikası ve Milas-Ören Belediyesi'nin birlikte düzenlediği Melih Cevdet Anday Şiir Ödülü'nü, bu yıl, küçük İskender aldı... Sel Yayıncılık'tan çıkan İskender'i Ben Öldürmedim adlı şiir kitabını okuyup, küçük İskender'le söyleşi için buluştum ve kendisine Şairin Evreni'ni, "bu bulduğum" adlı Şiirin Öyküsü'nü ve ödüllü kitabının 12'si'ni sordum...

Şiir evreninizi genel hatlarıyla anlatabilir misiniz?

— Şair bir tanrı değil ki bir evreni olsun. Ben kendimi evrenin bir tanrısı gibi değil, o evrenin içindeki herhangi bir göktaş gibi görebilirim belki. Biraz savruk yazmamın nedeni, göktaş olmamdır; belirli bir yörege oturmamamdır. Belki bir evrenden çok, bir tabiat; bir şairin tabiatı demek gerekir buna. Bütün kapılarımın, bütün pencerelerimin hayata ve hayatın getirilerine açık olmasıyla ilgili. Hiçbir şekilde kapılarımı kapatıp da cam şatolarıma çıkıp şiir yazmıyorum ya da şiir üstüne düşünmüyorum; tam tersi çatısız, penceresiz ve kapısız bir yerde olmayı tercih ediyorum yazarken...

Benim evrenimin içinde, 'şurasıdır' deyip, bir çizgi çekip, bir alan oluşturup, o alanın dışında diyebileceğim bir alan yok; hem şiirimin içine giren kavramlar açısından, hem de şiirin teknikleri açısından hiçbirine yabancı değilim. Ama tek tepki duyduğum, çok tutucu olunacak noktalarda gizlidir, bir şablon oluşturmakta gizli; 'sen şurada oyna' derler çocuklara, 'sen şurada yaz' denmez hiçbir şaire. Nerde oynayacağımı, nerde yazacağımı çok iyi bilir şair. O yüzden evreni de çok geniştir.

Otorite ile aranızda nasıl bir ilişki var? Salt, siyasal iktidar bağlamında sormuyorum bunu; siyasal iktidardan, ödüller ve yazın sürecine değin uzanan ve tümünü çevreleyen bir 'gerçeklik' açısından soruyorum.

— Otoriteyle her zaman bir problemim var; fakat otoriteyle problemi olan insanların otoriteyle çatışması, bana göre bir politik problemi de yanında getiriyor. Geriye dönüp baktığımız zaman, iktidarlara kavgalı olan her türlü eğilimin 'ret mekanizması'nı çalıştırdığını görüyoruz. Sonuçta reddettiğiniz şeyi tanıma şansına

* şiirin 12'si (küçük İskender'in imgeleminde 12 sözcük)

- 1- Suç: Cezanın cevabı...
- 2- Unutulmak: 'Unutulmak' bir nesnenin tozlanmasına benzer. Belki kayıtlardan silinmez ama belirli bir zaman altında kalır. Önemli olan unutulmuş bir şeyin neyle örtüldüğüdür; unutulmaktan çok, neyle unutulduğunuz önemli...
- 3- Uzaklaşmak: Aslında çok klasik bir anlamda, başka bir şeye yakınlaşmak anlamındadır. Bir çizgi üstünde hareket ettiğimi düşünmediğim için hiçbir şeyden uzaklaşmadım...
- 4- Yolcu / Yolculuk: En güzel yolculuklar, bence, iki kelimenin arasındaki yolculuklardır. Bir şiirin, bir mısranın içinde, birbirini takip eden iki kelimenin arasındaki o boşluk, en güzel yolculuk...
- 5- Ceset ve Ses: Yıllar önce, tıp fakültesinde, anatomi dersinde kadavra incelerken açılan o beden için doğru baktığım ânı ve 1999 depreminde dışardaki insanların enkazların altındaki cesetlere doğru eğilip 'orada kimse var mı' diye bağırdığı ânı hatırlıyorum. Bir kadavranın da içine doğru eğilip bağırarak isterdim, 'orada kimse var mı' diye...
- 6- Kaya ile Kuğu: Sanırım -dünyada belki hiçbir zaman gerçekleşmeyecek ama- en güzel aşk hikâyesi...
- 7- Korku: Sanırım en büyük korkum, bir gün gerçekten çok büyük bir şair olmak...
- 8- Oksijen: Belki de yabancı olduğum tek element; çünkü benim şiirim oksijenle besleniyor...
- 9- Dua: Verili kutsalların dışında, insanın kendi kendine yarattığı kutsallarının olması gerektiği düşüncesindeyim ve bütün kendi kutsal kavramlarıma, insanlarıma, nesnelere her zaman dua etmek, benim için belki de okurla paylaşmadığım yeni şiirler yazmak anlamına geliyor...
- 10- Metal: Belki de, bir bedene ilk dokunuşumda hissettiğim kavram...
- 11- Toynak: 'Toynak' denince aklıma sürekli Nâzım Hikmet geliyor, çünkü 'koşu'nun sürdüğünü ve 'akin etme'nin hâlâ olduğu noktada ben atların kaslarına değil, toynaklarına bakıyorum; çünkü toynaklarındaki en ufak bir zedelenme, yere yıkılmasına neden olur...
- 12- Alkol: Buna Edip Cansever'le yanıt verelim mi? "ya alkol olmasaydı" der Edip Cansever. Ben alkoli hayatımın en büyük aşklarından biri olarak görüyorum; ama zaman zaman terk etmek gerekiyor. Şunu eklemek istiyorum: hiçbir şiirimi alkollüken yazmadım, ama alkollüken şiir okumak dünyanın en güzel şeylerinden biri olsa gerek...

sahip değilsinizdir ve tanımadığınız bir şeyi yargılama, eleştirme şansını da kaybedersiniz. Benim otoriteyle ilişkim, bu boyutta: onu daha iyi tanıyabilmek için, ona yakın durmak. Ama yakın durmak, yakın temas ya da bir gönül dostluğu kurmak demek değildir; onun içine girip orada olanları görebilmek ve onu içerden imha edebilme yollarını araştırabilmektir. He-

defi belirlemek için onun ne olduğunu bilmek istiyorum.

Genç şairlere alan açabilecek bir işleve sahip olan 'şiir ödülleri', tanınmış şairlerin katılmasını nasıl değerlendiriyorsunuz?

— Melih Cevdet Anday Şiir Ödülü örneğinden yola çıkarsak eğer, ilk kez verilen bir ödül. Sonuçta, Yazarlar Sendi-

kası ve Ören Belediyesi'nin bir araya gelip Suna Anday'ın ve Cumhuriyet Gazetesi'nin de katkılarıyla böyle bir ödül oluşturuluyor. Bu, bir anlamda ödülün kaderini de belirler, yani bundan sonraki yolculuğunu da belirler. O noktada, belki ödülü küçük İskender'in almış olması, bundan sonra katılacak arkadaşların ödülün kapsamı ve nasıl bir dosyayla katılacaklarının da, ödülün niteliğinin de altının çizilmesini sağlıyor. Ben bu ödülün çok önemli ve özel olduğunu düşünüyorum ve bir çizgi belirlenmesi gerektiğini düşünüyorum. Kendimi de, bugün yaşayan şairler içerisinde en modern şairlerden birisi olarak gördüğüm için, bu ödülün ana hatlarının belirlenmesi ve bundan sonraki katılımcı dosyaların bu mantık üzerinden gitmesini sağlayacağı için, birincisini almak istedim. Daha önce bir üniversitede Melih Cevdet Anday Ödülü yapıldı, ama ne yazık ki devam ettirilemedi bildiğim kadarıyla. Hâlbuki bu, hâlcı bir ödül olardan saptandı. ■

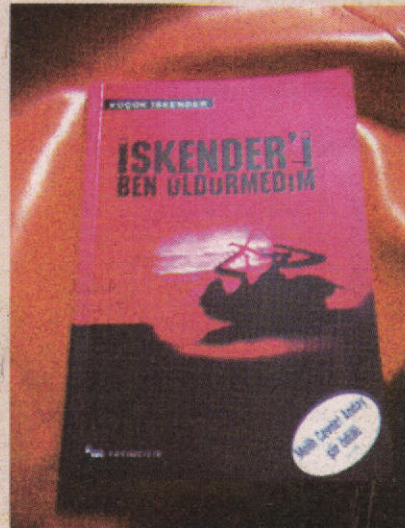
bu bulduğum

bu bulduğum görüntüler başka bir yerden de gelirler... heybelli bitkilerle örtülü cesetlerin kesilen avuçlarına bırakılan tel örgülerle örgütlenen hirpani görüntüler öznesiz ve teklî histeriyle yüzleşen soysuz ırklarına derin çukurlar açıp, içine, çıkartıkları toprağı gömdüler.

bu bulduğum suni sesler başka bir yerde de bestelendiler... temsili sevismelerle geçişirilen hudutların yorgun ulkuna terk edilen cansız aşkla hesaplaşan o yabancı sesler geleceksiz ve köksüz saldıyla birleşen ölüm yolculuğuna uzun sınırlar yerleştirip, yarayı, çıkartıkları gözlerle diktiler.

bu bulduğum müptezel hainler başka bir yerin de emindeler... çaresiz uzaklaşmalarla unutulmaya mahkûm ettikleri kaderlerini korkunun açılan deliklerinden içeri gizlice sokar gibi teker teker yükselen kibirlerinde nüksedecek olan hastalıklı aciz kof hislerini bomboş şiirlere atıp, kendi zavallılıklarının önünde dize getirdiler. küçük İskender

* şiirin öyküsü

"BU bulduğum" şiiri, aslında iki izlekte değerlendirilebilir. Şöyle diyebiliriz: birincisi, sonuçta içsel birtakım sıkıntıların, mutsuzlukların ve bir bireyin kendi çevresindeki insanlarla olan çatışmalarının bir anlamda isyanı ve o insanlara karşı hırçın bir dilde kendi tepkisini dile getirmesi. Fakat bunu yaparken, şiir çok öznel olmasın diye de, mümkün olduğu kadar bunu sosyal bir boyuta taşımayı tercih ettim. Çünkü beni üzen insanların arasında belirli bir politik duruşları olduğunu, bu politik duruşun arkasına sığınarak aslında insani olan her şeyi kaybettiklerini düşünerek, şiiri genellemeye çalıştım. Genellerken de, daha çok muhafazakâr ya da gerici olup çağdaş düşüncenin karşısında duran, bütün yeniliklere ya da avangart düşüncelere ya da yaşam biçimlerine tepkisi olan insanlara yönelik, bir tepki şiiri olarak gelişti. Her şair, her okur, eğer canı isterse bir simurg olabilir; bir tür bir simurg'un günlüğü gibi düşünmek gerekir bunu. Tek başına uçmayı sürdürürken -ve simurg olduğunun bile farkında olmayıp- geride kalan arkadaşlarına bir eleştiri, bir de tabii ki bunlarla arkadaşlık ettiği için kendisine yönelik bir özeleştiri diyebiliriz. ■

MEHMED Uzun ustamız Diyarbakır'da her geçen gün sağlığına bir adım daha yaklaşıyor. Onu bu zor günlerinde bütün bir ülke yalnız bırakmadı ama en çok da yanı başında bekleyen, eşi, oğlu ve kızı destekledi. Eşi Zozan Uzun ile oğlu Alan Uzun, hastanedeki sabırlı bekleyişte, bu sevgi dolu pozla ESMER Arşivi'ne düştüler...

FOTOĞRAFIN Dili Olsa köşesiyle her ay bizlerle olan yönetmen arkadaşımız Reis Çelik, şu sıralar yeni filminin çekimleriyle meşgul. Bize bu sayı bir not, bir de fotoğraf göndermiş: Merhaba Size bu sayıda bir öykü yazamadım, çünkü daha uzun bir öykünün biraz da hüzünlü bir öykünün filmini çekmekteyim. Kars Ardahan'da hep unutulmuş olan köylerin yüreklerini bize açmış insanlarıyla MÜLTECI adlı bir senaryoyu hayata geçiriyoruz. **Gelecek ay görüşmek umuduyla. / Reis ÇELİK**

USTALARIMIZ Yaşar Kemal ve Mehmed Uzun, Abdülmelik Fırat ve iş dünyasından Ömer Akad, Mehmed Uzun'un Kürt Edebiyatına Giriş Antolojisi kitabının İstanbul'daki kokteylinde.

HARRAN'DAKİ bu fotoğrafı, usta yazar ve şairlerimizden Yılmaz Odabaşı çekmiş. Bir de notu var tabii ki: Size ekte bir fotoğraf gönderiyorum; Harran'da Esmir Dergisi okuyan kadınlar... Ama önemle, belirtmeliyim ki, bu fotoğrafı da "Yılmaz Odabaşı'nın yeni şiiri" diye yayınlamayın. Hatta bu fotoğrafı kullanırsanız imzası bile kullanmayın. Tut ki bu fotoğrafı kuşlar çekmiştir. Selam ve sevgilerimle. **Yılmaz ODABAŞI**

Yılmaz Güney de ağlar

[ahmetkahraman]

YILMAZ Güney, ince, uzun boyluydu. Esmardı. Siyah saçlıydı. Saçları dalgalıydı. İnce uzun yüzüydü. İri burunlu...

Gözleri iriceydi. Yaşar Kemal'in deyimiyle "kartal bakışlı"ydı. Bakışlarında, acı ve hüznün damar damardı... Güldüğünde şavklanıyordu gözbebekleri. Gözleriyle, ağzının kenarı, yanakları, tüm yüzüyle gülüyordu.

Onu anlatanlar "güzel gülüşlü" diyorlardı. "O güzel gülüşüyle gülen Yılmaz Güney" diye tanımlıyorlardı. Halk arasında, tatlı tatlı gülen erkeklere "Yılmaz Güney gülüşlü" deniyordu.

Dostlarından Kürt İdris, "Erkek yürüyüşlüydü" diyordu. "Bir erkek gibi yürüyordu."

Yürürken hafiften yaylanıyordu. Omuzları çıkıp inerek... Geniş geniş atıyordu adımlarını. Vücudunun üst kısmı dimdik... Genelde dağ insanlarında, kır adamlarında görülen biçimiyle yürürken, bacakları dizden aşağı hafif kırılıyordu.

Ağzını fazla açmadan konuşuyordu. Az konuşandı. Tıpkı kendi senaryosu olan filmlerindeki gibi...

Genizden gelen bir sesle, ağır ve tane konuşuyordu. Sözcükler, yarı aralık dudaklarının arasından, dökülürcesine çıkıyordu ağzından...

Sıcaklık duyduğu insanlara "babam" diye hitap ediyordu. "Ağam" ya da "abi" diyordu. Öfkelenildiğinde ise karşısındaki "canım"...

En yakın dostlarıyla bile mesafeliydi. İçtenlikle, yakın, sevecen, aynı oranda labalilikten uzaktı.

Doğayı seviyordu. Denizden çok, özgürlüğün simgesi olan dağları... İlerleyen yaşında, atlarla dolu bir çiftlik kurmayı düşünüyordu.

Hayvanlardan en çok atı seviyordu.

"At, özgürlüğün ve bağımsızlığın simgesidir" diyordu.

Çok iyi aşçıydı. Uzun yıllar bekâr yaşamaması ve cezaevleri, ona kendi başının çaresine bakmayı öğretmişti. Karnını doymak için başladığı yemek yapma olayı, daha sonra hayatının zevkleri arasına kattı. Sevdiklerine, yaptığı yemekleri sunmak mutlu ediyordu onu.

İmralı Cezaevi'ndeyken, eşi Fatoş'un ziyaretine geldiği günler, bir gece önceden yemek yapmaya başlıyordu.

Kürt yemeklerinden çiğ köfteyi özel dostları için yoğuruyordu.

Tam bir duygu adamıydı. Hem de dostlarının deyimiyle "aşırı" sayılabilecek ölçüde. İnsanlara, kurda, kuşa yumuşacık bir yürekle bakıyordu. Acı çekene dayanmıyordu. Acı çekenin acısını kendi acısı sayıyordu.

Tepkici karakterinin temeli de yufka yüreği idi. Koruyan, kollayan yardıma koşan duygularıydı.

Sesi güzeldi. Birçok ezgi, balad biliyor, mırıldanıyor değil söylüyordu. Hüznün şarkıları, yerine göre neşeli parçalar. Hüznün şarkılarını kanayan bir yürekle. Hüznünlü bir geçmişten gelişinin nağmeleriydi bunlar. Sesi güzel, berrak ve dokunaklı tınlamaları yükleydi.

"Erkek ağlamaz" derler. Oysa erkek de insandır. İnsan olan, güldüğü gibi hüznünlü ağlar da... Yılmaz Güney, gerektiğinde ağlamasını da bilen bir erkekti...

Ama genelde, gözyaşlarını yüreğine akıtan adamdı o. Düşmanlarına asla göstermeyen.

"Baba" filmindeki ağlaması, sinemada olay oldu. İçten, yapaylıktan uzak bir ağlamaydı bu. Doğal, kendiliğinden akan... ☞

Poz vermeden de edemez ya da onlar için Blues

*"Bak Klara bu dağlar
bizim dağlarımız"*
Heidi..

O KYANUSUN derin suların-
dan bir balık sürüsünü
takiple şimdi bir dalga-
kırana sıkışmış balina gi-
biyim. Okyanustan haberim
var, ama beni göle zorluyorlar.
Beklesem sular yine yükselecek,
inanmak istesem şuracıkta inanır-
ım buna. Ama kendimi buna
inanmayı istemeye hazır hisset-
mek istemiyorum.

Sanırım papatyaları hor gör-
mekle başladı her şey. Papatya-
nın tarifinden mi başlamak la-
zım? Hangi papatyanın hikâyesini
anlatayım. İçinde beyaz taşı-
mayan hangi serin nergisin. Zamanın
karşısında unutmaktan
yana mı olalım alnımıza mih gibi
çakılmış yazgıyı? Düşler istemi-
yorum artık umut istiyorum.
Hayat değil istediğim derimi
şöyle bir sıyran, oysa kan kanalı
açılmış bir bıçakla dibine kadar
yaşam... Ensemde kuyruk so-
kumuma kadar titreten bir var
oluş acısı değil şu adına dünya
dediğimiz ve sürekli birilerinin
kalbini kırarak dönen mavi top-
ta. Gözyaşlarımızı bile biz doğ-
madan programlamış bir tanrı-
nın kendisine olan saygısını nasıl
olur da koruyabiliyor oluşunu
düşünmekten bıktım. Tanrı on-
ların kalecisi mi? Golleri hep biz
yiyoruz. Annemiz bizimle birlik-
te ölümümüzü de doğuruyor.
Ve ikiz kardeşimiz gibi taşıyor
ölümümüzü zamanın cebinde
bedenimiz. Zihnimiz nesneye
çarpıp geri dönüyor, biz buna
zaman diyoruz. Aklımın tökez-
leyen işleyişine ayna tuttum, dili-
min sürçmesi ondan. Sanırım bir
gülün iki hikâyesinin olması hay-
li romantik. Birisi kendisinin bir-
risi de kokusunun. Oysa insanla-
rın iki hikâyesinin olması dünya-

**İnsanlık mücadelesinde
terimiz ve kanımız
birbirine karışmışken
yaşama değer biçtiler
değerler cıva gibi
oynak oldu, katı mı
sıvı mı o da belli değil**

yı ikiye bölünmüş ve çekilmez kılan; bi-
risini yaşıyorlar, diğerini anlatı-
yorlar. Yaşadığımız dünyada
ekenin aç, dokuyanın çıplak, sa-
raylar inşa edenin barınaksız ol-
masının ne kadar büyük bir hak-
sızlık olduğu, yalnızca anlatılan
hayatlarında çözüme kavuşturul-
an sorunlar. Oysa yaşadıkları ha-
yatta sadece önceliği sıraya kon-
muş birer bilgiden ibaret.

Egemenliğin kaynağı gökten
yeryüzüne akıyor mu sanıyorsunuz
hâlâ. 'Allah'ın inayeti adına'
devirlerinden yontulmuş göksel
direkler şimdi yeryüzünde ka-
muoyu adına kayıtsız şartsız hal-
kındır cıvalarıyla gökyüzünü tepe-
mizde tutuyor. Tanrının cebin-
den peygamber çalıp zümrelerin-
in bekası için haramı helal kıldı-
lar. Aşağılanmışlığımızı kullandı-
lar. Ahmaklığımızı, güçsüzlüğümü-
zümü, iyi niyetimizi kullandılar;
açlarımızın açlığını kullandılar,
bir de kimsesizliğimizi... Kamuo-
yu adına egemenliklerini pekişti-
rip putlarını diktiler. Sunaklar aç-
tılar ihtişamlı meclisleri, kışlaları
ve anıtlarıyla. Adliye sarayları inşa
ettiler adaleti hapsedmek için.
Güçlerini kutsadık. Halılar serdik
yollarına kan renginde, saygınlık
ve şeref madalyaları taktık göğüs-
lerine. Önlerinde borular, senfo-
niler ve davullar çaldık, sonra da
hep birlikte bu seslerin Cebrail'in
fisiltıları olduğuna inandık.

Aşkınlıktan zerre nasibini al-
mamış bir ikiliğin sınırladığı ba-
yağılılığın ruhu bulanıklaştırıyor
aşlında içtenliğimizi. Kör bir bi-

linçle şiddetin lanetlenmesi ayını
sıradanlaşan ikiye bölünmüşümüzde
bir ritüel halini aldı. Tutkuları ve
boşalmış bir şiddetin zevki ve bir
de bilgiye muktedir oluşun on-
larda oluşturduğu iktidar alanı,
tanrısal bir intikam şekli oluyor
kurbanlarının karşısında. İyilikle
ve akılla zıtlaştığı ve şiddete şid-
detle karşılık verdiği zaman şid-
deti bertaraf edebileceğini dü-
şündüğünden olsa gerek kendi
tanrısal çemberini tamamlamış
olan bir Hukukun nesnelere ol-
duk; tıpkı gözleri içine düşmüş
kırık kuklalar gibi. Barışı öngö-
rüyorlar, ama savaşları önleyemi-
yorlar; demokrasi öngörüyorlar
ama oligarşiden besleniyorlar.
Uygurluğun kazığını yiyoruz; iş
bölümü yapıp, böldüğümüz iş-
lerde uzmanlaşarak. Bu da bizle-
ri en insancıl yanlarımıza yaban-
cılaştırıyor. Göz yerini beğenmi-
yor, ağız işlevini. Başı gövdeye
bağlayan ağrı artık gövdede do-
laştığı organın ismini alıyor.

İnsanlık mücadelesinde teri-
miz ve kanımız birbirine karış-
mışken yaşama değer biçtiler,
değerlerimiz cıva gibi oynak ol-
du, katı mı sıvı mı o da belli de-
ğil. Yaşamın en üst doğrulanma-
sı neden ölüm çılgınlığımızda orta-
ya çıkar ki! Oysa insan inadını ve
cesaretini kaybedince soluksuz
kalıyor. Artık hayatımız birçok
toplamdan oluşan bir boşluğa
hapis oldu. Kalbi çevreleyen gö-
ğüste kafes var. İnsanı çevrele-
yen bedende damarlardan örül-
müş bir ağ. Sözlerimizde keli-
melerden bir kabuk var, ağızlar-
da örümcek ağları. Kör olmayın!
Yaptığımız İyilikler vicdanlarımızı
uyuşturuyor. Oysa cellat eve
gelince çocuğunun başını okşar,
karısı saksıda çiçek yetiştirir?

Orhan Kademir

Kördüğüm

Yırtıldı gözlerim, içine hayat doldu
Ben kalbimin evinde

kendimin sahibiydim

Dünyaya kandım sonra
seni arkada bırakarak;
çocukluğum gibi, anılarım,
kalbim gibi..

Sen orada dur,
yeniden geleceğim, dedim;
Seni benimle bensiz,
Seni kimsesizliğimle kimsesiz bıraktım;
Ama aramızda hep bir ip vardı,
Zaman uzadıkça insanlara dolaşan...
dolaştıkça kördüğüm.
Ölürsem gözlerimi sen ört,
kördüğümü sen çöz...

cezmiersöz

Roma Taburları

1 995 yıllarıydı, Strasbourg'tan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin yargıçları gelmiş Ankara Adliyesi'nde duruşma salonu kurulmuş, bir hafta boyunca tanık dinleme, bulgu saptama duruşmaları yapacağız. Olayın geçtiği yerler Şırnak, Cizre ve İdil. Şırnak olayında kömür ocağı bekçisi terörist zannedilerek vurulmuş, Cizre olayında gözaltına alınan bir taksi şoförü iki saat sonra jandarma nezaretinde ölü bulunmuş, İdil'de izinsiz gösteride güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonrası bir lise öğrencisi ölmüş.

Tanıkların arasında asker, polis, yetkililer, savcılar, kaymakamlar, Valiler, generaller var. Sivil tanıklardan çok az kişi gelmiş diğerleri kaygı duyarak gelmemişler. Benim savunma ekibimde üç avukat var. Hükümetin savunma ekibi on iki kişi, Genelkurmay, Emniyet, Jandarma, İçişleri, Dışişleri, Adalet, Uluslar Arası Hukuk İşleri uzmanları, bürokratlar yer almış. "U" şeklinde ki oturma düzeninin en başında yargıçlar (aralarında İsveç Anayasa Mahkemesi eski başkanı, Portekiz eski Başsavcısı gibi meslektan gelmiş tecrübeli yargıçların yanında öğretim üyesi olanlarda var), yanlarında hukukçu yazı işleri ve teknik ses kayıt ekipleri duruyor.

Davacı başvuran avukatı olarak söz ve temsil yetkisi bende, hükümetin temsilcisi ise Prof. Dr. Bakır Çağlar... Tanık sorgulama sırası gelince, çapraz sorguda fırtınalar kopuyor. Kömür ocağının vakasında ezan vakti bekçinin elinde silah ile kalktığı, keklilik sesleri gelirken vurulduğu yazılı. Dönemin Şırnak savcısı tanık kürsüsünde, söz hükümetin ajanlarına (temsilcilerine) veriliyor ve çapraz sorgu başlıyor. Çağlar soruyu patlatmadan önce bir giriş yapıyor.

"Kekliği düz ovada avlar..." türküsünü bile akort söylüyor, arkasından tanığa soruyor; "Söyle bakalım, keklığı düz ovada mı, dağda mı avlarlar?" Ta-

"Görev yaptığınız yerler tehlikeli, gösteride çocuklar önde, kadınlar arkada, silahlı militanlar onların arkasında, tıpkı Roma Taburları gibi değil mi?"

nık şaşkın, ne demek isteniliyor anlamıyor "Valla bilmem. Avcı bilir?" diyerek işin içinden çıkıyor. Olayın geçtiği kömür ocağı dağlık, sırtını Cudi dağına vermiş karlı dumanlı bir yer, burada keklilik olmaz misali sorular ile oranın bir örgüt sığınağı olduğu kanıtlanmak isteniyor. Sıra bize geliyor, aynı savcı ile olay mahallinde keşif yapmışız, soruyorum; "Gittiğimiz yer nasıl bir yerdi?", cevap veriyor; "Kepçelerin, su

tanıklarının nöbetçi kulübesinin olduğu bir kömür ocağı...", devam ediyorum "Peki burası bir illegal örgüt sığınağı olabilir mi?", aldığım cevap, "Hayır..." oluyor, teşekkür ediyorum.

İdil ilçesinde izinsiz gösteride ölen lise öğrencisi çocuk için tanık dinleniyor. Hükümetin savunması, "İdil örgüt tarafından kurtarılmış bölge, can güvenliği yok, güvenlik güçleri meşru müdafaa yapmışlar, oransız güç kullanmamışlar..." üzerine kurulu. Olayların patlak verdiği iki nokta önemli, biri tabur tarafı, burada genç bir teğmen bir manga asker ile kitleyi durduruyor, askerlerin çoğu taşla yaralanıyor, sadece havaya ateş ediliyor. İkinci yer şehir merkezi, panzer kalabalığı tanyeri, iki ölü, elliye aşkın kişi silahla yaralama... Panzeri kullanan astsubay da tanık olarak gelmiş. Tanıklar dinleniyor, çapraz sorguya geçiyoruz, hükümet temsilcisi oraların ne kadar tehlikeli olduğunu, örgütün kurtarılmış bölgesi olduğunu kanıtlamak için sorular soruyor. Hükümet temsilcisi başlıyor sormaya; "Görev yaptığınız yerler tehlikeli, gösteride çocuklar önde, kadınlar arkada, silahlı militanlar onların arkasında, tıpkı Roma Taburları gibi değil mi?" diyor, tanık şaşırıyor, gösteride halk silah kullanmamış çünkü. Temsilci sözü değiştiriyor; "Peki" diyor "Orada silahlar, uzun namlular keleşler çok ucuz değil mi? Irak'tan geliyor değil mi?", komutan "Evet" diyor, hükümet temsilcisi, "Yani o kadar ucuz ki bir Nataşa'dan daha ucuz değil mi?" diye soruyor, herkes şaşkın ortalık buz kesiyor.

Söz sırası bize geliyor, ilçenin emniyet müdürü tanık, "Merhaba" diyorum, "Görüşmeyeli epey oldu, nasılsınız? Eski günleri yâd edelim o tarihlerde halk ile ilişkileriniz nasıldı, çarşıya iner miydiniz? Tehdit tehlike var mıydı?", cevap veriyor; "Ben ilçe halkı ile çok iyi anlaşırdım, şehri rahat gezer kahve önlerinde oturur halkla sohbet ederdim. Öyle tehlikeli bir durum yoktu!". Cevabımı almıştım, diğer tanıklarda aynı şeyleri söylemişti, hükümetin kurtarılmış bölge tezi çökmüştü.

[hasipkaplan]
hasipkaplan@esmertergisi.com

Şırnak ile İdil ilçesinden can güvenliği nedeniyle gelemeyen on kadar tanığımız vardı. Cep telefonları yeni çıkmıştı, Ericsson marka bir telefon almıştım. Duruşma arasında tanıkları aradım, İdil'den belediye başkanı ve parti başkanı olan üç tanık hazır, belediye binasında dinleyebileteğiz. Şırnak il Merkezi'nde de üç tanık vardı, onları da telefonla dinlemek mümkündür.

Duruşma başladığında söz alıyorum, gelmeyen tanıkları telefonla dinleme talebinde bulunuyorum. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi duruşmalarında ilk kez böylesi bir durum ile karşılaşılıyor. Önce taraf avukatları olarak mutabık kalıyoruz, bir hafta süren duruşmaların verimli olması lazım. Başkan talebimizi kabul ediyor, duruşmada teknik ses kayıt cihazları telefona bağlanıyor, simültane çeviri yapıldığından kulaklıkları takip, konferans sistemine geçiyoruz, aynı zamanda duruşma düzeninde saatlerce telefonla tanık dinleme yapıyoruz. Duruşma tutanakları daha sonra bize varsa yanlışları düzeltmek üzere gönderilir ve olurumuz alındıktan sonra kesinleştirilir.

Türkiye aleyhine yaşam hakkı ihlali nedeniyle açtığımız bu davalar sonuçlandı, sözleşmenin ihlaline karar verildi, hala emsal alınan içtihatlar olarak değerlendiriliyor. Bunlardan da önemlisi binlerce sayfa tutan duruşma tutanakları ile 1990-1993 dönemi Şırnak ili ve ilçelerinde ki olayların gerçeğini ortaya koyması açısından tarihsel bir değer taşımaktadır.

REVANA

ET & KANAT

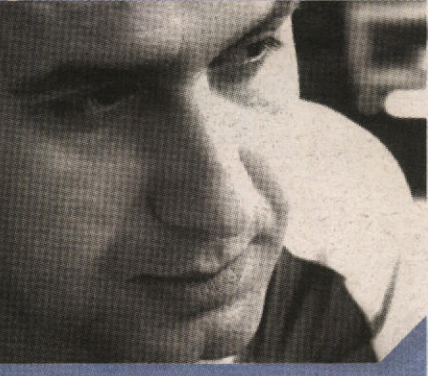
Lezzetin diğer adı

E-5 Karayolu üzeri Revan Plaza-B Beylikdüzü/ İSTANBUL

Tel: 0(212) 852 58 18 Fax: 0 (212) 85258 25 www.revan.com.tr e-mail: revan@supanline.com

[kadirkonuksever]
kadir.konuksever@gmail.com

Turnikelerin ardında vefa yok

Bugün Ali Kırca'yı sorgulayacak, illa köşeye sıkıştırmaya çalışacaklar için kullanılacak malzeme aslında çalışma arkadaşlarına karşı olan vefasızlığı olmalıydı. Ama belden aşağı vurmaya tercih etti ötekiler. Çünkü işin bu boyutunda onların da elleri kirliydi...

Ali Kırca ile ilgili o meşum olayı artık herkes biliyor. Üzülümüş gibi görünen ama aslında kendi yaş çullarını gizlemede maharetli meslektaşlarının, timsah duyarlılığıyla meseleye eğilirken için için sevinmeleri ve rahatsızlıklarını belden aşağı vurarak gidermeye çalışmaları manidar. Sözüm ona Kırca'yı korumak adına yazdıkları yazıların bile satır aralarını dikkatlice incelerseniz, bastırılmış sevinç çığlıkları kulaklarınıza kadar gelecektir. Benim derdim ise başka...

Doksanlı yıllarda, Diyarbakır'ın en yüksek binalarından birinin en üst katına kurulan ATV Büro'nun ilk kapısını değiştirmekle işe başlamıştık. Çelik ve oldukça sağlam kapımızı üç ayrı anahtarla açıyorduk. Tehlikeli ve gergin günlerdi. En üst kat ve çelik kapıların bizi koruyacağını düşünmüştük her nedense. Sursurluk çetesi ile başlayarak Yüksekova çetesine uzanan o karanlık günlerin en sıradan hallerinden korku, Yeterince nedenimiz vardı korkmak için; zira itirafçılar ve bir takım derin tipler ortalıkta fink atıyordu.

Bir süre sonra haklı olduğumuzu anladık. Bir gün çalan telefonumuzla çok önemli açıklamalarda bulunacağını söyleyen bir itirafçı

buluşmayı önerdi. Önce İstanbul merkezi aramış, oradan bizim numarayı vermişler.

Gittik görüştük. Üzerinde silah ve telsiz vardı. Fotoğraflar, kimlik kartları ve belgeler... Adının Murat İpek olduğunu öğrendiğimiz şahsiyeti daha sonra bütün Türkiye tanıyacaktı. Söz konusu şahıs, Mehmet Ali Birand'dan, Kadir Çelik'e hemen herkesle görüştü, röportajlar verdi ve Türkiye'nin gündemini önemli ölçüde değiştirdi.

ATV ailesi olarak haberini dahi yapmadık. Çünkü verdiği bilgilerde önemli tarihsel hatalar tespit etmiştik ve birileri tarafından gönderildiği sonucunu çıkartmıştık.

Sonra ne mi oldu? Geriye dönüşsüz açıklamalar yaptığı için polisin takibine uğrayan

İpek, kendisini bu açıklamaları yapmaya benim de aralarında bulunduğum bazı gazetecilerin zorladığını söyledi. Çocuğunu kaçırarak tehdit ettiğimiz, kendisine İstanbul'da beş yıldızlı bir otelde işkence falan yaptığımız gibi ipe sapa gelmez iddialar Tansu Çiller'e yakınlığıyla veya sahipliğiyle anılan Öncü gazetesinde Behiç Kılıç imzasıyla yayınlanıyordu. Çok salakça iddialar olmasına ve devletin hayal gücü geniş savcısı bunları ciddiye alıp hiçbir maddi delili bulunma-

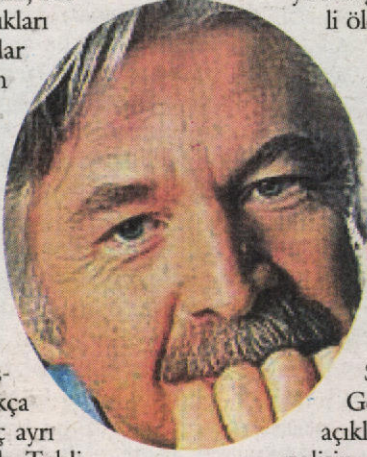
masına karşın Diyarbakır E tipi kapalı cezaevinde dört ay yatırdı bizi.

Gazeteci arkadaşların, dostlarının dışında kimseden ses çıkmadı. ATV cephesinde derin bir sessizlik hüküm sürüyordu... Dört ayın sonunda özgürlüğüme ilk kavuştuğumda Ali Kırca yüzüme dahi bakamayarak, kendilerini bile aşan çok şeyin olduğunu, bu nedenle hiçbir şey yapamadıkları gibi aramadıklarını da söyleyerek özür diledi benden. Çok kızgındım, dört aydan çok daha fazlaydı kaybım. Ali Kırca'nın açık yüreklilikle korktuklarını dile getirmesi ve özür dilemesi karşısında kızgınlığım uçup gitti. Neredeyse özür dilediği için mahcup olma sırası bendeydi. Hatta teselli etmeye kalkıştığımı hatırlıyorum. Derin devletin baskı yaptığına, korkutulduklarına kendimi ikna edip olayın üzerinde fazla durmadım, işime devam ettim.

Ama gel gör ki Kırca'nın duyarsızlığının altında yatanın vefasızlıktan başka bir şey olmadığını, ATV haberi o günlere getiren insanların Ali Kırca'dan birer birer ayrılmalarıyla anladım. ATV'den ayrılıp birkaç kanal değiştirdiğinde yola birlikte çıktıkları Ayşenur Arslan, Ferhat Boratav, Oğuz Haksever, Mete Çubukçu, Cengiz Erdil, Mehmet Güç, Çiğdem Anat, Erhan Karadağ, Adnan Gerger, Mirgün Cabas ve bugün her biri bir köşe başını tutmuş haberciler teker teker koptular. Hiçbirine gitme demedi Ali Kırca. Hatta görmezden geldi. Bürolar kapatılırken, insanlar işlerinden olurken yüzlerine kapanan, kendilerini koruması gereken çelik kapılar bir daha açılmadı. Pek çokları turnikelere takılı kalan hayatlarına bakıp umarsızca vefa bekletiler. Ama çok daha büyük miktarda paraların konuşulduğu bu piyasada vefaya yer yoktu.

Bugün Ali Kırca'yı sorgulayacak, illa köşeye sıkıştırmaya çalışacaklar için kullanılacak malzeme aslında bu olmalıydı. Ama belden aşağı vurmaya tercih etti ötekiler. Çünkü işin bu boyutunda onların da elleri kirliydi...

Kırca yine ekranlarda, hala 'hayatı paylaşmak için' diyerek açıyor bülteni. Ama gel gör ki hayat turnikelerin ardında paylaşılmıyor. Çelik kapılar da korumuyor insanı...

Kaç kişi sustuk biz?

(...)

Ece Temelkuran Ne Anlatayım Ben Sana!

Bazen en uzak halk kendimizinkidir bize. Okyanus aşırı bir memleketir bazen Türkiye. Bu toprağın yeniden bizim toprağımız olmasını istiyorsak eğer yeniden birleştirmemiz gerekiyor tepelerimizin hikâyelerini. Söküldüğümüz yerlerden, "çilemizi" çözüp çözüp yeniden örmemiz gerekiyor kendimizi. Yoksulluğun vahşetiyle sertleşen hikâyeleri neresinde bıraktıysak o sahneye dönüp yeniden takip etmemiz gerekiyor film şeridini. Korkup gözümüzü kapattığımız sahnelere dönüp bu kez gözlerimizi dört açıp bakmamız gerekiyor.

Ece Temelkuran, F tipi cezaevlerini, açlık grevlerini, ölüm oruçlarını anlatıyor. Bu suskunluğu kıracak yeni bir dil bulmak için...

Kuzguncuk

1.
elinde bulucuk
kuzu kuzu geldin
dersiimiz Kuzguncuk
cik, cik, cuk.

İsmet Usta, İfşaati susta
Yaşar Miraç, Can Baba'nın yerine.
Renkleri, musevi, laz, Kürt, Türk
Rum, Ermeni
Sit alanı, bostanı var, İlya
-sandalım geliyor varda-

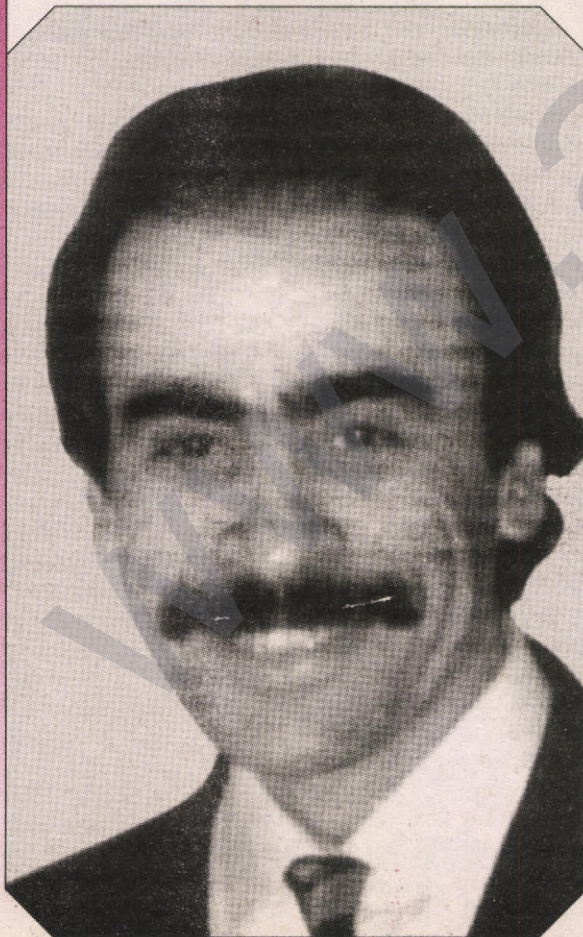
Bir taş attım ulu çınara
meymenetsiz, dedi
dökülüverdi yaprakları
leylak çiçeklerine usum ermedi

Egemen Berköz geçiyor, sormalı

Bektaş: Sabahın sahibini öğrendim
Denizin zorluyoruz kapısını işte

Yerin altından uğultular, gurultular
Yel, yumuşak br karın bulmuş, pofurduyacak
-Ay sallanıyor-İcadiye

müslimçelik

Filistinlilerle Lübnanlılar da Kürtler gibi...

iNSANLARI, insan topluluklarını, etnik grupları, cemaatleri birbirine yaklaştıran birkaç unsur varsa, bunlar herhalde konjonktürün oluşturduğu siyasi-ideolojik konum, dil, coğrafi yakınlık, ortak tarih ve kültür olsa gerek... Mesela Uruguaylıların Malezyalılarla pek bir yakınlığı yoktur. Çünkü bu iki ulus ne aynı bölgelerde, ne aynı dili konuşuyorlar, ne ortak bir tarih ve kültürleri var. Siyasi-ideolojik konjonktür bağlamında da çok fazla ortaklıkları yok.

Ama Ortadoğu gibi, galiba dünyanın hakiki merkezi olan bir bölgede Arap, Fars, Türk, Kürt kimliklerine mensup olanlar arasında Hıristiyan, Müslüman, Musevi, Ermeni, Süryani, Maruni, Keldani, Yezidi. Dininden insanlar, farklı diller konuşsalar da, Akdeniz ve yerel kültür sayesinde hem benzer mutfaklara sahipler, hem de mutfağın da ötesinde, benzer yaşam kültürlerini sürdürüyor. Çoğu ESMER, erkekleri bıyıklı, kadınları utanç ama heyecan verici. Kiliseleri camilere, camileri havralara benziyor. Toprağının renginde bin yılın yorgunluğu sıcak ama kirliliği bir sarı var. Galiba biraz da bombalar ve silahlar yüzünden kirlenmiş bu topraklar.

Kentlerin kimliklerinin önemli bir unsuru da, kokudur. Ben Adana'dan Kahire'ye, Hewler'den Beyrut'a, Hakkari'den Amman'a kadar gidip gördüğüm tüm Ortadoğu kentlerinde aynı baharat kokusunu aldım sokaklarda. Tarifi güç ama zahter kokusu ağırlıklı sanki...

Ölüm, Ortadoğu'da yaşamın düzenli ve sürekli refakatçisi gibi. Oysa ki başka yörelerde ölüm, yaşamın sonudur. Bir cebinde hayat, bir cebinde ölüm taşır Ortadoğuluların çoğu. Bu ölüm ille de her zaman, bu aralar olduğu gibi Siyonist bombardıman uçaklarından gelmeyebilir. Şatila'daki Filistin mülteci kampına gitmişim, 80'li yıllarda. Orada herkesin cebinde sadece ölüm vardı.

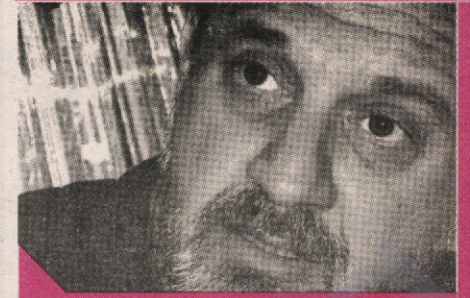
Zılgıt da Ortadoğu'nun önemli, anlamlı ve yaygın bir

**Mazlum
Ortadoğu'nun haleti
ruhiyesi Arap, Türk,
Kürt, Fars ayrımı
yapmaz. Bu yörede
esmer, efendi, yerli
sakinler var,
yavaşça yaşar; bir
de dünyayı
fethetmeye çalışan
saldırganlar ve
onların yerel
müessesileri...
Hayatla ölüm. Hangi
taraftaşınız?**

çılgılığı. Cizre'de, Nusaybin'de, Zaho'da Amediye'de çok tanık oldum: Cenazelerde, taziye evlerinde duydum kadınların zılgıtını ama düğünlerde ve siyasi mitinglerde de.

Silah bu yörede, abartmıyorum ama Batı'daki insanların kolumdaki saat kadar yaygın, doğal bir aksesuar. Bir kere her evde biraz gizli biraz açıkta bir mazeret görmemek mümkün değil. Sadece üniformalı resmi askerlerin, peşmergelerin, pasdaranların, korucuların ya da İsrail ordusu Tsahal'ın milislerindeki tabanca ya da otomatik silahlardan söz etmiyorum. Avcı bombardıman uçaklarından, RPG'lerden, tanklardan, zırhlı araçlardan, Puma helikopterlerden filan bahsediyorum. Metalle sert plastiğin karışımı, genelde gri ya da haki bazen siyah renkli ölüm aletleri...

Ortadoğu'yu biraz gezip görerek biraz da

[**ragıpduran**
ragip137@hotmail.com]

okuyarak (En çok Edward Said) anlamaya çalışan her insan için, Ortadoğu kaçınılmaz olarak bir mazlumlar diyarı. Bu gözlem sadece bugün, petrol-su, enerji hatları, jeo-stratejik önem filan gibi gerekçeler nedeniyle geçerli değil bence. Asya-Afrika-Avrupa'nın bulunduğu bu kıta parçası, Noam Chomsky'nin deyimleriyle Kader Üçgeni! Batı rasyonalizmiyle açıklanamayacak kadar karışık, karmaşık, değişken, bilinmez, beklenmedik bir dünya burası.

Geçenlerde Suriye'nin Rakka kentinde kelimenin gerçek anlamıyla mini bir Ortadoğu zirvesinde (Çünkü İranlı, Iraklı, Suriyeli, Filistinli, Türkiyeli, Kürdistanlı, Bahreynli aydınlar vardı masanın çevresinde, ayrıca esmer bir Ermeni kadın, cüppeli bir Şii imam, Halep doğumlu bir Amerikalı da) her an yeni bir bilgi, yeni bir bakış, yeni bir yaklaşım doğuran çok yararlı çok dostane bir toplantıya katılmıştım.

Kolonyal şapkalı adamlar ellerinde haritalarla gezip dolaşmışlar buraları, birkaç yüzyıldır, sonra Londralarda, Parislerde, Berlinlerde demir yolu hatları çizmişler bilahare çetvel sınırları. Hala da aynı kanlı hevesin peşindedir. Washington'dakilerin burunu büyüdü bu aralar ayrıca.

Zaho civarında evi bombalanmış sivillerle konuşmuşum. Beytüşşebab yöresinde keza evleri yakılan köylüler de aynı umutsuz bıkkınlığı dile getirmişlerdi. Biraz uzak gelir ama Afganistan'da Pançir vadisinde Rus Mig'lerinin bombaladığı köylerde de kadersiz ama kederli yorgunluk vardı insanların yüzünde.

Şimdi Filistin ve Lübnan'da aynı manzaralar.

Bir parça derinlemesine baktığımızda, bölgedeki tüm felaketlerin arkasında 50 yıldızlı bayrağı görürüz.

Bir insanın kendisini kimle özdeşleştirmeye çalıştığı, aklen ve kalben kime yakın durduğu, o insanın ideolojik kimliğini sorgular.

Bir aralar hepimiz Kürtük. Şimdilerde hepimiz Lübnanlıyız.

Lübnan'da çok Kürt var değil mi? Ama...

Beni bulun

Kalbimle aklımı buluşturduğum yerdeyim. Güzel cümleler kurmaya çalışıp yormayacağım artık kendimi. Bunu belki de hiç yapmadım. Kırgınlığımı bıraktığım sözcükler nasıl da kaçtı böcekleri yanımdan. Benden kur bekleyen aşklar, kendi lambalarını kapatsınlar, onlarla ancak karanlıkta nefes seslerimizle buluşuruz. Aile olabilmek için kırıp geçtim kalplerini aşklarımın, kelebekler birbirleri ile yumuşak konuştular, yumuşak evlendiler. Bu yüzden kısa oldu ömürleri. Ben aşk eşiklerinde çığlıklar atarak sabırsızlığın kalbine başımı sokup dokundum aşk heyecanlarıma. Coştum öyle coştum ki kendi sularımdaya boğuldum. Aşk benim hep iyilik yanımdı, küçük bir tınıdan bile ürken. Aşk eşikleri geçilirken çok ayrılıklar bıraktım, eşitleyemedim kendimi, bırakıp gi-

ŞAIRİN HALI

dildim. Anlaşılamamak anlamayanlar için ne büyük bir kayıp. Sevmenin buğusuyla pişmiş sevdaların tadına mutluluk derim ben. Acıdan korkarak kendini boşluklara salanlara iyi bir gecelik, hani bir gecelik ve armağan olarak gündüz hüzünleri verilir, yanında da pişmanlık. Sıradan toprağın üstünde göğün altında her şey kendi boyu kadardır. Hayallerimi bir armağan olarak sunmuşum, oysa o andı her şey, sen bunu savunmuşun; sen kimdin unuttum. Hayalse hayal işte duvarda sararmış bir aile fotoğrafı, baba bendim anne sen, tarlamızda büyümüş bir tomurcuk. Ama sen kimdin unuttum. Kalbimle aklımı buluşturduğum yerdeyim, beni bulun...

KÖTÜ PANİKATAK

BU gece boşlukla sohbet etme yöntemlerimi kullanabilirim. Raki bardağını su bardağımla tokuşturarak iki kişilik ses çıkartabilirim. Ne garip mıymıntı bir hayatım varmış. Şöyle geriye doğru makara gibi kendimi sardığımda görüyorum, ne çok aptallıkların kıyısından geçmişim. Aşk istikrarsızlığımın sebebini yeni yeni anlıyorum. Dürüst aşk yokmuş. Evet, dürüst aşk yokmuş. Bütün sorun burada. "Beni seviyor musun?" diye bana sormuştu. Bende tabii ki seviyorum, seni çok seviyorum demiştim. Birkaç gün sonra ayrılmıştık. Sebep onu çok sevmemdi. Ona şöyle söylemiş olsaydım, "Bunu hala anlamadın mı? Bu nasıl bir soru? Bu soruyu sormak için hangi sebebe dayandın ki sen?" İşte telefon çalıyor.

— Alo, evdeyim, tek başıma değilim yanımda raki var.

— Birazdan, sana geleceğim evin ne durumda?

— Ev mi! Harika, günde iki kez temizlikçi geliyor. Üç saatte bir çarşaf lar yenileniyor. Geçenlerde yere yoğurt döktü inancın hiç çekinmeden yaladım.

— Gerçekten mi inanmıyorum. Hemen sana geliyorum. Evden dışarı çıkma.

— Sevgilin tatilde mi?

— Gelince konuşuruz.

Bu kadında değişik biri, sevgilisi on gün tatile gider, birkaç gün bile boş durmaz. Garip şevişme şekilleri var. Aslında onu kabul etmemem lazım. Nöbetçi sevgili muamelesi yapıyor bana. Birazdan burada olur. Gecenin bu saatinde çıkıp buralara kadar gelebiliyor. Geçen haftada çok tuhaftı. Arkadaşlarım bir kızla tanıştırdılar. Çok hoş bir kızdı. Onu tanımaktan mutlu olmuşum. Her şey yolunda giderken birden bire "Artık seninle görüşmek ve konuşmak istemiyorum. Beni sevmeden rahatsız oldum, sen itibarsız bir adammışsın, lütfen arama beni" dedi. Ona bir konuşmamızda "Kimsin sen" demiştim. Ayrılma sebebimiz bu belki de. Akıllı biri gibiydi ama onunla evlenmiş olsaydım çok mutlu olurdu. Kadında birazdan gelir. Onunla nasıl baş edeceğim, bu kafayla sevişilmez ki, zil zurnayım. Ayrılmadan önce beni arayıp düşüncesini söyleseydi keşke. Ayrılrken

incitmeyi, acı vermeyi çok seviyorlar, karşıdaki insanın hiçbir değeri olmuyor, birden bire acıtarak ayrılmak sadistçe, direkt birden bire sudan bahanelerle ya da en küçük bir gerekçe göstermeden... Kadında geldi gelecek... Aha kapı...

— Ooo. Merhaba, hoş geldin!

— Çekil kenara şu temiz evini gezip göreyim. Humm hu cec ihum ihum, sen ne biçim adamsın, bu evin hali ne böyle, hani bana temiz demiştin!

— Ben mi?

— Sus konuşma, hani çarşaf lar bembeyaz, tiril tirildi, her taraf berbat dağınık. Seninle kesinlikle bu evde sevişmem. Hadi duşa gir, ben şurada bir sigara içeceğim.

— Tamam, sen nasıl istersen!

— Bırak şimdi çabuk ol fazla zamanım yok sevişip gideceğim.

Amma sarhoşum sevişmeden gitse ölür sanki. Duşa girersem aylır kendime gelirim. Onun gözlerinin içine bakarak, seninle birlikte olmaktan nefret ediyorum diye bağırışım geliyor. İnsan bir sorar, nasılsın, iyi misin, diye. Böyle olmaz ki, ukala kendini beğenmiş! Her şey para değil, bunlar hep böyle. Şu işe bak şampuanda bitmiş. Bu kadar duş yeter! Acaba ıslanmamış bir yerim kaldı mı, o kadar da değil kontrol edecek değil ya!

— Hadi çabuk ol!

— Tamam, şimdi yanımdayım... İşte geldim.

— Üstüne bir şeyler giy gidiyoruz.

— Gidiyor muyuz nereye?

— Nereye olacak benim eve gidiyoruz!

— Tamam, olur, sen nasıl uygun görürsen.

Bende evde durmaktan sıkılmıştım benim için çok iyi oldu.

— Hadi gidelim.

— Sen sarhoş değil misin? Arabayı nasıl kullanacaksın? Sigaramızda bitti, sigara almamız lazım açık yer bulabilirsek iyi olur.

— Buluruz atla arabaya hadi.

İyi olacak, dışarı çıkmak belki de bana iyi gelecek. Bu kadın da bir acayip!

— Bak işte açık bir büfe, in al ne alacaksan?

— Tamam, birkaç bira da alalım mı?

— Ne istersen al.

Cebimde para da yok ne yapsam acaba, param yok desem çok ayıp olur.

KİMSİN SEN?

Başka çarem de yok.

— Özür dilerim, parayı yastığın altında unutmuşum sende para var mı?

— Para mı? Bende de yok, tamam şurada birkaç bozukluk olacak. Al, git çabuk gel hadi.

— Bekle ben hemen alırlı gelirim.

Ayıp oldu kadına sigara parasını bile ondan aldım. Paraya hiç önem vermememin cezası bunlar. Yarın bir de oradan dönüşüm olacak. Gece hadi git derse ne yapacağım. Para yeterse bir tane de bira alacağım, iyi cila olur. Aslında bu kadın iyi biriymiş be!

Nerede bu araba, ortada yok. Beni bırakıp gitti mi, yoksa başka bir yere mi park etti? Tam şurada durmuştu. Koskoca arabayı bulamıyorum. Kadını arabayla kaçırarak değil ya. Ah kafam, ah aklım, nasıl anlamadım, kadın beni bırakıp gitmiş. Şunu bir arayayım. Sürekli meşgule alıyor. Bu sefer son kez deniyorum.

— Alo, neredesin?

— Arama beni seni itibarsız...

Kapattı, vay şunun yaptığına bak. Dur bir mesaj yazayım şuna "Bu yaptığın doğru mu seni kınıyorum!" Bu ona yeter. Bu bana yapılır mı? Ben itibarlı, boş vakti olmayan, sürekli görüşmelerden başını kaldıramayan birisiyim! Bu yapılır mı be? Bir insan sarhoş hali ile elinde sigarayla ortada bırakılır mı? Onu protesto ediyorum. Bu eylemi

haklı davam için yapıyorum. Eylemlerim devam edecektir.

Hay Allah kalbim de sıkıştı, ölüyor muyum ne? Sarhoşum ilahta alamam. Vücudumda gariplikler var. Direkt çorbacıya gitmeliyim, sabaha kadar açıktır orası. Benim gibi iyi birisinin ölümü, dünya için müthiş önemli bir kayıp olur. Ölmemem lazım, işte geldim, şuraya oturayım.

— Buyurun efendim ne alırsınız?

— Ne var?

— Tuzlama, işkembe, kelle-paça, baş.

— Çorba var mı?

— Çorba mı? Ne çorbası istiyorsunuz, biraz önce hepsini saydım!

— Özür dilerim, yüzümde bir tuhaflık var mı?

— Yok, hiçbir şeyiniz yok, ne alırsınız?

— Çorba içmesem kızar mısınız?

— Burada çorbadan başka bir şey yok ki!

— Burada oturabilir miyim?

— Siz iyi misiniz?

— Kötü gözüküyorum değil mi?

Ölmek üzereydin kendimi buraya zor attım. Suyunuz var mı?

— Önünde işte masanın üstünde. Size bir çorba getireyim kendinize gelirsiniz.

— Durun lütfen... Çok yorgunum... Ah bir bilerseniz, öyle çok yorgunum ki çok yakında, belki de birazdan duracak kalbim. Öyle çok ağrıyor ki, bir bilerseniz.

— Siz bekleyin ben şimdi gelirim.

Sarılacak taşlarım dokunacak ağaçlarım vardı benim de. Sözlerim vardı, dinlenen hayallerim vardı öyle çok uzaklarda değil dokunacak kadar yakın... İşte bir çorbacıda ölüp gideceğim. İşte demin ki garson geliyor yanında biri var. Buranın sahibi olabilir.

— Bana bak pis sarhoş burası çorbacı dükkânı sabahçı kahvesi değil. Garsonla utanmadan dalga geçip duruyorsun. Ya çorbacı iç ya da çıkıp git.

— Ben kazayla geldim buraya, unutarak nereye gideceği mi. Çorbanız var mı? Varsa bir çorba.

— Ver şunun çorbasını, parasını almadan da gönderme...

— Ha...

Parayı ödeyemeyeceğim için onlarda beni bırakmayacaklar, sabaha kadar buradayım. Ah panik atağım, beni çorbacılarla sabahlatıyorsun. Nereye gidebilirim ki, neresi çağırır beni?

Kalbim Bazîd'de kaldı

V AN'A en son 1997 yılında gitmiştim. Ama ilk gidişim 1989'du sanırım. Malatya'dan bir otobüse atladığım gibi Van'a gitmiştim. Kardeşim sınavda Alpaslan Öğretmen Lisesi'ni kazanmıştı. Onun kaydı için hemen gitmeliydim, son gündü, zaman kaybetmemeliydim. Yolda aksilikler çıkmıştı, ancak gece yarısı saat 2 gibi varmışım Van'a. Sonunda kendimi Seyidoğlu Oteli'nin 5 yataklı bir odasında buldum. Sabah erken saatte lisenin bulunduğu Ernis'e (değiştirilmiş adı Ünseli; burası Yaşar Kemal'in ailesinin köyüdür) gitmem gerekiyordu. Sora sora o tarafa giden araçların yerini buldum. Ancak son sorduğum kişi yanındakine dönerek içinde "mizgeft" geçen bir cümle kullanmıştı, hiç unutmuyorum. Mizgeft ne, diye sorduğumda, "cami", demişti. Kürtçede cami sözcüğünün karşılığını öğrendiğim için mutlu mesut biçimde yollanmışım Ernis'e.

1997 yılında ise Şükrü Erbaş ağabeyle gittik Van'a. Binlerce metre yüksekliğindeki krater göllerinin üstünden zümrüt mavisi Van Gölü'ne inişimizi unutamam. Van Gölü'ne Asurlular "Yukarı Deniz" derlermiş, Urmiye Gölü'ne ise "Aşağı Deniz". Kürtler de Van Gölü'ne "deniz" derler. Dedikleri kadar var gerçekten, ancak bir sandal olsun görmedim, ilginçti bu.

Tam da nüfus sayımından önceki güne denk gelen söyleşi dün gibi aklımdadır. Van'da 12 Eylül'den sonra gerçekleşen ilk söyleşiyim. Söyleşinin gerçekleştiği pasajın çevresi özel timlerle doluydu. Kalabalığın en arkasında ayakta duran üç sivili gösteren izleyicilerden pek çoğu, onlardan işkence gördüklerini anlatmışlardı, dediklerine göre işkenceciler yüzlerini gizleme gereği duymuşlardı. Bunu da duyunca Şükrü ağabeyle coşmuş, izleyicilerin duymaya korktukları cümleleri art arda dizmiştim. Doktor Fuad'ın bir beytiyle başlamıştım konuşmaya: "Şevək tarî ya hebû ya tunebû hîv / Deşt di xew da çiya digrî hîlal bû nîv"(Karanlık bir gece, yarlandı yarılanacak / Ova uykuda, dağlar ağlıyor, hîlal di ay).

30 Haziran günü yine o zümrüt denize doğru alçalırken 1997'deki söyleşiyi düşünmüştüm, "Ah! Tamara" şiirini bir ağızdan okuyan o 300 kadar yaşıtımı. Bir de sayım günü türlü tehlikeleri göze alarak konuk olduğumuz eve gelen Burak'ı. Bize gidelim, demişti, arkadaşlar bekliyor. Kalktık gittik. Sokakta in cin top oynuyor. Perişan, yıkık dökük bir kerpiç evin kapısından girdiğimizde Burak, "Selim Temo'yu getirdim" diye içeriye seslendi. Yalnızca bir gözü yanan elektrikli sobanın önünde kaşına kaşına gerinen ev ahalisinin biri, "bırak yav" dedi, "o hıyar gelir mi buraya?"

Evde bir Çerkes, bir Kürt, bir Türk, bir Roman öğrenci ve bir de uyuz bir kedi vardı. Miyavlayamıyordu bile, tırmalamaya hele mecali yoktu. En kalın yorganlarımı bana verdiler o gece.

Kapıda Doğubeyazıt Belediyesi'nin aracı karşılıyor bizi. Dodan Project'le birlikte yola koyuluyoruz. Ehl-i Hakk'çı bir Azerî (o "Türk" denmesini tercih ediyor) de var -gökte ararken yerde buldum. Bana Serencam kitabını gönderdiğine söz vermişti, göndermedi! Ama merak etmesin, Eylül ayında kitap elimde olacak.

Serhad'ın kuzeyine doğru ilerliyoruz. Şehre girdiğimizde bir şey çekiyor dikkatimi: Ehmedê Xanî Derneği. Buradaki müthiş sa-

Ve bütün yorgunluklarına rağmen biz, birbirlerine aşkla bağlı olan sekiz kardeş, bir stran okutmadan, bir masal anlattırmadan uyutmazdık onları. Sonra mercimek biçme makineleri icat edildi. Bir daha gelmez oldular. 20 yıl sonra bu kez ben gittim, Muradiye ve Çaldıran üzerinden cânım Bazîd'e.

hiplenmenin ilk belirtisi buydu. Sonra Xanî Sokak, Xanî Baba dolmuşları, park, büst... Yemek yenecek, "ebdîgor" diye bir yemek, ben pek sevmedim. Öyle gurme özelliklerim yoktur zaten! Benim derdim başka; Egîdê Cimo'yu dinlemeliyim, bir de Ehmedê Xanî'nin türbesine yüz sürmeliyim.

Çocukluğumun en törensel anları, Hacc'dan getirilmiş radyonun başında Eriyan radyosunu dinlemektir; hele Egîdê Cimo'nun meyi, balabanı, kavalı. Dengbêj babam onu dinlerken dalar giderdi. Şimdi onu dünya gözüyle göreceğim, dinleyeceğim. Gitmeden önce Salihê Kevirbirî'nin Nûbihar'ın 94. sayısında yazdığı yazıyı okumuştum (Zivistan 2004). "Mîrê Bilûrê Egîdê Cimo" başlıklı bu yazıda Dilovanê Reşîdê Baso'nun sözleri aktarılıyor. D. R. Baso, onun mey ve kavalda dünyanın en iyisi olduğunu söylüyor. Bugünse evinde yalnız ve aç, diyor. Son görüşmesinde elektrikli kılıcının kesik olduğunu, üstadın da karanlık odasındaki yatağında inlediğini anlatıyor. Bana birini hatırlattı bu, ama kimi?

Yolda çok zaman kaybettiğimiz için üstadın resitaline yetişemedik. Kızacaklar ama "ebdîgor" belası da çıkınca otele gidip dinlenmekten başka bir seçenek kalmadı, ama ne dinlenmek! Hem gurme değilim, hem de lobi canlı! Si-Mer Oteli ki Ağrı Dağı'yla karşı kapı komşusu. Ağrı Dağı'na bakıyor. Ağrı Dağı'na bakıyorum. Hani Cemal Süreya, "Dağ görgüsü kazanır Ağrı'yı bir kez görse de kişi" diyor ya, öyle işte. Anlatılmaz bir görgü. Müthiş bir dekor. Sağda, ama arkalarda İshak Paşa Sarayı, karşıda Ağrı Dağı. Söylenceye göre saray yapılırken, paşa, sarayın dağı görmesini, birbirlerini kuskanmalarını istememiş. Gerçekten de birbirlerini görmüyorlar. Dağ üç gün boyunca zirvesini göstermedi ama. Boyuna yağmur yağdı. Etekinde kekik topladım, "cotî" deniyormuş, onu derledim.

Allah'tan üstad "Dengbêjler Divanı"nda dinlemek mümkün oldu. Dinlerken, işte büyük sanatçı böyle olur, dedim kendi kendime. Çünkü dengbêjlerin okuduğu stranlarda daha önce duymadığı makamlar olunca hemen meyini alıp yanındaki yardımcılarıyla makamı çıkarıyor, hafızasına işliyordu. Sonradan kendisine de sordum. Evet, dedi, onları duymamıştım, hemen kaydettim. "Kimi ruhıyla, kimi ayaklarıyla dalar sanatın içine" (sözü edilen yazı, s. 46) demiş 75 yaşındaki üstad. Hele Mala Dengbêjan (Dengbêjler

Evi) da var ki, mesudum. Mala Dengbêjan, Van'da kurulmuş olan bir ev. İnce bıyıklı, yoksul ama şık giyimli zarif amcalar, tombulcana, geniş yüzü teyzeler öyle saygınlık ki; müthiş bir adap, görgü, terbiye.

Orada Egîdê Cimo bana büyük sanatçıyla tribünlere oynayan sanatçı arasındaki farkı da gösterdi. Büyük sanatçı tavır, onun gibi boyuna öğrenen sanatçıydı. Diğeri ise, divanın ortasında kalkıp divanı gazinoya çeviren o iki genç dengbêjdi sanırım. Adap ve usule uygun davranmadılar. Tam bir rezaletti. Hele sunucuların bayağılıkları anlatmakla bitmez. Sonradan çarşıda Mala Dengbêjan'dan bir grupla karşılaştım. Genç dengbêjlerin yaptıklarından dolayı ne kadar mahcuptular, anlatılmaz -başkası adına utanmak erdem işte. Ortak bir albüm yapmışlar, evin giderlerini karşılıyorlar. Toplam 62 dengbêj üyeleri var. Bir gün evlerine konuk olacağımı söylüyorlar.

Babamın kokusunu almış gibi sokuldum onlara, kara gözlerimden öptüler.

Bazîd'de kadın iktidarı var. Yalnızca kadınların çalıştığı işyerleri var. Belediyeyi de almışlar; dünya gibi orası da onların, ama dünyaya biraz var daha.

Mehmed Uzun ağabeyi soruyorlar bir de. Duyan geliyor. İyi diyor. Geçen sene gelecekti, diyorlar, çok bekledik. Seneye gelir, diyorlar.

İshak Paşa Sarayı'nı geziyoruz. Davetlilerden bir tek ben varım. Saray hakkında pek çok şey öğrendim. Ama asıl ilgilendiğim şey, Ehmedê Xanî'nin buradaki kütüphanesiydi. Nitekim pek çok İslâm âlimi Şam, Bağdat, Kahire gibi merkezlerde bulamadıkları kitapları burada bulduklarını yazıyorlar. Ancak söz konusu kütüphane 1926 yılında devlet tarafından yakıldı. Duvarlarında hâlâ is vardı. Sonra Xanî'nin türbesine geçtik. İşte yanındaydım. Filozof ve şair. Doğu'nun üç büyük şairinden biri olarak kabul edilen ve hâlâ okunmayı, anlaşılmayı bekleyen dev eserlerin sahibi olan Xanî'nin karşısında. Ona "her giya li ser koka xwe heşîn dibe" (her ot kendi kökü üzerinde yeşerir) diyorum. Ellerim titriyor. Onun büyüklüğü

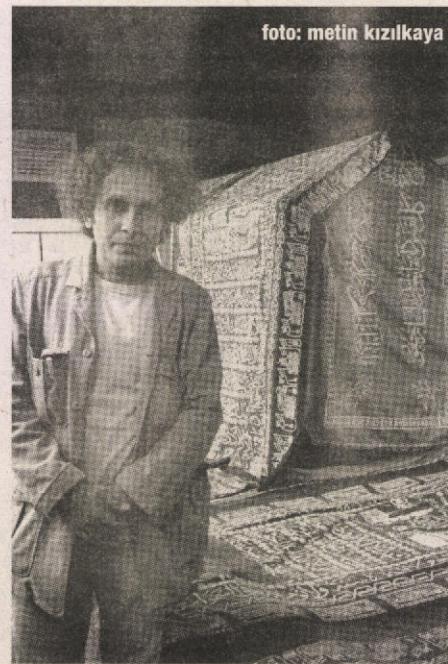

foto: metin kızkıyaya

selimtemo

selimtemo@hotmail.com

önünde eğiliyorum. Türbesine yüz sürüyorum, yüreğime şifa oluyor.

Ehl-i Hakk'ı dostum söz konusu din/mezhebin çok da Kurdi olmadığını söyledi ki, ben de azıcık sezmiştim. Sanırım sahiplenme ile ortaklaşmadan ikincisi daha çok öne çıkarılmalı. Ehmedê Xanî konusunda da Bazîdiler bunu yapıyor. Onun Kürtçeye hapsedilemeyeceğini düşünüyorlar. Onu antikiteden İslâm felsefesine, Greko-Judaic evrenden Erjeng'e kadar türlü yönleriyle anlamaya çalışıyorlar. Avukatlar ondaki adli tasarımı, felsefeciler felsefi ("felsefik" değil!) tasarımı, aydınlar politik tasarımı çözümlüyor. Böyle bir zibare/imece söz konusu. İçim ferahladı. Pek çok kaynakta onun Hakkarili olduğunu okuduğumu söylemeye bile çekiniyorum. Daha söz ağzımdan çıkmadan onun, Hakkarî'den Bazîd'e göç eden Xaniyan aşiretinin üçüncü kuşaktan olduğunu söylüyorlar.

"Bazîd Ekolü" önemli, zira Xanî'nin yanı sıra Eli Teremaxî, Smayilê Bazîdî, Mele Mehmûdê Bazîdî ve Xelîfe Yusiv gibi edebiyatçılar yetiştirmiş.

Klasik Kürt şairleri halk tarafından sahiplenilir. Geçenlerde hemen hemen bütün medyada Şêx Evdîrehmanê Axtepî'nin türbesine giden onbinlerce insan söz konusu edildi, tabii "cehalet" gibi yakıştırmalarla. Ama Axtepî ailesi, üç büyük şair yetiştirmiş bir ailedir aynı zamanda. Öte yandan Xanî gibi Melayê Cizîrî, Nalî, Feqîyê Tevran gibi şairlerin türbeleri de ziyaretgâhdır. Hele Osman Sebrî ile ilgili olarak Adıyaman'da anlatılanlara başlarsak sonu gelmez.

Bu sahiplenmeyi 1 Temmuz tarihinde verdiği Dîroka Helbesta Kurdi (Kürt Şiiri Tarihi) adlı konferansta da görmek istedim. Kendi yazdığı şeyler olsa, beş on kişinin ilgisini de kabul edebilirdim. Ama durum farklıydı. Bu yüzden sabah erken saatlerde tıraş olduğum berberden başlayarak çarşının esnafını dolaştım, davete icabet de ettiler, sağ olsunlar. Sunucular dışında insanlara halay çektirtmeye çalışırken başladı konferans. Olmadı, alana gidip ses sistemindeki gençten sesi kesmesini istedim. O da sıkılmış bu bayağılıktan. Sesi kesince dağılan kalabalığı, şurada bir sanatçı var, çok güzel şeyler anlatıyor, diye "kandırarak" salona yönlendirdim. Sonra da mikrofondan hunca hınc dolan salonun kapısını kapatmalarını söyledim. Az tarih, çok şiir. Bize iyi fırça kaydın dediler sonra. Ama eminim ki hepsi, o güzel şiirleri sevdi. Dört lehçeden şiirler. Zarif, tutkulu, içli, ince ince işlenmiş şiirler.

Okumakla başkalaşmamış insanların düşünceleri önemliydi benim için. Hayatında ilk kez bir konferans izleyenler çoğunluktaydı. Etrafta çocuklar dolaşıyor, bağırsıyorlardı.

Bütün hayatı sanat sanan daha çok yabancılaştırmış bence. Burnuna dört tanesi bir lira bileklikler uzatan çocuğu görmeyiz de, falanca şiirinin burada bilinmemesine şaşar onlar. Uzak olsun!

Sonra mı? Sonra, Sim-Er Oteli'nde uzun sohbetler.

Kendini edebiyata ve bilmeye adanmış bir bilge ve onun ışığı etrafında dönenler. Aşk kadar direnmeyi de bilen, yaşamak kadar yaşatmayı da bilen zarif ruhun feyzinden ben de almaya çalıştım payımı.

Sonra herkesin stada gidip müzikle coştugu saatte çarşısı dolaştım, evlere buyur edildim, bana çaylar demlendi. Ve Fırat 25 kuruluş bilekliklerden birini uzatıp hediye etti. Harfleri tanımadan Kürtçe şiirler yazan insanlar tanıdım.

Sonra şenlik dağılacaktı zaten. Gelen herkes döncektir. Evlerdeki küçük aynalar hatırlanacaktır. Vê ruhunda taşıdığı kederle ağırlaşan bir adam, kalbini yoklarken yerinde olmadığını fark edecektir. ☐

Töre nedir? Cinayet nedir?

AMERİKALI Jennifer; Hıristiyan-Katolik (Beyaz), Almanyalı Friederike; Hıristiyan (Sarı-sın), Hindistanlı Mira; Budist (Melez), İranlı Tanya; Müslüman-Şii (Kumral), İstanbullu Kübra; Müslüman-Hanefi (Türk), Rizeli Yonca; Müslüman-Hanefi (Laz), Urfalı Gülistan; Müslüman-Şafii-Kürt (Esmer) ve daha nice güzel kadınlar. Hepsinin ortak bir noktası var: **'Namuslu'** erkeğin çirkin fiilinin kurbanı.

Türkiye'de özel çabalarla bu konuyu güncelleştirilen cinayet meraklıları için tarihsel, dinsel ve küresel boyutlarını gizlemek istercesine **'töre cinayetleri'** tanımıyla bu işi Kürtleştirmeye çalışıyorlar. Bu cinayetleri yeni keşfetmiş gibi mucitlik taslayan bazı Kürt **'zanlısı'** kişiler, işi **'İşte Kürt sorunu bu'** deme noktasına getirdiler. Ellerinden gelse dünyanın her kıtasında işlenen bu tür cinayetlerin nedeni ve faileri olarak Kürtleri gösterecekler.

Bütün semavi dinlerde konu bulan ve dünyanın bütün kıtalarında **'namus'** nedeniyle işlenen bu tür cinayetler, masalların da mayasını oluşturmaktadır. İncil'de Hz. İsa'nın, zina yaptığı iddiasıyla bir kadını taşlayan kalabalığa, **'eli temiz olanlar taşlasın'** biçiminde

geçen klasik hikâye herkesçe bilinmektedir. Kuran Tevsir'lerinde Recm ile ilgili birçok olay ve yorumlar yer almaktadır. Yine mitolojik öykülerde ve destanlarda özellikle Saray soylularından olan kızların bir yabancıyla ilişkide bulunması halinde babalarının veya kardeşleri tarafından öldürüldüğü bolca anlatılır.

Günümüzde bile, Hindistan'da Sa-

ti cinayeti, Amerika'da iftira cinayeti, Almanya'da aldatma cinayeti, İran'da zina cinayeti (Recm) olarak anılan bu cinayet biçimi Türkiye'de **'töre cinayeti'** olarak tanımlanıyor.

Kimisi eşinin kendisini aldattığı bahanesiyle, kimsi kız kardeşi veya kızı başkasıyla zina yaptığı bahanesiyle, kimisi evlendiği kadının **'bakire'** çıkması bahanesiyle kadınları öldürüyor. Ya

da Hindistan'da yapıldığı gibi ölen kocasına sadık kalsın diye yakılıyor kadınlar. Ama herhalde benzer gerekçelerle kocasını öldüren kadın hiç olmamıştır.

Batı dünyası bu tür cinayetlerin nedenini **'psikolojik travma'** olarak kabul ediyor ve aile içi cinayet olarak yorumluyor. Türkiye ise iki adı var, eğer cinayeti işleyen Türkiye'nin batısından biriyse **'cınnet geçirme'**, doğusundan biriyse **'töre cinayeti'**.

[**bijensuhrah**]

Berdel ya da töre

BU konuda kafa yormuş çok az insan var. İşte bu çok az insandan biri de ESMER yazarlarından Müslüm Yücel. Daha önce **'Kürtlerde Ölüm ve Öldürme'** isimli bir kitap yazan Yücel'in geçtiğimiz gün Kesit Yayınları'ndan çıkan yeni kitabı **'Berdel'** de benzer konuları işliyor. Töre cinayetlerinin sadece Kürtlere mal edilmesinin bir çarpıtma olduğunu belirten Yücel, şunları söylüyor: **"Batıda buna benzer birçok cinayet olayı var. Filozof, edebiyatçı, hatta Kral'lar bile eşlerini öldürmüştür. Kimse bunların yaptığına "töre cinayeti" dememiştir. Kürtlerin tarihinde, geleneğinde, kültüründe "töre cinayeti" diye bir şey yoktur. Tarihin her döneminde, her toplumda bu tür cinayetler olmuştur. Özellikle de Arap-İslam kültüründe daha yoğun olarak görülmektedir. Türkiye'deki çeşitli sivil toplum örgütleri ve sosyetik sosyologlar Kürtleri bir ekmek kapısı olarak kullanıyor. Avrupa birliğinden para almak için, "töre cinayeti" yaygarasını çıkardılar. Birçok kişi bu cinayetleri kendisine arka plan yaparak kendini vitrine koymaktadır. Mad-di ve manevi olarak bu işten çıkar sağlıyorlar. Hepsinin yaptığı aynı kapiya çıkıyor. Amaç Kürt kültürünün altını oymak.**

Türkiye'de kendi uzmanlık alanlarında bir kariyer sahibi olamayanlar Kürt sorununa veya kadın sorununa el atarak bir yerlere gelmeye çalışırlar. Kürtleri sevdikleri için değil, Kürtlerden çıkar elde ettikleri için. Maalesef bazı Kürt siyasi çevreleri de bu in-

sanlara zemin sunuyorlar."

KÜRT KADININA BÜYÜK HAKSIZLIK YAPIYORLAR

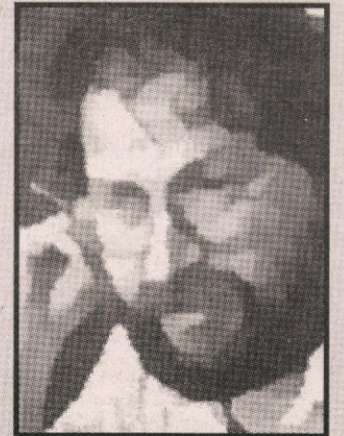
Berdel de örneklerle yaşananları anlatan Yücel, töre konusundaki sorumuza, Hakkâri Miri'nin oğlu Cembeli Beyin hikâyesini örnek vererek cevaplıyor: **"Hakkari Miri'nin oğlu Cembeli Bey, karşıt aşiretten olan evli ve hamile bir kadına âşık olur. Kadın da ona âşık'tır. Kafasına koymuştur, silah zoruyla da olsa kadını alacak, yalnız çocuğunu doğurmasını beklemektedir. Kadın doğum yaptıktan sonra, karşıt aşirete karşı savaşa başlıyor. Uzun süren çatışmaların ardından, kadının eşi Cembeli Bey'e şöyle der: "Karımın da seni sevdiğini anladım. Mademki seni seviyor, artık o benim bacımdır. Bundan sonra senin eşindir." Adamın bu mertliğini karşılıksız bırakmak istemeyen Cembeli Bey, buna karşılık, "Madem sen bu kadar yiğit bir insansın, bende kız kardeşimi sana veriyorum" diyor. Ve bu şekilde hem akraba hem de dost oluyorlar. Bu destan Kürtlerde meşhur'dur.**

Kürt aşiret liderleri öldüğünde eşleri aşiretin başına geçip liderlik yapmışlardır. Bunun da birçok örneği vardır. Dünyanın hiçbir yerindeki kadınlar Kürt kadınından daha bilinçli değildir. Kürtlerin binlerce Kadını gerilladır. Bir miting olduğunda Kürt kadını en ön saflardadır. **'Töre cinayeti'** ile Kürtleri küçük düşürmeye çalışanlar, neden bunu görmüyorlar. Tabi Kürtlerin iyi şeylerini görmek istemiyorlar, Kürt kadınına cahil ve kurbanlıkmiş gibi sunmaya çalışıyorlar. Kürt kadınına en büyük haksızlığı bunlar yapıyor. Esasen bunların yaptığı cinayettir."

Resimle mesaj vermek

HER resmiyle birlikte ayrıca bir de mesaj sunan ressamın neyin eğitimini alıp ne öğrendiklerini ve neler okuduklarını çok merak ederim doğrusu. Bir hayata bu kadar çok mesajın sığabilmesi de bir başka ilginç konu! Hele sergi günü yaklaştıkça verilecek mesaj sayısının artması bayağı tuhaf!

[**alinesin**
alinesin@esmerdergisi.com]

ahmettuglar

ahmettuglar@esmerdergisi.com

İktidar oyunu

İrrasyonel oyunlar, ancak çocuklarda sevimli görünecek, anlayışla karşılanacak oyunlar oynuyorlar iktidar olduklarına kendilerini inandırmak için...

Aforizmalar

sabah kalktığında günaydın
hapşırduğunda çok yaşa
diyecek birisi yoksa, yalnızsın

sabah kalktığında günaydın
hapşırduğunda çok yaşa
diyecek birisi varsa ve demiyorsa

yine yalnızsın...

bir bahane denizinde
bilmece kendi içimizde
içine dön, kendini tanı
ne şeytan yoldan çıkarır
ne de yola koyar tanrı

ne kolay tüketiyoruz
havayı, suyu, toprağı
ve yepyeni bir günü
üşümek nedir bilmeyen dudakların ateşini
ne kolay tüketiyoruz
uykuyla uyanıklık arasında her şeyi

ey sevgili!
her estiğinde
eğilmemi istiyorsun
anlaşılan o ki
kendini "rüzgar"
beni de "ot" farz ediyorsun

hani sormuştun ya!
"beni seviyor musun?" diye
hayatımdan seni çıkartsalar
hiçbir şey kalmaz geriye...

hüseyinçelikten

Yırtık düş

Yırtıldı şiir
İplik attı kelimeler
Artık ne hüzün
Nede aynanın
Buğusu gider

Teylenmemiş rüyalarda
Birleşir mavi ker
Ve şiir
Dudaklardan düşer
Ne bana kalır artık
Bu sevdada
Nede o adım dan
İçine anıt diker

g.sesilsar

NE tuhaf. Aslında ne kadar ciddi kararlar bunlar, ne kadar kritik yerlerde bu adamlar. Bu kadınlar.

Ama hiç de öyle bir izlenim bırakmıyor bende tavırları, davranışları. Hiç de üstlendikleri işlevin ağırlığına uygun davranmıyor bu ülkenin bugününe ve geleceğine önemli derecede etkileyecek kararların delege edildiği bu şahıslar, şahsiyetler.

Hükümeti kastedeceğim ama yetmez, çünkü burası Türkiye ve burada hükümetler tek başlarına hâkim değildiler yetki alanlarına. O yüzden hepsini kastedeceğim iktidar odaklarının. Tüm oligarşiyi.

Toplumun büyük çoğunluğu bütün yaptıklarına ettiklerine seyrirci kaldıkça onların, seyretmekle yetindikçe, seyrettikçe de kaptırdıkça kendilerini bu iktidar oyunlarına, iktidar oyununa, iktidarın oyununa, tribünlere daha çok oynamaya hevesleni-

yor, daha çok oynadıkça da, oyunbaz çocuklara, düpedüz çocuklara dönüyor muktedirler de. Yaşı kemale ermiş bu adamlar, kadınlar.

Bıraktık asli işlevlerini yerine getirmeyi, sistemin rasyonelitesinin onlara yüklediği işlevlerle yetinmeyi, sadece bir avuç ya da bir çuval rant beklentisiyle iktidarlarını, konumlarını kullanmak kadar bile akılcı değil yaptıkları işler, şu kararları.

İrrasyonel oyunlar, ancak çocuklarda sevimli görünecek, anlayışla karşılanacak oyunlar oynuyorlar iktidar olduklarına kendilerini inandırmak için. Toplumunu inandırmak için. Hatta uluslararası topluluğu inandırmak için.

Ama tabii durumu çocukça bir irrasyonel haline getiren bunu kendilerini inandırmak için ve kendileri inandıkları için yapıyor olmaları en çok.

Şu sıralar en çok oynamak istedikleri oyun da "dekmancılık".

Bir türlü başlayamadılar ya, çok sıkılıyorlar şu sıralar.

Toplumun da sıkılmasından korkuyorlar.

Onları seyrederek oyalananların.

Nasıl aceleyle alıyor savaş, savaşa asker gönderme kararlarını şu sıralar iktidar, değil mi?

Sadece bu acele, bu iştah, bu heves bile onların bu işi, bu bir yerlere, artık neresi olursa oraya asker gönderme işini bir dekmancılık oyunu kurma düzeyinde gündemlerine aldığını göstermiyor mu?

Zaten bu küçük bütçeli, kıt kanaat geçinen ülkelerin şu uluslararası askeri birliklere, operasyonlara katılma, asker gönderme tavrı, isteği bana hep mahallelerde büyüklerin oyunlarına katılmak için çabalayan, yanaşan, oyuna bir katılırsa erken büyüyeceğini sanan çocukları hatırlatır.

Sonra ellerindeki misketleri de kaybeden, geri de isteyemeyen, geri almaya gücü olmayan o yeniyetmeleri.

Ne acı. Gençcek adamlar, çocuklar, handiyse çocuk yaşta gençler gerçekten ölecek oralar da. Ama manzara, iktidarın manzarası sanki bir sokak arasında oynanmaya daha başlamamış ama kurulan bir oyun kadar gerçek olmaktan uzak, gerçeklikten kopuk.

Neden?

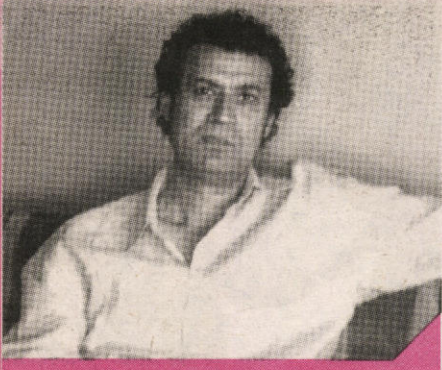
Bu ülkenin iktidarının gençlerin kanından başka bir şeyi yok mu kendini kendine inandırmak, toplumu kendine inandırmak için?

Evet, bir ülkede yetişkin ve bazıları iyice geçkin adamlar, kadınlar, iktidardaki yetişkinler oyunlar oynarken, tehlikeli ama oyuna kendilerini kaptırıp gerçeklikten koptukları için tehlikesinin farkında olmadıkları oyunlar, asıl oyun yaşında olan çocuklar evlerinin önünde sırtlarından vuruluyorlar.

Oyun olsun diye ya da belki erken büyüdükleri için katıldıkları gösterilerde kurşunlara hedef oluyorlar. ☹

[salihbolat]

Sonunda otobüs ineceğim durağa geldi. İndim. Otobüs hareket etti. Birden arkamı döndüm. Otobüsün tek bayan yolcusu camdan bana bakıyordu. Onu suçüstü yakalamıştım. Gülümsedi.

Yaşanmış Kent Öyküleri

BANA, “nasılsın?” diye soranlara, “yaşamaya gayret ediyorum” diye karşılık veriyorum. Bunu basbayağı gerçek anlamıyla, temel anlamıyla, yüzeydeki anlamıyla söylüyorum. Çünkü gerçekten, “**bu gün de ölmedim anne**” dedirten gerçeklikle aynı şiddette ama farklı yansıma biçiminde bir hayatı yaşamaya çalışıyorum. Örneğin, geçenlerde sabah işime giderken, bir çocuk parkının yanından geçiyordum. Parkın içinde üç maganda, boş tahtreanlardan birini şiddetle yere vuruyorlardı. Yanlarından geçerken, “**niçin öyle yapıyorsunuz?**” diye söylendim. Bunun üzerine magandalardan biri bana doğru ve kabadayı biçimde gelmeye başladı. Ne yalan söyleyeyim, korktum. Cebimden telefonumu çıkararak 155 (polis imdat’ın numarası olacaktı sanırım) numarayı yazdım ama henüz tuşlamadım. Maganda bana iyice yaklaştı. “**Sen ne diyorsun?**” diye çıktı. Bu kez daha yumuşak bir ses tonuyla ama kararlı, “yazık değil mi, kıracaksınız.” dedim. Ama maganda kesinlikle bana saldırmakta kararlıydı ve diğer ikisi de yaklaşmaya başlamıştı. Tam o sırada, bereket versin, bahçıvan elinde koca bir baltayla görünmesin mi? Hemen ona doğru yürüdüm. Bahçıvanı, “**şunlara dikkat et**” diye uyardım. Aslında amacım, magandalar bana daha fazla yaklaşırlarsa, bahçıvanın elindeki baltayı alarak, kendimi savunmaktı. Neyse ki, magandalar benim de kararlı tavırlarımdan ve bahçıvanın gelmesinden tırtılar ve uzaklaştılar. Evet, bugün de ölmemiştim. Düşünebiliyor musunuz, İstanbul’un ortasında, baltayla kendimi korumayı falan düşünerek gidiyorum, üniversitedeki işime. Bu bir metafor değil, gerçek.

Başka bir gün, akşam saatlerinde, trenle Kazlıçeşme’den Sirkeci’ye geliyordum. Oğlumun Abdi İpekçi Spor Salonu’ndaki basketbol maçını izlemekten dönüyordum. Bulduğum vagonda benden başka bir yaşlı adam var. Bir sonraki duraktan iki karanlık tip

bindi. Tiplerden biri ön kapıda, diğeri arka kapıda durdu ve beni izlemeye başladılar. Elimde küçük omuz çantam vardı. Kesinlikle çantayı almayı düşünüyorlardı. Onların saldırısı karşısında ne yapacağımı düşünmeye başladım. Aslında çantamda da telefon ve kartlarımdan başka bir şey de yoktu. Bir de üç-beş kuruş para vardı. Hani efendi efendi isteseler, kesinlikle verecektim. Adamların bana herhangi bir zarar vermelerinden korkuyordum. En iyisi, niyetlerini anladığımı ve kendilerinden çekinmediğimi belli etmeliydim. Ya herro, ya merro! Lanet olsun, bir durak daha geçmiştik ve bizim vagona kimse binmemişti. Elimi sol iç cebime götürdüm. Sanki bir silahım ya da buna benzer bir şey varmış görüntüsü vermeyi niyetim. Adamlara da dik dik ve kararlı bakmaya başladım. Yerimden kalktım. Ayakta durmaya başladım. Adamların bana karşı kararsız kaldıklarını anlamıştım. Ne yapmalıydılar? Ben, “**haydi gelin ulan, görelim bakalım!**” dercesine bir tavırla rest çekmiştim. Ama ya restimi görürlerse? O zaman ayvayı yerdim işte. Ama korktuğumu kesinlikle belli etmemeliydim. Bu arada Sirkeci’ye bir durak kalmıştı. İşte makaslara girmiştik. Artık bana saldıramazlardı. Çünkü trenden iner inmez adeta kaçarcasına istasyondaki kalabalığa karıştım. Yaşamaya gayret ediyordum...

Elbette hayat hep böyle tehlikeli oyunlar içinde geçmiyor. Günlük hayat içerisinde insan kendini tatlı oyunların içinde de bulabiliyor. Örneğin, yine başka bir gün, üniversitedeki işime gitmek üzere İETT durağında bekliyordum. Az sonra otobüs geldi. Güneş görmeyen ve yolculuk için en uygun gördüğüm iki kişilik boş koltuğa, önümde ilerleyen bayan oturmasını mı? Oysa o koltuğu ben gözüme kestirmiştim. Olsun, yine de bayanın yanına oturdum. Oysa başka boş koltuklar vardı. Tek başıma oturabileceğim boş koltuk olmasına karşın, benim yanına oturmamı nasıl karşıladı acaba? Hiç benden

tarafa bakmıyordu. Ben de ondan tarafa bakmıyordum. Aslında benim kendinden tarafa baktığımı görebilecek biçimde diğer tarafa bakıyordum. Ben de öyle yapıyordum. Sahilden Maltepe yönüne gidiyorduk ve bayan kara tarafında oturuyordu, ben deniz tarafında. Oturabileceğim boş koltuk olmasına karşın, onun yanına oturmuş olmamın, kendisiyle hiç bir ilgisi bulunmadığını anlatmalıydım. Bunun da en iyi yolu, onunla hiç ilgilenmemektir. Abartılı biçimde ters tarafa, adalara falan bakmaya başladım. Ama bu durum ikimizi de mutsuz etmişti. Şu güzel sahil yolculuğunu özgürce yapamıyorduk işte. Ben yanına oturduğumda, otobüs dolu olsaydı, bu sorun yaşanmayacaktı. Öyle olmadığına göre, benim niyetim başka olmalıydı. Böyle düşündüğünü tahmin ettiğim için, beş durak geçmemize karşın, ondan yana kesinlikle başımı çevirmemişim. Ama bu durumdaki kırılmıştım da. Ona bir ders vermeliydim. Bir erkeğin, belediye otobüsünde, bir kadınla, özellikle de kendisiyle kesinlikle ilgilenmeyebileceğini göstermeliydim. Bir ara hemen paralelimizdeki tek kişilik koltuk boşaldı. Büyük bir ilgisizlik içinde o koltuğa geçtim. Çantamdan kitabımı çıkardım. Başım kitaba eğilmiş durumdaydım ama onun hareketlerini görebiliyordum. Benim nasıl biri olduğumu merak ettiğinden eminim. Ama bana bakmasını engelleyerek, fesatlığının bedelini ödemek istiyordum. Nasıl olsa yan koltuğa geçmişim ve aramızda mesafe vardı. Hafifçe ondan yana çevirdim başımı. Bana doğru baktığında, göz göze geleceğimizi biliyordu. Bu yüzden artık bana doğru bakamazdı. Onu kuşatmıştım. Böylece dört durak daha o tutsaklık yaşamıştı ama ben özgürdüm. Sonunda otobüs ineceğim durağa geldi. İndim. Birkaç adım uzaklaşmıştım. Otobüs hareket etti. Birden arkamı döndüm. Otobüsün tek bayan yolcusu camdan bana bakıyordu. Onu suçüstü yakalamıştım. Gülümsedi.

Gözlerin

Bazı gözler konuşmak içindir seninkiler susuyor

Hiç bir ülkenin diliyle söyleyemeyecek ölüm acısını
Hiç bir nehirden mutluluk sesi gelmeyecek çocukluğun üstüne

Gözlerin soyamaz artık bir kadını hayalinde bile
Dişi elmalara hasret ömrünü bir oya gibi işleyemez gönlünce

Oysa türkü yakılırdı bizim ülkede gözlerine
Bir başka ülkede destanlar

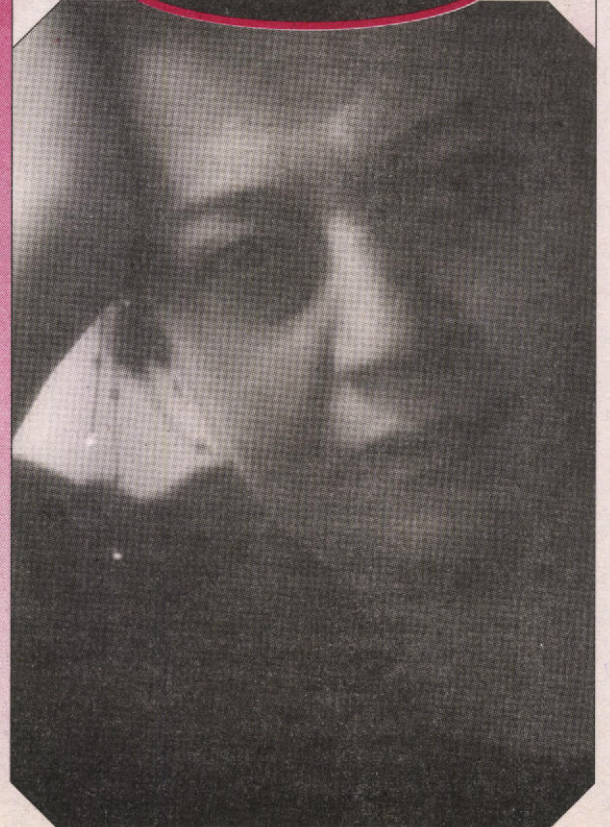
Haydi bütün kitaplara bakalım
Hayat nefesini bulmaya
Haydi bütün şiirleri yakalım
Halimizi anlatmaya
Bir sözcük yok ki içinde

Bazı gözler susarak anlatır herşeyi
Senin gözlerin konuşuyor

Utançla eğdim başımı
Ne değişir her bakışta suç işlerken çağım
Vatanı biz öldürdüğümüz çocukların

ah! bir çift gözün narına yandım ey dünya
gozyaşı kirpiğinde kalmış
o yavru ceylanın

yeldakarataş

[muhammetçakıral]

Kenan İllerinde Bir Adam

Başında kasket, ayakları çıplak
Geriye kaykılmış koltukta
Düşünüyor karanlığın içinde

Çeşitli şeyler var
Çeşitli şeyler var
Ama hangisi?

Elbisesi kaykılmış ayakları çıplak
Gülüşüyor arada bir bana bakarak
Hangisi? Hangisi? Hangisi?

Tam doğruya yaklaşır gibi olduğu an
Doğru uzaklaşıyor ondan
Yüzünde müthiş bir düşünen adam portresi
Elinde tırtıklıyör sürekli koltuğun kenarında
Ah Jacoben, Jacobson, Yakup
Hangi/sisin sen?

Lalemüldür

KIRIŞMIŞ yüzünü tülben-
diyle örtmeye çalışırken,
bir eliyle de sarkık ger-
danını kapatmaya uğraşı
çindeydi. Buruşmuş çizgil-
lerle dolu gözaltı torbaları mo-
rumsuydu. Yüzüne dikkatlice
bakıldığında geçliğinde oldukça
güzel bir kadının portesi ortaya
çıktığını görürdünüz. Yuvarlak
çenesi, fındık büyüklüğünde
burnu ve ela gözleri... Yüzünün
her bir yeri uyum içindeydi hâlâ.
Ne yazık ki; içinde taşıdığı
umutsuzluğu bütün bu güzellik-
leri perdeleyip sisli ve bulanık
bakışlarla dışarıya taşıyordu.

Köye kalkacak son minibüsü
beklerken pek de dingin değildi.
Başını kaldırdı. "Burası tekin de-
ğil evladım" diye inledi. Elini
tutmam için bana uzattı. Tut-
tum. "Kaldır beni" dedi. Bir
avuç kemikten oluşan bedenini
kolaylıkla çekip kaldırdım. "Bak
orası iyi" diye eliyle işaret etti.
Köşe başına kadar yürüdük. Yü-
rürken düşecekmiş gibi sendeli-
yordu. Kolundan tutum bu defa.
"Bir şey olmaz" deyip kolunu
çekmek istedi. Bırakmadım. Boş
bir elma sandığının başına geçip
oturduk. İki adamlık yolda bile
soluk soluğa kalmıştı. Sırtını du-
vara dayadı. Gözleriyle etrafı ge-
zindi. Koyundan nikelay kaplı
tabakasını çıkardı. Bana doğru
uzattı. "İçmem" dedim. Kızır
gibi sitem etti. "Ne biçim deli-
kanlısın sen öyle!" Sesimi çıkar-
madım. Beline doladığı bağıın
uçuna bağlı para kesesinden bir-
kaç lira çıkarıp uzattı.

— Git oradan bir kibrit al!
— Kalsın, ben alırım?
— Olmaz!
— Bir kibrit parasından ne çı-
kar?
— Olmaz dedim ya!
— Tamam. Başka bir şey ister
misin?
— Yok!

Öte yerde küçük bir bakkal
vardı. Bir solukta bir kutu kibrit
alıp geldim. Yanına vardığımda
sırtı dönük, dereye bakıyordu.
Bir şeyler mırıldanır gibiydi.

— Sigaranızı yakayım.
— Hayır!
— Niye?
— Bu işin zevki burada.

Döndü ve elimden kibrit ku-
tusunu çekip aldı.

— Daha çok yanan odundan
sigaramı tutuşturmayı severim.
Hele o közün kokusu bana vur-
du muydu bir hoş oluyorum.

Zayıf parmakları kibrit çöpü
kadar incekti, fakat bir sürtme-
de tutuşturdu kibrit çöpünü. Si-
garasını yaktı. Derin bir nefes
çektii içine. Yuvalarına sığınmış,
ela solgun gözleri salyangoz an-
tenleri gibi yavaş yavaş dışarıya
çıkarmaya başlamış, birden bütün
bedeni de canlanmıştı sanki.

**Kumamla
birlikteyken yine
aynı köyden sakat,
yaşlı bir adamla
evlendim. O da
fazla sürmemiş,
boşanmıştı beni itin
oğlu. Yine başımı
alıp baba evine
döndüm...**

Tenzile Nine

— Demek annen öldü? İyi
arkadaştık. Eh ne yaparsın hayat
bu...

— Evet, hayat bu...

— Kimlere gideceksiniz şim-
di?

Başını kaldırdı ve ileriye doğ-
ru baktı. Gözleri nemlendi. İçin-
deki acıyı duyumsadım. Üzüldüm.
Konuyu değiştirmek iste-
dim. Fakat buna izin vermedi.

— Yüzüm gülmedi evladım!

Hiç mi hiç gülmedi. İlk evliliğim
Gimüşhane (Gümüşhane) köyle-
rinin birindeydi. Kocam çoban-
dı. Hiç tanıyıyordum onu. Gel-
diler bir gece beni istediler ve bi-
zimkiler birkaç kuruş başlık pa-
rası karşılığında dağlara saliverdi-
ler. İlk üç-dört ay iyi gitmişti ev-
liliğim. Sonra benden çocuk iste-
mişlerdi. Olmadı. Nasıp değil-
miş yani. Kapı dibine bırakmış-
lar. Çaresiz eve dönmüştüm.

Birkaç ay sonra dulдум diye bü-
tün yaşlılar bana tav olmaya baş-
lamışlardı. Babam yine bana sor-
madan altmışlık adam Sağır
Hüsnü'ye vermişti. Çoluk çocu-
ğuna baktım. Kadınlık etmiştim
ona. İyi davranırdı bana. Üç yıl
sürdü evliliğimiz. Kanserden öl-
müş. Yine ortada kalmıştım. Ba-
bamın evine döner dönmez bü-
tün dul erkekler beni istemeye
gelirlerdi. Üç-beş kişi yine kapı-
mızı aşındırmaya başlamıştı ki
babam aralarından birini seçme-
mi istemişti. Ama hiçbirinin di-
ğerinden farkı yoktu. Çoğu ba-
bamın yaşlı çirkin insanlardı.
Ben üçüncü evliliğimi yine bi-
zimkilere yakın olsun diye Hacı
Osman Efendi'nin eski damadı
Uzun Cemal, Kör Cemal da der-
lerdi ona, onunla yaptım. Evlen-
dik. Huysuz, geçimsiz bir adam-
dı. Durup dururken küfreder, sık
sık döverdi beni. Kaçtım eve ge-
ri döndüm. Evdekiler diretti ko-
canın yanına git, diye. Kabul et-
medim. Sonunda boşadı beni.
Bu benim kendi isteğimle ilk bo-
şanmamdı. Köyde delikanlılar
peşime gezmeye başladılar. Dedi
kodular aldı başını yürüdü. Ba-
bam kızdı, dayanamadı. Yine

kendi elleriyle yaşlı bir adama;
Kadohor (Çaykara) köyüne sattı,
sattı diyorum çünkü çok yüklü
para almıştı babam. Adamın bir
karısı daha vardı. Fakat yatalak
hastaydı. Ben hem kocamın hiz-
metini yapıyordum hem de yata-
lak karısının hizmetini. Bu evlilik
epey sürmüştü. Ancak bir gün
ceviz toplarken dal kırılıp düşün-
ce oracıkta ruhunu teslim etti.
Evde yatalak bir kadın kumam
ve ben kalmıştık. Onu öylece bı-
rakamazdım. O da insandı. Bir
yıl da ona hizmetkârlık ettim.

— Gene mi baba evi?

— Hayır. Kumamla birliktey-
ken yine aynı köyden sakat, yaşlı
bir adamla evlendim. O da fazla
sürmemiş, boşanmıştı beni itin
oğlu. Yine başımı alıp baba evine
dönmek zorunda kaldım.

— Kaç evlilik sağdırdın bun-
ca yaşa kadar?

Başını öne eğdi. Büzülmüş
dudaklarını oynattı. Sayar gibi
yaptı. Başını kaldırmadan cevap-
ladı...

— Sekiz galiba.

— Hiç seni mutlu eden ol-
mamış mıydı?

— Vardı.

— Kim?

— Bu son ölen deyyus iyi
adamdı.

Başta sorduğum soruyu bir
başka şekilde sordum bu defa.

— Şimdi yine baba evine de-
ğil mi?

Gözleri buğulandı. Avuçla-
rıyla gözlerini sildi. Bir çocuk ka-
dar savunmasız ve yalnızdı. İçini
çektii. Morarmış göz torbaları
daha da morarmış ve ıslaktı.

— Artık onlar da göçüp gitti.
Bunca evliliklerden sonra yapa-
yalnızım hâlâ. Ne yaparsın! Rab-
bim bana bir çocuk vermedi.
Verseydi bunca acıları, sıkıntıları
yaşar mıydım? Ne yaparsın evlat.
Kadınların yaşlı erkekler kadar
şansları yok...

Minibüs gelip önümüze dur-
du. İçerdeki şoför çağırıyordu.

— Haydi! Ocena... Ocena!
(Köknar köyünün eski adı.)

Dilsiz cennetin öyküleri

OKTAY Rifat "Bahçede" adlı şiirinde "bir mumla ayrıldık geceden kendimizi" diyerek başlar ve şiiri "Gece / Islak ve güzel, ama ışıktaki yüzün/ yüzün ışıktan ve geceden daha güzel" diyerek, geceyi tanımlayarak sona erdirir. Selahattin Bulut'un "Bihuşa Lal" adlı öyküsünü de bu dizeler eşliğinde okumak, bu dizelerle açıklamak gerekiyor. Anlatılan öykülerde hayal ile hayat gece gibi seriliyor, insanların yüzleri tıpkı şiirdeki gibi ıslak ve güzel; dahası insanlar gece içinde "kendilerini mum yaparak" ayrılıp gidiyorlar, gidip tekrar geri dönüyorlar, bütün yürüyüşler kişilerin kendi içlerinde.

Kitap on öyküden oluşuyor: *Re, Teyrika Bihuşa, Gewre, Baye Xurufi, Kevire Kerr, Derbe, Alime Rewşa He-waye, Şerbik, Wan Salan ve Lal.*

Bulut'un öykülerinin tümünde anlatılan kişi ile anlatılan olaylar doğaldır. İzlekler, kodlar, teknikler bu samimiyetin ürünü olup, biçimsel olarak şiire ve mite dayalı bir söylemde vücut bulurlar. Bulut'un öyküleri doğalcı (natüralist) edebiyatın iki özelliğinden beslenirler: Hiciv ve parodi. Bu iki özellik bize zevkli okumalar vaat eder. Yerleşik inanç ve kurumlar ironinin yıkıcı gücüne meydan okuyarak, garip bir romantizm ve garip bir kahramanlıkla hayatımıza girerler. Kitapta en çok beklentinin altı çizilir. Kahramanlar köylerinden, dünyalarından çıktıkları zaman yalnızlıklarını giderecek tek şey "köyden" olmasa da yakından yöreden gelecek olan bir sestir ve yenilgi hepsi herkes yenildiğinin farkındadır. İlk öyküde

küde (Re- yol) ileriki sayfalarda okuyacağımız kahramanların ipuçlarına rastlarız, bölge, kişiler silik olmasına rağmen ayak sesleri gelir. "Sıkıyönetim bize vız gelir" sözünün zaten altı çizilmiştir, ama araya giren çam sakızı, çakmak taşı ve naneli şeker bir süre sonra "asker gören Ape Reşo'nun titremesiyle" yerini başka bir sessizliğe bırakacaktır. İlk öykü (Re- yol) diğer öykülerin anahtarıdır, bu öykü ile Dilsiz Cennet başlar. Bulut'un, Dilsiz Cennet'ten büyük ihtimal kastettiği anlattığı kahramanlardır. Her biri cennet kadar güzeldirler, ancak ne bu güzelliklerinin farkında olan kimseler vardır, ne de kendileri cennet olduklarını bilirler.

Dilsiz cennetin ilk konusu Şükran'dır (Şikran), mezarı Diyarbakır'dadır, cesedini köylüler bulmuşlardır, tanımaz haldedir, saçlarını yakmışlardır ve annesi kızının cesediyle karşılaştığı zaman kızının kokusu gitmesin diye "naylon" sarılmasına izin vermeyeceğini söyler, saçlarını yonar. Geri dönüşler-

Bihuşa Lal bize acı çeken kadınları, gülümseyen erkekleri ve hayatın bir yerinde mum gibi yanan gençleri sunmaktadır.

le anlatılan öykü, Şükran'ın annesine mektup yazmasıyla ağıta döner. Kitabın bir diğer öyküsü olan Gewre'de (Beyaz) cennetin bir diğer konusu ağırlanır. Öykünün kahramanı olan Gewre'nin kocası elleri kelepçelenerek Kore'ye savaşta götürülmüştür. Öykü ilk cümlede özetlenmiştir aslında, Gewre iki aylık gelindir. İki yıl geçer, ancak kocasından haber yoktur. Kaynanası gelinine bakarken, kendi gençliğini görmektedir. Ancak ve ancak'la süren öykü Gewre'nin dövülmesi, daha sonra yoldaşı kuşlar olan bir yolda yürümesiyle fantastik bir hal alır. Kewire Ker'de (sağır taş) ise doğaya verilen imgeler etrafında biçimlenen bir hiciv vardır. Köylüler için doğal bir heykeldir Kewire Kerr: Adres tarif edilirken, konaklarken, giderken, gelirken, özeti bir imdir. Çalı çırpı toplama ya giden kadınlar bu taş sirtlarını verirler, günlük dilde uzaklık ya da yakınlık bu taşta göre hesaplanır. Araya giren zaman diliminde bu taş ihtimal yardım ve yataklık yaptığı ya da "Kürtçe" olduğu

için kaymakam tarafından bombalama suretiyle ortadan kaldırılır. Anlatıcı buraya kadar olan kısmı, politik bir ifadeyle çıkartarak verir, bundan sonrasını da bir temenni ya da gerçekle açıklar: Gençler buraya bir zeytin ağacı ekerler. Yukarıda da belirttiğim gibi anlatılan kişi ile anlatılan olaylar doğaldır. Ancak bu doğallığın bir ayrımı da yok değil vardır, söz gelimi kadınlara kesinlikle bir trajedi, erkeklere bir komedi yüklenilmiştir. Derbe öyküsündeki Seydo, Baye Xurufi'deki Ape Seydi, Şemsoye Qado bunlardan ilk akla gelenlerdir.

Otobüsle başlayan- yolculukla devam eden kitap Lal (Dilsiz) ile sona erer. Aslında ilk öykü ile son öykü birbirinin devamı gibidir, ilk öyküde gelen asker sesleri, Lal'de daha derinden duyulur. Arada kalan sekiz öykü darbe öncesinin izlekleridir. Lal, Fato adlı yaşlı bir kadındır. Türkçe bilmemektedir. Günün birinde darbe olur. Yaşlı kadının torunu alınıp Diyarbakır Cezaevi'ne konur. Ancak Cezaevi uygulamasına göre ziyaretçilerin Türkçe dışında bir dili kullanma hakları yoktur: Devletin dili vardır, dağ dili asla konuşulmayacaktır. Fato cezaevine gider, izin alınır, Fato torunu ile görüşür. Komutana dilsiz olduğu söylenmiş, bunun üzerine gereken izin verilmiştir. Oldukça dokunaklı olan öykü H.Pin-tir'in Dağ Dili adlı oyununa katkı niteliğindedir. Dağ Dili'nde devletin dili ile- dağın dili arasında kalan tutuklu yakınları çocukları ile görüşemezler, Türkçe bilmeyen aileler geri dönerler.

Sonuç olarak Bihuşa Lal bize acı çeken kadınları, gülümseyen erkekleri ve hayatın bir yerinde mum gibi yanan gençleri sunmaktadır. ☞

[müslümyücel]

Suskunluğa deva

ECE Temelkuran, 1996 yılında yayımlanan Oğlum Kızım Devletim-Evlerden Sokaklara Tutuklu Anneleri kitabının tekrar basılmasını düşünürken yeniden yazılması yönünde karar değiştirmesiyle başladığı yeni kitabının serüveni çok hızlı ilerliyor. Bu topraklarda gözü kitap seçen her kişinin "Neden daha fazla okuyoruz" diye kederle düşündüğü, üstelik "Neden bu kadar duyar-sızız" diye dövündüğü bir dönemde 'en duyarlı olunası konu: ölüm oruçları, F tipi cezaevleri' hakkında bir kitap yoğun ilgi görüyor. Bahsini ettiğimiz kitap, Ece Temelkuran'ın ölüm oruçlarına yatan çocukların annelerinin başına bağladığı kırmızı kurdelesini taktığı kitabı "Ne Anlatayım Ben Sana!"... Ece Temelkuran F tipi cezaevlerini ve ölüm oruçlarını anlattığı kitabında 22 yaşındaki Gökçe'ye seslenerek, ölü toprağı serilmiş bu konunun hala nasıl diri olduğunu anlatma çabasını içeriyor.

"Kaç kişi sustuk biz?..." diye soran Temelkuran, 10. yılına giren ölüm oruçları eylemleri karşısındaki toplu suskunluğu yenecek bir dil arayışında olduğunu belirtiyor. Temelkuran kitabında, "Bazen en uzak halk kendimizinkidir bize. Okyanus aşırı bir memlekettir bazen Türkiye. Bu toprağın yeniden bizim toprağımız olmasını istiyorsak eğer yeniden birleştirmemiz gerekiyor tepelerimizin hikâyelerini. Söküldüğümüz yerlerden, "çilemizi"

[aliyaman]

çözüp çözüp yeniden örmemiz gerekiyor kendimizi. Yoksulluğun vahşetiyle sertleşen hikâyeleri neresinde bıraktıysak o sahneye dönüp yeniden takip etmemiz gerekiyor film seridini. Korkup gözümüzü kapattığımız sahnelere dönüp bu kez gözlerimizi dört açıp bakmamız gerekiyor" derken, çözümsüzlüğe bir parça çözüm sunmaya gayret ediyor.

Kitabın bölümlerinin her birini bir kapı ile okura açmayı yeğlemiş yazar. Birçok kişinin ölüm oruçlarının devam edip etmediğini bilmediği üzerine şekillenmiş "Ne Anlatayım Ben Sana!" dışında duran bu insanların üzerine kapıları kapatmayarak, aksine okura yeni kapılar açarak iletmiş kitabını. "Zaman Kapısı", "Öteki Kapısı", "Keder Kapısı" bu bölümlerden ilk üçü... 10 yıl önce görüştüğü, konuştuğu ölüm orucuna girmiş insanları ve yakınlarını 122. ölümün ardından tekrar arayıp bulan Temelkuran, onlarla tekrar konuşarak geçen sürede nelerin değiştiğine de panoramik bir bakış da açıyor.

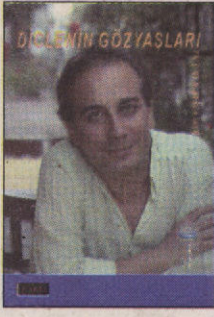
122 ölümün ardından hala farklı çevrelerce tartışılan ölüm orucunun bir eylem yöntemi olarak kullanılmasının ne derece doğru olup olmadığı konularına da değinen Ece Temelkuran, konunun toplumun nezdinde yakınlığını hissettirdiği günlerden aklımızda kalan siyasileri de kitabına almış. Bir araştırma, röportaj çalışması içeren kitabını sadece Gökçe karakteri ekleyerek öykümsü bir kıvama büründüren yazar, acının da tatlı bir dilde anlatılabildiğini kanıtlamak istemiş.

F tipi cezaevlerine karşı yürütülen mücadelenin tüm safhalarını geri dönüşlerle okuyucuya hatırlatan kitap, bir bakıma önemli bir arşiv niteliğinde. Kitabın son sözü sayılabilecek "Gündökümü - 1996'dan 2006'ya 'Öteki Tepeler Tarihi'" adlı bölüm ise günlük niteliğinde. ☞

Diclenin Gözyaşları**Baki Koşar anısına / Erko Yayınları**

Diclenin Gözyaşları, geçtiğimiz Şubat ayında kaybettiğimiz gazeteci - yazar - televizyon muhabiri Baki Koşar'ın arkadaşları tarafından, anısına hazırladıkları bir kitap. Koşar'ın gazeteci, televizyoncu, yazar arkadaşlarının ve tanıdıklarının yazılarıyla oluşturulan kitaba, 43 isim destek verdi. Önsözünü Doğan Hızlan'ın yazdığı kitabın, yaşları 18 ile 76 arasında değişen yazarlardan bazıları şunlar: Perihan Mağden, İpek Çalışlar, Celal Başlangıç, Ece Temelkuran, Ersin Kalkan, Solmaz Kamuran, Nihan Taştekin, Melih Meriç, Hami Çağdaş, Cem Erciyes, Mert Özmen, Tunç Erden Yakar, Reyhan Yıldız, Oral Çalışlar, Fikri Nazif Ayyıldız, Sevin Okyay, İnci Hekimoğlu, Arif Arslan, Yurdaer Erkoca, Ferhat Uludere, Ayşenur Yazıcı. Bu kitapta ayrıca benim de bir yazım var.

"Diyarbakır" / Şeymus Diken / Lis Yayinevi, Kürtçe 256 sayfa, Haziran 2006 / Kürtçeye çeviren: Zeynep Yaş

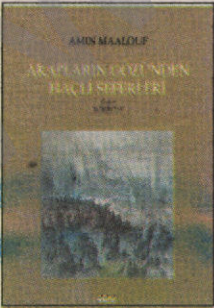
Diyarbakır;

Şeymus Diken deyince akla ilk gelen şehrin ve Diyarbakır deyince akla ilk gelen kişilerden sözün ustası Esmir yazarlarından Şeymus Diken'in buluştuğu kitap. 60'lı, 70'li yılların Diyarbakır'ının genç kuşaklara akıcı ve güzel bir dille anlatıldığı "Diyarbakır" Şeymus Diken'in İletişim Yayınevinden 2002 yılında çıkan ve 5 baskı yapan "Sırrını Surlarına Fısıldayan Şehir: Diyarbakır" kitabının Kürtçe çevirisi. Kitabın önsözünde Mehmed Uzun'un dediği gibi, "Şeymus Diken'in bu kitabında akan ses; yürekli bir insanın insani sesidir."

Arapların Gözünden Haçlı Seferleri / Çeviren: Ali Berktaş / Yapı Kredi Yayınları

Afrikalı Leo ve Semerkant gibi romanlarıyla tüm dünyada tanınan Lübnan asıllı Fransız yazar Amin Maalouf'un ilk kitabı Arapların Gözünden Haçlı Seferleri, Ali Berktaş'ın özenli çevirisiyle Yapı Kredi Yayınları'ndan çıktı. 11. yüzyılın sonundan 13. yüzyılın başına dek devam eden ve o günden bugüne Arap dünyası ile Batı arasında-

ki ilişkileri şekillendiren Haçlı Seferleri, Amin Maalouf'un kaleminden "Frenk İstilaları" olarak aktarılıyor. Haçlı Seferleri'ni ve Ortadoğu'da iki yüz yıl süren Frenk işgalini bugüne kadar ihmal edilmiş bir bakış açısından ele alan Maalouf, kitabını önsözünde şöyle anlatıyor: "Bu kitap çok basit bir fikirden yola çıkıyor: Haçlı Seferleri'nin tarihini 'öteki cephe'den, yani Arapların tarafından görüldüğü, yaşandığı ve hikâye edildiği biçimde anlatmak. Kitabın hemen hemen tüm içeriği, o çağın Arap tarihçilerinin ve vakanüvislerinin tanıklıklarına dayanıyor."

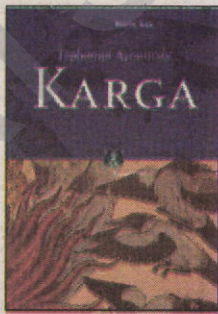
Brigitte Labbé, Michel Puech / ÇITIR ÇITIR FELSEFE Dizisi / Resimleyen: Jacques Azam / Güneşiği Kitaplığı

Çocuklara hayatı kavramanın ipuçlarını veren kitaplar serisine bir yenisi daha eklendi. Çıtır Çıtır Felsefe Dizisi aileler ve öğretmenler için renkli birer kaynak! "Çıtır Çıtır Felsefe" dizisi, yaşamı, dünyanın işleyişini anlamaya çalışan çocuklara yardımcı olacak temel sorularla kurgulanmış kitaplardan oluşuyor. Dizi, bilginin değerini; kavramlar, sorunlar üzerine kafa yormanın önemini ve yöntemini ortaya koyuyor. Çocuklar kadar, öğretmenler ve anne babalar için de hazırlanan 10 farklı kitaptan oluşan dizinin, 2006-2007 öğrenim yılı süresince her ay yeni bir kitabı çocuklarla buluşacak.

Toplumun Aynasında KARGA/ Boria Sax / Çeviren Banu Büyükal / Kitap Yayınevi

Kargalar, köyde, kentte, her yerde sürüsüne bereket dolaşırlar, ama göz ucuyla bile olsa, bakışlarını bizlere nadiren çevirirler. İnsanlarla aralarında hürmetkâr ama mesafeli bir ilişki vardır. Güvercinler, serçeler şehrin sokaklarında, parklarında öylesine vakit geçiriyor gibidirler, aylak aylak yiyecek kırıntıları toplarlar. Buna karşın kargalar arasında sanki daima önemli bir şeyler olmaktadır, sanki kendi hayatlarına ait bir oyun sahnelemekte gibidir. Oradan oraya uçuşurlar ve beklenmedik bir anda birbirlerine seslenirler. Peki, karga nedir? Başka hiçbir hayvanın imgesi onunkinden daha basit değil. Kış göğünün beyazında açılmış kanatlar, eğik bir kafa ve uzun bir kuyruğun oluşturduğu bir silüet gözümüzde kolaylıkla canlanır. Ama her şeyi çok daha karmaşık gören bilim adamları bize kargaların Kargagiller ailesine mensup olduklarını söylüyor. Sağsağan, ala karga, dağ kargası, gök nar kargası ve diğerle-

ri gibi. Bu kitap insanlarla kargalar arasındaki ilişkiye şiir, hayvan davranışları, söylenceler, efsaneler ve görsel sanatlar üzerinden bakıyor. Toplumun Aynasında Karga, Toplumun Aynasında Köpek'ten sonra bu dizinin ikinci kitabı. Bunları, Toplumun Aynasında Kedi, Tilki, Şahin, Tavus Kuşu, Ayı ve Kaplan izleyecek.

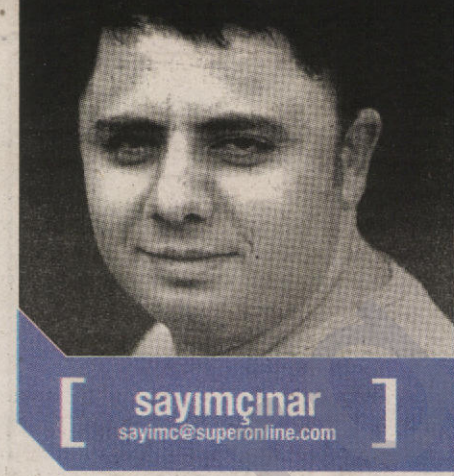
YAHUDİ EFENDİ: BİR OSMANLI HİKÂYESİ / Töksöz. B Karasu / Everest Yayınları

Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemleri... Vahideddin'in meşru oğlu Ertuğrul'dan önce, Yahudi asıllı cariyelerinin birinden bir oğlu olur. Ancak sarayın bu çocuğu tanıması mümkün değildir. Adam Zakir adını verdikleri bu çocuk saraydan uzakta bir köşkte, Ermeni ve Müslüman öğretmenlerle büyütülür; bir yandan annesinden ötürü Yahudi kültürünü de öğrenmektedir. Ertuğrul'un kendisinin yerine padişah olacak olması Adam Zakir'in içindeki haseti beslerken, bir yandan da nefsini köreltmeye ve dinler arasındaki yolunu bulmaya çalışır. Ülke büyük bir karmaşanın pençesinde ve rejim değişikliğinin arifesindeyken, kendi dünyasında da yoğun bunalımlar yaşayan Adam Zakir, babasının temelli olarak yurtdışına gittiğini öğrenir. Bundan kısa bir süre sonra da annesi ölür. Adam'ın daha sonraki yaşamı kuru bir yapraktır. Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarını ve Cumhuriyet'in filizlendiği ilk yılları başarıyla anlatan Yahudi Efendi, dünyanın savaşıyla biçimlenen çehresini ve doğumundan itibaren huzurun peşinde koşan bir ruhun arayışlarını konu alıyor.

Yılmaz Güney Efsanesi / Ahmet Kahraman / Mep Kitapları

Usta yazarlarımızdan Ahmet Kahraman'ın olağanüstü portre kitaplarından birisidir Yılmaz Güney Efsanesi. Daha önce yayınlanmış kitabın uzun süredir baskısı tükenmişti. Ahmet Kahraman'ın şu sıralar yeni bir roman üzerinde çalıştığını duyurmuştu daha önce. İşte bu haber üzerine harekete geçen Mephisto Kitabevi, Ahmet Kahraman ile bütün kitaplarının yayını için anlaşma yaptı. Kahraman yeni kitabını yayına hazırlarken, Mephisto Kitabevi de baskısı bitmiş kitaplarını yayınlamaya başladı. Yılmaz Güney Efsanesi, Yılmaz Güney'in doğumunun 70. yılı anısına bir de poster hediyeledi.

sayımçınar
sayimc@superonline.com

EDEBİYAT DÜNYASINDAN HABERLER**Abidin Parlıtı dengbêjlerin kitabını yazdı**

Kürtlerin sözlü kültürünün ve kadim hikâye anlatma geleneğinin en önemli temsilcileri olan dengbêjler incelikli ve mütevazi bir çalışma sonucunda kitaplaştırıldı ve Eylül sonlarında İthaki Yayınları tarafından okuyucusuna sunulacak. Dergimizin genç yazarlarından Abidin Parlıtı tarafından kaleme alınan bu çalışma öncelikle dengbêjliğin anlamı, ortaya çıkışı, var olma koşulları, hikâye anlatma mekânları, hikâyeyi anlatma biçimleri ve diğer dünya kültürlerindeki hikâye anlatıcılarıyla ortak noktaları üzerinde duruyor. Dengbêjlik geleneği konusunda akla gelebilecek birçok sorunun cevabını bu çalışmada bulabilirsiniz. Bu çalışma konuyu bütünlükle ele alış biçimiyle de Türkiye'de bir ilk olma özelliği taşıyor.

Mert Özmen'den yeni roman

Yazar Mert Özmen'in yeni romanı, "Sezen Aksu şarkılarıyla büyüyen kız çocuğu" Eylül sonunda çıkıyor. Sezen Aksu hayranlarının çok hoşuna gideceğe benzeyen kitap İstiklal Kitabevi yayınlamadan çıkacak. Mert Özmen, bu ikinci romanında 1976 yılı yaz başında Sezen Aksu'nun ilk kırkbeşlikleri ile on altı yaşında tanışıp Sezen Aksu şarkılarından kendi duygu dünyasını tanımayla, tanılamaya çalışan Yeşim'in, yıllar sonra 1990 yılında Bostancı Gösteri Merkezi'nde izlediği bir Sezen Aksu konserinden geriye dönüşleriyle başlıyor. Roman, 70'li ve 80'li yılların insanı ezip geçen dünyasına her şeye rağmen sıcak ve duyarlı bir tutuma çabasını anlatıyor.

Vedat Türkali Ansiklopedisi

Değerli araştırmalarıyla tanıdığımız gazeteci-yazar Emin Karaca'nın uzun süredir sesi soluğu çıkmıyordu. Meğer bayağı bir zamandır, bir proje üzerinde çalışıyormuş. Vedat Türkali hakkındaki her şeyi topladığı ve "Vedat Türkali Ansiklopedisi (Abdülkadir Pirhasan Hakkında Bilmek İsteyenin Her Şeyi)" adını verdiği kitabı bu ay içinde çıkıyormuş! İnkılap Yayınevi'nden çıkacak olan kitabı büyük bir heyecanla bekliyoruz.

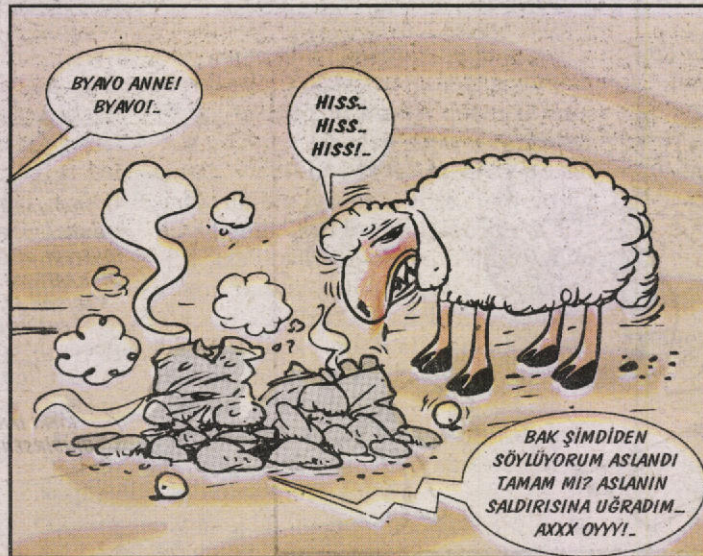
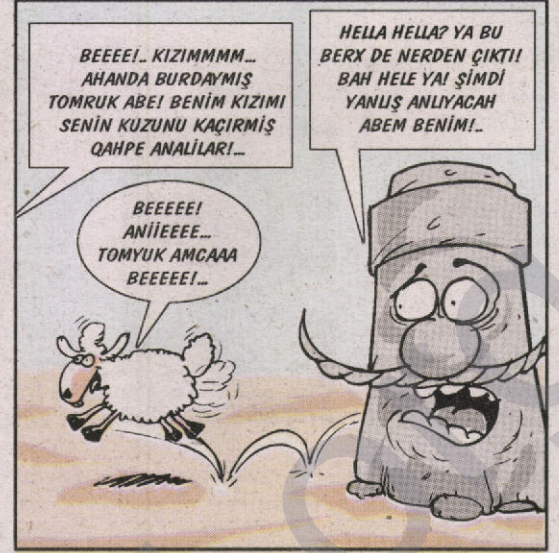
Nübihar 100. Sayı Öykü ve Şiir Yarışması

Türkiye'de tam tamına yüz sayıdır Kürtçe olan yayıncı hayatını sürdüren bir edebiyat dergisi var. Nübihar dergisinden söz ediyoruz. 100. sayısı dolayısıyla öykü ve şiir yarışması düzenleyen dergi, geçtiğimiz günlerde yarışmaya katılım şartlarını açıkladı. İşte Nübihar Öykü ve Şiir yarışmasına katılım şartları: Yarışmaya katılmak isteyenlerin eserlerini en geç 31 Aralık 2006'ya kadar ulaştırmaları gerekmektedir. Yarışmanın sonuçları dergimizin 102. sayısında ilan edilecektir. Yarışma Şartları: Eserler Kürtçe yazılmış olmalı Gönderilen eserler şimdye kadar herhangi bir yerde yayınlanmamış olmalı Öyküler 5 sayfadan fazla olmamalı Eserler hem e-mail yoluyla hem de kâğıt üzerinden yollanmalı. Öykü dalında Ödül: Birinciye: Plaket, Nübihar'ın 10 cildi ve tüm kitapları. İkinciye: Plaket ve Nübihar'ın 10 cildi. Üçüncüye: Plaket ve Nübihar'ın tüm kitapları. Şiir dalında Ödül: Birinciye: Plaket, Nübihar'ın 10 cildi ve tüm kitapları. İkinciye: Plaket ve Nübihar'ın 10 cildi. Üçüncüye: Plaket ve Nübihar'ın tüm kitapları. İrtibat ve Bilgi için: Nübihar Dergisi ve Yayınları / Tel&Fax: 212 519 00 09

NEMRUTUN ÇOCUKLARI

imam cici
imamcici@hotmail.com

OLMADI.. OLMADI..
Bİ DAHA.. Bİ DAHA..
VUY.. VUYI..

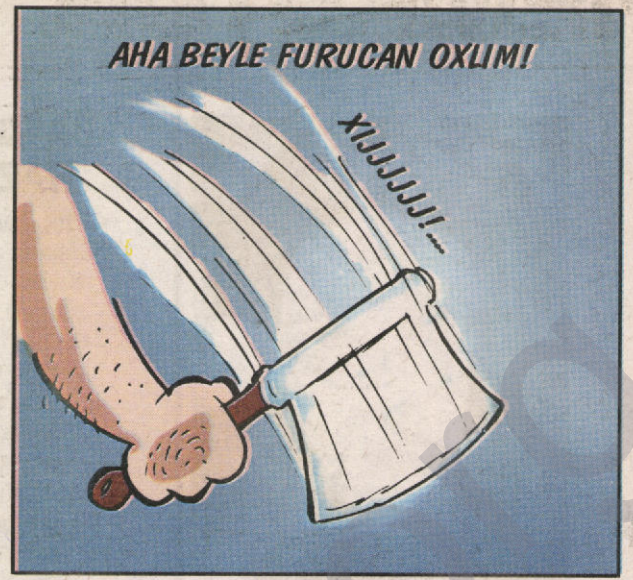
GETİR ABEÇİM GETİRİ GETİRDE
KAFAMIZI ÇAKAKI BEN ANLAMIŞTİM
ZATEN SENİN ANLAYIŞLI Bİ
ARKADAŞ OLDUĞUNU.. AXX!..

ÇIT!

SEN BÖNLE KAFA MI BULİYİN LA KÖTVEREN?
ŞİMDİ SAA NE KADAR XIZLA FURULUR GÖSTEREM?

CEVAP VEYSENE
TOMYUK AMCAMA
OYOSPU ÇOCUĞU!

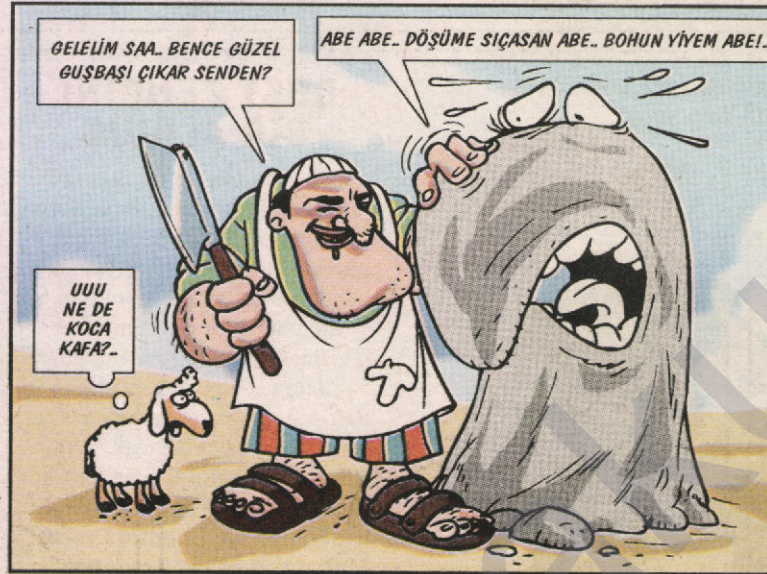

AHA BEYLE FURUCAN OXLIMI!

XIJJJJJ!

İHHHİ BAŞIM AĞRIYI.. ?? BU KİM ULA??
OXLUM BİRİ BANA DESİN, BENİM HEÇ
İKİZİM VARMİYDİ?

GELELİM SAA.. BENCE GÜZEL
GUŞBAŞI ÇIKAR SENDEN?

ABE ABE.. DÖŞÜME SIÇASAN ABE.. BOHUN YİYEM ABE!..

UUU
NE DE
KOCA
KAFA?..

LAN PANÜK YAPMA ELÜM
HAFÜTÜR BÖNÜM. BAH BEYLE..
?? NERDESİN LIAN?

PİNG!

AAA?
GİTTİ
KOCABAŞ..

XIJJJJ!

UÇİYİM! UÇİYİM... AHA HA HA!

ERRIKI..
BAŞIMIZA
TAŞ YAĞCAK
VALLA!..

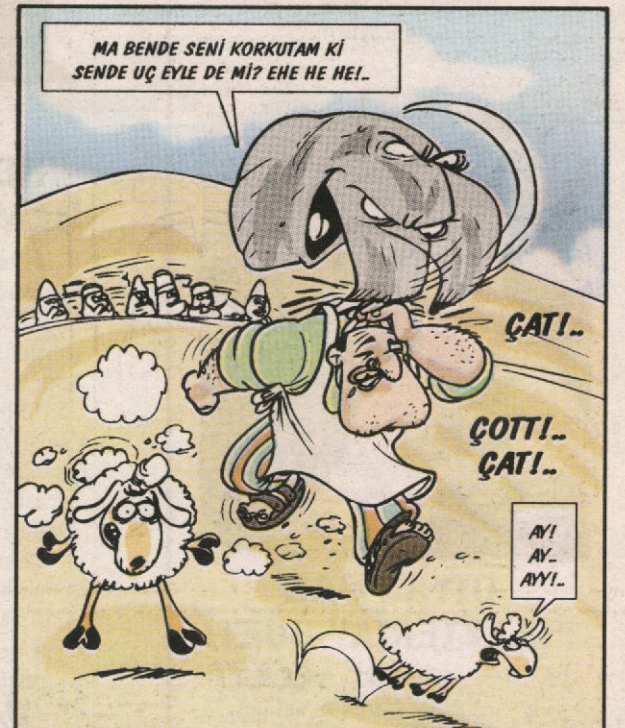
MA RIFKI
KUŞ DEELMİYDİ
OXLUM. UÇAR
UÇARI..

İN ULA
AŞAĞU!

ESKİDEN BEYLE
DEĞİLDİ.. GÖTÜ KALKTI
İBENİNİ!..

E KORKU ZORUYLA DA OLSA
MADDEM UÇUYORUZ, UÇMAMIZA
SEBEP OLAN ARKADAŞLARA
TEŞEKKÜR EDELİM DE Mİ
ÇOCUKLAR?..

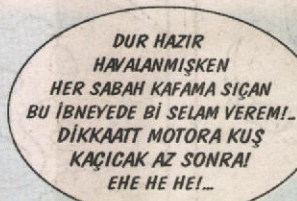

MA BENDE SENİ KORKUTAM KI
SENDE UÇ EYLE DE Mİ? EHE HE HE!..

ÇATI!..

ÇOTTI..
ÇATI!..

AY!
AY!..

DUR HAZIR
HAVALANMIŞKEN
HER SABAH KAFAMA SIÇAN
BU İBNEYEDE Bİ SELAM VEREM!
DİKKAATT MOTORA KUŞ
KAÇICAK AZ SONRA!
EHE HE HE!..

RIFKI LAN Bİ TUR
BİNDİRSENE GARDAŞ!

GÖKSEL BOŞ DURMUYOR

Pop müziğinin alternatif sesi Göksele'in yapacağı her albüm merakla bekleniyor desek yanlış olmaz sanırım. Daha önce yaptığı dört albümde de şarkı sözleri ve farklı yorumuyla adından çokça söz ettiren sanatçı yine boş durmamış kendi bestelerinden oluşan repertuarını hazırlamış ve stüdyo girmiş. Göksele'in yeni albümü Ocak-Şubat gibi raflardaki yerini alacakmış. Her albümde bir cover parçaya yer veren Göksele bu albüm için de arayışını sürdürüyormuş.

BATĞI SİNEMAYA HAZIRLANIYOR

Kürtçe stand up ustası Murat Batğı "Guhar(tim)" oyunuyla turnelerine devam ediyor. En yakın tarihli gösterisinin 10 Eylül'de Lice Festivali'nde olacağını söyleyen Batğı, oyuna duyulan ilgiden oldukça memnunmuş. Sahne çalışmalarının arasına sıkıştırdığı Kürtçe dublaj stüdyosunda da harıl harıl çalışan Murat Batğı'yi çok yakında beyaz perdede de görebileceğinizi söylüyor ve yönetmenin ricası üzerine şimdilik burada bilgileri veremiyoruz. Ama ilk duyanın da Esmer okurları olacağına garanti veriyoruz.

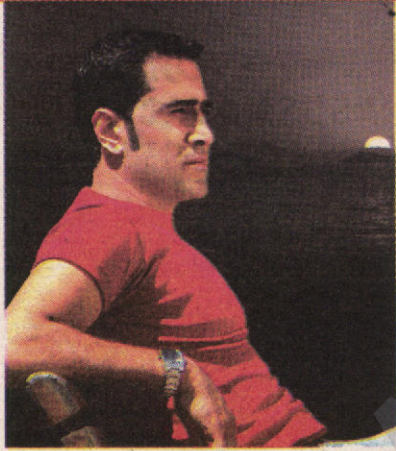
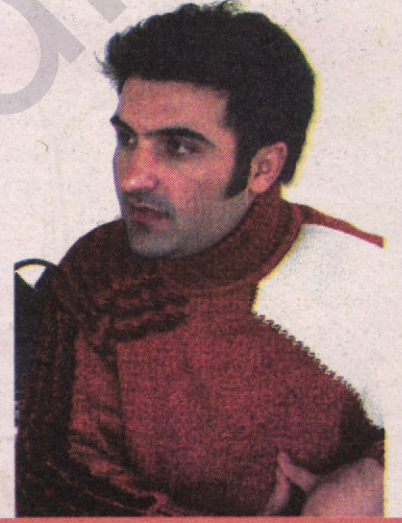

DOST ZENĞİNİ BİR ALBÜM

Şair-yazar Aydın Öztürk, çok yakında müzik marketlerde yerini alacak yeni albümü için çok heyecanlı. Daha önce yayınladığı şiir-müzik karışımından oluşan beş albümüne bir tanesini daha eklemeye hazırlanan sanatçının albümünde bu kez müzisyen dostları sesleriyle yer alıyor. İber Müzik'ten yayınlanacak "Aydın Öztürk Bestelerini Söylediler" adlı albümde Onur Akın, İlkay Akkaya, Hüseyin Turan, Nurettin Rençber, Mustafa Özarslan, Arzu, Nurdan İpek, Gülten ve Çiğdem Öztürk'ün bestelerini seslendiriyor.

İSTANBULDA KLİP ÇEKTİ

Almanya'da yaşayan müzisyen Destan, ilk albümü "Jıyan û Mırov"dan sonra ikinci albümü "Yek Yek"ın son hazırlıkları için İstanbul'a geldi. Destan, bu albümünde Alman sanatçı Bawelya'nın yanı sıra Şıvan Perwer, Ganî Nar ve Hekîm Sefkan ile düet yapmış. Erzurumlu sanatçı yeni albümünde kendi besteleriyle beraber dengbêj geleneğini de yaşatmak istiyormuş. İstanbul'da "Heso" şarkısına klip çeken Destan, yakında Bawelya'yla düeti olan "Yek Yek" şarkısına da klip çekmeyi planlıyormuş.

DİYAR'DAN "ELEFTERİA" DÜETİ

Diyarın yeni albümü yolda... Eylül ayının ilk haftasına albümünü yetiştirmeye çalışan sanatçı İstanbul'da son hazırlıklarını yapıyormuş. "Öxır be Uğur" adını verdiği yeni albüm diğer Diyar albümlerinden farklı olacakmış. Kom Müzik ve Mir Produktion yapımı albümün yönetmenliğini Yaşar Başözdeş, aranjörlüğünü ise Fatih Kadir Dinçkan yapmış. Albümde Sofya Papazoglou ile birlikte "Elefteria" (Özgürlük) adlı parçaya düet yapan Diyar'ın bu albümle adından çok söz ettireceğine kesin gözüyle bakılıyor.

"HEM AĞLADIM HEM SÖYLEDİM"

"Tükenmez Gurbet Acısı" adını verdiği yeni albümünün okumalarını bitiren Gülcihan Koç, çalışmasının yayınlanacağı günü bekliyormuş. Yeni derlemeleriyle birlikte yine bir Gülcihan Koç çizgisi albümü olduğunu söyleyen sanatçı, 4 ay önce kaybettiği babasının vasiyeti üzerine çalışmalarına ara vermemiş. "Babamın vefatıyla 6 saatlik okumalarım 6 yıl gibi geldi bana. Acılı acılı türkülerimi okudum" diyen Koç albümde babasının çok sevdiği bir Mahsuni Şerif türküsüne de yer vermiş.

KÜRTÇE ROCK'TA YENİ SOLUK

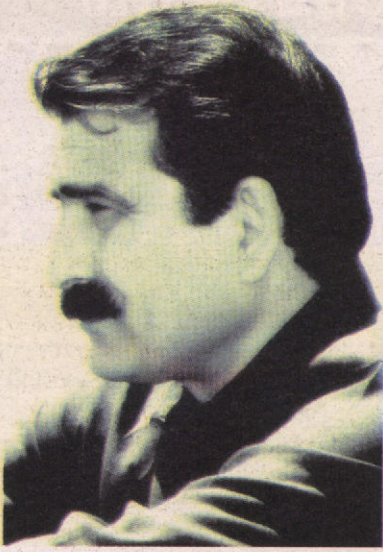
Kürt müzisyenler, alternatif müzik kanallarının açılmasıyla ardı sıra klip çekmeye başladı. Agire Jıyan'ın solistlerinden Mervan da ilk solo çalışması yayınlanmadan klibini çekti. Albümünün ilk parçası "Sor Gulamın"ın klibi için kamera karşısına geçen müzisyene 4 kişilik grubu eşlik etti. Mekan olarak eski bir mermer fabrikasını seçen grubun albümü ise hazırlık aşamasında. Kürtçe rock müziğe yeni bir soluk katacaklarını söyleyen grubun eserlerinin çoğunun söz ve müziği Mervan'a ait.

TELEVİZYON ONUN İŞİ

Televizyonun en üretken isimlerinden biridir Meral Okay. Ses getiren dizileriyle ün yapan Okay, Sezen Aksu'yla birlikte yazdığı şarkı sözleriyle de bir hayli seviliyor. Şu sıra BKM Yapım'ın çatısı altında önemli işlere imza atan Okay, tatilinin ardından geçen sezon başlayan "Fırtına" dizisine devam edecek. Önümüzdeki aylarda iki televizyon dizisi için kolları sıvayacak Meral Okay son olarak BKM yapımı "Enternasyonal" adlı filmde oynadı. Okay filmin Aralık ayında gösterime girmesini beklediklerini söyledi.

“UZAKTA” İLE YAKINLAŞACAK

Nurettin Rençber yedinci albümüyle bir kez daha sesini sevenlerine ulaştırmanın sevincini yaşıyor. “Uzakta” adını verdiği bu yeni albümünün sekiz parçasının söz ve müziği kendisine ait. Ayrıca sözleri Karacaoğlan, Sabahattin Ali ve Fevzi Dikmen’e ait eserleri besteleyen müzisyen albümünde on iki parçaya yer vermiş. Ankara’da bir stüdyoda kayıtlarını tamamlayan Rençber’in albümünün aranjörlüğünü Mete Artun, yönetmenliğini Hakan Ünal üstlenmiş.

AKBAL'DAN YENİ ATAKLAR

Nilüfer Akbal çok yakında televizyonda başlayacağı yeni bir programla evlerimize konuk olacak. 20 senelik arkadaşı, yoldaşı Fırat Başkale ile Su Tv’de “Nilüfer Akbal ile Su Gibi” adlı show programını hazırlayıp sunacak Akbal, çekimlerini kimi zaman Su Tv İstanbul stüdyosunda kimi zaman da Almanya’nın Köln kentinde yapmayı planlıyor. Bu arada Ayhan Evcî ile birlikte Hamburg’ta yeni albümüne başlayan sanatçı sevenlerine yeni çalışmalarını sunmak için sabırsızlanıyormuş.

BİNGÖL DİZİSİNE DEVAM EDECEK

Öndokuz Mayıs Üniversitesi’ndeki konseri sırasında verdiği barış mesajı yüzünden “Bölücü nitelikli sözler sarfettiği” gerekçesiyle hakkında suç duyurusunda bulunulan Yavuz Bingöl yaz konserlerine ara vermeden devam ediyormuş. Yeni albüm için çalışmalara başlamanın henüz erken olduğunu belirten Bingöl, dokuzuncu albümü için 2007 tarihini veriyor. “Yanık Koza” adlı dizinin yeni sezon çekimleri için 3 Eylül’de kamera karşısına geçecek Bingöl şu sıra fırsat buldukça kızıyla bir araya geliyormuş.

DENGBEJLİĞE FARKLI YORUM

Sesi ve yorumunun yanı sıra Roj Tv’de yaptığı müzik programıyla da oldukça sevilen Delil Dilanar, “Serayê” albümüyle yeniden müzik raflarındaki yerini almaya hazırlanıyor. Dengbêjlik kültürünün genç temsilcilerinden biri olan Dilanar bu çalışmada bu kültüre farklı bir yorum katmış. İki yıllık bir çalışmanın ürünü olan albümün kayıtları Avrupa’da tamamlanan “Seraye” Kom Müzik’ten çıkıyor.

DAMLALAR DALGALARLA

Çiçeği burnunda gelin Gülay, Mirza Başara ile Temmuz ayında hayatını birleştirmiş; evlilik, balayı mededen yeni albümü için stüdyoya koşmuş. Albümün açılışı İclal Aydın’ın okuduğu bir Gülay şiiriyle yapılmış. Albümde üç bestesi bulunacak Gülay’ın repertuarında babasına, kız kardeşine ait iki eserin yanı sıra Ahmet Kaya’ya ait “Kendine İyi Bak” şarkısı da olacakmış. “Dalgalar” adını verdiği çalışmasının “Damlalar” tarzına yakın olacağını söyleyen sanatçının albümü Eylül sonu gibi hazır olacakmış.

BU YÖNETMENLERE DİKKAT

Güneyli iki Kürt yönetmen Masoud Arif Salih ve Hussein Hassan Ali’nin 56. Berlin Film Festivali’nde de gösterilen “U Nergiz Bişkinin” (Ve Nergizler Açtı) filmi Kürt filmleri içinde önemli bir yapıt olmaya aday. Senaristliğinin yanı sıra başrolleri de paylaşan genç yönetmenlerin filmi Irak-Fransa ortak yapımı. Film, bir grup peşmergenin 1975 yılındaki “Cezayir Antlaşması” sonrasında İran ve Irak saldırılarına karşı direnişini anlatıyor.

MÜZİKTE YENİ “AVAZ”

2005’te “Anadolu Rüzgarı” adlı türkü yarışmasındaki başarılı performansının ardından solo çalışmasıyla müzik piyasasına merhaba diyen Soner Soyer, “Avaz” adını verdiği albümünü DMS Müzik etiketiyle çıkarmış. Soner’in Türkçe, Kürtçe ve Zazaca olmak üzere 11 eserden oluşan albümü çeşitli yörelerin anonim eserlerinden ve kendi bestelerinden oluşuyor. Bir dönem Kutup Yıldızı adlı müzik grubunda da yer alan Varto doğumlu müzisyen, televizyondan da teklifler alıyormuş.

12 EYLÜL’DE “SUSMAYACAĞIM” DİYECEK

İlk albümü “Geliyorum” ile müzik dünyasında farklı sesi ve yorumuyla yer alan Suat Alican ikinci albümü için gün sayıyormuş. “Susmayacağım” adını verdiği yeni albümünde bir de sürprizi olacağını söyleyen Alican, sevenleri için bir Ahmet Kaya eserini Zazaca’ya çevirip okumuş. İlk kez böyle bir şey denendiğini söyleyen müzisyenin sürprizini boşa çıkarmayalım diyor ve hangi parça olacağını söylemiyor. Bu arada Alican, albümünü 12 Eylül’de çıkarmayı planlıyormuş.

Mezopotamya'da Bir Homeros Hastadır
Mezopotamya'nın yüreğinde bir sessizlik
Bir yaprak düşmektedir bir çalından
Sessiz ve derin bir ağıt dilllenmekte

"Gün, yıldız, rüzgar, dağ, ırmak, umut, anne,
kardeş, ışık, sevinç, düğün, halay, gece, aşk...."
yastadır...

Kör Bro susmuş, Laliş vadisi ağlamaktadır
Güneş uzanan elleri yakmış
Tavuz Kuşu kuyruğuna acı acı bakmakta
Bir yezidi anası ağıt yaktmaktadır

Dicle Fırat'a sokulmuş, korkmaktadır
Ağaçlar huşu ile bir duada
Etekleri tutuşmuş kuşlar çiğlik çiğliğe bulutları kov-
maktadır
Mezopotamya ananın koynunda oğlu hastadır

Şevbuherkler sessiz, diller dönmüş dolanmış
Kaybolmuş sesler çiğlikla bir duaya durmuş
Söylenceler beklemekte anlaticısını
Feçiyê Teyra dağlardan gelmiş
Mezopotamya'da bir Homeros hastadır.

Gelsin periler, kadim halkların bütün tanrıları
Kaybolmuş sesler ve yitik aşkların gölgeleri gelsin
Sürgünler, unutulmuş ve dağlara sürülenler...
Ve bütün kuşlar yeryüzüne insin
Bir gece bütün dillerde ağlayalım, duaya duralım
Bilindik bütün tanrıları yakaralım.
Mezopotamya kalmasın diye sözsüz, ağlamasın...
Sessiz bir çiğliğe dönüşmesin Fırat'ın kabarışı
Yine kan ağlamasın hüznü Dicle

Zerdüşter ateş yakın dağlarda
Karalar giyinsin Laliş vadisi
Deyrüzafaran toplasın bütün Süryani çocuklarını
Munzur ağıt yakın
Sesi kaybolmuş bütün halklar toplansın
Eller duaya kalksın her gece

Mezopotamya'da bir Homeros hastadır

"Gün, yıldız, rüzgar, dağ, ırmak, umut, anne,
kardeş, ışık, sevinç, düğün, halay, gece, aşk...."
yastadır...

(Mehmed Uzun'a...)

Şemsettin Kaya / Ankara / 24.08.2006
semsettin.kaya@hotmail.com

UYANDIRIN

Bütün renkleri hızla kirleniyordu
birinciliği beyaza verdiler.
ne oluyor bize
kim kirleniyor bu renkleri,
bu çocukları daha ağlamayı bile öğrenmeden
kim öldürüyor,
acıma benden başka kimler
isim vermeye kalkıyor ki.
ben hiçbirşeyin farkında değilim.
lütfen beni uyandırın.
uyuyor muyum?

BURHAN TEK / MARDİN

PETROL KOKULU AKŞAM...

petrole başkentlik yapan
bir şehri solukluyorum
batman'ı izliyorum dudaklarımda...
batmanda dile geliyorum
batmanda sevgilimi özlüyorum...

petrol kokulu akşam...
bir yanımda serin hava
diğer yanımda bir mayıs gecesi
öylece bir mısradayım....
bir solumda rafine şebekesi
bir sağımda kürt çocuklar
öylece bir dizedyim....

petrolü bol bir kentteyim
batmanda geceliyorum sabahımı
batmanı gözliyorum bakışlarımda...
batmanda tarihe geçiyorum
batmanda sevgilimi özlüyorum...

petrol kokulu akşam.....
bir yanımda umut güvercinleri
diğer yanımda özgürlük ateşi
öylece bir mutluluktayım...
bir solumda petrol arabaları
bir sağımda kürtçe melodiler
öylece bir sevinçteyim...

petrol kokulu akşam...
batmanda dile geliyorum
petrol kokulu akşam....

batmanda sevgilimi özlüyorum
batmanda şiirler noktatsız...
Mehmed Selim ÇİÇEK
23 MAYIS 2006 / BATMAN

Sevgili Mehmed Uzun'a:

Merhaba;
Sizin söylediğiniz gibi "hayat fazlasıyla
sıkıntılı,fazlasıyla acılı ve o kadar çok hayal kırıklığı
ile dolu ki..."
İşte benim sizinle tanışmam da bende derin izler
bırakan böyle bir acı sayesinde oldu.Hüznü yazan
bir yazarla hüznü sayesinde tanışmak...Evet sevgili
hüznü böyle bir kıyak yaptı bana:)Bir yazar ve bir
insan olarak benim için çok önemli ve özelsiniz,bir
çok kişi için de.Umarım bir an önce sağlığınıza
kavuşursunuz ve umarım sizinle yüzyüze tanışma
imkanı bulurum ama bu kez hüznü olmadan,mutu-
luklar bozulmadan;düşlerimizdeki özgür
ülkede...Sevgiyle,
MEHTAP

MEZAR

çok uzak yollardan geldim...
savaşların bitaplığı halen tenimde..
gecenin sonsuz karanlığında bir kuş oldum kanat-
landım sana doğru...
bir ışık sadece aradığım..pencerene kondum usul-
ca..teninin kokusu ...
başucuna kondum titrek bakışlarla izledim seni..
saçlarına dokundum..
.ama kimbilir kaç el dolaştırdı ellerini...dudaklarını
bilmem kaç dudak
öptü..
dokunulmayan yalnızca benim inebileceğim bir
kuytu aradım...
deştim bir neşterle kalbini.
.ta derine en dibe kendime bir yer açtım ..
hiç kimselerin uzanamayacağı,dokunamayacağı bir
yer..
yüreğine yüreğimi gömdüm ...
ve usulca çıptım kanatlarımda...
yavaşça ayrıldım yanından...
dudağımda ismin...
tenimde tenin,
ellerimde ellerinin izi..
ve bir yürek gömdüm sende
artık ulaşabilirim bilinmeyene
ardımda soğuk bir gece...
fatoş

Tü

Önce söz ve kalem vardı
Dicle'nin "Nar çiçeği"
Gülümsemeli oğlu
"Aşk Gibi Aydınlık"
Başkaldırı
Mağlubiyeti, kavgası
Sürgünü, yıkımı
Sesi ve ezgisi
Dicle'nin şavkında
"Kader Kuyusu" gözleri
Elli üç yılda elli üç asır gördü
Narlar çiçek açmış
Mezopotamya'nın göğsünde
Ape Musa'nın gülcüğünde
Kında kılıç
Çekilmeye özlemlidir şimdi
Bir yudum mirra acılığında
Kevok'un iki beyitlik türküsü
Dağlara zincirdir
Baz'ın bakışına sürme

Doğu'yu, güneşin de doğusunu
Kuşatmalı bir Yezidi çemberi
Şehr-i Diyarbekir'in suru misali
Canındaki kederi

Dar etmesin sana mısraların zarı
Bir kapı ki
Dar-ı mezâlimi açmaz artık
Mazlumların ahı
Bir kapı ki
Şehr-i Amed'in yadigarı
Sürgünlüğüne
Kanla işlenmiş Bedirxani'nin yakanışı
Bir kapı ki
Derdi dar değil
"Ölüm Gibi Karanlık"
Ömrü har

Ayrılık dövülmekte şimdi
Paslı bir demir misali
Korkunun örsünde

Düşmesin yılınlığı
Yitik bir coğrafyanın sesi

Loş bir hastane odasında
Bekleme ölümün
"Sen"sin
En esmer kelimelerin piri

Sibel Yılmaz
İnci Nurcan Tekeş

ailem(!) ve diyalektik
kendime koştuğca azaldığımdır babam
donanıp tepeden tırnağa güneş çiçekleriyle
kırmsız beyinden serbest salınım yapan
meşin yuvarlak ve bira
allah'tan ve polis'ten eşdeğer korkulu
kendini hiçliğe büyüdüğünü bile bilmeyen

- ulan burası Nasıra mı yoksa İzmit
gençliğimi çarmıha geren babam ve oportünizm

mor bir dikendir annem batan ömrüme
buruşuk kalbinde mülkiyet oburluğu ve pusulasız
öfke
para'ya allah'tan daha çok imanlı
kendini hiçliğe büyüdüğünü bile bilmeyen

- ulan burası Nasıra mı yoksa İzmit
gençliğimi çarmıha geren annem ve kapitalizm
serkan engin

ANNE SEN BENİ TANIYAMASSIN ARTIK

anne sen beni tanıyamassın artık
ne ellerim küçücük, ne de üşür
ne saçlarım esmer ne de kıvrık
ne de gözlerim gülüyor artık.

ellerim nasırı
dağ, zar, zahmet, kıyamet
saçlarım dökük
talan edilmiş ülkem gibi
gözlerim kısık. kayıp
coğrafyanın kadim halkları gibi

anne sen beni tanıyamassın artık
seyahatlar kucağında
kentlerin koynunda uyuyorum artık
yolculuklar büyüüyor
kentler ömrümden çalıyor
Torina

BIRA MİHEMED (Mehmed UZUN'a)

Erkenci bir gidişe
sırtlamışsın diyorlar yaşamı
Olmaz Bira Mihemed Olmaz
Böyle uzayıp duruyorken yollar
Kendine çıkıyorken bütün çıkmazlar
Olmaz....

Neden Billurvanlara çaldırmadın
Birikmiş hüznlerini
Neden üzüm bağlarında
Şireye bulamadan ki ellerini
Neden kıysında durup
birlikte hawara durmadın diclenin
Neden tetikleyip
Patlamadın Karacadağla
Peki bu gidişe meyil de neyin nesi
Bu Telaş
Acelen ne
Ne zaman bu kadar kısa sürdü ki
bir dengbejin klamı

Hem yol bu kadar başında
Menzil bu kadar uzakken
Olmaz...
Yook Olmaz bira Mihemed
Olmaz!

Küllerin içinden çekip alınabiliyorsa bir dil
Yorgun yenik bir gövdeden
Taptaze bir yaşamda filizlenebilir
Hem gidip hangi dile
ozan olacaksın sen
Hangi zamansız gidişe yelken
Olmaz!
Bira Mihemed
Olmaz..
Henüz Çok erken...
İbrahim POLAT / URFA/Ceylanpınar

ABONE FORMU

Yurtiçi: 75 YTL / Yıl
Avrupa: 100 Euro / Yıl
ABD ve Uzakdoğu: 125 Dolar / Yıl

ADI SOYADI

ADRES

E-MAIL

TEL İŞ

TEL EV

TEL GSM

ÖDEME YAPABİLECEĞİNİZ BANKA HESAP NO.LARI

TL:..... T.C. Ziraat Bankası Şirinevler Şb.
Ronak Kültür A.Ş. 435 276 89 - 5001
DOLAR:..... T.C. Ziraat Bankası Şirinevler Şb.
Ronak Kültür A.Ş. 435 276 89 - 5002
EURO:..... T.C. Ziraat Bankası Şirinevler Şb.
Ronak Kültür A.Ş. 435 276 89 - 5003

Formu doldurduktan sonra **0212 451 53 68**
no.'lu faksa gönderebilirsiniz.
Mektup ile ulaşmak isteyenler için adresimiz:

ESMER DERGİSİ

Bahçelievler, Mahmutbey Yolu, Meriç Sok.
No.: 28 Kat: 5 Şirinevler, 34212 İstanbul
Tlf.: +90 212 451 53 05 Faks: +90 212 451 53 68
abone@esmerdergisi.com

Eylül Ayı İçin Duyuru Köşesi

- Eylül ayında taşınacağız, hiçbir yere sığamıyoruz artık! Yakında Beyoğlu'ndayız yine!
- Eylül sonunda veya Ekim başında dev bir Mehmed Uzun sempozyumu düzenleniyor! Biz de komitedeyiz, duyurulur!
- Eylül ayında yine sevgili usta şairimiz Ahmet Erhan için buluşacağız!
- Eylül ayında yine bütün yazarlarımız Şeyhmus Diken, Kadir Konuksever ve Diyarbakır'daki kültür sanat kurumlarının davetlisi olarak Diyarbakır'a gidecek.
- Eylül ayında yine dev bir ESMER buluşma konseri düzenleyeceğiz. Belki de Ekim ayında düzenleyeceğiz, bilemiyoruz yani!
- Eylül ayın boyunca gönüllü temsilciler aramaya devam ediyoruz! Türkiye'nin her yerinde bir ESMER temsilcisi neden olmasın, ha? Başvuruları bekliyoruz!
- Eylül ayı içinde ÇAVRES'in son hazırlıklarını bitiriyoruz! EKİM'e kesin geliyor, kesin bak, söz lan!

Ağustos Ayı İçin Özür Köşesi

- Yayın danışmanımız Muhsin Kızılkaya ile Mehmed Uzun üzerine yaptığımız söyleşinin başlığı "Mehmed Uzun tek başına edebi bir kanundur" yerine, "Mehmed Uzun tek başına edebi bir kanundur" olarak çıkmış! Muhsin Kızılkaya'dan, siz değerli okurlarımızdan ve "Mehmed Uzun tek başına bir kanundur da aynı zamanda. Ehe ehe" diye savunma yapan sorumlu editörümüzden özür diliyoruz! Tabi ya, nasıl da düşünemedik, "Mehmed Uzun tek başına bir kanundur da aynı zamanda di mi?"
- Dergideki ufak, tefek, küçücük, minnacık düzeltme hataları için ikinci bir defa özür dilemeye gerek var mı acaba? "Var" diyenler, e-mail atsin, gelecek ay dileriz!
- Taşındık, taşınacağız derken, iki aya yakındır kapalı olan telefonlarımızı arayanlardan özür dileriz!

BEBEĞİMİZ OLDU!

Tam tamına 248 kişi olan ESMER ailesinin nüfusu geçen ay bir tane daha arttı ve 249 oldu. Yayın danışmanımız Muhsin Kızılkaya ile Gülistan Kızılkaya'nın dünyalar tatlısı bir oğlusu oldu. Adını LIYAN koydular. Liyan ne demek bilmiyoruz, ama hem yakışıklı, hem de sinirli birinin adına benziyor. Daha şimdiden korktuk sormaya! Hoş geldin Liyan bebek!

AĞUSTOS NOTLARI

Ağustos o kadar sıcaktı ki, ESMER'in en üst katta olan ofisinde hiç tüp kullanmadık. Çayı demliğe koyup, terasta güneşe bıraktık, yumurtayı tavaya kirdiğimiz gibi çatıya koştuk. Güneş yaktı, perişan etti çayı da, yumurtayı da, bizi de!

Bilgisayarlarımızı aldığımız gibi çatıya kurduk tezgâhı! Hatta Kötü Şair biraz daha ileri giderek, plastik bir su havuzu bile getirdi, havuzu şişirmeden, suyla doldurmadan güneşin altına bıraktık ve mayolarımızı kapmak için aşağıya dergiye koştuk. İlk olarak kim girecek kavgasını verip, bayağı bir zaman kendi aramızda didiştığımız için, ne yazık ki havuz keyfini süremedik. Çünkü yukarı çıktığımızda bizi kötü bir sürpriz bekliyordu. Kötü Şair'in Tahtakale'den 3 liraya aldığı su yatığı güneşin altına erimiş, birbirine yapışmış, küçük bir su matarası olmuştu!

Bu arada Ağustos'un ortasında dersaneler açıldı. Dergi ofisimizin tam karşısında da iki tane dev dersane binası var. Biz öğleden sonraları çatıya çilingir sofrasını kurup, biraz serinliğin keyfini çıkarırken bir de ne görelim. Bir sürü sabi, beyinleri yıkaniyor foşur foşur. Onların geçirdiği işkence dolu saatlere şahit olduk, hüzünlendik, daha çok içtik.

Türkiye'nin dört bir tarafından hediyeler alıyoruz. Van'dan bir bidon otlu peynir geldi, bir okurumuz tam iki poşet dolusu isot getirdi Urfa'dan. Bir başka okurumuz kaçak çay getirmiş, kapiya bırakıp kaçmış. Akşam illa bizi ocakbaşına götürmek için tüm gün derginin kapısında bekleyen okurları saymıyoruz bile! Böyle sevgi görmedik hayatımızda, herkese nasip olur inşallah!

Tatil tatil diye Eylül ayına geldiğimizi fark ettik. Çok kızdık kendimize, çok hüzünlendik, akşam toplanıp hep beraber içtik bunun için. Bu yıl tatil hakkımızı kaçırmışız haberimiz olmamış; olacak şey mi ya?

Ağustos ayında Diyarbakır'a koştuk hemen, Mehmed ağabeyimizi ziyarete! Durumu çok iyi, morali çok iyi, bütün ESMER ailesine çok çok selamı var. Çok yakında aramızda olacak! Seni seviyoruz Mehmed abi!

Sevgili okur tam tamına 21 aydır, her ay sizinleliyiz. Şimdi biz hesap kitap olayından fazla anlamıyoruz. Her ay dergimizi hazırlayıp, basıp, sizlere gönderiyoruz. Ama nedense her ay masraflarımız artıyordu ve biz bunun nedenini bir türlü çözemedik. En sonunda bir iş adamı arkadaşımız dedi ki, "Hahahaha... Kağıda, baskıya her ay zam geliyor, siz hiç zam yapmamışsınız, keriz misiniz oğlum siz..." Sonunda uyandık sevgili okur, 3 ayda bir yapmamız gereken zammı, 20 ay sonra yaptık. Affınıza sığınarak...

YOKLAMA DEFTERİ

Ahmet Erhan; - İzinli; Ahmet Ümit; - Burada; A. Ertan Mısırlı; - Tatilde; Abidin Parilti; - Burada; Ahmet Kahraman; - Burada; Ahmet Tulgar; - Burada; Akif Kurtuluş-Kaçak; Ali Nesin; - Burada; Altay Martı-Tatilde; Aslı Erdoğan-İzinli; Ayten Akgün; - Burada; Azad Aktürk; - Burada; Barış Mutlu; - Burada; Berna Şahin-Beklemede; Cezmi Ersöz; - Burada; Cihan Oğuz; - İzinli; Coşkun Aral; - Gezide; Cüneyt Özdemir-Haberde; Dicle Anter-Küs; Enver Özkahraman; - Gezide; Enver Sezgin; - Kayıp; Evrim Alataş; - Burada; Eylül N. Geroğlu-İzinli; Fadil Öztürk; - İzinli; Ferzende Kaya; - Burada; Feyza Hepçilingirler; - Sahilde misafir ağırıyor; Fırat Ceweri; - Burada; Gülseli İnal; - İzinli; Halim Bahadır; - İçiyor; Hasip Kaplan; - Burada; Haydar Ergülen-Ses yok; Hüseyin Alemdar-Kayıp; İlyas Orak-Kop'ta; İmam Cici; - Burada; İsmail Beşikçi; - Burada; Kemal Varol; - Burada; Küçük İskender; - Burada; Lale Müldür; - Burada; Liyan Kızılkaya; - Geldi; M. Ali İzmir; - İzinli; Mehmed Uzun - Yakında dönüyor; Mehmet Esen - İzinli; Metin Kaygalak - Yazıyor; Muhammed Çakıral - Burada; Muhsin Kızılkaya; - Burada; Murat Musluya; - Burada; Murat Muslu - Dinleniyor; Müslim Çelik - Burada; Müslüm Yücel - Burada; Neşe Yaşin - Kıbrıs'ta; Nihat Kaya - Yakında; Nihat Ziyalan - Geliyor; Orhan Aklaya - İzinli; Orhan Pamuk - Gelecek ay; Pelin Batu; - Burada; Ragıp Duran; - Burada; Reis Çelik; - Burada; Reyhan Alaç Çiçek; - Burada; Rohat Alakom - Yakında; Safa Fersal - Gelecek ay; Salih Bolat; - Burada; Selim Temo - Burada; Selma Ağabeyoğlu; - Gelecek ay; Sunay Akın - Gelecek ay; Şerafettin Kaya; - Burada; Şeyhmus Diken; - Burada; Tayfun Atay; - Kayıp; Tim Davis; - Kafa iznini kullanıyor; Tuna Kiremitçi; - Askerde; Vedat Özdemiroğlu; - İzinli; Vedat Türkalı; - Dinleniyor; Yaşar Kemal - Dinleniyor; Yekta Kılıç - İzinli; Yelda Karataş - Burada; Yılmaz Erdoğan; - Burada; Yılmaz Odabaşı - Kapıdan girmek üzere; Yusuf Hayaloğlu - Tatilde.

YAŞAM

BAHARLARI, YAZLARIYLA
SESLERİYLE, RENKLERİYLE
DENİZİYLE, GÖKYÜZÜYLE
GÜLÜŞLERİ, İÇ ÇEKİŞLERİYLE
SİYAHLARI, ESKİMOLARIYLA
KÖPEKLERİ, ZURAFALARIYLA
BALINALARI VE YOSUNLARIYLA
ŞAIRLERİ, ASKERLERİYLE
POLİTİKALARI, SİRLARIYLA
TÜRKLERİ, KÜRTLERİYLE
ERMENİLERİ, LAZLARIYLA
RUMLARI, ÇERKEZLERİYLE
UZAYLILARI VE YILDIZLARIYLA
DURANLARI VE
KOŞTURANLARIYLA
AŞKLARI VE GÜNAHLARIYLA
SEVİŞMELER VE DÖVÜŞMELERLE
FIRTINALAR
VE GÜNDOĞUMLARIYLA
BUZLARI, ÇÖLLERİYLE
GERÇEKLERİ, YALANLARIYLA
GÜRÜLTÜSÜ VE SESSİZLİĞİYLE
BİR BÖCEĞİN TEKNOLOJİSİNDE
BİR İNSANIN PSİKOLOJİSİNDE
BİR MEVSİMİN GEÇİŞİNDE
BİR ŞARKİCİNİN SESLENİŞİNDE
HEP GÜZEL, HEP GÜZEL!

"YALNIZ DEĞİLSİNİZ"
www.yasamradyo.com.tr

popüler kültür
Esmer

SAYI: 21 - EYLÜL 2006

Yayıncı: **RONAK KÜLTÜR A.Ş.** İmtiyaz Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni: **FERZENDE KAYA** Yazı İşleri Müdürü: **M. ALİ İZMİR**
Yazı İşleri: **REYHAN ALAÇ ÇİÇEK, ŞERAFETTİN KAYA, REWHAT, AYTEN AKGÜN, EYLÜL N. GEROĞLU**
Görsel Yönetmen: **AZAD AKTÜRK** Yayın Danışmanları: **MUHSİN KIZILKAYA, AHMET TULGAR** Satış ve Paz.: **YUSUF ARGUN** İnternet Editörü: **M. CAN TOPRAK**
Adres: **Mahmutbey Yolu Meriç Sok. No: 28 Kat: 5 Şirinevler - Bahçelievler - İSTANBUL** Tel.: **0 (212) 451 53 05** Faks: **0 (212) 451 53 68**
Baskı: **UYGUN BASIN: 0 212 550 28 32** Dağıtım: **MERKEZ DAĞITIM PAZARLAMA** ISSN **1305 340X** Yayın Türü: **Yerel, süreli, aylık.**

Tehsîn Teha (1941-1995)

Seyrani

Seyrana Seyranîme delîlim loy delîlim loy
Seyrana Seyranîme emrê min canê te
Ez xortê vî gundîme delîlim loy delîlim loy
Ez şêrê vî gundî me emrê min canê te
Bo yara xwe kêyfîme delîlim loy delîlim loy

Seyrana dor vî gundî delîlim loy delîlim loy
Dor digerim ser bilindî emrê min canê te
Zincîra li ser lewendî delîlim loy delîlim loy
Ez heyranê vî zendî emrê min canê te

Seyrana pişt mizgeftê delîlim loy delîlim loy
Emir emirê dewletê emrê min canê te
Hukum hukumê dewletê delîlim loy delîlim loy
Ser çîyan ji me ra cennete emrê min canê te

SEYRAN (PİKNIK ALANI)

Seyran yerindeyim delîlim loy
Seyrandayim ömrüm canına kurban
Ben bu köyün delikanlısıyım
Ben bu köyün aslanıyım ömrüm canına kurban
Sevdiğim yarım için keyifliyim

Bu köyün etrafında seyran yeri vardır delilim loy
Etrafını dolanyorum alnım açık,
O güzel bileğe hayranım, ömrüm canına kurban

Caminin arkasında seyran yeri var delilim loy
Emir devletin emri ömrüm canına kurban
Hüküm devletin hükmü delilim loy
Ama dağ başı bize cennettir ömrüm canına kurban

Çok önemli dengbêjlerden olan Tehsîn Teha 25 Eylül 1941 tarihinde Irak Kürdistanı'nın Amediye kentinde doğdu. Sanat yaşamında babası Taha Mihemed oldukça etkindir. M.Arif Cizrawî'den müzik dersleri aldı. İlk stranı "Eskerê Nakim"ı 1958 yılında Bağdat Radyosu'nda seslendirerek profesyonel müzisyenliğe geçiş yaptı. 1960 yılında Maxmal Sanat Enstitüsü'nün tiyatro bölümünde müzik öğretmenliği yaptı. Politikayla yoğun biçimde ilgilenmiş, aktif olarak da 11 Eylül 1961 tarihinde diktatör Baas rejimine karşı direnen peşmerge güçlerine katılır ancak 1964 yılında yakalanarak cezaevine konulur. Cezaevinde de stranlarıyla Kürtlerin özlemini dile getirir. Kısa sürede tanınmaya, stranları dillerde dolaşmaya başlar. Tehsîn Teha'nın stranlarında temiz, duru bir Kürtçe vardır. Duygusal yoğunluklar ve geleneksel motifler stranlarının en önemli özelliklerindedir. 13 Mart 1994 tarihinde hastalığından dolayı Avrupa'ya geçer, ancak Hollanda'da tedavi görürken 28 Mayıs 1995 tarihinde ölür.

cev. haz.

ABİDİN PARILTI

desen

İMAM CİCİ

ISSN 1305-340X

9 771305 340009

popüler kürtür

Esmere